

บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์
: ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

นางสาว รตพร ปัทมเจริญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0838-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ROLES OF CHINESE SHRINE IN MAINTAINING CHINESE IDENTITY
: A STUDY IN AMPHOE MUANG NAKHON PATHOM PROVINCE

MISS RATAPOPN PATAMAJORN

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Anthropology
Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0838-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: ศึกษากรณีในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
โดย   นางสาว รตพร ปัทมเจริญ
สาขาวิชา   มานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4181166024 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEY WORD: CHINESE SHRINE / IDENTITY / NAKHON PATHOM

**RATAPOPN PATAMAJORN : ROLES OF CHINESE SHRINE IN MAINTAINING
CHINESE IDENTITY : A STUDY IN AMPHOE MUANG NAKHON PATHOM
PROVINCE.THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. DR. PREECHA KUWINPANT 128
pp. ISBN 974-03-0838-4**

The main objective of the thesis is to study symbols representing that present Chinese ethnic identity in Thai society through the study of Chinese shrines in Amphoe Muang Nakhon Pathom.

In this study, it was found that Chinese shrine has important roles in maintaining Chinese identity by reviving Chinese language in Chinese shrine and conserving Chinese religion and Chinese religious activities throughout the year. Persistence of Chinese language school and vegetarian festival at the shrine under study are concrete evidents of the role of the Chinese shrine in maintaining Chinese identity. In addition, people who manage Chinese shrines and Chinese language school are Chinese community leaders whose roles are to conserve and maintain Chinese identity.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department/Program Sociology and Anthropology

Student's signature_____

Field of study Anthropology

Advisor's signature_____

Academic year 2001

Co-advisor's signature -

กิตติกรรมประกาศ

ขณะที่ผู้วิจัยได้ทำวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยได้เข้าทำงานเป็นอาจารย์สอนหนังสือ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยต้องใช้ความพยายามอย่างมากทั้งการทำงานสอนและการทำวิทยานิพนธ์ หลายครั้งหลายคราก็เกิดความเหนื่อยล้าและท้อใจ แต่อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสิ้นไม่ได้ หากปราศจากกำลังใจจากบุคคลหลายๆท่าน โดยเฉพาะอาจารย์ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ช่วยจุดประกายความคิดให้ผู้วิจัยและคอยเป็นผู้ที่ช่วยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ที่สำคัญสำหรับผู้วิจัยแล้วอาจารย์เป็นเสมือนพ่อคนที่สองของผู้วิจัย เพราะนอกจากจะให้คำปรึกษาเชิงวิชาการแล้ว อาจารย์ยังเป็นผู้ให้กำลังใจและให้คำปรึกษาต่างๆเสมอมา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีแม่คนที่สอง คือ อาจารย์อมรา พงศาพิชญ์ ซึ่งถือว่าเป็นความโชคดีของข้าพเจ้าที่ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่านและท่านยังมีความเมตตาในการเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ให้กับข้าพเจ้าอีกด้วย สำหรับอาจารย์ บุญยง ชื่นสุวิมล ก็เป็นอาจารย์อีกท่านหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องกราบขอขอบพระคุณ สำหรับความเมตตา และวิชาความรู้ที่อาจารย์ถ่ายทอดให้สำหรับบุคคลที่จะขาดเสียไม่ได้ผู้วิจัยขอกราบขอขอบคุณบิดามารดา นายอัมพรและนางบงกช บัณฑิตเจริญ ที่คอยช่วยเหลือเคียงข้างข้าพเจ้าตลอดมา

ท้ายที่สุดการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สอนให้ข้าพเจ้ารู้ว่า “ไม่มีอะไรที่คนเราจะทำไม่ได้ หากมีความพยายามเป็นที่ตั้ง”

รตพร บัณฑิตเจริญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐาน.....	4
1.4 กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.5 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	16
1.6 ขอบเขตการศึกษา.....	22
1.7 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	22
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	24
2 ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวจีน.....	25
2.1 ศาสนาเต๋า.....	25
2.2 ศาสนาขงจื้อ.....	26
2.3 พุทธศาสนานิกายมหายาน.....	28
2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาพุทธมหายาน ขงจื้อและเต๋า.....	29
2.5 ศาลเจ้าเงินในสังคมไทย.....	29
2.6 กำเนิดศาลเจ้าเงิน.....	30
2.7 ศาลเจ้าเงินในเมืองไทย.....	30
2.8 มูลเหตุการสร้างศาลเจ้าเงิน.....	31
2.9 ศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มต่างๆ.....	33
2.10 ภาพรวมของศาลเจ้าเงินในประเทศไทย.....	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 นครปฐมกับชุมชนชาวจีน.....	38
3.1 ลักษณะของพื้นที่.....	38
3.2 ประชากร.....	38
3.3 อาชีพและเศรษฐกิจ.....	39
3.4 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐม.....	39
3.5 ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในนครปฐม.....	40
3.6 โครงสร้างทางชนชั้นของชุมชนในนครปฐม.....	44
3.7 โครงสร้างอำนาจและองค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีนในนครปฐม.....	47
4 ศาลเจ้าจีน โดยทั่วไปในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	55
4.1 ภาพรวมของศาลเจ้าในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	55
4.2 ศาลเจ้าเข้าทรง.....	60
4.3 ศิลปะกับศาลเจ้า.....	62
4.4 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยจีนผ่านวัดไทยและศาลเจ้าจีน...	63
4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้ากับวัดไทย.....	65
5 กรณีศึกษา : ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ้ตัว.....	68
5.1 ศาลเจ้าปูนเถ่ากง.....	68
5.2 โรงเรียนหอเอกวินยา (ฮั่วเอี้ยะ).....	83
6 ศาลเจ้ากับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน.....	86
6.1 วาทกรรมกับความเป็นจีนในสังคมไทย.....	87
6.2 การนิยามความเป็นจีน.....	91
6.3 สัญลักษณ์กับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน.....	91
6.4 ศาลเจ้ากับภาษาจีน : สัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้น.....	93
6.5 ศาลเจ้ากับความเชื่อและพิธีกรรมกินเจ : สัญลักษณ์แห่งความเป็นจีน.....	97
6.6 เทศกาลกินเจของศาลเจ้า"ปูนเถ่ากงเจ้ตัว".....	100
6.7 พิธีกรรมอื่น.....	107
6.8 ศาลเจ้า : สัญลักษณ์ที่แสดงการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย.....	108
6.9 สรุปรายวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี.....	109
7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	111
รายการอ้างอิง.....	117
ภาคผนวก.....	120

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ก.....	121
ภาคผนวก ข.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	128

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงจำนวนศาลเจ้าจีนจำแนกตามภูมิภาค.....	36
2 ตารางแสดงจำนวนศาลเจ้าจีนจำแนกตามจังหวัดที่มีศาลเจ้าจีน ตั้งแต่ 20 แห่งขึ้นไป.....	36
3 ตารางแสดงการจำแนกจำนวนศาลเจ้าจีนตามเขตอำเภอต่างๆในจังหวัดนครปฐม.....	55
4 ตารางแสดงศาลเจ้าภายในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน กับกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย.....	58
5 ตารางแสดงจำนวนผู้มากราบไหว้แยกตามลักษณะทางชาติพันธุ์.....	79
6 ตารางแสดงเพศของผู้ที่มากราบไหว้.....	80

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพตลาดบริเวณลานพระปฐมเจดีย์.....	42
2	แผนภาพแสดงโครงสร้างทางชนชั้นของจังหวัดนครปฐม.....	45
3	ภาพแผนผังแสดงการกระจายของศาลเจ้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	59
4	ภาพแสดงแผนผังอาณาบริเวณวัดเกาะต้นสำโรง.....	64
5	ภาพแสดงแผนผังอาณาบริเวณศาลปูนเก่าก่งเจ็ดตัว.....	70
6	ภาพแสดงแผนผังภายในโรงเจ.....	71
7	ภาพแสดงแผนผังภายในศาลเจ้า.....	73

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อย้อนกลับไป ในสมัยสุโขทัยจะพบว่าชาวจีนได้เริ่มเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หยวนของจีน ชาวจีนที่เข้ามาช่วงนี้ต้องการที่จะมาทำการค้าขาย ชาวจีนที่เข้ามาส่วนใหญ่จึงเป็นพวกพ่อค้าเรือสำเภา นำสินค้าจากประเทศจีนมาค้าขายพร้อมกับนำสินค้าพื้นเมืองจากประเทศไทยกลับไปขายยังประเทศจีนด้วย สินค้าที่ชาวจีนนำมาขาย ได้แก่ พวกภาชนะเครื่องเคลือบดินเผา ผ้าไหม เป็นต้น จากวัตถุประสงค์ที่ต้องการเข้ามาทำการค้าขายเป็นหลัก ชาวจีนในสมัยนั้นจึงมักจะยังไม่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวรแต่อย่างไรก็ตามในสมัยอาณาจักรสุโขทัยนี้ก็มีชาวจีนโดยเฉพาะพวกช่างทำเครื่องเคลือบดินเผา ช่างต่อเรือสำเภา พ่อค้าต่างๆได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและถาวรบ้างแล้ว ชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในสมัยสุโขทัยเป็นชาวจีนที่น่าจะมาจากหลายแห่ง คือ มีทั้งจีนกวางตุ้ง จีนฮกเกี้ยน จีนไหหลำและจีนจากยูนนาน เพราะชาวจีนจากทั้ง 4 แห่ง มีประวัติเกี่ยวข้องกับภูมิภาคนี้มาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว โดยเฉพาะเมืองกวางโจวในมณฑลกวางตุ้งและเมืองฟูโจวในมณฑลฮกเกี้ยนนั้น เป็นแหล่งการค้ากับดินแดนโพ้นทะเลที่ผ่านเกาะไหหลำเข้าสู่อ่าวไทยมาตั้งแต่สมัยก่อนราชวงศ์อันแล้ว เช่นเดียวกับมณฑลยูนนานเป็นแดนผ่านของจีนที่เข้ามาติดต่อและบุกเบิกทั้งอาณาจักรของชนเผ่าพยูและอาณาจักรพุกามของพม่า ซึ่งมีเส้นทางม้าเร็วผ่านด่านแม่สอดมาเข้าสู่ไทยตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีเทพและนครวัดแล้ว ดังนั้นชาวจีนที่อยู่ในเมืองไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจึงน่าจะเป็นชาวจีนที่เข้ามาทั้งโดยทางบกและทางน้ำ (วินัย ผู้นำพล, 2532 : 47)

ต่อมาในสมัยอยุธยาชาวจีนได้เข้ามาค้าขายและตั้งรกรากถาวรอยู่ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ชุมชนชาวจีนในอยุธยาจึงไม่ได้มีเพียงพ่อค้าแต่ยังประกอบไปด้วย หมอ , ผู้มีความรู้ด้านต่างๆ , ศิลปิน , นักแสดงและคนเลี้ยงหมู ซึ่งชาวจีนที่อยู่ทางภาคใต้มักจะทำสวนผักพร้อมๆกับการเลี้ยงหมูไปด้วย (Skinner, 1957:15) นอกจากนั้นทางการไทยยังได้ตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับถือในหมู่นักชาวจีนเป็นผู้ดูแลควบคุมชาวจีน ให้ยศและบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทย การที่ทางการไทยแต่งตั้งชาวจีนให้เป็นหัวหน้าควบคุมดูแลชาวจีนด้วยตนเอง และแต่งตั้งให้มียศ มีบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางไทยเช่นนี้ นับเป็นการมีน้ำใจชาวจีนอย่างหนึ่ง ซึ่งทางการไทยได้ปฏิบัติกันสืบต่อมา (พลกุล อังกินันท์ , 2514 : 13)

นอกจากบทบาททางการค้าขายแล้ว ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (อ้างในเส้นทางเศรษฐกิจ 2526 : 31) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า “คนจีนได้มีบทบาทในทางการเมืองและการทหารในสมัยกรุงศรีอยุธยา เฉพาะอย่างยิ่งในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีขุนนางเชื้อชาติจีนคนหนึ่งที่ได้รับราชการในระดับเจ้าเมืองและต่อมาก็ได้

กลายเป็นขุนศึกที่ยิ่งใหญ่ จนกระทั่งสามารถกู้ชาติบ้านเมืองของไทยที่ถูกพม่ายึดครองไว้ได้และถ้าจะว่าไปแล้วความเป็นเอกราชของไทยที่ยืนยงคงทนมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ก็ด้วยน้ำมือของขุนศึกขุนนางไทยเชื้อชาติจีน เจ้าเมืองขุนศึกผู้นั้นคือพระยาตากและต่อมาได้เป็นพระเจ้าตาก พระเจ้าแผ่นดินของไทยเราชั่วระยะเวลาหนึ่ง”

ในสมัยรัตนโกสินทร์จำนวนชาวจีนที่อพยพเข้ามายังประเทศไทย มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เมื่อเริ่มสมัยรัตนโกสินทร์มีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมาพอสมควร แต่ในเวลาต่อมายังมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นด้วย นั่นคือการลี้ภัยเข้ามาของชาวจีนอพยพ ตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 2 เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ช่วงนี้เป็นช่วงระยะเวลาที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายรัฐบาลไทยก็มีนโยบายสนับสนุนการลี้ภัยเข้ามาของชาวจีนอพยพ เนื่องจากรัฐได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากชาวจีนเหล่านี้ที่มาเป็นแรงงานการผลิตเพื่อส่งออกของเศรษฐกิจแบบตลาดและเศรษฐกิจเงินตรา

การเข้ามาของชาวจีนมีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ , การปกครอง , สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านความเชื่อ ชาวจีนได้นำเอาความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายมหายานและการเคารพนับถือเทพเจ้าเข้ามาในสังคมไทยด้วย London (1946 : 149) กล่าวว่า ศาสนาของชาวจีนในประเทศไทยประกอบด้วยความเชื่อจากหลายระบบศาสนา ได้แก่ เต๋า , ขงจื้อ , พุทธศาสนา , ญาณนบรพบุรุษ , ผีสางเทวดา ซึ่งมีที่มาทั้งของไทยและจีน พวกเขาได้รับความเชื่อและการปฏิบัติมาจากหลายศาสนา ทั้งนี้ไม่ได้ยึดติดอยู่กับความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้ามากเช่นเดียวกับชนชาติอื่นๆ แหล่งกำเนิดของเทพเจ้าชาวจีนนั้นนอกจากจะมาจากความไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ของธรรมชาติแล้ว ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธและคำสอนของขงจื้อก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเทพเจ้าต่างๆมากมาย (พรพรรณ จันทโรนานนท์ , 2532 : 77)

เมื่อพิจารณาการผสมผสานทางด้านความเชื่อของชาวไทยและชาวจีน สำหรับประเทศไทยแม้ว่าจะมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ความเชื่อในเรื่องเทพยดาต่างๆ ก็ยังคงฝังอยู่อย่างเหนียวแน่น คนไทยทั่วไปนิยมกราบไหว้บูชาเทพเจ้าและวิญญาณคนตายด้วยเช่นกัน จากความเชื่อดังกล่าวมานี้สำหรับการผสมผสานด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยและชาวจีน ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา ศาลเจ้าและเทพารักษ์ของไทยจึงเกือบจะกลายเป็นหนึ่งเดียวกันในด้านความรู้สึกรู้สึกของคนทั้ง 2 เชื้อชาติ นั่นคือ เป็นที่สถิตของเทพเจ้าสำหรับเช่นสรวงบูชา (เนตรดาว พลมาตย์ , 2526 : 220) ศาสนาและความเชื่อของชาวไทยและชาวจีนยังไม่แตกต่างกันเท่าใดและสามารถประสานเข้ากันได้อย่างสอดคล้อง แม้ว่าชาวจีนส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะมีพิธีกรรมทางศาสนาไปในแนวเต๋า ไหว้เจ้าและเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ แต่อิทธิพลของศาสนาพุทธมหายานยังมีผลต่อพิธีกรรมต่างๆหลายอย่าง ซึ่งพอจะช่วยให้ชาวจีนยอมรับพิธีกรรมของพุทธศาสนาที่ชาวไทยปฏิบัติกันได้โดยไม่ยากนัก ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญในเทศกาลต่างๆหรือแม้แต่การอุปสมบท ใน

ทำนองกลับกันแม้ชาวไทยส่วนใหญ่จะระบุตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่โดยทางปฏิบัติความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการทรงเจ้าก็แพร่หลายและเป็นสิ่งยอมรับในสังคมไทย ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นแง่ศาสนาพุทธหรือการถือผีทั้ง ชาวจีนและชาวไทยน่าจะเข้ากันได้เป็นอย่างดี (สมบุญ สุขสำราญ, 2530:23)

อย่างไรก็ตามสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทย ได้เป็นอย่างดีก็คือ “ศาล เจ้าเงิน” ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวจีน ศาลเจ้าเงินที่พบอยู่ทั่วไปในสังคมไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ตามประเภทของเทพเจ้าที่เคารพนับถือ (เนตรดาว พละอมาศย์ , 2526:223-224)

1. เทพเจ้าชั้นต่ำ หมายถึง วิญญาณของผีที่สถิตอยู่ตามบ้านเรือนหรือสถานที่ต่างๆ เทพชั้นนี้ เห็นน้อยกว่าคนธรรมดาไม่มากนัก ยังไม่ถึงว่าสะอาดบริสุทธิ์มากเพราะยังรวมอยู่กับมนุษย์และมีชีวิตความเป็นอยู่ ชั้นเดียวกับมนุษย์ ศาลเจ้าของเทพชนิดนี้มักตั้งอยู่ในบ้านเป็นศาลเจ้าเล็กๆวางอยู่บนพื้น ชาวจีนเรียกว่า “ตี้จู่ เอียะ” การเซ่นสรวงใช้อาหารคาวหวานเท่าที่กินอยู่ในครอบครัวนั่นเอง

2. เทพที่ล่องลอยไปตามที่ต่างๆแม้ว่าจะมีอิทธิฤทธิ์กว่าเทพชั้นแรก แต่ก็ไม่ยิ่งใหญ่เท่าใดนัก อาจเปรียบได้กับเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขาทั่วไปนั่นเองและจากการที่เป็นเทพล่องลอยทั่วไปหรือไม่ได้อยู่กับ บ้าน การกราบไหว้จึงมักใช้กลางแจ้งโดยสร้างเป็นแท่นบูชาสี่เหลี่ยมขึ้นมาจากพื้นข้างๆ อาจมีเสาสูงเอาไว้ สำหรับแขวนตะเกียงหรือโคมไฟ ชาวจีนเรียกศาลเจ้าชนิดนี้ว่า “ตี้ตี้” สิ่งที่น่าสนใจส่วนใหญ่ใช้ของเจ แต่ก็มีพบว่ามีคนนำเนื้อสัตว์มาให้บ้าง ทั้งนี้คงแล้วแต่ความเชื่อในเทพแต่ละองค์เป็นสำคัญ

3. เทพชั้นสูง เป็นเทพผู้มีคุณธรรม เช่น เจ้าแม่ทับทิม เจ้าพ่อกวนอู ฯลฯ เทพเหล่านี้สถิตอยู่ตามศาลเจ้าโดยเฉพาะที่คนสร้างถวาย ศาลเจ้านี้ชาวจีนเรียกว่า “ตี้วู” หรือ “ปุนเถ่ากงม่า” มีลักษณะเป็นสิ่ง ก่อสร้างหลังใหญ่มีที่ตั้งของเซ่นไหว้และที่สำหรับประกอบพิธีกรรมอื่นๆ เทพชั้นนี้ไหว้ด้วยอาหารเจเท่านั้น

4. เทพสูงสุด ได้แก่พระโพธิสัตว์และพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เรียกว่าเปี๊ยะเซียนนั่นเอง ศาลเจ้าของเทพชั้นนี้เป็นลักษณะวัดคือมีทั้งส่วนที่ตั้งพระพุทธรูปและเจ้าตี้วูก็เป็นที่สถิตของเทพสูงสุดเช่นกัน ส่วนตัว บางแห่งที่มีโรงเจด้วยก็อาจจะเรียกว่า “เจตี้วู”

อย่างไรก็ตามศาลเจ้าไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเชื่อของชาวจีนเท่านั้น แต่ศาลเจ้ายังมีนัย สำคัญๆต่อชุมชนชาวจีนในประเทศไทยด้วย จากการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนในไทยที่มีลักษณะ เฉพาะตัวและเป็นสิ่งที่ช่วยต่อยอดย้ำความเป็นชาติพันธุ์จีนที่ยังคงดำรงอัตลักษณ์เฉพาะตัวอยู่ในสังคมไทยไว้ได้ อย่างเข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมหลักของชาติไทย ดังนั้นในการ ศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าเงินในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์จีนให้มากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษานัยสำคัญของสัญลักษณ์ต่างๆผ่านศาลเจ้าจีน ซึ่งแสดงให้เห็นการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชน
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมไทยที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อปรับตัวและสถานภาพ การดำรงอยู่ของศาลเจ้าจีนในประเทศไทย

1.3 สมมุติฐาน

1. สัญลักษณ์บางอย่างได้ถูกนำมาใช้โดยกลุ่มชาติพันธุ์จีน เพื่อแสดงให้เห็นการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย
2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและกลุ่มชาติพันธุ์จีน สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากสถานภาพการดำรงอยู่ของศาลเจ้าจีนในสังคมไทย
3. ศาลเจ้าจีนมีบทบาทในการใช้สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการอ้างความเป็นจีนในสังคมไทย

1.4 กรอบแนวคิดทฤษฎี

สำหรับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับ “บทบาทของศาลเจ้าจีนในการอ้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน : ศึกษากรณีในเขต อ.เมือง จ.นครปฐม” ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย

1.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพิธีกรรม (Symbol in Ritual) ของ Victor Turner

Turner สนใจศึกษาศาสนาและพิธีกรรม โดยเขาได้ทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆเกี่ยวกับพิธีกรรม เขาได้ให้คำจำกัดความ “พิธีกรรม” (Ritual) ว่าเป็นอย่างหนึ่งของเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงกิริยาท่าทาง, คำพูดและวัตถุ ที่ถูกนำมาใช้ประกอบขึ้นในพื้นที่เฉพาะและแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งซึ่งมีอยู่จริงที่ผิดธรรมดาหรือถูกบังคับ ให้เป็นไปตามความสนใจและจุดมุ่งหมายของผู้แสดงพิธี นอกจากนี้พิธีกรรมยังเปรียบเสมือนพฤติกรรมที่มีรูปแบบตามที่กำหนดไว้เพื่อใช้ในโอกาสเฉพาะและสามารถเชื่อมโยงไปสู่ความเชื่อในเรื่องของอำนาจและการกระทำที่ลึกลับหรือมีความหมายแฝงเร้นอยู่และพิธีกรรมยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากหนังสือ Forest of Symbols เขาได้แบ่งพิธีกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. Life Crisis Ritual เป็นพิธีกรรมที่สำคัญในช่วงการเปลี่ยนผ่านของบุคคลจากสภาพหนึ่ง พัฒนาไปสู่อีกสภาพหนึ่ง เช่น พิธีการเกิด พิธีการเปลี่ยนจากเด็กเข้าสู่วัยหนุ่มสาว , พิธีการแต่งงานและพิธีกรรมการตาย
2. Rituals of Affliction เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเมื่อประสบกับความโชคร้ายหรือเคราะห์ร้าย เช่น พิธีสะเดาะห์เคราะห์ พิธีกรรมการรักษาพยาบาล เป็นต้น

Turner เรียกพิธีกรรมว่าเป็น “การแสดงเชิงพิธีกรรม” (Ritual Performance) กล่าวคือเป็นการแสดงที่สามารถสะท้อนสภาพสังคมได้ทั้งในสังคมชนเผ่า (Tribal Society) และในสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) โดยเฉพาะในสังคมสมัยใหม่การแสดงเชิงพิธีกรรมมักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความวิตกกังวลในชีวิตและการปรับตัวทางวัฒนธรรมให้เข้ากับปัจจุบัน

สังคม Nebo เป็นตัวอย่างหนึ่งสำหรับการวิเคราะห์ของ Turner เขามองว่าสัญลักษณ์ต่างๆในพิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมทางสังคม การศึกษาสัญลักษณ์จะต้องทำภายในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ เพื่อจะได้เข้าใจว่าสัญลักษณ์นั้นมีความหมายอย่างไรต่อสังคมนั้น Turner กล่าวว่าพิธีกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงกริยา (Gestures) , คำพูด (Words) , วัตถุ (Objects) อีกนัยหนึ่งสำหรับ Turner สัญลักษณ์เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของพิธีกรรม ซึ่งสัญลักษณ์อาจเป็นการกระทำ (Action) หรือวัตถุ (Objects) ที่มีความหมายซ้อนกันหลายอย่าง การตีความจะต้องอาศัยเหตุผลและหลักฐานมารองรับโดยสัมพันธ์กับค่านิยมของชุมชน

ส่วนความสัมพันธ์ของพิธีกรรมและสัญลักษณ์กับนิยายปรัมปรานั้น Turner กล่าวว่า พิธีกรรมส่วนมากตั้งอยู่บนพื้นฐานของนิยายปรัมปรา ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่าด้วยสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ จุดกำเนิดของมนุษย์และจักรวาล เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญที่ประกอบในพิธีกรรมก็คือรูปแบบของสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ คำพูดหรือพฤติกรรมของบุคคลในพิธีกรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ย่างถึงสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ

Turner ได้แนะนำการศึกษาสัญลักษณ์ว่า ประการแรก ต้องศึกษาว่าสัญลักษณ์นั้นมีความหมายอย่างไรในบริบทสังคมวัฒนธรรมนั้น ประการที่สองต้องสังเกตว่าสัญลักษณ์นั้นถูกใช้อย่างไร ใครเป็นคนใช้ มีความสัมพันธ์กับผู้ใช้อย่างไรและเกี่ยวข้องกับกระบวนการอื่นๆอย่างไร และประการสุดท้ายต้องหาความหมายโดยนำข้อมูลทั้งสองส่วนที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาความหมายอื่นๆที่ซ่อนอยู่

ในที่นี้สัญลักษณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม

1. สัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น วัตถุในพิธี (Objects) กิจกรรมต่างๆ (Activities) คำพูด (Words) ความสัมพันธ์ที่แสดงออกให้เห็น (Relation) เหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ในระหว่างการแสดง (Events) การแสดงกริยาอาการท่าทาง (Gestures)

2. สัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม ได้แก่ บรรยากาศ จังหวะดนตรี (Music) เป็นต้น

ในการวิเคราะห์พิธีกรรม Turner ยังได้แบ่งสัญลักษณ์ในพิธีกรรมเป็น 2 ลักษณะคือ

1. สัญลักษณ์หลักของพิธี (Dominant Symbol) จะปรากฏอยู่มากมายในบริบททางพิธีกรรมที่แตกต่างกัน เป็นสัญลักษณ์เพียงอย่างเดียวในพิธีกรรมที่ครอบคลุมทั้งความต้องการทางธรรมชาติ (Natural Necessity) และความต้องการทางสังคม (Social Need or Desire) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพันธะหน้าที่และความต้องการ

2. สัญลักษณ์เครื่องมือ (Instrument Symbol) คือสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นวิธีให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมายเฉพาะในแต่ละพิธีกรรม สามารถทำความเข้าใจได้โดยพิจารณาระบบสัญลักษณ์รวมทั้งหมดที่ประกอบอยู่ในพิธีกรรม อีกนัยหนึ่งพิจารณาความหมายจากความสัมพันธ์กับสัญลักษณ์อื่นประกอบ

สำหรับคุณสมบัติของสัญลักษณ์ Turner (1967) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "Forest of Symbols" ไว้ว่าสัญลักษณ์มีคุณสมบัติ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีความเข้มข้น (Condensation) คือ แสดงความหมายออกมาในรูปแบบเดียวกัน
2. มีลักษณะร่วมกัน (Unification) คือ แสดงความหมายหลายๆอย่างรวมเข้าไว้ด้วยกัน
3. มีลักษณะความเป็นขั้วความหมาย (Polarization) ประกอบด้วย 2 ขั้วความหมายสำคัญดังนี้

3.1 ขั้วอุดมคติ (Ideological Pole) คือ การสื่อความหมายเชื่อมโยงกับระเบียบแบบแผนทางสังคม สัญลักษณ์ลักษณะนี้แม้ว่าจะเกิดขึ้นในบริบททางพิธีกรรมที่แตกต่างกันจำนวนมาก แต่ยังคงความหมายเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น

3.2 ขั้วความรู้สึก (Sensory Pole) คือ ความหมายที่สื่อออกมาโดยตรงตามความรู้สึกที่แท้จริงจากกระบวนการทางสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของสังคมนั้นๆ เป็นความหมายที่สะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ของสังคมที่พิธีกรรมดังกล่าวแสดงขึ้น สัญลักษณ์ลักษณะนี้จะมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่การแสดงเชิงพิธีกรรมนั้นๆ ไปปรากฏอยู่

Turner ยังกล่าวว่า การแสดงในพิธีกรรมเป็นช่วงเวลาพิเศษที่แยกออกจากชีวิตปกติ เรียกว่า Liminality Period ณ ช่วงเวลานี้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การแสดงบทบาทต่างๆในพิธีกรรม ฯลฯ เมื่อพิธีกรรมสิ้นสุดลงทุกอย่างก็จะกลับเข้าสู่สภาพเดิม เช่นในงานรื่นเริง (Carnival) ของประเทศบราซิล ทุกคนในงานมีอิสระเต็มที่ในการแสดงออก การแสดงตัว แต่เมื่องานสิ้นสุดลงทุกคนก็จะกลับเข้าสู่สภาวะเดิม ทั้งนี้ในภาวะ Liminality ยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มแบบชั่วคราวที่สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อเป้าหมายบางอย่าง นอก

จากนี้ยังมีการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มขึ้นเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติด้วย กลุ่มลักษณะนี้เรียกว่า Communitas

โดยสรุปแล้วจากแนวคิดของ Turner เขาได้ให้ความสำคัญกับการพิจารณาบริบททางสังคมวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบการวิเคราะห์พิธีกรรมและพิธีกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มคนนั้นๆ ทั้งนี้สัญลักษณ์ในพิธีกรรมสามารถสะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะตอบโต้กับสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นแนวคิดจึงสามารถช่วยในการวิเคราะห์ความหมายของพิธีกรรม สัญลักษณ์ต่างๆ บทบาทเชิงสัญลักษณ์ของพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีน

1.4.2 แนวคิดชาติพันธุ์และการธำรงชาติพันธุ์ (Ethnic Group and Maintaining Ethnic Group) ของ Abner Cohen

Cohen เป็นชาวอังกฤษที่ต้องการอธิบายกระบวนการธำรงชาติพันธุ์ โดยมองว่า ความพยายามธำรงชาติพันธุ์จะมีความเข้มข้นมากขึ้น เมื่อเกิดสถานการณ์จำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ เช่น เมื่อมีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และต้องการจะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเอาไว้ ทั้งนี้ Cohen เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญวิเคราะห์สัญลักษณ์ (Symbol) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจและการคงอยู่หรือการธำรงชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ที่มีการต่อสู้แข่งขัน รักษาผลประโยชน์ระหว่างชาติพันธุ์ แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้วิเคราะห์สังคมขนาดเล็กที่มีลักษณะเรียบง่ายเป็นสังคมก่อนอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามสามารถนำไปประยุกต์ใช้ศึกษาสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา

สำหรับสัญลักษณ์ (Symbol) Cohen ได้ให้นิยามไว้ว่าสัญลักษณ์เหล่านี้เป็นรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ซึ่งเป็นที่รวมของอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานในสังคมทั้งหมด สัญลักษณ์ซึ่งได้แก่ วัตถุ (Object) การกระทำ (Act) แนวคิด (Concepts) หรือรูปแบบทางภาษา (Linguistic Formations) สามารถก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและกระตุ้นการกระทำของมนุษย์ สัญลักษณ์เหล่านี้มักจะถูกใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การบวงสรวง งานเฉลิมฉลอง (Ceremonial) พิธีกรรม (Ritual) การแลกเปลี่ยนของกำนัล (Gift Exchange) ตำนาน ระบบเครือญาติ สัญลักษณ์เหล่านี้ถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการสร้างจิตสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ และทำให้เกิดกลุ่มการเมืองอย่างไม่เป็นทางการของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม

สัญลักษณ์ถูกใช้ในลักษณะที่หลากหลาย สัญลักษณ์สามารถถูกใช้เป็นกลไกพื้นฐานสำหรับการพัฒนาความเป็นตัวตน การดิ้นรนและธำรงรักษาอำนาจระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่ม ในที่นี้สัญลักษณ์จึงถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง พิธีกรรมเกี่ยวกับอำนาจเป็นการสร้างและผลิตซ้ำทางการเมือง ในสังคมอุตสาหกรรมที่ซับซ้อนเต็มไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ซึ่งไม่สามารถก่อตั้งตัวเองในลักษณะที่เป็นทาง

การได้ ลักษณะขององค์กรจึงเป็นแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal) เช่น กลุ่มเครือญาติ (Kinship) , กลุ่มเพื่อน (Friendship) และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น ทั้งนี้พิธีกรรม , งานเฉลิมฉลองและรูปแบบอื่นๆของสัญลักษณ์และกิจกรรมทางสัญลักษณ์ของกลุ่มซึ่งปรากฏขึ้นเป็นเสมือนรูปแบบวิถีชีวิต (Style of Life) ของกลุ่ม องค์กรของกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) มี 2 ลักษณะคือ สามารถถูกก่อตั้งขึ้นเป็นกลุ่มแบบทางการและกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ ปัจจุบันนักวิชาการหลายคนได้หันกลับมาให้ความสนใจสังคมสมัยใหม่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมทางสัญลักษณ์ (Symbolic Behavior) ในความสัมพันธ์ต่างๆทางสังคม

รูปแบบการกระทำทางสัญลักษณ์ (Symbolic Action) ในอดีตบางครั้งยังดำเนินมาจนถึงปัจจุบันเนื่องจากมีบทบาทที่สำคัญในสังคมแต่ละแห่ง กล่าวคือช่วยสนับสนุนบางสิ่งบางอย่างเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประวัติศาสตร์ทางสังคมวัฒนธรรมสามารถช่วยบ่งบอกถึงนัยสำคัญทางสังคม (Social Significance) ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ สำหรับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีการใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เก่าแก่ แต่ไม่ได้เกิดจากการอนุรักษ์วัฒนธรรม (Cultural Conservation) ทั้งนี้การสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณียังคงเกิดขึ้นแต่หน้าที่ (Function) ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป ปรากฏการณ์เกี่ยวกับชาติพันธุ์เป็นเรื่องของการเมืองซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีถูกนำมาใช้เสมือนกลไกทางการเมือง

ในที่นี้เมื่อวิเคราะห์นัยสำคัญทางสังคม (Social Significance) การกระทำทางสัญลักษณ์ (Symbolic Action) เป็นกระบวนการสำหรับพัฒนาความเป็นตนเอง (Selfhood) ซึ่งรูปแบบการใช้ถูกกำหนดโดยสังคมและสถานการณ์ทางสังคม เราสามารถกล่าวได้ว่าสัญลักษณ์ได้ถูกนำมาใช้โดยแต่ละกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและสามารถทำความเข้าใจลักษณะของสัญลักษณ์และวิธีการที่พวกเขาใช้ได้

อย่างไรก็ตามเราสามารถกล่าวได้ว่าการกระทำทางสัญลักษณ์มีนัยสำคัญ 2 ประการคือประการแรกเกี่ยวข้องกับ การดำเนินไปของความพยายามดิ้นรนเพื่อรักษาอัตลักษณ์ (Personal Identity) ประการที่สองเกี่ยวข้องกับการคำนึงถึงชีวิตและความตาย ความโชคร้ายและโชคร้ายของมนุษย์ ทั้งสองประการนี้ นำมนุษย์ไปสู่การกระทำทางสัญลักษณ์ซึ่งมนุษย์ได้ทำการสร้างและผลิตซ้ำสัญลักษณ์ต่างๆขึ้นมา

บุคคลจะผูกพันกับแบบแผนทางสัญลักษณ์ (Symbolic Pattern) ของกลุ่ม กลุ่มไม่ได้ใช้เพียงสัญลักษณ์เพื่อครอบงำเหนือปัจเจกบุคคลแต่ยังช่วยตอบสนองความต้องการบางอย่างด้วย กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ที่ไม่สามารถสร้างตัวเองขึ้นเป็นกลุ่มที่เป็นทางการได้มีการใช้รูปแบบทางสัญลักษณ์ที่แตกต่างจากกลุ่มแบบเป็นทางการ (Formal Group) และสัญลักษณ์ต่างๆมีการหน้าที่ต่อองค์กร สัญลักษณ์รูปแบบเดียวกันอาจจะมีหน้าที่ที่แตกต่างกันในแต่ละองค์กร

การศึกษาการใช้สัญลักษณ์นักมานุษยวิทยาให้ความสนใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ได้แก่ การกระทำเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Action) และ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relationships) ถ้าพิจารณาในขอบเขตทางเศรษฐกิจ,การเมือง,เครือญาติและพิธีกรรม เรื่องของเศรษฐกิจและการเมืองเป็น

เรื่องของอำนาจ ส่วนเครือญาติและพิธีกรรมเป็นเรื่องทางสัญลักษณ์ ในการจัดระเบียบทางอำนาจ (Power Order) การรักษาอำนาจทางการเมืองมักจะใช้วิธีการบังคับ (Physical Coercion) ส่วนการรักษาอำนาจทางเศรษฐกิจถูกรักษาโดยการตอบแทนและการกีดกัน (Deprivation) ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจต่างก็เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม อำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองจะถูกใช้ในบริบทสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นวิถีทางไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนการจัดระเบียบทางสัญลักษณ์ (Symbolic Order) เครือญาติ พิธีกรรมมีรากฐานจากสิ่งเหนือธรรมชาติและถูกดำเนินการด้วยการสร้างสัญลักษณ์และกิจกรรมทางสัญลักษณ์ ซึ่งอาจจะมีนัยของความหมายที่หลากหลาย ก่อให้เกิดความรู้สึกและช่วยกระตุ้นให้เกิดการกระทำ ไม่ว่าจะในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ พิธีกรรม, งานเฉลิมฉลอง , การให้คำสาบาน (Oath) ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะประกอบกันขึ้นเป็นลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่ม

สัญลักษณ์สามารถจะถูกจัดอยู่ในความคิดอุดมคติที่มีลักษณะเป็นความคิดที่เป็นพลวัต (Dynamic Ideologies) หรือมุมมองเกี่ยวกับโลก (World View) ที่ถูกพัฒนาขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะ ในลักษณะการเป็นความคิดทางอุดมคติสัญลักษณ์ต่างเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่นเครือญาติ เพื่อนฝูง ถูกใช้อยู่ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับปัญหาต่างๆของมนุษย์ เช่นความหมายของชีวิตและความตาย, การเจ็บป่วยและสุขภาพ, ความทุกข์และความสุข, ความโชคดีแลโชคร้าย สัญลักษณ์จะช่วยสนับสนุนความคิดทางอุดมคติและถูกใช้เพื่อแสดงให้เห็นองค์การทางการเมือง กล่าวคือสัญลักษณ์ถูกใช้ในการจัดกลุ่มทางการเมืองและแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางการเมือง ถ้าพิจารณาสังคมขนาดใหญ่ เช่น สังคมอุตสาหกรรมก็มีการใช้สัญลักษณ์ในกลุ่มที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางการเมืองของสังคม

รูปแบบและหน้าที่ของสัญลักษณ์

รูปแบบทางสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันอาจมีหน้าที่เดียวกันและรูปแบบทางสัญลักษณ์ที่เหมือนกันอาจมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามรูปแบบทางสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันมักจะมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน สัญลักษณ์สามารถถูกใช้ในการแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มและใช้ในการแสดงให้เห็นความคงอยู่ของกลุ่ม

สำหรับรูปแบบและหน้าที่ของสัญลักษณ์ในบริบททางการเมืองแต่ละแห่งมีความหลากหลาย สำหรับทางการเมืองกลุ่มอาจจะใช้สัญลักษณ์ในลักษณะที่แตกต่างกันเพื่อแสดงอัตลักษณ์ (Identity) และบ่งชี้ขอบเขตของกลุ่ม สัญลักษณ์ที่ใช้ อาจจะเป็นเครื่องหมาย (emblems), ตำนานต้นกำเนิด, ประเพณีการแต่งงานภายในกลุ่ม (endogamy) และนอกกลุ่ม (exogamy), ความเชื่อ, งานเฉลิมฉลองและสถานที่เคารพสักการะ

ถ้าศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมก่อนอุตสาหกรรมไปสู่สังคมที่พัฒนาแล้ว นัยสำคัญของพิธีกรรมบางอย่างอาจหายไป ในสังคมสมัยใหม่ถึงแม้ว่าสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมหลายๆอย่างจะสูญหายไปแต่ก็มีสัญลักษณ์อื่นเข้ามาแทนที่และเกิดหน้าที่ทางสัญลักษณ์ใหม่ขึ้น อีกนัยหนึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสัญลักษณ์นี้อาจจะทำให้หน้าที่ของสัญลักษณ์หายไปแต่ก็มีการหน้าที่เดียวกันจากสัญลักษณ์ใหม่ ขณะ

เดียวกันสัญลักษณ์อาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบแต่มีการเปลี่ยนแปลงการหน้าที่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเราจะต้องทำการวิเคราะห์พลวัตของสังคมเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างบุคคลและกลุ่ม ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมได้ถูกพัฒนาขึ้นและรักษาไว้ด้วยสัญลักษณ์ นอกจากนี้สัญลักษณ์ยังสามารถแสดงให้เห็นเสถียรภาพและการดำเนินไปของกลุ่ม สัญลักษณ์อาจมีความหมายที่ซ่อนเร้น เช่น ความขัดแย้ง ความไม่เท่าเทียม ในบางสถานการณ์เมื่อพฤติกรรมทางสัญลักษณ์ที่รักษาอัตลักษณ์ (Identity) ชัดเจนแล้วเราก็จะพยายามหาแบบแผนทางสัญลักษณ์ใหม่เพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับแบบแผนการปฏิสัมพันธ์ใหม่ (Patterns of Interaction) กระบวนการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมืองที่มีการแข่งขันกันของกลุ่มต่างๆ สัญลักษณ์รูปแบบใหม่จึงถูกวางอยู่บนเงื่อนไขบริบททางการเมืองใหม่

กลยุทธ์การใช้สัญลักษณ์ของกลุ่ม

กลุ่มแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นมามากมายและกลุ่มในลักษณะนี้ไม่สามารถจะก่อตั้งกลุ่มเป็นแบบทางการได้ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น อาจจะไม่ต้องการการแทรกแซงจากรัฐหรือทางราชการ หรือไม่สามารถจะจัดรูปแบบที่เหมาะสมภายใต้โครงสร้างที่เป็นทางการของสังคมได้ กลุ่มเหล่านี้จะมีพิธีกรรมหรือสัญลักษณ์อื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบของตนเอง กลยุทธ์ในการก่อตั้งกลุ่มจะมีลักษณะที่แตกต่างกันและเพื่อประโยชน์ของกลุ่มกิจกรรมทางสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้

กลุ่มแบบทางการและไม่เป็นทางการมีลักษณะที่แตกต่างกัน องค์กรแบบทางการต้องการแบบแผนทางพฤติกรรมที่แน่นอน แต่ภายในองค์กรก็จะมีรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นด้วย กลุ่มทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในองค์กรแบบทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้กลุ่มหรือองค์กรจะมีการพัฒนาและมีกลไกที่จะดำรงรักษาแก้ไขปัญหาของกลุ่มดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของกลุ่ม (Organization Boundaries) กลุ่มจะต้องมีการบ่งชี้ขอบเขตของตนเอง มีการบ่งชี้เอกลักษณ์ (Identity) เพื่อสร้างขอบเขตของตนเองซึ่งสามารถที่จะต่อสู้กับกลุ่มอื่นๆ ได้ภายใต้โครงสร้างทางอำนาจที่ใหญ่กว่า กลุ่มแบบไม่เป็นทางการมีการใช้รูปแบบทางสัญลักษณ์ต่างๆ ในการบ่งชี้ขอบเขตของตนเอง เช่น เรื่องเล่าที่มาของบรรพบุรุษ (Mythologies of Descent) , รูปแบบการแต่งงาน , พิธีกรรมความเชื่อ, รูปแบบการดำเนินชีวิต

2. การสื่อสาร (Communication) เพื่อที่จะดำรงกลุ่มให้คงอยู่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดถึงปัญหาต่างๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาแผนการและความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม การสื่อสารอาจจะกระทำโดยผ่านบุคคล เช่น ผู้ทำหน้าที่ทางศาสนา, การชูบชิบนิินทาและผู้นำของกลุ่ม
3. การตัดสินใจ (Decision-Making) กลุ่มจะต้องมีการวางแผนสำหรับการดำเนินงานของกลุ่ม ดังนั้น การตัดสินใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ สมาชิกทั้งหมดอาจมีส่วนร่วมหรืออาจจะเป็นการตัดสินใจจากสมาชิกบางส่วนเท่านั้นหรืออาจกระทำโดยผู้นำของกลุ่ม
4. สิทธิอำนาจและผู้นำ (Authority and Leadership Process) ปัญหาการตัดสินใจกับเรื่องของสิทธิอำนาจ การตัดสินใจจะเป็นผลได้รับการสนับสนุนถ้าถูกรองรับด้วยสิทธิอำนาจ และสิ่งนี้แสดงให้เห็นการใช้อำนาจ สิทธิอำนาจอาจได้มาจากเศรษฐกิจ , บรรทัดฐานหรือการบีบบังคับ กลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการอาจใช้ความรุนแรงทางกำลังเพื่อบีบบังคับสมาชิกให้ยอมรับการตัดสินใจ กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interest Group) จะสร้างบรรทัดฐาน (normative) สัญลักษณ์ทางอำนาจ (Symbolic Power) ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนโครงสร้างของอำนาจอันชอบธรรม
5. สิทธิอำนาจ (Authority) เป็นนามธรรมซึ่งสามารถเห็นได้ผ่านสัญลักษณ์และพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมจะเป็นสิ่งที่แสดงถึงสิทธิอำนาจโดยผู้จัดพิธีกรรมมักเป็นผู้ที่ครอบครองอำนาจ
6. อุดมการณ์ (Ideology) กลุ่มสามารถสร้างความเข้มแข็งได้โดยใช้ประโยชน์จากตำนาน , ความเชื่อ , บรรทัดฐาน, ค่านิยมและสิ่งจูงใจ (Motives) สิ่งเหล่านี้ถูกใช้ในการสร้างระบบทางการเมือง (Political System) อุดมการณ์เป็นตัวแปรที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรม หน้าที่ของอุดมการณ์เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง สัญลักษณ์ใหม่อาจถูกสร้างขึ้นและสัญลักษณ์ที่มีอยู่เดิมอาจถูกตีความหมายให้ใหม่ จากการเปลี่ยนแปลงวิธีการของกลุ่มเพื่อใช้กระตุ้นสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มที่พัฒนาขึ้นใหม่อุดมการณ์อาจรับมาจากกลุ่มอื่น แต่นำมาใช้ในจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน สัญลักษณ์จะมีลักษณะที่ยืดหยุ่นเพื่อใช้ในระบอบอุดมการณ์

ความเชื่อและการกระทำเชิงสัญลักษณ์ : กระบวนการเกี่ยวกับการขัดเกลา (Belief and Symbolic Action : The Process of Socialisation) ระบบอุดมการณ์สามารถจะคงอยู่ได้ถ้ามีการอบรมสั่งสอนให้กับสมาชิกของกลุ่มและมีความสอดคล้องกับความเชื่อ การรักษาระบบอุดมการณ์สามารถทำได้ผ่านการมีพิธีกรรม ซึ่งสัญลักษณ์ถูกนำมาใช้โดยมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่ ความเชื่อสามารถนำมาใช้สนับสนุนองค์การทางการเมืองของพวกเขา โดยเฉพาะกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ มีการใช้กลไกทางพิธีกรรมและศีลธรรม ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ในแต่ละบุคคลและกลุ่ม สัญลักษณ์ไม่ได้มีความหมายที่ตายตัว

สามารถมีการตีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นกลไกทางพิธีกรรมไม่ได้มีความหมายตายตัวตลอดไปแต่สามารถมีการตีความหมายใหม่ได้ในเวลาที่แตกต่างกันออกไป

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ในสังคมที่เรียบง่ายจะมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นหนึ่งเดียว (homogeneous culture) แต่ในสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆมากมายมีวัฒนธรรมย่อยเกิดขึ้น กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีการพัฒนาสัญลักษณ์ของตนเองซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น แต่ละกลุ่มจะมีวัฒนธรรมของตนเอง ในสังคมที่ซับซ้อนกลุ่มต่างๆมีแนวโน้มที่จะมีวัฒนธรรมแตกต่างกันมีรูปแบบชีวิตและอุดมการณ์ที่หลากหลาย ถ้าเราศึกษารูปแบบทางวัฒนธรรม เราจะพบว่ามีความหลากหลายถ้าเราศึกษารูปแบบทางวัฒนธรรมในลักษณะการหน้าที่ทางสัญลักษณ์ ในลักษณะนี้ก็มีความหลากหลายเช่นกัน ประเด็นนี้ถูกนำมาใช้ในการพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) กลุ่มอาจจะใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง กลุ่มเหล่านี้อาจจะพัฒนาองค์กรโดยใช้รูปแบบทางสัญลักษณ์ลักษณะต่างๆ ในทางมานุษยวิทยาการวิเคราะห์รูปแบบทางสัญลักษณ์ (Symbolic Forms) จะเกี่ยวข้องกับพิจารณาการหน้าที่ของสัญลักษณ์นั้น ซึ่งแตกต่างกันไปสำหรับวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม

สังคมสมัยใหม่กลุ่มชาติพันธุ์ใน Ibadan ประเทศ Africa มีการปรับตัว 2 ลักษณะคือ กรณีแรก กลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับความสัมพันธ์ทางสังคมโดยรับขนบธรรมเนียมประเพณีมาจากกลุ่มอื่นหรือโดยการพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณีใหม่ขึ้นมาเพื่อใช้ร่วมกับกลุ่มอื่น กรณีที่สอง กลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัวทางเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม โดยสร้างขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองขึ้นมาใหม่และมักจะใช้บรรทัดฐาน และอุดมการณ์เพื่อส่งเสริมลักษณะเฉพาะตัวในสถานการณ์ที่มีความเป็นพลวัตขณะนั้น

กลุ่มชาติพันธุ์มีการร่วมมือกันทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างระบบการเมืองขึ้นมาใหม่ บางครั้งก็เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับเรื่องชนชั้น เศรษฐกิจที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอาจจะยากจนกว่าและถูกกีดกันความร่ำรวยมั่งคั่งจากอีกกลุ่มหนึ่งและกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบก็พยายามจะรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ในสถานการณ์นี้ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ถูกยึดมั่นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งที่จะต่อสู้กับอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีและมีการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา จากการสังเกตจะพบว่ามีมีการดำรงรักษาหรือการกลับไปใช้ใหม่เพื่อการเผชิญหน้ากับระบบใหม่

ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่แสดงให้เห็นถึงการปฏิสังสรรค์กันอย่างเข้มข้นระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มต่างๆด้วยกลยุทธ์ทางอำนาจทั้งในเรื่องต่างๆทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มชาติพันธุ์พยายามที่จะจัดตั้งองค์ทางการเมืองขึ้นเพื่อให้การต่อสู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในกระบวนการนี้สิ่งที่ถูกนำมาใช้ก็คือการเน้นย้ำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีของพวกเขา สิ่งนี้

ช่วยย้าให้รู้สึกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ดังนั้นกลุ่มทางชาติพันธุ์เป็นรากฐานให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมือง และสัญลักษณ์เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมถูกใช้เป็นกลไกทางการเมือง

โดยสรุปแล้วจากแนวคิดของ Cohen ซึ่งมองว่าการกระทำทางสัญลักษณ์และสัญลักษณ์รูปแบบต่างๆ สามารถทำให้เกิดการรวมตัวกันของผู้คน กล่าวคือเป็นกลไกของการพัฒนาที่สมาชิกมีการร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนา ปกป้องและดำรงรักษาสิ่งที่พวกเขาต้องการ แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในการทำความเข้าใจการอ้างเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย โดยพิจารณาการใช้และการตีความสัญลักษณ์เพื่อประโยชน์ในการทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มในการที่จะแข่งขันกับกลุ่มอื่น เพื่อประโยชน์ทางการดำรงรักษากลุ่มของตนเองเอาไว้ นอกจากนี้แนวคิดของ Cohen ยังสามารถนำมาใช้วิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาซึ่งแสดงให้เห็นการปรับตัวภายใต้การครอบงำของไทย

1.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและวาทกรรม (Power and Discourse) ของ

Michel Foucault

อำนาจและเทคโนโลยี

มุมมองของ Foucault ได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากมาจากแนวคิดของ Marx และแนวคิดของ Nietzschean สำหรับ Foucault เขาให้ความสนใจโครงสร้างทางการเมืองและเรื่องของอำนาจ เขากล่าวว่าอำนาจ (Power) มีอยู่ในทุกๆ ส่วนของสังคมไม่ได้มีเพียงในโครงสร้างทางการเมืองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นสิ่งที่อยู่ในทุกๆ ความสัมพันธ์ทางสังคม อีกนัยหนึ่ง Foucault พยายามแสดงให้เห็นว่าอำนาจจะมีอยู่ตั้งแต่ในส่วนที่เล็กที่สุดของสังคม เช่น ครอบครัว, ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ (Sexual Relation) และถ้าเรามองโครงข่ายของสังคม (Social Network) เราจะพบว่าอำนาจมีอยู่ในทุกๆ ส่วนของการกระทำ (Act) ซึ่งสามารถทำให้ผลต่างๆ ตามมา

Foucault เรียกปฏิบัติการเชิงอำนาจนี้ว่า “เทคโนโลยี” (Technologies) เป็นกลไกการปฏิบัติเกี่ยวกับอำนาจและเป็นเทคนิคและเป็นขบวนการที่ใช้ในการปฏิบัติการเชิงอำนาจ (Operation of Power) เขาเสนอว่าเทคโนโลยีเกี่ยวกับอำนาจที่ถูกพัฒนาขึ้นในศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 มีประสิทธิภาพมากกว่าอำนาจในสังคมศักดินา (Feudal Societies) ซึ่งถูกใช้ผ่านสัญลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดี, พิธีกรรม (Ritual) , งานเฉลิมฉลอง (Ceremonies) และอำนาจในรูปแบบใหม่นี้เป็นกระบวนการซึ่งมีการปฏิบัติการ (Operation) จากส่วนที่เล็กที่สุดของสังคมไปสู่ส่วนที่ใหญ่ที่สุด สำหรับเทคโนโลยีเกี่ยวกับอำนาจ Foucault มองว่าเราจะต้องทำการวิเคราะห์การหน้าทีของเทคโนโลยีนี้ว่าถูกใช้อย่างไรในกลยุทธ์เกี่ยวกับอำนาจ (Strategies)

ขณะที่เราตั้งคำถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีและเทคนิค เทคโนโลยีหนึ่งที่ Foucault กล่าวถึงก็คือ กฎหมาย (Law) ในการวิเคราะห์วิจารณ์ของ Foucault เป็นรูปแบบหนึ่งของอำนาจที่ใช้กฎหมายเพื่อนำไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งและในอีกทางหนึ่งอำนาจใช้กฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้องชอบธรรม (Legitimacy) โดยกลบเกลื่อนการใช้อำนาจ กฎหมายเป็นอำนาจที่ใช้กล่าวโทษคนที่ต่อต้าน ทั้งนี้กฎหมายเกี่ยวข้องกับ สมมุติฐาน 2 ประการ

1. การผิดกฎหมายถูกบ่งชี้ว่าต่อต้านอำนาจอธิปไตยของระเบียบแบบแผนที่ถูกตั้งขึ้นมา
2. การจัดระเบียบทางกฎหมายการเมืองอาจจะมีลักษณะเชิงลบหรือเพื่อขัดขวางบางสิ่งบางอย่าง

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจก็คือกฎเกณฑ์ต่างๆที่เป็นข้อห้าม กฎหมายและกฎระเบียบซึ่งมีบทลงโทษ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอำนาจที่เป็นลักษณะของการห้ามการระงับ ในทางกลับกันรูปแบบต่างๆของอำนาจที่ใช้ เป็นการเพิ่มการอยู่ในอำนาจสำหรับผู้ที่ถูกครอบหรือครอบงำ

การวิเคราะห์การเมือง (Political Analysis) ของสังคมนิยมใหม่ ที่ถูกครอบงำด้วยกฎหมายมีข้อสังเกต 2 ประการ

1. อำนาจถูกตีความในลักษณะอัตวิสัย (Subjectivist) เป็นลักษณะของการครอบงำ
2. ปัญหาอย่างหนึ่งของการวิเคราะห์ทางการเมืองก็คือ การพิจารณาอัตลักษณ์ (Identity) ของพลัง การครอบงำและความชอบธรรมของกฎเกณฑ์ต่างๆ

สำหรับ Foucault ซึ่งเขาได้พิจารณาเทคโนโลยีเกี่ยวกับอำนาจว่ามีหน้าที่ ดังนั้นเราจะต้องพิจารณา เทคโนโลยีดังกล่าวในประเด็นที่เกี่ยวกับธรรมชาติ (Nature) และการปฏิบัติการ (Operation) ของกลยุทธ์ (Strategies) ทางอำนาจ กลยุทธ์เป็นการบ่งชี้ (Identification) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทั้งนี้การปฏิบัติการเชิงอำนาจ (Operation of Power) และเทคนิคที่ใช้จะมีลักษณะเฉพาะในแต่ละพื้นที่

อำนาจของ Foucault ได้สร้างผู้กระทำ (Subjects) โดยผ่านความถูกต้อง (Correction) และบรรทัดฐาน (Normalisation) ผู้กระทำ (Subjects) ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจอาจจะไม่ใช่บุคคลแต่เป็นบริษัท , องค์กร , หน่วยราชการ , กลุ่มกดดัน , โรงเรียน , โรงพยาบาล เป็นต้น ทั้งนี้ปัจเจกบุคคลทุกคนถูกกระทำ/ก่อสร้างขึ้น จากชุดของวาทกรรม (Discourses) วัตถุประสงค์ของระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆก็เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน ทั้งนี้ วาทกรรม เป็นชุดความคิดที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นสิ่งที่สามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับผู้ที่อยู่ภายใต้การครอบงำของวาทกรรมนั้น

อำนาจไม่ได้เป็นอิสระจากพลังทางการเมือง แต่อำนาจมีรูปแบบต่างๆ (Forms of Powers) รูปแบบการใช้อำนาจชี้ให้เห็นการต่อต้าน การเผชิญหน้าและขึ้นอยู่กับสถานที่และการควบคุม การต่อต้านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์เชิงและวาทกรรมเป็นเทคนิคของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

การศึกษาแบบวงศ์วาน (Genealogy)

การวิเคราะห์แบบวงศ์วาน (Genealogy) ของ Foucault เป็นการวิเคราะห์รูปแบบการครอบงำทางอำนาจในสังคมสมัยใหม่ (Modern Societies) เนื่องจากงานของเขาเน้นไปที่การต่อสู้ทางการเมือง ผลงานของ Foucault ที่ถูกตีพิมพ์ “ Discipline and Punish “ (1978) เป็นงานที่นำเสนอมุมมองทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการสืบค้นทางวงศ์วาน (Genealogy) เกี่ยวกับศีลธรรม ความชอบธรรม ส่วน “History of Sexuality” เป็นงานเขียนที่พยายามสะท้อนให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ

ข้อถกเถียงที่สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับวงศ์วาน (Genealogy) ของ Foucault มีสาระสำคัญที่คำถามเชิงประวัติศาสตร์ (History Question) คำถามเชิงประวัติศาสตร์นี้ถูกนำมาใช้สืบค้นเกี่ยวกับอำนาจ เช่น ใน “History of Sexuality” เป็นการพิจารณาการเกิดขึ้นของวาทกรรม (Discourse) เกี่ยวกับเรื่องเพศในสังคมตะวันตกและในงาน “ Discipline and Punish “ พูดถึงความยุติธรรมและคุกซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบทางประเพณีของศาลและกฎหมาย

ตัวอย่างการวิเคราะห์เรื่องเพศ (Sexuality) Foucault กล่าวว่า เป็นผลผลิตบนเรือนร่าง (Body) , ชุดของพฤติกรรม (Modes of Behavior) และความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งถูกกำหนดโดยเทคโนโลยีเกี่ยวกับอำนาจ และการตรวจสอบทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้เป็นการพยายามสืบค้นวาทกรรม (Discourse) เกี่ยวกับเรื่องเพศตามบริบทระยะเวลาต่างๆที่ผ่านมา เรื่องของเพศ (Sexuality) เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดด้วยวาทกรรมชุดหนึ่งๆและความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคม ในที่สุดสิ่งเหล่านี้จะกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องเพศในสังคม รูปแบบเรื่องเพศเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอำนาจสมัยใหม่ 2 ส่วน ได้แก่ เทคนิคและกระบวนการวางกฎเกณฑ์ เพศจึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ

การศึกษาค้นคว้าแนวคิดของ Foucault ได้นำมาพิจารณาวาทกรรมความเป็นเงินในสังคมไทยและทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์จีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ว่ามีลักษณะอย่างไรและรัฐไทยมีกลยุทธ์หรือเทคนิคการใช้อำนาจต่อชาวจีนในรูปแบบใดบ้าง

1.4.4 สรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ปรากฏการณ์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีน ผ่านศาลเจ้าจีนโดยเป็นการพิจารณามุมมองเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้า ว่ามีบทบาทในการธำรงอัตลักษณ์หรือความเป็นเงินอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพิธีกรรม (Symbol in Ritual) ของ Victor Turner แนวคิดชาติพันธุ์และการธำรงชาติพันธุ์ (Ethnic Group and Maintaining) และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและวาทกรรม (Power and Discourse) ของ Michel Foucault มาวิเคราะห์ประกอบกัน

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและวาทกรรมของ Foucault มองว่าในทุกส่วนของสังคมเต็มไปด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งสามารถมองผ่านวาทกรรม (Discourse) ได้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้อธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐไทยและกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย ผ่านวาทกรรมที่รัฐไทยได้สร้างขึ้น ซึ่งนำไปสู่การใช้อำนาจในรูปแบบต่างๆหรืออีกนัยหนึ่งเรียกได้ว่าเป็นเทคนิคที่รัฐไทยใช้ ในการจัดการต่อความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์จีน โดยการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาบริบทความเป็นมาทางสังคมและการเมืองประกอบด้วยเพื่อให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้สถานภาพของศาลเจ้าก็ได้รับผลกระทบจากวาทกรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้

ขณะเดียวกันการถูกครอบงำด้วยอำนาจของรัฐไทยในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและจีน พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนก็ได้มีการใช้สัญลักษณ์บางอย่างเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีน ซึ่งกรอบแนวคิดชาติพันธุ์และการอ้างชาติพันธุ์ ของ Abner Cohen สามารถนำมาช่วยพิจารณาในส่วนนี้ได้ กล่าวคือ Cohen มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีการแข่งขันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ได้มีการใช้สัญลักษณ์บางอย่างเพื่อที่จะแสดงให้เห็นการคงอยู่ของกลุ่ม และเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันของผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์จีนก็มีการปรับตัวต่อการครอบงำของรัฐไทย ผ่านการใช้สัญลักษณ์บางอย่าง

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ของ Victor Turner ได้ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ที่อยู่ในพิธีกรรมการกินเจของศาลเจ้าจีน และใช้ในการมองว่าพิธีกรรมสามารถทำให้เกิดภาวะของการมีปฏิสังสรรค์กันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์จีน ซึ่งสามารถนำไปสู่การมีความสามัคคีกันภายในกลุ่มชาติพันธุ์

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าแนวคิดเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีน โดยผ่านตัวศาลเจ้าจีนร่วมกันเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการมองปรากฏการณ์ดังกล่าว

1.5 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมงานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาและแสดงให้เห็นภาพของศาลเจ้าจีนทั้งในเรื่องของบทบาท ความเป็นมามูลเหตุการสร้างศาลเจ้าจีนในประเทศไทย นอกจากนี้เอกสารต่างๆที่ทำการค้นคว้ายังให้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนชาวจีนและความเชื่อทางศาสนาพื้นฐานของชาวจีนในสังคมไทยด้วย ดังนั้นงานวิจัยและเอกสารเหล่านี้จึงเป็นประโยชน์สำหรับเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเบื้องต้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการชี้แนะประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งจะไปสู่การนำกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมมาทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ศึกษาวิจัยต่อไป

ตัวหนังสือและคณะ(2540) ได้ทำการศึกษา “ บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ในภูมิภาคตะวันตก:ศึกษาระดับจังหวัดนครปฐม “ ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในบริเวณลุ่มน้ำนครชัยศรีและบริเวณอำเภอเมืองในปัจจุบัน ชาวจีนเหล่านี้มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมากจากการเข้ามาทำมาหากิน สะสมเงินทุนเพื่อทำการค้าจากกิจการขนาดเล็ก ขยายจนเป็นกิจการขนาดใหญ่ นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ยังได้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสมาคม มูลนิธิเพื่อสาธารณประโยชน์ มีการจัดตั้งโรงเรียนหอเอกราชวิทยา (ฮั่วเอี้ยะ) ซึ่งเป็นโรงเรียนจีนแห่งแรกในจังหวัดนครปฐม ตลอดจนจัดตั้งสมาคมพ่อค้าเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการค้าในธุรกิจภายในจังหวัด ส่วนธรรมเนียมประเพณียังคงมีการปฏิบัติตามบรรพบุรุษ เช่น การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลต่างๆ จากงานวิจัยฉบับนี้สามารถจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ในการทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา บทบาท และการรวมกลุ่มของชาวจีนในจังหวัดนครปฐม

บทความ “Religious Beliefs and Practices of the Thai People in Nakhonpathom” ของ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (1984) ซึ่งได้ทำการศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของคนในจังหวัดนครปฐม ในส่วนหนึ่งของบทความกล่าวถึงชาวจีนในจังหวัดนครปฐมว่าได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดนครปฐมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และชาวจีนเหล่านี้ยังคงปฏิบัติทางศาสนาเช่นเดียวกับที่เคยทำในประเทศจีนและลูกหลานก็ยังคงสืบทอดการปฏิบัติเหล่านี้ต่อมาเป็นเวลามากกว่าร้อยปี อย่างไรก็ตามชาวจีนรุ่นใหม่ไม่เคยสัมผัสวัฒนธรรมจีนเหมือนในแผ่นดินแม่ ทำให้การสืบทอดประเพณีความเชื่อเป็นไปตามประเพณี ไม่มีความหมายที่ยึดถือ และมีความผูกพันกับประเทศจีนลดน้อยลง สำหรับคำสอนของขงจื้อเกี่ยวกับความกตัญญูยังคงสะท้อนให้เห็นในหมู่ชาวจีนจังหวัดนครปฐม จากการให้ความกตัญญูนี้เอง ชาวจีนจึงเชื่อในการเคารพบรรพบุรุษและการปฏิบัติทางศาสนาความเชื่อของชาวจีน ก็เป็นผลมาจากการมีความเชื่อเรื่องการเคารพบรรพบุรุษนี้เอง พิธีกรรมตามประเพณีที่ชาวจีนในจังหวัดนครปฐมยังคงปฏิบัติอยู่ได้แก่ เทศกาลกินเจ, สารทจีน, ตรุษจีน, แข็งเม้ง และการจัดพิธีศพที่มีทั้งการสวดศพตามพิธีแบบไทยและการทำกงเต๊ก ทั้งนี้ถ้าพิจารณาความเชื่อของชาวจีนเหล่านี้จะพบว่า พวกเขามีความเชื่อ 4 อย่างหลักๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ (Ancestral Belief) , เต๋า (Taoism) , ขงจื้อ (Confucianism) และพุทธแบบมหายาน (Mahayana Buddhism) ซึ่งการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีของชาวจีนในนครปฐมยังคงแสดงให้เห็นความเชื่อเหล่านี้

Skinner G. William (1957) (อ้างใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2529: 131-133) ได้กล่าวถึงสังคมจีนในประเทศไทยซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยที่สะท้อนให้เห็นในเรื่องของศาสนาและความเชื่อไว้ว่า บางทีจะเป็นการดีที่สุดที่จะแสดงให้เห็นการปรับตัววัฒนธรรมในสังคมของชาวจีนท้องถิ่นด้วยตัวอย่างเรื่องศาสนา ชาวจีนยอมรับนับถือพุทธศาสนา มีการไปวัดไทย ไส้บาตร บวชพระ ทำพิธีกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับคนไทย วัดพุทธชั้นป่า(พระรัตนตรัย) ที่มีชื่อเสียงที่สุด

ตั้งอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดนี้สร้างขึ้นโดยรัชกาลที่ 1 แต่ทว่าอาจจะแทนที่วัดชั้นเปาเดิมที่ถูกพม่าทำลายไปในปี ค.ศ. 1767 (พ.ศ.2310) อย่างไรก็ตามตำนานของคนจีนทุกวันนี้เล่าว่า “ชั้นเปากง” เองคือ เจิ้ง หอ สร้างวัดนี้ขึ้นในราชวงศ์หมิง ในศตวรรษที่ 19 มีวัดชั้นเปาอย่างน้อยที่สุด 3 วัดที่คนจีนนับถือโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ธนบุรี พระนครศรีอยุธยาและแปดริ้ว ทั้ง 3 วัดเป็นวัดแบบไทย มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในเป็นที่นับถือทั้งคนไทยและคนจีนตามแบบไทย ชั้นเปากงเป็นเทวดาองค์หนึ่งในบรรดาเทวดาที่เป็นใหญ่ทั้งหลายของชาวจีนในท้องถิ่น การเคารพชั้นเปากงที่อยู่ในรูปแบบพระไทยทำให้ลูกจีนในไทยเปลี่ยนไปเป็นพุทธศาสนาแบบไทยได้ง่ายขึ้น นอกเหนือไปจากพุทธศาสนารวมทั้งนิกายมหายานซึ่งผู้อพยพชาวจีนส่วนใหญ่คุ้นเคยมาแล้วก่อนออกจากประเทศจีน ชาวจีนในสยามได้แสดงตัวพร้อมที่จะรับไม่ว่าสิ่งใดที่คนไทยเคารพบูชา และเชื่อว่ามีอำนาจ ณ ที่นั้น เช่น การกราบไหว้บูชาหลักเมือง ส่วนรูปแบบของวัฒนธรรมจีนแบบโบราณที่เกี่ยวกับพิธีการบูชาบรรพบุรุษ รากฐานของลัทธินี้คือการฝังและพิธีที่ยุ่งยากทั้งหมดเกี่ยวกับที่ตั้งหลุมศพ การดูแลและการกราบไหว้บูชา ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าต่อมาคนจีนได้เลิกการฝังศพและการสร้างฮวงซุ้ยราคาแพงไว้ และหันมาใช้พิธีเผาศพเหมือนคนไทยทั่วไป มีการให้พระไทยสวดมนต์และประกอบพิธีเผาในวัดไทยด้วยโดยรวมแล้วในประเด็นความเชื่อและศาสนา Skinner ได้สรุปไว้ว่าคนจีนในประเทศไทยมีวัฒนธรรมทางศาสนาที่แตกต่างไปจากคนจีนตอนใต้แต่โบราณ เนื่องจากมีการรวมเอาส่วนหนึ่งของไทยไว้ด้วย นอกเหนือไปจากการรับวัฒนธรรมใหม่ การผสมปนเปกันทางสังคมระหว่างคนจีนและคนไทยในวัดไทยและศาลเจ้าเป็นเรื่องที่ทำให้การกลืนผู้สืบสกุลลูกจีนของคนจีนอพยพง่ายขึ้น จากงานของ Skinner ได้สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ชาวจีนในประเทศไทยจะได้มีการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อของตนเองเอาไว้ แต่การดำรงอยู่ในสังคมไทยและถูกแวดล้อมด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีอีกแบบหนึ่งได้ทำให้พวกเขามีการปรับตัวและผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมทางศาสนาและความเชื่อแบบไทย โดยเฉพาะรุ่นลูกหลานของพวกเขาซึ่งมิได้มีความผูกพันกับแผ่นดินจีนและเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมไทย ก็ยิ่งทำให้พวกเขาถูกกลืนเข้าสู่วัฒนธรรมไทยได้อย่างง่ายดาย อย่างไรก็ตามในอีกทางหนึ่งถึงแม้ว่าชาวจีนในสังคมไทยจะถูกกลืนเข้าสู่ความเป็นไทย แต่ขณะเดียวกันพวกเขาก็ยังคงมีการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของประเพณีจีนไว้ ซึ่งได้มีการแสดงให้เห็นว่าบางครั้งก็มีการผสมผสานปรับวัฒนธรรมความเชื่อบางอย่างจนมีลักษณะทั้งความเป็นจีนและไทยร่วมกัน หรืออีกนัยหนึ่งภายในสังคมไทยศาสนาและความเชื่อของทั้งคนไทยและคนจีนสามารถประสานเข้ากันได้

สำหรับคนจีนในไทยแล้วนอกจากวัฒนธรรมทางความเชื่อต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีน จะแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของความเป็นจีนแล้ว ภาษาจีนซึ่งเป็นการสอนกันในศาลเจ้าหรืออีกนัยหนึ่งบริเวณพื้นที่ของศาลเจ้าส่วนหนึ่งถูกใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนจีนเพื่อสอนภาษาจีน ก็เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของชาวจีนในสังคมไทย ที่พยายามจะธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนเอาไว้ ในเรื่องของภาษานี้ หลิน บัน

(2540) ซึ่งได้บรรยายถึงเรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก ได้กล่าวถึงเรื่องของภาษาและเอกลักษณ์ของชาวจีนไว้ว่า ถ้าหากวัตถุนิยมกับการหาเงินคล่องถูกมองไม่ว่าจะถูกหรือผิดก็ตามว่าเป็นเอกลักษณ์จีนด้านหนึ่งแล้ว ความหวงแหนของคนจีน ก็ถูกมองว่าเป็นเอกลักษณ์อีกด้านเช่นกัน การถือครองภาษาบรรพชนเป็นเครื่องหมายสุดยอดของความเป็นจีน โดยมันเป็นตัวส่งทอดความหมายนัยของการสืบเนื่องไม่ขาดตอนกับประวัติศาสตร์จีน ทั้งนี้เรื่องราวใดๆเกี่ยวกับการกลืนกลายทางวัฒนธรรมของคนจีนเข้ากับสังคมอื่นจะต้องพูดถึงวิธีการที่คนจีนผนุงรักษาโรงเรียนและหนังสืออื่นใดคือตัวหนังสือของตนเองไว้ นอกจากนี้ หลินปิ่น(2540) ได้สะท้อนให้เห็นว่าสำหรับโรงเรียนจีนในเมืองไทยแล้ว ทางราชการได้พยายามปราบปรามเพราะถูกมองว่าเป็นบ่อเกิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ โรงเรียนจีนจึงถูกตรวจสอบและบังคับให้ปิดไป บางแห่งกลายเป็นโรงเรียนจีนแต่ในนาม โดยการบริหารและหลักสูตรของโรงเรียนอยู่ภายใต้การควบคุมของทางการไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาษาเป็นสิ่งที่สามารถจะแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นจีน ซึ่งในที่นี้ถึงแม้ว่าโรงเรียนที่สอนภาษาจีนจะได้ถูกปิดไป แต่ในปัจจุบันเมื่อสภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนสอนภาษาจีนได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งเพื่อสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นจีนทางด้านวัฒนธรรมภาษา

สมบุญ สุธำราญ(2530) ได้ทำการศึกษาความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน เพื่อพิจารณารากถิ่นกลายของความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน โดยพบว่าระบบความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในประเทศไทย มีลักษณะของการผสมผสานความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อและการถือเจ้า แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชาวจีนส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะมีพิธีกรรมทางศาสนาไปในแนวเต๋าไหว้เจ้าและเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ แต่อิทธิพลของศาสนาพุทธมหายานยังมีผลต่อพิธีกรรมต่างๆหลายอย่าง ซึ่งพอจะช่วยให้ชาวจีนยอมรับพิธีกรรมของพุทธศาสนาที่ชาวไทยปฏิบัติกันได้โดยไม่ยากนัก ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญในเทศกาลต่างๆหรือแม้การอุปสมบท ในชุมชนชาวจีนโครงสร้างหรือรูปธรรมของความเชื่อทางศาสนาสามารถสังเกตได้จากจำนวนศาลเจ้า การประกอบพิธีกรรมเนื่องในเทศกาลต่างๆหรือความถี่ของการปฏิบัติพิธีตามความเชื่อทางศาสนา สำหรับบทบาทของความเชื่อทางศาสนาต่อชุมชนชาวจีน พบว่า นอกจากจะมีบทบาทต่อชุมชนในด้านการทำให้เกิดความยึดเหนี่ยวกันของคนในครอบครัว เครือญาติ จากการเน้นความกตัญญูซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญ มีการร่วมกันทำพิธีบูชาบรรพบุรุษร่วมกัน จึงทำให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันของคนในชุมชน ส่วนบทบาททางเศรษฐกิจพบว่าในสมาคมอาชีพหรือมองในแง่โครงสร้างระบบเศรษฐกิจจะดับล่าง แม้ว่าศูนย์กลางของสมาคมจะอยู่ที่การมีอาชีพร่วมกัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้สมาชิกสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมได้ ศาสนาจึงเข้ามามีบทบาทโดยการสร้างศูนย์รวมใหม่ที่ศักดิ์สิทธิ์และทรงอำนาจในการให้คุณให้โทษยิ่งกว่ากฎระเบียบของสมาคม นั่นคือเทพเจ้าหรือเทวดาประจำอาชีพ เช่น สมาคมก่อสร้างมีรูปบูชาของ “แป๊ะกง” เป็นศูนย์รวม ความเชื่อนี้เป็นเสมือนเครื่องเตือนสติให้ยึดมั่นในประโยชน์ของเพื่อนร่วมอาชีพ หากใครทรยศหักหลังเทพเจ้าจะบันดาลให้ได้รับความ

หายหน้าในทางอาซีฟ อย่างไรก็ตามเมื่อก้าวถึงความเชื่อทางศาสนาของชาวจีน ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าชาวจีนรุ่นใหม่ที่เกิดในเมืองไทยและได้รับการศึกษาแบบไทยจะมีความเชื่อทางศาสนาพุทธแบบเถรวาทมากกว่าขงจื้อเต๋า พระพุทธศาสนาแบบมหายานและการไหว้เจ้า ดังนั้น “ศาลเจ้า” จึงลดบทบาทลงไปมาก เพราะคนจีนรุ่นใหม่สนใจไปศาลเจ้าจีนน้อยลง ศาลเจ้าซึ่งเป็นที่ยึดถือของเทพเจ้าประจำอาซีฟก็ถูกละเลยจากชาวจีนที่มีอาซีฟนั้น การปฏิบัติพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปีชาวจีนส่วนใหญ่ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติ มีการกลืนกลายทางรูปแบบของเทศกาลระหว่างระเบียบปฏิบัติตามเทศกาลกับระเบียบปฏิบัติของสังคมไทยและค่อยๆ กลืนกลายในเนื้อหาของเทศกาล ส่วนพิธีกรรมในรอบชีวิตก็ปฏิบัติน้อยลง ความต่อเนื่องของพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่างของชุมชนชาวจีน เป็นกิจกรรมและสัญลักษณ์ที่คอยกระตุ้นจิตสำนึกของสมาชิกชาติพันธุ์เดียวกันตอกย้ำความสามัคคี ส่วนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมและความเชื่อนั้น เป็นการปรับตัวของวัฒนธรรมจีนให้สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่

พลกูล อังกินันท์ (2512) ทำการศึกษา “บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” กล่าวถึงศาลเจ้าและความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทยว่าประเทศไทยในยุคก่อนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นดินแดนที่มีการประสานทางวัฒนธรรมของไทยและจีน ชาวต่างประเทศผู้เขียนเรื่องเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยแทบทุกคนต่างกล่าวในทำนองเดียวกันว่าประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีอัตราการกลายชาติจากจีนเป็นไทยสูงกว่าการกลายชาติของคนจีนในดินแดนอื่นๆ ทั้งมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ รวมทั้งในด้านศาสนา ลัทธิความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน เช่นนับถือศาสนาพุทธเหมือนกันแม้จะคนละนิกาย แต่ก็บูชาผีดวงดาวสิ่งลึกลับเหมือนกัน ศาสนาและลัทธิความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการประสานกลมกลืนกัน (2512:46) ในส่วนของศาลเจ้าได้กล่าวถึงการสอนภาษาจีนตามศาลเจ้าว่า ชาวจีนได้มีการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนในอีกลักษณะหนึ่ง คือการสอนภาษาจีนตามศาลเจ้า โดยผู้ดูแลศาลเจ้าหรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า “เฮียกง” เป็นผู้สอนหนังสือเด็กๆ โดยใช้หนังสือคัมภีร์ศีลธรรมเก่าๆ หรือหนังสือแบบมุลบทของไทย นอกจากการสอนโดยหนังสือเรียนดังกล่าวแล้ว ครูผู้สอนบางคนก็ใช้วิธีการสอนด้วยการเล่านิทานประเภทวรรณคดีหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของจีนให้เด็กๆ ฟัง การสอนแบบนี้ผู้สอนสอนด้วยภาษาจีนล้วนๆ สำหรับค่าเล่าเรียนนั้นก็สุดแต่ผู้ปกครองจะให้มิได้มีการคิดค่าสอนเป็นเงิน แต่จะตอบแทนด้วยการให้สิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคแทน ความมุ่งหมายของผู้ปกครองก็เพียงแต่ให้บุตรหลานของตน อ่านออกเขียนได้เล็กน้อยเท่านั้น (พิชัย รัตนพล อ้างใน พลกูล อังกินันท์, 2512:50)

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2529) ได้นำเสนอบทความ “ศาลเจ้า” ซึ่งกล่าวถึงศาลเจ้าจีนว่าเป็นสถานที่ประดิษฐานเทพเจ้าตามความเชื่อของคนจีน ชาวจีนเป็นผู้ที่ยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อเดิมอย่างเคร่งครัด มักสร้างศาสนสถานไว้เพื่อประดิษฐานเทพเจ้าและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามระบบความ

ชื่อของตน ทุกแห่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อมต้องมีศาสนสถาน ส่วนสาเหตุการสร้างศาลเจ้าคือ เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ,สร้างความเชื่อประเพณีที่สืบต่อกันมา,เพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล,สร้างตามความนิยม,เพื่อแก้บน,เพื่อการค้าและสร้างความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ศาลเจ้ายังมีความสำคัญต่อชุมชนทั้งทางด้านศาสนา ทางสังคมและการศึกษา ด้านการบันเทิงและลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบจีน

ต่อมาในปี 2532 พรพวรรณ จันทโรนานนท์ ได้เสนอบทความเรื่อง “เทพและความเชื่อของชาวจีน” ซึ่งกล่าวถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าไว้ว่า จากการสำรวจศาลเจ้าและวัดจีนในกรุงเทพมหานคร ปี ค.ศ.1982 ปรากฏว่ากรุงเทพมหานครมีศาลเจ้า 163 ศาล แต่มีวัดจีนที่สร้างจากศาสนาพุทธมหายานเพียง 13 แห่ง เท่านั้น นอกจากนั้นศาสนสถานที่ยังสร้างขึ้นในกรุงเทพมหานครเก่าที่สุดก็คือ ศาลเจ้าจื๊อหนันเมี้ยว ที่สร้างขึ้นมาประมาณปี ค.ศ. 1782 และสร้างขึ้นมาจากความเชื่อทางศาสนาเต๋าโดยชาวจีนฮกเกี้ยน คนไทยเรียกศาลเจ้านี้ว่า “ศาลเจ้าตึกดิน” เป็นศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ริมคลองบางลำไ้เก้ ซึ่งปัจจุบันก็คือบริเวณหลังสถานีรถไฟบางกอกน้อย ศาลเจ้านั้นมิได้มีระบบเป็นแบบแผนเช่นเดียวกับวัดทางศาสนาพุทธมหายาน เทพเจ้าที่ชาวจีนนับถือในปัจจุบันนี้ไม่คงที่เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเคารพของผู้มีจิตศรัทธา หากเทพประธานในศาลสามารถ دلใจให้ผู้คนเข้ามากราบไหว้มากขึ้น ทำให้ศาลเจ้าร่ำรวยเทพองค์นั้นก็ได้รับการยกย่องให้เป็นเทพประธานของศาลต่อไป (2532:82-83)

เนตรดาว พลละมาตย์ (2526) เขียนบทความ “ศาลเจ้าชาวจีนในเมืองไทย” ได้กล่าวถึงมูลเหตุการสร้างศาลเจ้าว่า นอกเหนือจากจะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆแล้ว ยังเป็นที่บปะสังสรรค์ของผู้คนเป็นที่ตั้งมูลนิธิเพื่อสังคม เป็นโรงพยาบาลและเป็นโรงเรียนด้วย ปัจจุบันชาวจีนจำนวนมากเมื่อประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจมีฐานะมั่นคงร่ำรวยนิยมสร้างศาลเจ้าประจำตระกูลของตนเองขึ้น เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมเฉพาะผู้คนในตระกูลของตนเท่านั้นด้วย

ไพโรจน์ บุญผูก (2534) จากบทความ “งานทะเบียนศาลเจ้าผลพวงนโยบายการแก้ไขปัญหาความสงบสุขเรียบร้อยของฝ่ายปกครองจากอดีตสู่ปัจจุบัน” เป็นบทความที่ได้กล่าวถึงศาลเจ้าไว้ว่า “ศาลเจ้า” สร้างขึ้นมาจากแรงศรัทธาในลัทธิเต๋าและความเชื่อพื้นบ้าน ส่วนโรงเจซึ่งเป็นสถานที่อาคารถาวรสร้างขึ้นประกอบกับศาลเจ้านั้น สืบเนื่องมาจากศาสนาพุทธบ้างลัทธิเต๋าและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมสืบทอดกันมาบ้าง

ยุทธนา วรุณปิติกุล (2540) ศึกษา “พิธีกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีชาวจีน ในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา งานวิจัยฉบับนี้ได้พยายามศึกษาประเพณีกิจเจของชาวจีนภาคใต้จากศาลเจ้าต่างๆ ว่าความหมายของพิธีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและท้องถิ่น มีความหมายสำหรับผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมอย่างไร และพิธีกินเจมีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร ในส่วนของกรวิเคราะห์พบว่าเป้าหมายที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมคาดหวังจากพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่เป้าหมายที่คาดหวัง

จากกระบวนการพิธีและเป้าหมายที่คาดหวังจากสังคม ในอดีตเป้าหมายที่คาดหวังจากพิธีกรรม กลุ่มชาวจีนที่เพิ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยมีความจงรักภักดีต่อราชวงศ์หมิง สมาคมลับผู้ให้การสนับสนุนพิธีก็จะต้องการที่จะกอบกู้ราชวงศ์หมิง พิธีนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้ชาวจีนระลึกถึงจักรพรรดิราชวงศ์หมิง สร้างความผูกพันระหว่างคนจีนที่อยู่ในเมืองไทยกับแผ่นดินแม่และทดแทนความรู้สึกห่างไกลและขาดความคุ้มครองจากรัฐไทย ส่วนเป้าหมายทางด้านสังคมสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของชาวจีน การยืนยันสถานภาพของคนจีนในสังคมไทย ส่วนเป้าหมายในปัจจุบันทางด้านพิธีกรรมคือการขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยในการทำมาหากิน ให้โชคลาภมีอายุยืน เป้าหมายทางสังคมเป็นการยืนยันสถานภาพทางสังคมของผู้เข้าร่วมพิธี แสดงให้เห็นบารมีสถานภาพที่สูงของกลุ่มคนที่บริจาคเงินสำหรับกินเจ ทั้งนี้จากงานวิจัยฉบับนี้โดยรวมแล้วสามารถที่จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงแนวทางการวิเคราะห์พิธีกรรมตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาพิธีกรรมและสัญลักษณ์ได้

1.6 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาศาลเจ้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เนื่องจากในบริเวณดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีชาวจีนมาตั้งรกรากอาศัยอยู่จำนวนมากตั้งแต่ในอดีต ซึ่งจะสามารถทำให้ได้ภาพของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีความเก่าแก่ ทั้งนี้ในพื้นที่ดังกล่าวได้มีการสร้างศาลเจ้าจีนขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจในการศึกษา “ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัว” ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นศาลเจ้าที่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมีผู้นับถือเป็นจำนวนมากและค่อนข้างจะมีบทบาทอยู่มากต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนดังกล่าว

1.7 ระเบียบวิธีการวิจัย

ในขณะที่ผู้วิจัยทำการศึกษาผู้วิจัยมีภาระหน้าที่การทำงานที่เป็นอุปสรรคต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและประกอบกับระยะเวลาอันจำกัด ในการวิจัยฉบับนี้จึงเป็นงานที่เน้นการวิเคราะห์ตีความทฤษฎีเพื่อค้นหาแนวทาง อีกนัยหนึ่งเพื่อนำเสนอมุมมองอีกมุมมองหนึ่งเป็นแนวทางในการมองปรากฏการณ์เกี่ยวกับชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยต่อไป เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยและเอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในแง่มุมต่างๆ ทั้งทางด้านความเชื่อ พิธีกรรม ประวัติความเป็นมา มีอยู่จำนวนมากพอสมควรแล้ว งานวิจัยฉบับนี้จึงอาศัยการประมวลข้อมูลจากเอกสารดังกล่าว มาใช้ในการทดลองตีความตามกรอบทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นหลัก ดังนั้นเป็นการเสนอมุมมองเพื่อต่อยอดในการมองปรากฏการณ์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย สำหรับงานวิจัยนี้จึงถือว่าการพยายามตีความทฤษฎีเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์เป็นส่วนหนึ่งของระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตามขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการทำความเข้าใจปรากฏการณ์เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตอำเภอเมืองนครปฐม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มทำการศึกษาดังแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2543 จนถึงเดือนกันยายน 2544 เป็นระยะเวลา 1 ปี

ดังนั้นตลอดระยะเวลา 1 ปี สามารถแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วงต่างๆได้ดังนี้

ในช่วงเริ่มแรก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยและเอกสารเกี่ยวกับศาลเจ้าจีน เช่นประวัติความเป็นมาของคนจีนในสังคมไทย นโยบายของรัฐไทยที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีน ข้อกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับศาลเจ้าจีน สาเหตุการสร้างศาลเจ้า รวมทั้งค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อของชาวจีน ตลอดจนประวัติความเป็นมาของชาวจีนในจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปรากฏการณ์และสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ เพื่อทำการตีความตามกรอบทฤษฎีที่นำมาใช้ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้ตั้งคำถามในใจอย่างกว้างๆได้ ก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อประกอบการตีความเชิงทฤษฎีต่อไป

ช่วงที่สอง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชน กิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆของศาลเจ้า ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ การศึกษาภาคสนามในขั้นตอนนี้จึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดังต่อไปนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสังเกตการณ์ (Observation) ในพิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆของศาลเจ้าที่เป็นกรณีศึกษา โดยเฉพาะพิธีกรรมการกินเจ

2. การสัมภาษณ์ ในส่วนรูปแบบของการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยพยายามซักถามติดตามรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและติดตามประเด็นที่กำลังซักถาม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจำเป็นต้องกำหนดประเด็นต่างๆไว้ล่วงหน้าว่าตนเองจะต้องซักถามในเรื่องใดบ้าง และจะต้องพยายามซักถามให้ได้ครบประเด็น ทั้งนี้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆที่เป็น Key Informants ได้แก่ กรรมการศาลเจ้า คนดูแลศาลเจ้า เลขานุการ อาจารย์และนักเรียนของโรงเรียนสอนภาษาจีนตลอดจนชาวไทยเชื้อสายจีนที่มาร่วมในพิธีกรรมต่างๆของศาลเจ้า ทั้งนี้รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วแต่เป็นนามสมมุติของผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งสิ้น

ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือเมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆและจากภาคสนามมาพอสมควรแล้วจึงได้เริ่มทำการตีความทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่1:เมื่อผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้เพียงพอต่อการศึกษแล้ว จึงทำการตีความทฤษฎีและนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้และทำการสรุปภาพรวมคร่าวๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไป

ระยะที่2:ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ซ้ำและการสังเกตการณ์ ในประเด็นที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้นและทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปของการศึกษานั้นคือหลังจากที่เวลาผ่านไปนานพอสมควรและผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับผู้ถูกศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยอาจทำการสัมภาษณ์ซ้ำในบางเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญๆ เพื่อทำการทดสอบยืนยันข้อมูลและอาจจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุดที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป

ระยะที่ 3: หลังจากได้ข้อมูลแล้วจึงทำการวิเคราะห์อีกครั้ง โดยจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นที่ทำการศึกษาแล้วจึงทำการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้าย

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสถานภาพของศาลเจ้าจีนใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. ทำให้เข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์และบทบาทของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชน
3. เป็นการนำเสนอภาพเกี่ยวกับชาติพันธุ์จีนในอีกมุมมองหนึ่ง โดยใช้ศาลเจ้าจีนเป็นสิ่งที่ช่วยในการนำเสนอ

บทที่ 2

ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวจีน

ในการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวจีน สิ่งที่สำคัญก็คือจะต้องเข้าใจความเชื่อเกี่ยวกับ เต๋า ขงจื้อและพุทธศาสนาแบบมหายานเสียก่อน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นรากฐานที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมจีนทั้งสิ้น ทั้งในเรื่องของแนวทางการประพฤติปฏิบัติ วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ดังนั้นในบทนี้จึงเป็นการนำเสนอให้เห็นภาพความเชื่อของชาวจีน ก่อนที่จะกล่าวถึงพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆต่อไป

2.1 ศาสนาเต๋า (Taoism)

ศาสนาเต๋าได้เกิดขึ้นมากกว่า 600 ปีก่อนคริสต์ศักราช เหลาจื้อเป็นผู้ให้กำเนิด ศาสนาเต๋าเป็นศาสนาที่มี 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. ศาสนาเต๋าในแบบของเหลาจื้อ ซึ่งเรียกว่า เต๋าเจีย เป็นลักษณะของธรรมชาตินิยมและมีคัมภีร์ซึ่งเป็นผลงานของเหลาจื้อเรียกว่า คัมภีร์เต๋า เต็ก เก็ง พูดถึงการมีเหตุผลและคุณธรรมของมนุษย์

สำหรับคำสอนของเหลาจื้อเป็นสิ่งที่เข้าใจยากมีความเป็นนามธรรมสูง แต่อย่างไรก็ตามเหลาจื้อได้ให้แนวทางปฏิบัติตน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของเต๋าไว้ดังนี้ เช่น

- สอนให้อ่อนน้อมถ่อมตน
- ให้อึดสันโดษ ไม่โลภและไม่เห็นแก่ตัว
- ให้อ่อนน้อมไม่รุกรานใคร
- ให้มีเมตตาและเอาชนะความชั่วด้วยความดี
- สอนให้รู้จักตัวเองเอาชนะตนเอง
- สอนให้เป็นคนคมในฝัก ไม่โอ้อวด
- สอนให้เสียสละ
- สอนให้สำรวมและเป็นบัณฑิต

2. ศาสนาเต๋าในแบบของนักพรต เตีย เต๋า เล็ง ผู้ซึ่งประกาศตนสำเร็จทิพยภาวะสามารถติดต่อกับเทพเจ้าได้ จึงได้สถาปนาศาสนาเต๋าขึ้น ณ สำนักภูเขาเหาะเม่งซิว ในมณฑลเสฉวนโดยยกเหลาจื้อเป็นศาสดาและใช้คัมภีร์ เต๋า เต็ก เก็ง ซึ่งเป็นผลงานของเหลาจื้อเป็นคัมภีร์ของศาสนาเต๋า (เสถียร โพธิ์นันทะ , 2517 : 181-182) ส่วน เตีย เต๋า เล็ง เองก็ได้แต่งคัมภีร์สอนศาสนาเต๋้อีกหลายเล่ม แต่ละเล่มจะหนักไปในทางฤทธิเดชเวทมนต์ต่างๆ ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ เพื่อความสัมฤทธิ์ผลของเวทมนต์ เช่นมีการปรุงยาอายุวัฒนะกินแล้วเป็นอมตะหรือเวทมนต์สำหรับหาเงินเดินอากาศได้คล้ายเทวดา (พิน ดอกบัว , 2539 : 100 -101) เต๋าในลักษณะนี้เน้นหนักไปในทาง อิทธิฤทธิ์ อภินิหาร เวทมนต์ต่างๆ ไสยศาสตร์หรือรหัสนิยม (Mysticism) หรือเรียกว่า เต๋าเจียว ตลอดจนเชื่อในเรื่องโชคกลาง

และเชื่อว่ามีเทพและพวกภูตผีปีศาจต่างๆ การเกิดศาสนาเต๋าในลักษณะนี้ขึ้นเป็นเพราะในตอนเริ่มแรกที่เหล่าจื้อให้กำเนิดศาสนาเต๋า มีหลักการคำสอนที่ค่อนข้างเข้าใจยาก จึงมีการตีความเต๋าไปในลักษณะต่างๆ กันมากมาย ดังนั้นศาสนาเต๋าในลักษณะนี้จึงเป็นผลมาจากการตีความไปในอีกแนวหนึ่ง จากอิทธิพลของศาสนาเต๋านี้เองทำให้วัฒนธรรมทางด้านความเชื่อของชาวจีนเต็มไปด้วยความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ภูตผีปีศาจโชคลาง ของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีประเพณีพิธีกรรมต่างๆ มากมายที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อดังกล่าว

2.2 ศาสนาขงจื้อ

ศาสนาขงจื้อได้ถือกำเนิดขึ้น 8 ปี ก่อนพุทธศักราช โดยมีขงจื้อเป็นผู้ให้กำเนิด คำสอนของขงจื้อมีอิทธิพลต่อสังคมจีนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ฮั่น ขงจื้อได้รับการยกย่องให้เป็นเสมือนเทพเจ้าและคำสอนของขงจื้อได้รับการประกาศให้เป็นศาสนาประจำชาติ

คัมภีร์ของศาสนาขงจื้อมี 2 ประเภท ประเภทแรกเรียกว่า ชู (Shu) ประเภทที่สองเรียกว่า ชิง (Ching) เป็นวรรณกรรมชั้นสูงและเป็นเรื่องเกี่ยวกับจริยศาสตร์หรือหลักคำสอนเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ชิง มีทั้งหมด 5 เล่ม (สุเมธ เมธาวิทยากุล , 2525 : 219-220)

1. ชิ-กิง (Shi-King) พรรณนาถึงหลักศีลธรรมและพระราชกรณียกิจของกษัตริย์
2. ชู-กิง (Shu-King) มีเนื้อหาเป็นประวัติศาสตร์จีนตั้งแต่ราชวงศ์ถึง จนถึงราชวงศ์มู่กุง
3. ยี-กิง (Yi-King) เป็นคัมภีร์ที่บรรยายถึงความเปลี่ยนแปลงทางจักรวาลวิทยา
4. ลี-กิง (Li-King) ว่าด้วยจารีตประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมจีนโบราณ เช่น พิธีรับรองบุตร พิธีแต่งงาน พิธีเซ่นไหว้ พิธีไว้ทุกข์ เป็นต้น ขงจื้อเป็นผู้รวบรวมขึ้นเพราะถือว่า จารีตประเพณีเป็นรากฐานอันมั่นคงของชีวิต
5. ชุน-ทิว (Chuu-Tsiu) บรรยายถึงประวัติศาสตร์สมัยเจ้าผู้ครองแคว้น 12 คน

ส่วนคัมภีร์ ชู เป็นการรวบรวมแต่งขึ้นหลังจากที่ขงจื้อสิ้นชีวิตไปแล้วมี 4 เล่ม ได้แก่

1. ต้าสูย มีเนื้อหาว่าด้วยคุณธรรม
2. จุง-ยุง ว่าด้วยการปฏิบัติสายกลาง
3. ลุนยู รวบรวมภาษิตของขงจื้อโดยสานุศิษย์
4. เม่งจื้อ เป็นชื่อลูกศิษย์ของขงจื้อคนหนึ่ง มีชีวิตอยู่หลังขงจื้อสิ้นชีวิตประมาณ 100 ปี รวบรวมคำสอนของขงจื้อขึ้นเป็นคัมภีร์

หลักคำสอนของขงจื้อจะว่าด้วยจริยศาสตร์ หลักประเพณีปฏิบัติของมนุษย์ในชาตินั้น มุ่งเน้นว่าควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะมีความสุขความเจริญและทำอย่างไรสังคมจึงจะสงบสุข เนื้อหาคำสอนของขงจื้อไม่ได้ว่าด้วยเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ จิตวิญญาณและเรื่องของโลกหน้า ศาสนาขงจื้อให้ความสำคัญกับมนุษย์มาก ถือว่ามนุษย์เป็นผู้บันดาลความสุขหรือความเสื่อมตลอดจนความเป็นไปต่างๆ แก่โลก ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุก

อย่าง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องสร้างคนให้เป็นคนดีจะได้นำสิ่งดีๆ มาสู่โลก ในประเด็นนี้ขงจื้อมองว่าการจะสร้างให้คนเป็นคนดี ก็คือการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ เช่น การบูชาฟ้าดิน การบูชาพระอาทิตย์ พระจันทร์ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น สำหรับเทพเจ้าในศาสนาขงจื้อไม่ปรากฏชัด ขงจื้อไม่ได้กล่าวถึงเทพเจ้าไว้โดยตรง เป็นเพียงสนับสนุนให้คนเชื่อตามบรรพบุรุษที่เชื่อถือกันมา แต่ขงจื้อก็สอนให้อยู่ห่างๆ ไม่ต้องใกล้ชิด โลกจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับคนไม่ใช่เทพเจ้า เพราะฉะนั้นการที่ขงจื้อสนับสนุนให้นับถือเทพเจ้า ก็เพื่อส่งเสริมคุณธรรมความกตัญญูและเป็นอุบายอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนทำความดี อย่างไรก็ตามขงจื้อได้ให้หลักปฏิบัติที่สำคัญไว้ดังนี้ (สุเมธ เมธาวิทยากุล , 2525 : 220-221)

1. มีการปกครองที่ราบรื่น ในคัมภีร์ต้าสุย กล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีสาเหตุหรือรากฐานของมัน เช่น รากฐานของอาณาจักรคือรัฐ รากฐานของรัฐคือ ครอบครัวและรากฐานของครอบครัวคือตัวบุคคลแต่ละคน หมายความว่าถ้าผู้ปกครองปรารถนาจะให้อาณาจักรเจริญรุ่งเรือง จะต้องจัดระเบียบภายในรัฐให้เรียบร้อยเสียก่อน ถ้าปรารถนาจะให้รัฐเรียบร้อย ก็ต้องทำครอบครัวให้เรียบร้อยเสียก่อนและถ้าปรารถนาจะให้ครอบครัวเรียบร้อย ก็ต้องทำตัวเองให้เรียบร้อยเสียก่อน การทำตัวเองให้เรียบร้อยคือ ทำตัวเองให้บริสุทธิ์ ได้แก่อะไรก็ตามที่ตัวเอง มีความรอบรู้ ให้ความรู้ที่นั้นโดยชอบธรรมก็ย่อมจะสามารถปกครองตัวเองได้และปกครองครอบครัว รัฐ และอาณาจักรให้มีความสุขได้ด้วย

1. การพึ่งตนเอง ขงจื้อพยายามสอนให้คนเราพึ่งตัวเอง อย่าคิดแต่พึ่งคนอื่นอยู่ร่ำไปเพราะเป็นลักษณะของคนอ่อนแอ
2. ความสุภาพ เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องมีความสุภาพต่อคนทุกคน ไม่ว่าจะเป็มิตรหรือศัตรู ประโยชน์ของการพยายามปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างสุภาพอย่างน้อยก็เป็นการฝึกฝนเรื่องการควบคุมตนเอง
3. มิตรภาพ มิตรภาพจะยั่งยืนอยู่ได้ถ้าคนเราไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่อง อายุ ฐานะ ยศศักดิ์ เป็นต้น
4. ความกตัญญู ความกตัญญูเป็นรากฐานของคนดี เราจะต้องไม่ทำร้ายบิดามารดาให้เดือดเนื้อร้อนใจ หน้าที่ของบุตรจะต้องเคารพเลี้ยงดูบิดามารดา แสดงความเคารว้ไ้แก่ท่านสืบชีวิตและกระทำพิธีศพอันสมควรให้แก่ท่าน
5. เพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคม ขงจื้อเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5 ประการ ได้แก่

- ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร บิดาพึงเมตตาต่อบุตรและบุตรพึงมีความกตัญญูต่อบิดา
- ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง พี่พึงปฏิบัติต่อน้องอย่างรักใคร่ น้องพึงเคารพนับถือพี่
- ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา สามีพึงมีความซื่อตรงต่อภรรยา ภรรยาถึงเชื่อฟังและอยู่ในโอวาทของสามี
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้เยาว์ ผู้ใหญ่พึงให้คำแนะนำและเอาใจใส่ต่อผู้เยาว์ ผู้เยาว์พึงเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ผู้ปกครองพึงประพฤติประโยชน์แก่ผู้ใต้ปกครอง ผู้ใต้ปกครองถึงมีความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง

2.3 พุทธศาสนานิกายมหายาน

นิกายมหายานได้ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 5 นิกายนี้แพร่หลายจนมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมและวัฒนธรรมในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศจีน , ญี่ปุ่น , เกาหลีและเวียดนาม นิกายนี้อาจถือได้ว่าเป็นนิกายที่สำคัญเท่าเทียมกับนิกายเถรวาท ในการทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของมหายาน จะต้องทำความเข้าใจ 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

1. ทศนะต่อพระพุทธเจ้า

สำหรับพุทธมหายานพระพุทธเจ้าไม่ได้มีฐานะเป็นมนุษย์ธรรมดาพระพุทธเจ้ามี 3 กายหรือเรียกว่าตรีกาย คือ นิรมลกาย ธรรมกายและสัมโมคกาย

นิรมลกาย หมายถึง กายที่มีเลือดเนื้อ เจ็บป่วย แก่ชราและตายได้เหมือนคนทั่วไป

ธรรมกาย หมายถึงสิ่งหนึ่งที่ยังดำรงอยู่ชั่วนิรันดร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไร้รูปปราศจากตัวตนให้สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส เราไม่สามารถหาที่มาของธรรมกายได้เพราะธรรมกายไม่มีจุดกำเนิด ไม่มีผู้สร้าง ธรรมกายเกิดมีและดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

สัมโมคกาย หมายถึง กายที่เป็นทิพย์ในสวรรค์ กายที่อยู่ในภาคเทพบนสวรรค์

โดยสรุปแล้วพระพุทธเจ้าก็คือธรรมกายนั่นเองที่ต้องการช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดและในภาวะที่อยู่บนสวรรค์จะมีลักษณะเป็นสัมโมคกาย จากนั้นสัมโมคกายก็จะอวตารลงมาบนโลกมนุษย์เป็นนิรมลกายเพื่ทำหน้าที่โปรดเวไนยสัตว์

2. ทศนะต่ออุดมคติในชีวิต

พุทธมหายานเน้นให้บำเพ็ญโพธิสัตว์ธรรม กล่าวคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนร่วมโลกเท่าที่จะสามารถทำได้ มหายานคิดว่าการเข้าถึงความหลุดพ้นเป็นจุดหมายสูงสุดในชีวิตที่มนุษย์ทุกคนควรดำเนินไปให้ถึง แต่การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดนั้นไม่ควรทำกันแบบตัวใครตัวมัน หากควรช่วยเหลือกันเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นนั้น

พระโพธิสัตว์ของพุทธมหายานมีหลายองค์ด้วยกัน ดังเช่น

-พระโพธิสัตว์กวนอิมหรืออวโลกิเตศวรโพธิสัตว์

-พระศากยมุนีพุทธเจ้าหรือพระมหาสมณโคดม ซึ่งก็คือพระพุทธรูปของพระพุทธรูปศาสนา

-พระศรีอารยเมตไตรยหรือพระสังกัจจายน์ เรียกเป็นภาษาจีนว่า หมี่เล็กผ่อสักหรือหนี่เติ๊กผ่อสักประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต ในทางพุทธศาสนาถือเป็นดินแดนประทับของพระโพธิสัตว์ที่เตรียมมาประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า รูปปั้นของท่านมีลักษณะเป็นพระใบหน้ายิ้มแย้มหน้าท้องใหญ่

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาพุทธมหายาน ขงจื้อและเต๋า

ชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ศาสนาขงจื้อและเต๋าทันเปกันไป ความเชื่อทั้ง 3 แบบมีอิทธิพลต่อชาวจีนรอบด้าน ชาวจีนเมื่อต้องการความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและความสุขทางกาย ก็จะหันไปอาศัยคำสอนของขงจื้อแต่เมื่อต้องการหาสาระแก่นสารของชีวิต หากความสงบทางจิตใจก็หันไปหาศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อช่วยจัดระเบียบสังคมจีน ส่วนศาสนาเต๋าคือช่วยจัดระเบียบจิตใจให้ชาวจีน ศาสนาขงจื้อจึงเป็นเสมือนเปลือกวัฒนธรรมจีน ที่ห่อหุ้มแก่นวัฒนธรรมจีนคือศาสนาเต๋าเอาไว้ ดังนั้นทั้งศาสนาเต๋าและศาสนาขงจื้อจึงช่วยส่งเสริมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันโดดเด่นของจีน (พิน ดอกบัว , 2539 : 312) ส่วนพุทธศาสนาช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และการบรรลุนิพพานอันจะสามารถนำไปสู่ความสงบสุขได้ ชาวจีนจึงได้นำหลักคำสอนของพุทธศาสนาไปปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน

2.5 ศาลเจ้าจีนในสังคมไทย

ชาวจีนในสังคมไทยเมื่อไปตั้งรกรากอยู่ที่ใด ก็จะสร้างศาลเจ้าไว้ในบริเวณชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ ส่วนคำภาษาจีนที่ใช้เรียกศาลเจ้ามีอยู่หลายคำด้วยกัน เช่น กง ตี้ ถัง หมู่ ฉาน ซื่อ เหนียง เตี้ยน จู สุวาน มา เมี้ยว สำหรับโรงเจก็มักจะเรียกว่า ไฉถัง ส่วนชาวจีนแต่จิวจะเรียกว่า เจตั้ง อย่างไรก็ตามศาลเจ้าที่เป็นที่สถิตของเทพสูงสุดได้แก่พระโพธิสัตว์และพระพุทธเจ้า ศาลเจ้าของเทพชั้นนี้จะเรียกว่าตั่ว ส่วนตั่วบางแห่งที่มีโรงเจด้วยก็จะเรียกว่า “เจตั่ว” อย่างไรก็ตามก่อนที่จะกล่าวถึงศาลเจ้าจีนในประเทศไทยจะขอกล่าวถึงกำเนิดหรือที่มาของศาลเจ้าจีนเสียก่อน

2.6 กำเนิดศาลเจ้าจีน

ศาลเจ้าจีนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนมีความเป็นมาที่คือ ก่อนที่ชาวจีนจะเริ่มหันมาเคารพนับถือหลักปรัชญาแบบเต๋า ขงจื้อรวมไปถึงยอมรับเอาศาสนาพุทธลัทธิมหายานมาเป็นศาสนาประจำชาตินั้น จีนนับถือเทพเจ้าและดวงวิญญาณกันมาก่อน ในสมัยราชวงศ์เฉียนและราชวงศ์เซียงอันเป็นราชวงศ์แรกๆของการก่อตั้งอาณาจักรชาวจีนบูชาปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ เช่น ทะเล ภูเขา ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ โดยเชื่อว่าสิ่งต่างๆเหล่านั้นมีเทพเจ้าประจำอยู่และเทพเจ้าเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์มากพริเช่นสรวงบูชาจึงเกิดขึ้น ชาวจีนนิยมใช้กระดูกสัตว์เป็นเครื่องบูชาโดยใช้เป็นเครื่องเสวยตายด้วย ไฟเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการบูชาเทพเจ้าของชาวจีน ความเชื่อโดยทั่วไปเกี่ยวกับไฟนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่จะนำสิ่งของเช่นสรวงไปถึงเทพเจ้า การเผาของบูชาไปกับไฟจึงเป็นความนิยามที่ทำกันสืบต่อมาจนทุกวันนี้

ในสมัยราชวงศ์โจวอันเป็นราชวงศ์ต่อมา ชาวจีนเริ่มหันมานับถือเทพเจ้าอันเกิดจากมนุษย์และเทพเจ้าบนสรวงสวรรค์ตามที่นักปราชญ์และนักคิดในเวลานั้นกำหนดขึ้น ความเชื่อถืออันนี้รวมไปถึงความเชื่อในการเซ่นสรวงบูชาบรรพบุรุษด้วย ส่วนในสมัยราชวงศ์ซางการบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมีการบูชาด้วย โดยใช้สัตว์เช่นแกะ หมู สุนัข วัวควายและม้า ต่อมาพิธีจึงได้เปลี่ยนไปเป็นการนำของจำลองมาเข้าพิธีแทน หรือที่เรียกว่าพิธีกตึก

ศาลเจ้าจีนจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เก่าแก่เกิดและมีขึ้นมานับตั้งแต่อาณาจักรจีนได้เกิดขึ้นมา ในสมัยราชวงศ์ฮั่นพุทธศาสนาเข้าไปในประเทศจีนแต่ศาสนาพุทธในประเทศจีนได้ถูกปรับเปลี่ยนใหม่ให้เข้ากับความคิดดั้งเดิมคือเรื่องของการนับถือเทพเจ้า พระพุทธเจ้าของชาวจีนจึงเป็นเทพองค์หนึ่งที่มีอยู่ในศาลเจ้าร่วมกับเทพองค์อื่นด้วย จากการยึดมั่นในการนับถือเทพเจ้าและบรรพบุรุษ ประเพณีการเซ่นสรวงบูชาเทพเจ้าจึงยังคงดำรงอยู่สืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน ศาลเจ้าอันเป็นที่สถิตของเทพเจ้าทั่วไปจึงยังคงปรากฏและสร้างสืบทอดกันต่อมาจนทุกวันนี้

2.7 ศาลเจ้าจีนในเมืองไทย

ในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ชาวจีนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยจำนวนมากขึ้น การผสมผสานทางวัฒนธรรมและความเชื่อจึงเป็นไปอย่างค่อนข้างดี ในช่วงเวลานี้แม้ว่าจะไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการสร้างศาลเจ้าใหญ่โตแต่ก็เชื่อได้ว่าได้มีการสร้างกันขึ้นในบริเวณชุมชนอันเป็นที่อาศัยของชาวจีนแล้วเพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม แต่เท่าที่ปรากฏชาวจีนจำนวนไม่น้อยนิยมไปกราบไหว้บูชาที่วัดพญานกเขินและวัดกัลยาณมิตร ซึ่งมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ตามปรัชญาความนิยมของตน หรือที่เรียกกันว่าชำปอกง

ชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาถึงย่านที่อยู่ของชาวจีนที่ปะปนอยู่กับชาวไทยในสมัยนั้นว่า

“ตามสองข้างทางเดินมีศาลเจ้า ร้านค้า ช่างไม้ ต่อตู้ ต่อรถ.....ฯ ”

แสดงให้เห็นว่า ศาลเจ้าในสมัยนั้นได้มีการสร้างกันอย่างเปิดเผยและมีจำนวนมากพอสมควร ศาลเจ้าที่ใหญ่และสำคัญที่สุด จนสามารถกล่าวได้ว่าเป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่ปรากฏอยู่จนปัจจุบันได้แก่ศาลเจ้าที่วัดยงฮกยี่ แต่สร้างขึ้นในลักษณะของวัดจีน ศาลเจ้าในลักษณะเดียวกันที่สร้างต่อมาและเป็นที่ยอมรับของชาวจีนในเมืองไทยมากที่สุดจนปัจจุบันนี้คือวัดเล่งเน่ยยี่หรือที่เรียกเป็นภาษาไทยว่า วัดมังกรกมลาวาส ตั้งอยู่บริเวณถนนเจริญกรุง

นอกจากศาลเจ้าจะเป็นที่ประกอบพิธีกรรมตามประเพณีแล้ว ศาลเจ้ายังเป็นที่พบปะสังสรรค์ของผู้คน เป็นที่ตั้งของมูลนิธิเพื่อสังคม เป็นโรงพยาบาลและเป็นโรงเรียนด้วย ปัจจุบันชาวจีนจำนวนมากประสบความสำเร็จทางธุรกิจ มีฐานะมั่นคงเป็นปึกแผ่น ทำให้วงศ์ตระกูลของตนรุ่งเรืองมากจึงนิยมสร้างศาลเจ้าประจำตระกูลของตนเองขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมเฉพาะผู้คนในตระกูลของตนเท่านั้นด้วย

2.8 มูลเหตุการสร้างศาลเจ้าจีน

สำหรับมูลเหตุการสร้างศาลเจ้าจีนสามารถสรุปได้ 7 ประการ ดังนี้ (ไพโรจน์ บุญผูก, 2534 : 30-32)

1. สร้างเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เนื่องจากการเดินทางออกต่างประเทศของชาวจีนในสมัยก่อน ได้รับความลำบากมากอย่างเช่น การเดินทางในแม่น้ำหมิ่นเจียง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของมณฑลฮกเกี้ยนที่ออกสู่มหาสมุทรได้ การเดินทางในแม่น้ำสายนี้เต็มไปด้วยอันตราย มีหาดถึง 9 หาดที่เป็นอันตรายที่สุดสำหรับการเดินเรือ และแม่น้ำในมณฑลเสฉวนมีอันตรายที่สุดจากกระแสน้ำ ก่อนที่จะเริ่มเดินเรือผู้คุมเรือในแม่น้ำทั้งสองสายนี้จะต้องเตรียมข้าวของเช่นไห้วเทพเจ้าแห่งน้ำก่อน เรียกว่า เทพผู้ทำคลื่นให้สงบ โดยทั่วไปตอนหลังเรือมักจะมีแท่นบูชาเทพชิตเทียนโฮว ซึ่งชาวจีนนับถือกันว่าเป็นเทพธิดาแห่งมหาสมุทร ส่วนผู้โดยสารนั้นก่อนจะลงเรือก็มักจะทำพิธีบูชาเทพที่ตนกราบไหว้ที่บ้านหรือห่อเอาซึ่งรูปที่แท่นบูชาเทพในบ้านตนติดตัวมาด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องรางป้องกันอันตราย เมื่อผ่านการเดินทางมาสู่จุดหมายอย่างปลอดภัยจึงคิดว่าเทพเจ้าเป็นผู้ปกป้องตน ดังนั้นด้วยความสำนึกในบุญคุณของเทพเจ้าจึงทำให้พวกเขาสร้างศาลเจ้าขึ้น เพื่อประดิษฐานรูปเคารพนั้น เช่น ศาลเจ้าเจี่ยเทพธิดาของชาวจีนแคว้น ที่ซอยวัดจันทร์ประดิษฐานราม เขตภาษีเจริญ กทม.

การแสดงออกถึงการรำลึกในคุณของเทพที่ช่วยป้องกันให้ตนเดินทางสู่จุดหมายอย่างปลอดภัยนั้น จะเห็นได้จากการเดินทางของคณะจิวแต้จิว จากมณฑลกว๋างตุ้งมาสู่กรุงเทพฯ เมื่อมาถึงศาลเจ้าแล้วพวกเขาจะเอาน้ำในคลองล้างหน้า จากนั้นก็แสดงจิวเว่ไปยังที่อื่นๆและเมื่อพวกเขาจะเดินทางกลับประเทศจีน คณะจิวก็จะเข้ามากราบลาเทพปุ่นต่างอีก ขอให้คุ้มครองให้พวกเขากลับสู่ประเทศจีนอย่างปลอดภัย

2. สร้างตามความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ ในความเชื่อของชาวจีน ศาลเจ้านอกจากจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องในงานฉลองเทศกาลหรืองานสารทประจำปี ศาลเจ้ามีความสำคัญต่อแบบแผนในการดำรงชีวิตของพวกเขามาก ดังนั้นแม้การตั้งชื่อของศาลเจ้าก็ยังคงตั้งชื่อตามศาลในหมู่บ้านของตนที่ประเทศจีน เช่น ศาลเจ้าข้าข้าว ก๊กอ้วง ของหมู่บ้านซังลิมโจ้ว (แต้จิ๋ว)
3. สร้างเพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล การสร้างศาลเจ้าประจำตระกูลนี้มีมาแต่โบราณ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นที่กราบไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระมหากษัตริย์ก็มีศาลเจ้าประจำราชวงศ์เช่นกันเรียกว่า “ไต้เมี้ยว” ในกรุงเทพมหานครก็มีศาลเจ้าแช่ซิม ของชาวจีนฮกเกี้ยน ตระกูลแช่ซิม
4. สร้างศาลเจ้าขึ้นตามความนิยม หากสังเกตให้ดีเราจะเห็นว่า ตลาดเกือบทุกแห่งที่มีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่ จะต้องมีศาลเจ้าประจำตลาด โดยทั่วไปศาลเจ้าชนิดนี้มักเป็นศาลเจ้าเล็กๆและเทพที่ประดิษฐานเป็นประธานในศาลก็มักเป็นเทพปูนเถ่ากง แต่บางศาลเจ้าก็มีเทพธิดาเทียนโฮว เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตลาดแสวงทิพย์ เขตพระโขนง กทม. เทพไต้ฮ้อจิ้นยั้งที่ตลาดซอยภาวนา ลาดพร้าว กทม. และเทพสิงโตทองที่ตลาดพรานนก เขตธนบุรี กทม. เป็นต้น กล่าวกันว่าตลาดที่สร้างขึ้นมาครั้งแรกในแวดวงของชาวจีนนั้นคือ ตลาดเจ้าสัวเนียมซึ่งสร้างในรัชกาลที่ 6 ในตลาดมีการสร้างศาลเจ้าด้วยกิจการของตลาดนี้เจริญรุ่งเรืองมาก จึงทำให้ตลาดต่างๆที่สร้างขึ้นมาก็หลัง มีการสร้างศาลเจ้าประจำตลาดไปด้วย
5. สร้างขึ้นเพื่อแก้บน การดำรงชีวิตของชาวจีนในเมืองไทยไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานธุรกิจหรือการทำงานอื่นๆต่างก็ลำบากเหนื่อยและเต็มไปด้วยการแก่งแย่ง ทุกคนต้องต่อสู้เพื่อตนเอง พวกที่อ่อนแอก็ต้องหาสิ่งสนับสนุนทางใจ ดังนั้นการบนบานศาลกล่าวจึงดูเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อได้สมปรารถนาแล้วจึงได้มีการแก้บน ชาวจีนนักธุรกิจบางคนถึงกับบนด้วยการสร้างศาลเจ้าถวายเทพ เช่น ศาลเจ้าตลาดเจ้าพระยา บางพลัด สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2526 และศาลเจ้าตลาดหมอชิตเป็นศาลเล็กๆสร้างมากกว่า 10 ปีที่แล้ว
6. สร้างเพื่อการค้า ผู้ที่ไปเคารพกราบไหว้เทพในศาลด้วยจิตใจอันศรัทธานั้น มักทำให้จิตใจสบายมีที่พึ่ง ส่วนเจ้าของศาลก็ได้อาศัยการขายธูปเทียนและเงินทำบุญ นำมาปรับปรุงศาลเจ้าให้ดีขึ้น ชาวจีนที่เข้ามากราบไหว้ในศาลเป็นชาวจีนต่างกลุ่ม ต่างภาษา มีความเชื่อมั่นในรูปเคารพแตกต่างกันไป เจ้าของศาลส่วนใหญ่ต้องการจะให้มีผู้มาทำบุญมากขึ้น จึงเพิ่มรูปเคารพให้มากขึ้นตามความประสงค์ของผู้มากราบไหว้ ปราภฏการณณ์เช่นนี้เห็นได้อยู่ทั่วไป
7. สร้างด้วยความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความศักดิ์สิทธิ์ของเทพ โดยผ่านทางคนทรงปกติจะเริ่มจากแท่นบูชาและรูปเคารพที่บ้าน ต่อมาเทพแสดงปาฏิหาริย์ต่างๆ ให้ผู้ที่มากราบไหว้พบเห็นมากขึ้น จนทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา ถึงกับบริจาคที่ดินและทรัพย์สินให้ก่อตั้งศาลเจ้าขึ้นมา เช่น ศาลเจ้าจี้กงและศาลแห่งเจีย ที่ริมคลองประปา ถนนประชาชื่น เขตดุสิต กทม. เป็นต้น

2.9 ศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มต่างๆ

กลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆได้ตามลักษณะของภาษาได้แก่ จีนฮกเกี้ยน , จีนแต้จิ๋ว, จีนแคะ, จีนไหหลำและจีนกวางตุ้ง ซึ่งคนจีนแต่ละกลุ่มเหล่านี้ต่างก็มีศาลเจ้าประจำกลุ่มของตนเองเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

2.9.1 จีนฮกเกี้ยน (Fukienese) ชาวจีนกลุ่มนี้เดิมอาศัยอยู่บริเวณทางตอนใต้ของประเทศจีน ในมณฑลฟูเกี้ยน ที่เป็นแหล่งแร่ธาตุชนิดต่างๆมากมาย ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงเป็นพวกที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำเหมืองแร่เป็นอย่างมาก ครั้งในปลายสมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง เมื่อจีนเริ่มอนุญาตอย่างเป็นทางการให้ประชาชนออกทะเลได้อีกครั้ง ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงได้เดินเรือมาค้าขายยังประเทศไทย ซึ่งมีความรุ่งเรืองมากในปลายสมัยอยุธยาสืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้ชาวจีนฮกเกี้ยนได้สร้างศาลเจ้าประจำกลุ่มของตนเองขึ้นตามบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น ศาลเจ้ากวนอู ในเขตคลองสาน ศาลเจ้ากวนอั้นแกง บริเวณชุมชนกุฎิจีน ศาลเจ้าโจซือก้งและศาลเจ้าตีกดิน แถบวงเวียนใหญ่ ศาลเจ้าที่เก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพฯเชื่อกันว่าเป็นศาลเจ้าของชาวจีนฮกเกี้ยน ชื่อศาลเจ้าจี้หนันเมี้ยว (ค.ศ.1786) ศาลนี้ตั้งอยู่ข้างทางรถไฟวงเวียนใหญ่ ริมคลองบางลำไ้เก่าเดิมกล่าวกันว่าสร้างมากกว่า 200 ปีแล้ว ส่วนศาลเจ้าโจซือก้ง เชื่อกันว่ามีอายุเก่าแก่รองลงมาและศาลเจ้าแห่งนี้มีชื่อเดิมว่า “วัดซุ่นเฮงยี่” เนื่องจากเคยเป็นวัดมาก่อนจึงเห็นได้ว่าศาลเจ้านี้นิยมใช้สีเหลืองเป็นส่วนใหญ่ (พรพรรณ จันทโรนานนท์ , 2529:12 อ้างในวารสาร รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 8 ก.พ.) นอกจากนี้ศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มนี้ในจังหวัดอื่นๆ เช่น ศาลเจ้าแหลมส้ม (ชกโป้ชีเอี้ย) จังหวัดกระบี่ ศาลเจ้าหลิมไ้ลู้ (สามกอง)และศาลเจ้าซำซานเทียนเหว้กั้งในจังหวัดภูเก็ต ศาลเจ้าแซ่ไค้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลเจ้าไป้เจ้แก้ง จังหวัดสตูล เป็นต้น

2.9.2 จีนแต้จิ๋ว (Chao-chou) ชาวจีนกลุ่มนี้เดิมอาศัยอยู่ในเมืองซัวเถา (Shantou) ในมณฑลกวางตุ้งทางภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีตลาดการค้า ด้วยเหตุนี้ชาวจีนแต้จิ๋วจึงมีความชำนาญเป็นพิเศษในด้านการเพาะปลูกและการค้าขาย สำหรับในประเทศไทยจะพบว่าบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายจีนมากกว่าครึ่งเป็นจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกลุ่มนี้อพยพมาประเทศไทยตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ โดยทางเรือจากท่าจ้งหลินปากแม่น้ำทางเจียงเพื่อมาค้าขายกับประเทศไทย สาเหตุที่อพยพมาค้าขายก็เนื่องจากพื้นที่ที่อยู่อาศัยในประเทศจีนมีประชากรหนาแน่นแต่มีพื้นที่น้อย จึงจำเป็นต้องเดินทางเรือไปค้าขายหารายได้ ชาวจีนแต้จิ๋วประสบความสำเร็จทางการค้าขายกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสมัยกรุงธนบุรี ศาลเจ้าของกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วได้แก่ ศาลเจ้าบ้านหม้อ ตั้งอยู่ถนนบ้านหม้อ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2359 ซึ่งนับว่าเป็นศาลเจ้าที่เก่าแก่มากที่สุดของกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว ส่วนศาลเจ้าที่เก่าแก่รองลงมาได้แก่ศาลเจ้าปุนถ่างก้ง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2411 ตั้งอยู่ถนนทรงวาด ศาลเจ้าแห่งนี้มีจุดเด่นก็คือทุกๆปีจะมีการจัดเทศกาลสารท งานฉลองประจำปี มีผู้คนจำนวนมากเดินทางมาราบไหว้เทพเจ้า บางคนก็นำขี้ธูปไปบูชาที่บ้าน หรือนำไปใช้ตั้งศาลใหม่ในหมู่บ้านหรืออำเภอที่ตนอาศัยอยู่ แต่เดิมศาลเจ้าแห่งนี้มีเทพปุนถ่างก้งเป็นประธานแต่ต่อมาเจ้าพ่อเสือกลายมาเป็นเทพประธานแทน เทพปุนถ่างก้งจึงลดความสำคัญลงไป แต่ก็ยังคงชื่อเดิมของศาลเจ้าไว้ ศาลเจ้าของจีนแต้จิ๋วในจังหวัดอื่นๆ เช่น ศาลเจ้าโรงเจ

เย็บจัดตั้ง จังหวัดกาญจนบุรี ศาลเจ้าโรงเจ้อเจียงเหยงไห้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลเจ้าวัดญวน จังหวัดตราด ศาลเจ้าเด็กแม้งตั้ง จังหวัดปทุมธานี เป็นต้น

2.9.3. จีนแคะ (Hakka) แต่เดิมเรียกว่าจีนฮั่น ซึ่งเป็นพวกที่อพยพหนีสงครามการถูกบุกรุกของพวกมองโกลมาจากทางเหนือ สาเหตุที่ถูกเรียกว่าจีนแคะเนื่องจากเป็นพวกที่อพยพเข้ามาอยู่ในหมิ่นบริเวณรอยต่อพรมแดนมณฑลกวางตุ้ง และมณฑลฮกเกี้ยนและในเขตมณฑลกวางสี เป็นชาวจีนที่อยู่ในเขตทุรกันดารแห้งแล้ง มักอยู่ตามเทือกเขามากแร้วรอบประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ซึ่งในสมัยตอนปลายราชวงศ์แมนจูเป็นแรงงานที่สำคัญในการสร้างทางรถไฟ จีนแคะเริ่มอพยพมาประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากประเทศไทยต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากในการพัฒนาประเทศ ศาลเจ้าของจีนแคะที่ตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาล้วนเป็นเทพเจ้าที่เอื้อต่อชีวิตและความเป็นอยู่ หาใช่เทพเจ้าชาวเรือไม่ ศาลเจ้าเก่าแก่ที่สุดของกลุ่มจีนแคะ ตั้งอยู่ที่ฝั่งธนบุรีมีคลองแคะซึ่งเดิมเชื่อมคลองสานสู่แม่น้ำเจ้าพระยา คือศาลเจ้าซำในแก้ง ส่วนฝั่งตะวันออกริมแม่น้ำบริเวณตลาดน้อยเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าเทพประทานลาภ ตรอกโรงเกียะหรือศาลเจ้าฮั่นหว่องตามลำเนียงจีนแคะ ส่วนศาลเจ้าจีนแคะที่พบในจังหวัดอื่นๆ เช่น ศาลเจ้ากวนอิม จังหวัดกาญจนบุรี ศาลเจ้าบัวนฮกตั่ว จังหวัดนครปฐม ศาลเจ้าท่ามกงเยี้ย จังหวัดตรัง เป็นต้น

2.9.4. จีนไหหลำ (Hainannese) เดิมอาศัยอยู่บนเกาะไหหลำ แถบตอนใต้ของมณฑลกวางตุ้ง เป็นชาวจีนที่มีความชำนาญในการทำน้ำตาลมะพร้าว และอยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมต่อเรือที่สำคัญ ชาวจีนกลุ่มนี้จึงมีความชำนาญการต่อเรือด้วย การอพยพมายังประเทศไทยของชาวจีนกลุ่มนี้พวกเขาได้อพยพเข้ามายังตั้งศาลเจ้านั้สการด้วย เช่น ศาลเจ้าจุ้ยโบเนี้ย ตั้งอยู่บริเวณเขวงสะพานกรุงธน ศาลเจ้าเล้งบ้วยเยี้ย ที่ตลาดใหม่ถนนเจริญกรุง ส่วนศาลเจ้าเก่าแก่ที่สุดของจีนไหหลำ คือศาลเจ้าแม่ทับทิม ตั้งอยู่ในเขตสามเสน ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งพระนคร ศาลเจ้าชาวจีนไหหลำในจังหวัดอื่นๆ เช่น ศาลเจ้าบางยี่ไร จังหวัดชุมพร ศาลเจ้าแม่ทับทิม จังหวัดสมุทรสงคราม ศาลเจ้าไหหลำบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลเจ้าตุ้ยบัวนเตงเนียง จังหวัดอุดรดิติต์ ศาลเจ้าพ่อหนองบัว จังหวัดจันทบุรี ศาลเจ้ากั้งสิ่ว จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

2.9.5. จีนกวางตุ้ง (Cantonese) แหล่งที่อยู่อาศัยเดิมอยู่ในเขตมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งมีเมืองกวางโจวเป็นเมืองเอกในเขตปากแม่น้ำไข่มุก และบางส่วนอาศัยอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ในมณฑลกวางสี ส่วนมากเป็นผู้มีประสบการณ์ทั้งการค้าและจากแหล่งอุตสาหกรรม จึงมีความชำนาญในด้านการค้าและงานช่าง เช่น งานเครื่องจักรกล โรงสีข้าว โรงเลื่อยและงานเหมืองแร่ ศาลเจ้าของชาวจีนกลุ่มนี้ที่พบในกรุงเทพฯ มีเพียงแห่งเดียว คือ ศาลเจ้าสมาคมกวางตุ้งหรือที่เรียกว่า “กงจี้ถ้ง” ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นสมาคมของจีนกวางตุ้งด้วยในขณะเดียวกัน

2.10 ภาพรวมของศาลเจ้าจีนในประเทศไทย

เมื่อกล่าวถึงศาลเจ้าจีนซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม ตามความเชื่อของชาวจีนในประเทศไทยและอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าจากทำเนียบทะเบียนศาลเจ้าที่ราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2543 มีศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียนไว้ทั่วประเทศ จากทั้งหมด 58 จังหวัด มีจำนวน 657 แห่ง ทั้งนี้มี 18 จังหวัด ที่ศาลเจ้าไม่ได้อยู่ในการกำกับดูแลของทางราชการ ได้แก่

1. กาทิสนธิ์
2. ขอนแก่น
3. เชียงราย
4. นครพนม
5. บุรีรัมย์
6. พะเยา
7. มุกดาหาร
8. แม่ฮ่องสอน
9. ยโสธร
10. เลย
11. ลำปาง
12. ศรีสะเกษ
13. สกลนคร
14. สระแก้ว
15. หนองคาย
16. หนองบัวลำภู
17. อุตรดิตถ์
18. อำนาจเจริญ

ไปนี้

ถ้าพิจารณาภาพรวมของจำนวนศาลเจ้าโดยจำแนกเป็นภาคต่างๆ สามารถแสดงให้เห็นได้จากตารางดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนศาลเจ้าจีนจำแนกตามภูมิภาค

ภาค	จำนวน (แห่ง)
ภาคกลาง	347
ภาคตะวันออก	132
ภาคใต้	119
ภาคเหนือ	36
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	23
รวม	657

จากตารางจะเห็นว่าภาคกลางมีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุด คือมีทั้งหมด 347 แห่ง รองลงมาคือ ภาคตะวันออก มีจำนวน 132 แห่ง ภาคใต้ 119 แห่ง ภาคเหนือ 36 แห่งและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 23 แห่ง ตามลำดับ

ทั้งนี้การที่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย มีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุดก็น่าจะเป็นเพราะ ตั้งแต่ในอดีต บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนอพยพมาตั้งรกรากอยู่หนาแน่นมากที่สุด Skinner (อ้างใน พรรณี ฉัตรพลรักษ์, 2529 : 204) กล่าวว่าในตอนกลางของประเทศสยามเป็นพื้นที่ที่ได้ถูกเปิดโดยการขนส่งที่ทันสมัย โดยมีการสร้างทางหลวงสายสำคัญจากทางรถไฟสายสาขาที่สวรรคโลก ลงมาทางใต้เชื่อมกับสุโขทัยแล้วพุ่งไปทางตะวันตกถึงตาก และมีการก่อสร้างทางรถยนต์อีกสายหนึ่งจากปากน้ำโพผ่านกำแพงเพชรมาตาก ยังผลให้จำนวนประชากรที่เกิดในประเทศจีนที่มาอยู่ทางตอนกลางของประเทศสยามได้เพิ่มจำนวนขึ้นถึงสามเท่าในระหว่างสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง ด้วยเหตุนี้เองที่บริเวณภูมิภาคนี้มีชาวจีนอยู่อย่างหนาแน่นมากที่สุด ก็ทำให้มีการสร้างศาลเจ้าขึ้นเป็นจำนวนมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนศาลเจ้าจำแนกตามจังหวัดที่มีศาลเจ้าจีน ตั้งแต่ 20 แห่งขึ้นไป

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวน (แห่ง)
1	กรุงเทพมหานคร	78
2	นครปฐม	53

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวน (แห่ง)
3	ชลบุรี	49
4	เพชรบุรี	30
5	จันทบุรี	30
6	ราชบุรี	28
7	พระนครศรีอยุธยา	25
8	สมุทรสงคราม	24
9	สงขลา	22
10	ระยอง	21

ที่มา : (ทำเนียบทะเบียนศาลเจ้า : 2543)

กรุงเทพฯมีจำนวนศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียน อยู่ในความดูแลของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ทั้งหมดจำนวน 78 แห่ง รองลงมาคือ จังหวัดนครปฐมมีศาลเจ้าจำนวน 53 แห่ง จังหวัดชลบุรีมีจำนวนศาลเจ้ามากเป็นอันดับที่ 3 คือมีจำนวน 49 แห่ง

จากตัวเลขดังกล่าวข้างต้นการที่กรุงเทพฯ มีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุดน่าจะเป็นเพราะกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า ซึ่งทำให้ชาวจีนมาตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมากกว่าในพื้นที่อื่น ๆ ตั้งแต่ในอดีต Skinner (อ้างในพรรณี ฉัตรพลรักษ์ , 2529 : 80) ได้พูดถึงการตั้งหลักแหล่งของชาวจีนในพื้นที่ทะเลว่า กรุงเทพฯเป็นศูนย์กลางสำคัญของชาวจีน ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษ 1800-1850 อาจเป็นไปได้ว่าชาวจีนมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรในเมืองหลวง และนั่นเป็นที่มาของการเกิดย่านเยาวราชแหล่งชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่และอาจเรียกได้ว่า เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยก็ว่าได้ นอกจากนี้ Skinner ยังได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของกรุงเทพฯต่อชาวจีนในประเทศไทยว่า นครหลวงไม่เพียงแต่จะเป็นเมืองท่าสำคัญที่ชาวจีนอพยพเข้ามาเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งประเทศ ทางรถไฟทุกสายแผ่ออกไปจากกรุงเทพฯและได้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ชาวจีนที่ชุมนุมกันอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณอ่าวตอนบน ระบบคลองอันไพศาลของประเทศก็มีลักษณะเดียวกันกับทางรถไฟ ขณะเดียวกันถนนส่วนมากถ้าไม่เริ่มจากกรุงเทพฯ ก็มาเชื่อมต่อกับทางรถไฟที่เริ่มมาจากกรุงเทพฯ ประมาณครึ่งหนึ่งของคนจีนในประเทศไทย พำนักอยู่ในรัศมี 50 ไมล์จากกรุงเทพฯและหนึ่งในห้าของทั้งหมดเป็นอย่างน้อยที่อยู่ในตัวนครหลวง ดังนั้นด้วยเหตุนี้เองจึงไม่น่าแปลกที่เมื่อเวลาผ่านไป จึงพบว่าศาลเจ้าแพร่กระจายอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตามเขตพื้นที่ป้อมปราบศัตรูพ่ายและสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นย่านที่ชาวจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีจำนวนศาลเจ้ารวมกันถึง 28 แห่ง

บทที่ 3 นครปฐมกับชุมชนชาวจีน

จังหวัดนครปฐมอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางถนนเพชรเกษมประมาณ 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี 51 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน เขตที่ราบลุ่มภาคกลาง มีเนื้อที่ประมาณ 2,168,327 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดจังหวัดสุพรรณบุรี ที่อำเภอสองพี่น้อง

ทิศใต้ ติดจังหวัดสมุทรสาคร ที่อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว และจังหวัดราชบุรี ที่อำเภอบางแพ

ทิศตะวันออก ติดจังหวัดนนทบุรี ที่อำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวยและ กรุงเทพมหานครที่เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม

ทิศตะวันตก ติดจังหวัดราชบุรีที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธารามและจังหวัดกาญจนบุรี ที่อำเภอพนมทวน

3.1 ลักษณะของพื้นที่

อำเภอเมืองนครปฐมมีพื้นที่ 417,440 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา โดยเฉพาะด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองนครปฐม การทำนาบริเวณนี้ได้รับน้ำจากคลองหนองดินแดง คลองบางแหมและคลองบ้านภูมิ นอกจากนี้แล้วเขตอำเภอเมืองยังได้รับน้ำจากคลองชลประทานหลายสาย ซึ่งอยู่รอบๆอำเภอจึงไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ พื้นที่บริเวณบ้านพลับขึ้นไปจนถึงทุ่งอ้ายกองเป็นสวนผักและปลูกพืชไร่

ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเต็มไปด้วยป่าโปร่งถึงลำคลองบางตะกูน จากบริเวณลำคลองบางตะกูนไปจนถึงเขตติดต่ออำเภอกำแพงแสนเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่สลับด้วยการทำสวนผัก

3.2 ประชากร

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุด จากข้อมูลการสำรวจปี พ.ศ. 2537 ในเขตเทศบาลมีความหนาแน่น 4,535.62 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร นอกเขตเทศบาลมีความหนาแน่น 376.58 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร สาเหตุที่ประชากรในเขตอำเภอเมืองมีความหนาแน่นมาก เนื่องจากเป็นศูนย์รวมความเจริญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นศูนย์กลางของการบริหารราชการ ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การศึกษาและสังคม

ประชากรในเขตอำเภอเมืองจะประกอบไปด้วยชาวไทยภาคกลาง ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยเชื้อสายมอญปะปนกันอยู่ ลักษณะการตั้งชุมชนของประชากรในจังหวัดนครปฐม มีลักษณะที่สัมพันธ์กับแนว

ทางเดินของแม่น้ำ ลำคลอง ตลอดถนนสายหลัก ชุมชนดั้งเดิมจะตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีนและคลองธรรมชาติที่เป็นแหล่งทรัพยากรน้ำที่สำคัญ สำหรับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนใหม่จะขนานไปกับแนวถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี และถนนเพชรเกษม จนถึงเขตอำเภอเมืองนครปฐม

3.3 อาชีพและเศรษฐกิจ

มีทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ กล่าวคืออาชีพภาคการเกษตร เช่นทำสวนผลไม้ สวนพืชผัก ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เลี้ยงสุกร ทำฟาร์มไก่ ทางภาคอุตสาหกรรม เช่น โรงงานผลิตผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง, ทอผ้า, สีข้าวและผลิตอาหารสำเร็จ เป็นต้น ภาคพาณิชยกรรมได้แก่ การค้าขายทั่วไป ส่วนภาคบริการ เช่นการเงิน ธนาคาร โรงแรม ประกันภัย

3.4 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครปฐม

นครปฐมเป็นเมืองเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย มีความเจริญมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิและเป็นเมืองราชธานีที่สำคัญในสมัยทวารวดี เป็นแหล่งอารยธรรมซึ่งแพร่เข้ามาจากอินเดียโดยเฉพาะด้านพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญมีชนชาติต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดความแห้งแล้งเพราะกระแส น้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมแม่น้ำและสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “นครชัยศรี” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศูนย์กลางการปกครองของมณฑลนครชัยศรีในสมัยอยุธยา จากนั้นนครปฐมเป็นเมืองร้างอยู่หลายร้อยปี จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะที่ทรงผนวชอยู่ได้เสด็จจุดธูปไปพบพระปฐมเจดีย์ ทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ไหนจะเทียบเท่า ครั้นได้ครองราชย์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบเจดีย์องค์เดิมไว้พร้อมกับได้ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์และโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาและคลองมหาสวัสดิ์ เพื่อให้การคมนาคมสะดวกขึ้น

แต่เดิมนครปฐมเป็นเมืองที่ใช้คุ้มขังนักโทษ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟตอนใต้ แต่ตอนนั้นเมืองนครปฐมยังเป็นป่ารก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองนครชัยศรีกลับมาตั้งที่บริเวณพระปฐมเจดีย์ดังเดิมเช่นในอดีต การสร้างเมืองนครปฐมพระพุทธรูปเกษตราธิราช (โพธิ์ เคะหนะนันท์) พระตำมระงคคุ้มนักโทษ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความฉลาดในการควบคุมนักโทษ ถึงขั้นขึ้นชื่อนักโทษเรือนจำมณฑลนครชัยศรีซึ่งหมายถึงจังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน ไม่รู้จักหนีทรมานมีความเมตตาเอาใจใส่ความเจ็บไข้ได้ป่วยของนักโทษ จึงสามารถผูกใจนักโทษได้จนนักโทษทั้งหมดพากันเรียกท่านว่า “คุณพ่อ” เป็นผู้คุ้มนักโทษสร้างเมืองนครปฐม กล่าวคือในสมัยที่มีการย้ายที่ว่าการมณฑลจากริมแม่น้ำไปตั้งที่ตำบลพระปฐมเจดีย์นับตั้งแต่ พ.ศ. 2440 เจ้าพระยาศรีวิไชยชนินทร์ (ชม สุนทรราชุน) สมุหเทศาภิบาลเห็นว่าเป็นการใหญ่เกินกว่าจะขอเงินหลวงมาจ่ายให้พ่อแก่การได้ ต้องสร้างเมืองนครปฐมโดยใช้แรงนักโทษ จึงให้พระพุทธรูปเกษตราธิราช เป็นนายงานคุมนักโทษสร้างที่พักข้าราชการ สร้างตลาด ขุดบ่อน้ำบาดาล ปรับแต่พื้นที่พระราชวังนครปฐม ปฏิสังขรณ์พระ

ปฐมเจดีย์ตลอดจนทำถนนหลายสาย เท่ากับทำการสร้างนครปฐมใหม่ทั้งเมือง (ศิลปวัฒนธรรม 2541: 108-110) และในสมัยรัชกาลที่ 5 เคยเป็นเจ้ากรมผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษาพระปฐมเจดีย์และเป็นผู้ก่อตั้ง “โรงเรียนวิชาช่างะโหนด” ซึ่งต่อมาคือโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัยในปัจจุบัน และในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและกองฝึกเสือป่า ทรงได้ทำนุบำรุงองค์พระปฐมเจดีย์เพิ่มเติมและทรงให้ตัดถนนหลายสาย เช่น ถนน 4 ด้านรอบพระปฐมเจดีย์ พร้อมกับพระราชทานชื่อถนนว่าถนนหน้าพระ ถนนขวาพระและถนนซ้ายพระ รวมทั้งทรงให้ตัดถนนเทศาจากหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ไปยังหน้าวัดพระประโทน สร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชา เชื่อมระหว่างสถานีรถไฟนครปฐมกับองค์พระปฐมเจดีย์และโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครชัยศรี” เป็น “นครปฐม” สืบต่อมาเท่าทุกวันนี้

3.5 ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในจังหวัดนครปฐม

ชาวจีนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครปฐม ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ระหว่างรัชกาลที่ 2-5 มณฑล คงแถวทอง (2527 : 52) กล่าวถึงการเข้ามาของชาวจีนในจังหวัดนครปฐมว่ามีการอพยพเข้ามา 2 เส้นทาง คือ กลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาทางอ่าวไทยบริเวณเมืองสมุทรสาคร อีกกลุ่มหนึ่งอพยพผ่านกรุงเทพฯ แล้วเดินทางต่อมายังเมืองนครชัยศรี

อย่างไรก็ตามการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจีนในนครปฐมส่วนหนึ่ง จะเห็นได้จากประวัติชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มาดังต่อไปนี้

ชายชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 85 ปี อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า

เป็นชาวจีนที่อพยพหนีความยากจนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีน เดินทางมาประเทศไทยโดยทางเรือ มาเริ่มทำงานรับจ้างเป็นช่างไม้แล้วก็ค่อยๆ เก็บเงิน ซื้อสุกรมาเลี้ยงขาย ต่อมาจึงแต่งงานกับคนไทย เมื่อฐานะดีขึ้นมีเงินเก็บก็ส่งกลับไปเมืองจีนบ้าง (แต่ปัจจุบันไม่ได้ส่งเงินกลับไปให้ญาติที่ประเทศจีนแล้ว) เมื่อมีเงินพอสมควรก็เช่าซื้อตึกแถวในตลาดใกล้พระปฐมเจดีย์ ค่าขายมาถึงปัจจุบัน ชาวจีนรายนี้พูดภาษาไทยได้แล้วแต่ก็พูดไม่ชัด มักจะพูดภาษาจีนคำไทยคำกับคนจีนด้วยกัน

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 43 ปี อาชีพรับจ้างตัดเสื้อผ้า

เป็นลูกหลานชาวจีนที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในนครปฐม สามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีน แต่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาจีนได้การประกอบอาชีพเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากพ่อแม่ พ่อแม่เป็นชาวจีนที่อพยพทางเรือมาตั้งรกรากที่นครปฐม เริ่มแรกมารับจ้างเย็บผ้าเล็กๆน้อยๆ ต่อมาจึงค่อยๆ ขยายกิจการเป็นร้านรับตัดเสื้อผ้า ภายในร้านไม่มีลูกจ้างคนในครอบครัวช่วยกันตัดเย็บเอง

จากการสัมภาษณ์หญิงชาวจีนวัย 82 ปี รายหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของร้านตึกแถว 2 คูหาขายของชำและกาแฟซึ่งพูดภาษาไทยได้ไม่มากต้องอาศัยลูกสาวของผู้ให้สัมภาษณ์ช่วยแปลให้ ทำให้ทราบว่า

อพยพมาจากเมืองจีน ก่อนหน้านั้นญาติอพยพมาอยู่ก่อน ตอนอพยพมานั่งเรือมาขึ้นฝั่งที่กรุงเทพฯ แล้วเดินทางด้วยเรือต่อมานครปฐม มาตอนแรกอาศัยญาติอยู่ที่นครชัยศรี ช่วยญาติทำงานค้าขาย เมื่อแต่งงานจึงได้ย้ายมาอยู่ในอำเภอเมืองนครปฐม เช่าซื้อตึกแถวขายกาแฟและค้าขายของเด็กน้อยๆมาจนถึงปัจจุบัน

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 71 ปี ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพให้ลูกหลานดูแล พูดภาษาจีนแต่ใจได้

ผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้อพยพมาจากประเทศจีนพร้อมกับสามี ตอนแรกที่มาพูดภาษาไทยไม่ได้เลย ปัจจุบันพูดภาษาไทยได้ แต่เขียนอ่านไม่ค่อยได้ เริ่มประกอบอาชีพจากการเลี้ยงสุกร ซึ่งปัจจุบันขยายกิจการเป็นฟาร์มที่มีมาตรฐานมากขึ้นกลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้อย่างมากให้กับครอบครัว บ้านที่อยู่อาศัยปัจจุบันก็อยู่ภายในบริเวณเดียวกันกับฟาร์มเลี้ยงหมู

ปัจจัยที่ดึงดูดให้ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครปฐมก็คือ บริเวณนครปฐมหรือเมืองนครชัยศรีเดิมมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมาก เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอุยุมแม่น้ำท่าจีนสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครศูนย์กลางของประเทศและอยู่ไม่ห่างจากทะเลมากนัก การคมนาคมทางน้ำสะดวกจึงเอื้ออำนวยต่อการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีน ดังนั้นจึงเหมาะจะเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำและลำคลองหลายสายไหลผ่าน ทำให้การก่อตั้งของชุมชนปรากฏขึ้นบริเวณสองฝั่งแม่น้ำและลำคลองเป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานตามลำน้ำของลุ่มน้ำท่าจีนมีสาเหตุสำคัญมาจากความผูกพันระหว่างเส้นทางน้ำกับการดำรงชีวิตของประชากร ประชากรส่วนใหญ่อาศัยน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต การเพาะปลูกและเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างชุมชนใกล้เคียง ดังนั้นลักษณะบ้านเรือนจึงปลูกสร้างขึ้นเรียงรายตามลำน้ำ ทั้งนี้การขยายตัวของชุมชนริมแม่น้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายเพราะการคมนาคมค่อนข้างสะดวก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้มาตั้งรกรากในนครปฐม จากการที่มีญาติมาอยู่ก่อน ร้านค้าของผู้ให้สัมภาษณ์นี้ช่วงเย็นจะเป็นที่ชุมนุมของชาวจีนสูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกันมาพบปะพูดคุยกันเป็นภาษาจีน บ้างก็มาอ่านหนังสือพิมพ์ภาษาจีน

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ดึงดูดชาวจีนให้เข้ามานครปฐม คือ การเป็นแหล่งเศรษฐกิจ การผลิตข้าวและน้ำตาลทรายของกลุ่มน้ำท่าจีนบริเวณนครชัยศรีสมัยรัชกาลที่ 2-5 ทำให้ชาวจีนตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอนครชัยศรีจำนวนมาก ตั้งแต่รัชกาลที่ 2 คนจีนเหล่านี้เป็นแรงงานสำคัญในการผลิตข้าวและน้ำตาล เพราะแรงงานจีนเป็นแรงงานอิสระปราศจากภาระผูกพันกับระบบการเกณฑ์แรงงานระหว่างเจ้าขุนมูลนายกับไพร่ในแต่ละปี คนจีนจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกอ้อยเพื่อป้อนเข้าโรงงานน้ำตาลทรายและเป็นแรงงานปลูกข้าวเพื่อป้อนเข้าโรงสี

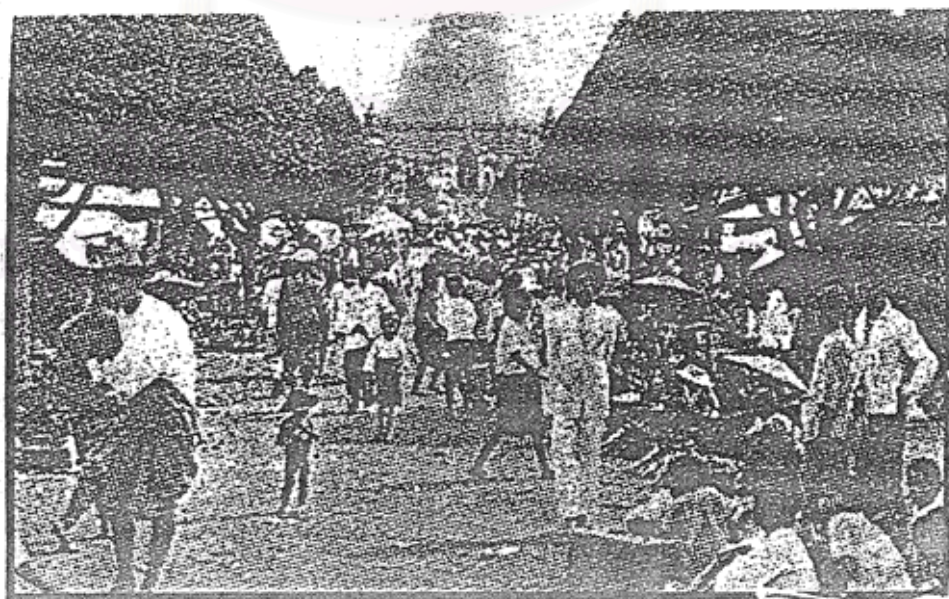

ดังนั้นเมื่อมีการขยายตัวของเศรษฐกิจข้าวและน้ำตาลทราย ชุมชนริมแม่น้ำค่อยๆเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่นชุมชนริมแม่น้ำท่าจีนเมืองนครชัยศรี ตามหลักฐานของสังฆราชปาลเลกัวซ์ กล่าวว่า ในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีโรงงานน้ำตาลทรายที่เมืองนครชัยศรีประมาณ 30 โรง แต่ละโรงใช้แรงงานชาวจีนประมาณ 200-300 คน แสดงว่าในสมัยนั้นมีชาวจีนตั้งชุมชนอยู่ในบริเวณดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 6,000-9,000 คน (มณฑล คงแถมทอง, 2527 : 120)

ต่อมาเศรษฐกิจการค้าขายน้ำตาลทรายขยายตัวขึ้น จึงพบว่ามีที่ตั้งโรงงานผลิตน้ำตาลทรายเพิ่มขึ้นอีก ในบริเวณตำบลวังตาดู อำเภอพระปฐมเจดีย์ บริเวณนี้ห่างจากแม่น้ำท่าจีนมากแต่ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2441 มีชาวจีนตั้งบ้านเรือนทำไร่อ้อยและน้ำตาลทรายอยู่หลายร้อยคน สมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีชาวตะวันตกเข้ามาสร้างโรงงานผลิตน้ำตาลขนาดใหญ่

ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการขุดคลองเจดีย์บูชา เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมจากแม่น้ำนครชัยศรีเข้ามาสู่ตัวเมืองนครปฐม และมีการสร้างเส้นทางรถไฟเชื่อมกรุงเทพมหานครและนครปฐม ส่งผลให้บริเวณแม่น้ำท่าจีนเมืองนครชัยศรีเป็นแหล่งค้าขายที่สำคัญมากขึ้น อันเป็นผลจากการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วขึ้น ต่อมาเมื่อย้ายที่ทำการมณฑลมาที่อำเภอพระปฐมเจดีย์ ตลาดบริเวณปากคลองเจดีย์บูชาหรือตลาดต้นสน จึงกลายเป็นตลาดที่สำคัญของจังหวัด บริเวณนี้แต่เดิมไม่มีสภาพเป็นตลาดแต่อย่างใด ตลาดพระปฐมเจดีย์ได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทผักผลไม้ต่างๆ เช่น หมากพลู ทุเรียน มังคุด เครื่องทองเหลืองและเครื่องทองขาว ผ้าและเครื่องนุ่งห่ม พ่อค้าแม่ค้านอกจากจะเป็นคนไทยแล้วส่วนหนึ่งเป็นชาวจีน อาชีพเก่าแก่ของชาวจีนนครปฐมอย่างหนึ่งที่หลงเหลือมาให้เห็นในปัจจุบันก็คืออาชีพการเพาะปลูกเปิดลูกไก่ขาย ส่วนอาชีพเลี้ยงสุกรที่ชาวจีนนิยมทำกันปัจจุบันบางครอบครัวมีการขยายกิจการเป็นฟาร์มขนาดใหญ่

ภาพที่ 1 ภาพตลาดบริเวณลานพระปฐมเจดีย์

จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนรายหนึ่ง อายุ 68 ปีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชาวจีนนครปฐม เขาเล่าว่า

“คนจีนที่อพยพมาสมัยก่อน พอมาถึงบางคนก็รับจ้างเรื่อยๆไปแล้วแต่จะมีคนจ้าง บางคนเลี้ยงหมูปลูกผักทำสวน ทำนา “

ส่วนชาวไทยเชื้อสายจีนอีกรายหนึ่ง อายุ 57 ปี เล่าว่า

“พ่อแม่มาจากเมืองจีนตอนแรกพูดภาษาไทยยังไม่ได้ ก็ช่วยญาติปลูกผัก พอแต่งงานก็มาแข่งตีกลองของ “

ในช่วงแรกจะเห็นว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามานอกจากจะรับจ้างเป็นแรงงานหรือกูดี้แล้ว บางส่วนยังเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม รับจ้างทำไร่ข้อย ทำนา ทำสวนผัก ต่อมาปลายรัชกาลที่ 4-5 เมื่อกิจการน้ำตาลไม่ดี ชาวจีนจึงหันไปทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงสุกร เป็นแรงงานชุดคลอง ทำทางรถไฟสร้างประตูน้ำ เป็นต้น และเป็นพ่อค้าคนกลางแลกเปลี่ยนสินค้า

(ตัวน ลีเซิง, 2540 : 39) การค้าของชาวจีนแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ พ่อค้าขายสินค้าเบ็ดเตล็ด พ่อค้าข้าวรายใหญ่และพ่อค้าแลกข้าว

สำหรับเรื่องเชื้อชาติพบว่าประชากรในบริเวณมณฑลนครชัยศรี ประกอบไปด้วยคนหลายเชื้อชาตินอกเหนือไปจากคนไทยแล้วยังมีลาว จีน มอญและเขมร มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ด้วย การมีประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่รวมกันทำให้เกิดปัญหาบ้างเป็นบางครั้ง เช่น การรวมกลุ่มของชาวจีนเป็นสมาคมลับที่เรียกว่าอั้งยี่ พวกอั้งยี่เป็นกลุ่มชาวจีนที่สร้างความวุ่นวายขึ้นมาในเมืองสมุทรสาครและนครชัยศรี ระหว่างรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่รัฐบาลก็สามารถปราบปรามให้สำเร็จได้ สภาพการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของประชาชนลุ่มน้ำท่าจีนค่อนข้างสงบเรียบร้อย อันเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ความเพียงพอของที่ดินและทรัพยากรในสมัยนั้น อีกประการหนึ่งคือประชากรกลุ่มต่างๆบริเวณนี้มีศาสนาและวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้นสภาพสังคมของประชากรลุ่มน้ำท่าจีนจึงมีลักษณะที่ผสมกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดีมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวจีนลุ่มน้ำท่าจีนบริเวณมณฑลนครชัยศรีเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางเศรษฐกิจต่อพื้นที่เป็นอย่างมาก จำนวนชาวจีนนับว่ามีมากรองจากกลุ่มชาวไทย จึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเขตลุ่มน้ำท่าจีนในส่วนอื่นๆของประเทศ เขตนี้จึงเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนที่สำคัญแห่งหนึ่ง รองลงมาจากกรุงเทพมหานคร ราชบุรีและปราจีนบุรี

พื้นที่บริเวณนครปฐมผู้ประกอบการค้าขายมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของการค้าภายในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ตามตลาดในชุมชนสำคัญมีชาวจีนตั้งร้านค้าขายเป็นส่วนใหญ่ การค้าข้าวตามลำแม่น้ำท่าจีนจะเข้ามามีบทบาทเป็นพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อข้าวจากชาวนา เพื่อส่งไปยังโรงสีในกรุงเทพมหานคร แม้ว่าจะมีพ่อค้าเรือเร่ขนส่งสินค้ามาแลกข้าวจากชาวนาก็มีชาวจีนรวมอยู่ด้วย ชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการค้าขายเกือบทุกระดับในลุ่มน้ำท่าจีน

ช่วงเวลาสำคัญที่ชาวจีนเข้ามามีบทบาทต่อการค้าภายในลุ่มแม่น้ำท่าจีนอย่างกว้างขวางคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา เพราะเป็นช่วงที่มีการค้าเสรีค่อยๆขยายตัวขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ชาวจีนจำนวนหนึ่งซึ่งเคยเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายมีทุนเพียงพอต่อการค้าขาย ส่วนชาวนาไทยส่วนใหญ่อีกสนใจการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อขาย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาทในการค้าเป็นอย่างมาก การค้าของชาวจีนแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ พ่อค้าขายสินค้าเบ็ดเตล็ด พ่อค้าข้าวรายใหญ่และพ่อค้าแลกเปลี่ยน

การที่ชาวจีนจำนวนมากเข้ามามีบทบาทค้าขายในลุ่มแม่น้ำท่าจีนมีเหตุผลสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก ความสะดวกของการคมนาคมภายในลุ่มแม่น้ำท่าจีน เป็นส่วนหนึ่งที่จูงใจให้ชาวจีนอพยพเข้าไปทำการค้าขายในชุมชนชนบท

ประการที่สอง ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณนครชัยศรีตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ช่วงแรกเข้ามาเป็นแรงงานการปลูกอ้อยและทำน้ำตาลทราย โรงสี โรงน้ำแข็ง บ้างก็เป็นลูกจ้างในไร่นาให้กับคนไทย

เมื่อชาวจีนตั้งรกรากอยู่ได้ระยะหนึ่งและมีการสะสมทุนก็ขยายไปประกอบอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจอื่นๆ เริ่มค้าขายเล็กๆน้อยๆด้วยตนเอง เช่น เปิดร้านขายกาแฟ ก๋วยเตี๋ยว ขายสินค้าต่างๆ พอมีทุนมากขึ้นก็เปิดกิจการใหญ่โตขึ้น เช่น โรงสี โรงสุรา ซึ่งในสมัยก่อนจะอาศัยบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน นครชัยศรี เป็นแหล่งทำมาหากิน จนกระทั่งเข้ามาทำการค้าขายภายในเมืองนครปฐมปัจจุบัน และมีการทำธุรกิจขนาดใหญ่ ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม ฟาร์มหมู ไก่ เป็ด โรงสี บิมน้ำมัน ผู้ค้าส่ง-ปลีก ล้วนมีพื้นฐานหรือจุดเริ่มต้นมาจากชาวจีนดั้งเดิมที่ได้สะสมทุนไว้แทบทั้งสิ้น ปัจจุบันลูกหลานชาวจีนที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้รับช่วงต่อจากรุ่นพ่อแม่และดูแลกิจการดังกล่าวต่อมา

3.6 โครงสร้างทางชนชั้นของชุมชนในนครปฐม

ก่อนที่จะกล่าวถึงโครงสร้างอำนาจภายในชุมชนจีน เราควรจะมองภาพรวมโครงสร้างทางชนชั้นภายในจังหวัดนครปฐมเสียก่อน เพื่อที่จะให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนถูกจัดวางไว้ ณ ตำแหน่งใดในโครงสร้างทางชนชั้นของบริบทสังคมไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยขอแบ่งโครงสร้างทางชนชั้นภายในจังหวัดนครปฐมออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ

ส่วนที่หนึ่ง ชนชั้นแรกที่อยู่ยอดบนสุดของโครงสร้างทางชนชั้น เป็นกลุ่มคนที่ทำหน้าที่หรือตำแหน่งในการบริการปกครอง เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ได้รับการยกย่องยอมรับจากคนในจังหวัด ได้แก่ กลุ่มข้าราชการนักการเมืองท้องถิ่น คนกลุ่มนี้ประกอบด้วยทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ

ส่วนที่สอง ได้แก่ บรรดานักธุรกิจต่างๆ ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบธุรกิจจนมีฐานะร่ำรวย อีกนัยหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจภายในจังหวัด เช่น เป็นเจ้าของกิจการขนส่งสินค้า เจ้าของโรงแรม ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ส่วนที่สาม ได้แก่ คนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนทั่วไป
ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงโครงสร้างทางชนชั้นของจังหวัดนครปฐม

ในบรรดาทั้ง 3 ชั้นชั้นนี้จะพบว่าคนแต่ละชั้นชั้นสามารถที่จะมีการเคลื่อนที่ทางชนชั้นของตนเองได้ โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นกลุ่มที่มีการพยายามเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางชนชั้นของตนเอง โดยพบว่าเนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาตั้งรกรากในนครปฐม เดิมจึงเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในชนชั้นลำดับที่ 3 เมื่อพยายามทำหากินจนร่ำรวยก็สามารถเลื่อนฐานะของตนเองมาเป็นชนชั้นลำดับที่ 2 ในที่สุดจากพื้นฐานที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีจึงกลายเป็นชนชั้นลำดับที่ 1 ของโครงสร้างทางสังคมในชุมชนนครปฐม ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างประวัติชีวิตของนักรการเมืองท้องถิ่นในนครปฐม ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

คุณพลศักดิ์ อายุ 55 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ถือว่าเป็นลูกหลานลำดับที่ 2 อีกนัยหนึ่งถือว่าเป็นรุ่นลูกของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีน เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงความเป็นมาของการพยายามสร้างฐานะทางครอบครัวและประวัติชีวิตของตนเองที่มีการพลิกผันเข้ามาสู่การเป็นนักรการเมืองว่า

“สมัยก่อนคนจีนที่ลำบากมักจะมาเมืองไทย พอมมาเป็นลูกจ้างโรงสีของคนจีนด้วยกัน แล้วค่อยเริ่มมาทำปืมน้ำมันเดี๋ยวนี้ก็ยังทำอยู่ ค้าขายน้ำมัน รถเมล์ รถประจำทางที่วิ่งจังหวัดใกล้เคียงสุพรรณ ราชบุรี กาญจนบุรี ส่วนรถบรรทุกขนส่งสินค้ามาทำที่หลัง”

ต่อจากนั้นคุณพลศักดิ์ได้เล่าให้ฟังถึงพี่น้องในครอบครัวว่า

“พี่น้องทั้งหมดมี 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ทางบ้านส่งให้เรียนหนังสือทุกคน แต่พี่ชายน้องชายไม่ค่อยชอบเรียน มีผมคนเดียวเรียนจบเมืองนอก แต่ก่อนกลับมา น้องชายน้องชายเริ่มเล่นการเมืองท้องถิ่นแล้วเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ผมกลับมาช่วยธุรกิจครอบครัว ก่อนสมัคร ส.ส. แล้วสอบได้”

สำหรับภรรยาของคุณพลศักดิ์ เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นนักธุรกิจระดับชาติ

จากประวัติครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีนรายนี้จะเห็นว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการเลื่อนฐานะทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ที่คนรุ่นพ่อแม่หรือเรียกได้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 1 พยายามสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้มีความมั่นคง สนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษา ประกอบกับใช้ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานเข้าสู่วงการเมืองท้องถิ่นของรุ่นลูก หลังจากที่มีการสะสมบารมีไว้พอสมควร ประกอบการแต่งงานกับลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนด้วยกันที่เป็นนักธุรกิจเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์จึงเป็นฐานให้สามารถไต่เต้าเข้าสู่วงการเมืองระดับประเทศต่อไป

ส่วนคุณสมเกียรติ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอีกรายหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ภายในชุมชนนครปฐมเป็นอย่างดี เล่าถึงชีวิตของตนเองให้ผู้วิจัยฟังว่า

“เป็นลูกคนจีนค้าขายผลไม้ ที่แรกทำงานกับเจ้าของโรงงานอาหารสัตว์ ก่อนจะมาลงทุนกับเพื่อนทำรถเมลวิ่งในเมือง โรงแรมนี้มาตอนหลัง”

สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้ผู้วิจัยได้ทราบมาจากคนที่รู้จักคุ้นเคยกับคุณสมเกียรติว่า สมัยก่อนเป็นผู้ที่ชอบเล่นการพนัน ทำให้รู้จักคนที่มีอยู่ในวงการพนันซึ่งมีฐานะร่ำรวย ทำให้พลิกผันมาทำธุรกิจทั้งวิ่งรถ จนกระทั่งมีเงินมาลงทุนทำโรงแรมได้ ทั้งนี้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยด้วยกันทั้งสิ้น

จากทั้งสองกรณีข้างต้นนี้จะได้แสดงให้เห็นกลไกการเลื่อนชั้นฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในบริบทสังคมไทยที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนทั่วไปเป็นกลุ่มคนที่ถึงแม้ว่าจะประกอบอาชีพทำธุรกิจ แต่ก็เป็ธุรกิจขนาดเล็ก ดังเช่นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มาดังนี้

อาคุง ชาวไทยเชื้อสายจีนอายุ 63 ปี ประกอบอาชีพขายกระเพาะปลาซึ่งผู้วิจัยได้รู้จักคุ้นเคยกับการซื้อกระเพาะปลาของอาคุง มาตั้งแต่จำได้ว่ายังเรียนอยู่ชั้นประถม อาคุงไม่มีร้านค้าขายที่ตั้งอยู่เป็นหลักแหล่งในอาคารหรือตึกแถวหรือแผงในตลาด วิธีการค้าขายของแกคือมีภานะบรรจุกระเพาะปลา พร้อมกับอุปกรณ์ถ้วยชามต่างๆวางอยู่บนรถซาเล้งที่พ่วงกับจักรยานยนต์คันเก่าแก๋ ซี่ไปจอดตามใต้ต้นไม้ใหญ่ที่ต่างๆซึ่งคาดว่า จะมีลูกค้ามาอุดหนุน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่ากระเพาะปลาของอาคุงถึงแม้ว่าจะไม่ใช่อาหารเช่นตามภัตตาคาร แต่ก็มีผู้ที่เป็นลูกค้าประจำมาอุดหนุนแก่มากพอสมควร ทำให้อาคุงมีรายได้ที่ดีทีเดียว

ในวันที่ผู้วิจัยคาดหมายว่าจะทำการสัมภาษณ์อาจผู้วิจัยได้ มารอบพบอาจผู้วิจัยได้ตั้งแต่ไม่มีมณฑลที่แก้มักจะแวะจอดขายกระเพาะปลาอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้อาจผู้วิจัยคิดว่าผู้วิจัยเป็นพ่อค้าที่แต่งตัวใส่เสื้อเชิ้ตสีขาวหม่นๆกับกางเกงขาสั้นสีดำตัวเก่ง แต่เมื่อได้สัมภาษณ์ประวัติชีวิตของแกก็ทำให้ผู้วิจัยพบว่าประวัติชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนอีกรายหนึ่งที่น่าสนใจ โดยขณะที่แกเล่าประวัติชีวิตให้ฟังแกก็ตักกระเพาะปลาขายไปด้วยพลางๆ

“ชายมา 30 ปีแล้ว ไม่ขายจะไปทำอะไรกัน สมัยนั้นเรียนแค่ ป. 4 เกไม่ชอบเรียนหนีไปตกปลา โดนตีบ่อย พอจบ ป. 4 เลิกเรียนมาทำสวนเลี้ยงไก่ที่บ้าน ทางบ้านจนมีลูกหลายคนเกิดที่นครปฐมนี่แหละ เกิดที่บ้านแถวสามกระบือเผือกพี่น้อง 8 คน อยู่แถวนั้นทำสวนปลูกผัก เดียวนี้มีคลองประปาผ่าน พี่น้องบางคนก็ตายแล้ว คนที่ทำมาหากินรวยเขาอยู่สามพราน ที่มาขายกระเพาะปลาตอนแยกออกมาแต่งงาน ได้เมียเป็นคนไทยลูกคนสวนแถวบ้าน มันไม่ยากทำสวนค้าขายดีกว่า นี่ลูกชายมันมาช่วยขายบางวัน ซื้รถขายเรื่อยๆ ตั้งแต่แถวต้นสำโรง เทคนิค มาถึงซอย 1 ซอย 2 สามสี่โมงก็หมด ขายอย่างนี้ก็ดีแล้วพอกินส่งลูกเรียนได้ไม่ต้องเสียค่าที่ ภาชี สบายใจดี ขายแบบนี้ก็เลี้ยงลูกส่งเสียให้เรียนได้มันจะได้ไม่ลำบาก มีเงินซื้อตึกแถววัดพระประโทนอยู่“

จากโครงสร้างชนชั้นภายใน จังหวัดนครปฐมชาวไทยเชื้อสายจีนได้แทรกตัวอยู่ในชนชั้นต่างๆ และชาวไทยเชื้อสายจีนบางส่วนได้กลายมาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของจังหวัด

3.7 โครงสร้างอำนาจและองค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีน ในนครปฐม

ชาวจีนในนครปฐมได้ก่อร่างสร้างตัวจนประสบความสำเร็จทางธุรกิจ มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจเมืองนครปฐมในปัจจุบัน ทั้งนี้จากรากฐานความร่ำรวยนี้เองทำให้ชาวจีนบางรายก้าวเข้าสู่บทบาททางการเมืองภายในท้องถิ่นได้อย่างไม่ยาก มีตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นทางการ ประเด็นนี้แสดงให้เห็นการแย่งชิงต่อสู้ทางอำนาจระหว่างชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ประสบความสำเร็จจากการแย่งชิงทางอำนาจเป็นอย่างดี และในทางอ้อมความสำเร็จนี้ก็แสดงนัยยะของการก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทของกลุ่มชาวจีนในสังคมไทย ชาวยุโรปเชื้อสายจีนบางรายยังมีฐานะเป็นผู้นำชุมชนชาวจีนหรืออีกนัยหนึ่งเป็นผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนให้การยอมรับ ผู้นำลักษณะนี้เมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงก็ได้เข้ามาเป็นบทบาทตำแหน่งภายในองค์กรที่ชาวไทยเชื้อสายจีนตั้งขึ้น โครงสร้างอำนาจภายในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน จึงสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากองค์กรในรูปแบบต่างๆที่ชาวไทยเชื้อสายจีนร่วมกันก่อตั้งขึ้นมา จากองค์กรเหล่านี้ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะกลายมาเป็นผู้นำองค์กรเหล่านี้ในที่สุด เท่ากับว่าเขาได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน และทำให้มีฐานะทางสังคมที่สูงขึ้นจากการเป็นผู้นำองค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีน

ดังนั้นภาพโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในสายตาของผู้วิจัย จึงประกอบไปด้วยคน 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มคนที่เป็นผู้นำชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีบทบาทต่างๆภายในองค์กรทางชาติพันธุ์ที่กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนได้ก่อตั้งขึ้นมา
2. ชาวไทยเชื้อสายจีนทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะเป็นเสมือนผู้ตามหรือผู้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ผู้นำชุมชนได้จัดขึ้น

องค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีนในนครปฐมที่นี้มีลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

1. องค์กรบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

เป็นองค์กรที่ชาวไทยเชื้อสายจีนจัดตั้งขึ้น ได้แก่ มูลนิธิสุขศาลานุเคราะห์ ก่อตั้งมาประมาณ 70 กว่าปีแล้ว สถานที่ตั้งที่จริงแล้วเป็นพื้นที่ของศาลเจ้าโพธิ์วงตั้งที่ให้ทางมูลนิธิและสมาคมพ่อค้ามาตั้งอยู่ในสมัยก่อนอาคารของมูลนิธิยังมักจะถูกใช้จัดงานแต่งงานสำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่เสมอ มูลนิธิแห่งนี้มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานดังนี้ คือ

- 1.1 เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย
- 1.2 เพื่อช่วยเหลือจัดการศพทั่วไปและดำเนินกิจการและตั้งสุสาน
- 1.3 เพื่อส่งเสริมและบำรุงพระพุทธศาสนา บำเพ็ญการกุศลทั่วไป
- 1.4 เพื่อร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
- 1.5 ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

องค์กรนี้มีเงินหมุนเวียนมาใช้ในการดำเนินการซึ่งมาจาก

- เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้โดยพินัยกรรม หรือนิติกรรมอื่นๆโดยมิได้มีเงื่อนไขผูกพันให้มูลนิธิต้องรับผิดชอบในหนี้สินหรือภาระติดพันอื่นใด

- เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้
- ดอกผลซึ่งเกิดจากทรัพย์สินของมูลนิธิ

เจ้าหน้าที่ที่มาทำงานบรรเทาสาธารณภัย สาธารณประโยชน์และเก็บศพมีประมาณ 1,000 กว่าคนจากอำเภอต่างๆ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอนครชัยศรี อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน ในจำนวนนี้มีพนักงานประจำที่ได้รับเงินเดือน 14 คน นอกนั้นเป็นอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ทุกคนจะได้รับการฝึกอบรมการช่วยชีวิตปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการกู้ภัย จากโรงพยาบาลประจำจังหวัดและสาธารณสุขจังหวัด โดยจัดอบรม 400 คนต่อปี เป็นเวลา 1 อาทิตย์ งานหลักที่มูลนิธิทำก็คือ การเก็บศพ เมื่อรับศพมาแล้วก็จะทำการพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายรูป ตกแต่งศพและเก็บศพไว้ในห้องเก็บศพของมูลนิธิในระหว่างที่รอญาติมารับ ถ้าไม่มีญาติมารับศพก็จะนำไปฝังยังสุสานของมูลนิธิ ศพอีกประเภทหนึ่งที่ทางมูลนิธิมักจะช่วยจัดการก็คือพวกผู้ที่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ มูลนิธิแห่งนี้มีการรับบริจาคเงินซื้อโรงศพด้วย

โครงสร้างการบริหารมูลนิธิ ประกอบด้วยบุคคลตำแหน่งต่างๆดังนี้

1. ประธานกรรมการมูลนิธิ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
2. รองประธานกรรมการมูลนิธิ
3. เลขานุการมูลนิธิ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นคนที่มีบทบาทมากในมูลนิธิ เนื่องจากดูแลการดำเนินงาน ประสานงานทุกอย่าง มีห้องทำงานประจำภายในบริเวณของมูลนิธิ เป็นตำแหน่งที่มีเงินเดือนประจำ เดิมเลขานุการคนปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นผู้จัดการโรงเหล้าแห่งหนึ่งในปัตตานี ก่อนที่จะย้ายมาทำงานให้กับมูลนิธิ
4. เภรัญญิก
5. คณะกรรมการ

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหารของมูลนิธิต่างเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี

คุณอุดม เป็นกรรมการคนหนึ่งของมูลนิธิที่ผู้วิจัยได้รับการแนะนำให้รู้จัก โดยคุณสมปองหัวหน้าพนักงานเก็บศพด้วยความบังเอิญเนื่องจากคุณอุดมได้แวะเข้ามาในมูลนิธิ ผู้วิจัยจึงขอสัมภาษณ์คุณอุดมเกี่ยวกับประวัติชีวิตและการประกอบอาชีพ

“เกิดที่นครปฐม เกิดมาก็อยู่ในตลาด ขายของชำแบ่งทำขนม ของแห้ง หนังสือสมัยนั้นไปเรียนที่ศาลเจ้าชอยสอง (โรงเรียนฮัวเอี้ยะ) ไม่ได้เรียนโรงเรียนไทย พออายุ 21 ลงทุนทำเล้าไก่ ส่งขายในนครปฐม จังหวัดอื่นก็มี พอตอนที่เศรษฐกิจดีทำหมู่บ้านทาวน์เฮาส์ขาย แต่ฟาร์มไก่อีกยังทำอยู่”

คุณสมปองพนักงานเก็บศพคนหนึ่งในมูลนิธิเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ประธานของมูลนิธิคนแรก คนนั้นไง (คุณสมปองชี้ให้ผู้วิจัยดูรูปที่ติดอยู่บนฝาผนัง) เป็นคนนครปฐม รูปโน้นเป็นรูปพ่อแม่เขา บริษัทประกันภัย.....เขาเป็นเจ้าของ”

บิดามารดาของประธานมูลนิธิคนแรกนี้เป็นคนจีนที่อพยพมา ตั้งรกรากในนครปฐม

สำหรับตัวของคุณสมปอง ได้เล่าให้ฟังถึงความเป็นมาของการมาทำงานที่มูลนิธินี้ว่า

“ผมก็มีเชื้อสายจีน ตอนแรกมาทำงานที่นี้เป็นลูกลูกน้องก่อน ไปเก็บศพเหมือนที่พวกนี้ทำ แล้วค่อยๆ ไปได้ตำแหน่งขึ้นมา ทำมาได้ 10 กว่าปีแล้ว”

หลังจากนั้นคุณสมปองก็ชี้ให้ผู้วิจัยได้ดูภาพศพในลักษณะต่างๆ และภาพเหตุการณ์ไฟไหม้ที่เจ้าหน้าที่ทางมูลนิธิได้ไปช่วยดับไฟ ที่ติดโชว์ไว้บนบอร์ดด้านหน้าอาคารมูลนิธิ เพื่อแสดงว่าเป็นผลงานที่ทางมูลนิธิได้ปฏิบัติมา จากนั้นคุณสมปองก็ชวนผู้วิจัยไปดูศพในห้องเก็บศพของมูลนิธิ ซึ่งอยู่ทางด้านหลัง โดยคุณสมปองบอกว่า ตอนนี้มีอยู่หนึ่งศพ เป็นผู้ชายเพิ่งถูกยิงตายมา กำลังรอญาติมารับ คุณสมปองยังเล่าให้ฟังอีกว่า

“ศพคนเป็นเอดส์ โรงพยาบาลก็ให้เราไปเก็บ ญาติไม่คอยเอา เราก็จัดการให้”

องค์กรนี้เป็นองค์กรที่ทำงานให้กับชุมชนซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการจัดการศพเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นงานที่คนทั่วไปไม่ชอบที่จะทำ ดังนั้นองค์กรนี้จึงเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานของรัฐ ทำให้สามารถดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบันและมีผู้บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนมูลนิธินี้

บริเวณชั้นสองของมูลนิธิแห่งนี้เป็นห้องขนาดใหญ่ มีการตั้งแท่นบูชาเทพเจ้าต่างๆ ซึ่งเทพเจ้าหลักก็คือ ไบ๋เยียนซือ หรือแปดเซียน ส่วนเทพอื่นๆได้แก่

- บู๊ตัวซัวฮุดใจ้ว
- ไต้ฮงใจ้วซือ
- กวนเสี่ยตี๋กุน
- ไช้เซียงเอี้ยะ
- ตี๋ไช้อ้วง
- แป๊ะกง
- เต็กไซ่ฉั่ง

2.สมาคมทางการค้า สมาคมพ่อค้าแห่งจังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับมูลนิธิสุศาลานูเคราะห์เป็นองค์กรที่ชาวไทยเชื้อสายจีน ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่างๆเช่น บริจาคเงินให้กับหน่วยราชการเพื่อสร้างตึก ซ่อมแซมอาคารสถานที่ สนับสนุนการแข่งขันกีฬา สนับสนุนโรงเรียนและวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าสมาคมมีการขายของชำหรือที่ดินฝั่งศพของชาวจีนเพื่อเป็นรายได้ส่วนหนึ่งในการดำเนินงานของสมาคม โครงสร้างการบริหารงานขององค์กร พบว่าคณะกรรมการบริหาร เป็นชุดเดียวกับมูลนิธิสุศาลานูเคราะห์

คุณพงษ์สิทธิ์ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนผู้หนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีบทบาทในการเป็นกรรมการของมูลนิธิและสมาคมพ่อค้า เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงประวัติความเป็นมาของชีวิตว่า

“มาจากเมืองจีนตั้งแต่อายุ 14 ปี พ่อตายตั้งแต่ยังเด็ก สมัยก่อนไม่มีเครื่องบินมาลำบาก นั่งเรือมาเป็นเรือใหญ่ พอมาถึงอาศัยอยู่กับลุง สมัยนั้นเพาะเปิดโกขาย พออายุประมาณ 23 คนรู้จักเขาจับซ่อมมอเตอร์ไซด์ เราไม่ได้เรียนหนังสือก่อนอยู่ช่วยลุงทำงาน คุไปคุมาก็เริ่มหัดทำ ทางบ้านก็ให้ยืมเงินเป็นทุนตอนแรกจับซ่อม ได้ค่าแรงค่าของนิดหน่อยพอมีกินไปวันๆ พอเริ่มขายมอเตอร์ไซด์มือสองเริ่มมีเงินขึ้นมาหน่อยแล้วค่อยมาขายมอเตอร์ไซด์มือหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้ขายรถยนต์.....”

3.องค์กรศาสนาหรือศาลเจ้า ศาลเจ้าที่เป็นกรณีศึกษา “ปุนเถ่ากงเจ็ดตัว” มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารศาลเจ้า กล่าวคือ ประกอบด้วยประธาน รองประธานและคณะกรรมการฝ่ายต่างๆชุดเดียวกับสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนหอแอกวิทยา ที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ของศาลเจ้า

คุณสมบุญธรรมปัจจุบันเป็นผู้มีตำแหน่งสำคัญในศาลเจ้า คือเป็นประธานศาลเจ้า คุณสมบุญธรรมเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอายุ 58ปี มีธุรกิจส่วนตัวเป็นเจ้าของโรงแรมขนาดเล็กแห่งหนึ่งในนครปฐมและเป็นศิษย์เก่า

คนหนึ่งของโรงเรียนฮั่วเจี๋ยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าเป็นลูกคนจีนที่ทำการค้าขายทั่วไป ที่เปิดโรงแรมเพราะตอนนั้น นครปฐมยังไม่มีโรงแรมขนาดใหญ่ เอาตึกแถวมาทำโรงแรมแบ่งเป็นห้องๆ”

นอกจากนี้คุณสมบุรณ์ยังให้เหตุผลของการมาเป็นประธานให้กับศาลเจ้าแห่งนี้ว่า เป็นการเลือกโดย หมูชาวไทยเชื้อสายจีนด้วยกันที่มารวมกลุ่มกันดูแลศาลเจ้า หน้าที่ของประธานศาลเจ้าก็คือ ดูแลตัดสินใจกิจการต่างๆของศาลเจ้า ทั้งการปรับปรุงสถานที่ การจัดงานกินเจ โดยเฉพาะการจัดพิธีกินเจจะมีชาวไทยเชื้อสายจีนสูงอายุอื่นๆที่รู้เรื่องของพิธีกรรมเข้ามาช่วยจัดการด้วย เพราะจะรู้ขั้นตอนการจัดพิธี

4.โรงเรียนสอนภาษาจีน สำหรับโรงเรียนหอเอกวิทยา มีคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อบริหารโรงเรียน การจัดระเบียบบริหารงานของสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเจี๋ยแห่งนครปฐม ประกอบไปด้วยคณะทำงานดังนี้

1. ที่ปรึกษาภักดีติมศักดิ์
2. ที่ปรึกษา
3. กรรมการที่ปรึกษา
4. นายกสมาคมฯ
5. อุปนายกฯ
6. เลขานุการจีน
7. เลขานุการฝ่ายไทย
8. เภรัญญิก
9. นายทะเบียน
10. ฝ่ายประสานงาน
11. ฝ่ายตรวจสอบ
12. ประชาสัมพันธ์
13. ปฏิคม
14. กรรมการ

ผู้ที่เป็นคณะกรรมการบริหารสมาคมศิษย์เก่าของโรงเรียนฮั่วเจี๋ยนี้ล้วนแล้วแต่ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจจนมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ค้าขายเป็นเจ้าของร้านค้ามีเงินเป็นเศรษฐีทั้งสิ้น

โดยเฉพาะนายกสมาคมศิษย์เก่าคนปัจจุบัน เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่สร้างฐานะส่วนตัวจากการเป็นตัวแทนจำหน่ายกระดุมทองทุกชนิด ต่อมาจึงสร้างโรงงานย้อมผ้าแห่งแรกที่ข้างวัดไร่ขิงสามพราน สร้างแห่งที่สองที่ตำบลหนองดินแดงเมื่อนครปฐมในเนื้อที่เกือบร้อยไร่ ลงทุนไปแล้วหลายร้อยล้านบาท ความสามารถและความสำเร็จดังกล่าวล้วนแล้วแต่มาจากความพยายามขยันอดทนของความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนนั่นเอง เมื่อร่ำรวยแล้วจึงชอบช่วยเหลือสังคมอยู่เสมอ จนเป็นที่ยอมรับของคนในจังหวัดนครปฐม

ส่วนศิษย์เก่าที่เป็นนักการเมืองก็มี เช่น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นนายกเทศมนตรีเมือง นครปฐม เป็นรองประธานสภาจังหวัดและสมาชิกเทศบาล ประธานเทศบาล นายกสมาคมจีนแต่ใจแห่งประเทศไทย นายกสมาคมร้านค้าภาพกรุงเทพฯ นายกสโมสรโรตารีนครปฐม นายกสโมสรไลออนนครปฐม นายกพุทธสมาคมจังหวัด นายกสมาคมแพทย์แผนโบราณแห่งประเทศไทย ประธานมูลนิธิโพธิ์ธำมรงค์ นครปฐม นายกสมาคมพ่อค้าแห่งนครปฐม นายกสมาคมตั้งศรีนครปฐม นายกสมาคมเอียวศรีนครปฐม กำนันในเขตเมืองนครปฐม

ปัจจุบันจึงนับได้ว่าศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะต่างก็เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี

สำหรับคุณพงษ์ศักดิ์ ศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะปัจจุบันอายุ 68 ปี เป็นกรรมการของสมาคมศิษย์เก่า เล่าให้ฟังเกี่ยวกับชีวิตและการประกอบอาชีพว่า

“เกิดที่นี่แต่ก่อนอยู่แถวตรอกตลาดบน ค้าขายผัก ห้องที่อยู่นี้มาเปิดเป็นร้านขายก๋วยเตี๋ยว ข้าหมูแดง ข้าวมันไก่ ขายมาหลายสิบปี ลูกๆก็ขายต่อกันมา”

ร้านของคุณพงษ์ศักดิ์ปัจจุบันเป็นร้านตึกแถว 2 คูหา เป็นร้านที่มีผู้คนพลุกพล่านและร้านนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากศาลเจ้าซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนหอเอ็กวิทยา

ศิษย์เก่าเหล่านี้เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ดังนั้นในช่วงที่เริ่มเปิดโรงเรียนจีนขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2536 มีศิษย์เก่ารายหนึ่งได้บริจาคเงินเป็นทุนก่อตั้งถึงห้าแสนบาท พร้อมทั้งยังมีศิษย์เก่าและชาวจีนทั่วไปร่วมบริจาครวมเป็นเงินถึงสองล้านสี่แสนบาทเป็นทุนดำเนินกิจการต่อมา จึงมักจะให้เงินช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของศาลเจ้าอยู่เป็นประจำ

จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ที่มีบทบาทต่างๆภายในสมาคมศิษย์เก่า พอจะทำให้มองเห็นภาพสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้สามารถมีการรื้อฟื้นของโรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งนี้ขึ้นมาได้ หลังจากที่ในสมัยก่อนโรงเรียนแห่งนี้ถูกตั้งขึ้นมาเป็นโรงเรียน สำหรับสอนภาษาจีนแห่งแรกให้กับลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนในนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียงได้เล่าเรียน เพื่อจะได้ไม่ต้องจ้างครูมาสอนที่บ้านและเพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่เป็นทางการ ก่อนที่โรงเรียนแห่งนี้จะถูกยกเลิกไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ทั้งนี้ถึงแม้ว่าครั้งหนึ่งโรงเรียนแห่งนี้จะถูกล้มเลิกไปแต่บรรดาศิษย์เก่าของโรงเรียนฮั่วเอี้ยะ หรือหอเอ็กวิทยายังคงมีการรวมตัวกัน ก่อตั้งองค์กรสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะ และมีกิจกรรมต่างๆที่ทำร่วมกันมากมาย เช่นกิจกรรมการทัศนศึกษาประเทศจีน งานเลี้ยงสังสรรค์ประจำปีระหว่างศิษย์เก่า กิจกรรมเหล่านี้ทำให้บรรดาศิษย์เก่ามีการปฏิสังสรรค์กันอยู่ตลอดเวลา

จากการสัมภาษณ์คุณสมหมาย ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอายุ 64 ปี กรรมการสมาคมศิษย์เก่าฮั่วเอี้ยะอีกรายหนึ่ง เล่าให้ฟังว่า

“เคยมาเรียนที่โรงเรียนนี้ตอนเด็ก แต่ละปีสมาคมจัดงานกินโต๊ะจีน แลกของขวัญมาเกือบทุกปี บ้านอยู่แถวนี้ มาพบเพื่อนเก่า”

ดังนั้นโดยสรุปแล้วถึงแม้ว่าโรงเรียนสอนภาษาจีน ณ ศาลเจ้าปู่เง่ากงเจ็ดหัว จะถูกปิดไปจากผลกระทบทางการเมือง แต่การเกิดขึ้นใหม่หรือการถูกรื้อฟื้นขึ้นของโรงเรียนสอนภาษาจีนเป็นผลมาจากการรวมกลุ่มของบรรดาศิษย์เก่า มีการจัดตั้งองค์กรบริหารและการปฏิสังสรรค์กันอยู่ตลอดเวลาทำให้กลุ่มมีการยึดเหนี่ยวกันค่อนข้างเหนียวแน่นและมั่นคง มีความสามัคคีกัน ประกอบกับศิษย์เก่ามีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีเมื่อโอกาสทางสังคมและการเมืองเอื้ออำนวย ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นรากฐานทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนสามารถรื้อฟื้นภาษาจีนซึ่งเป็นลักษณะประจำกลุ่มของตนเองขึ้นมาได้

ทั้งนี้ศิษย์เก่าต่างก็ช่วยเหลือบริจาคเงินเป็นการก่อตั้งโรงเรียนขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่าโรงเรียนหอออกวิทยา ขณะเดียวกันทางกรรมการสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะ ได้พยายามจะเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนที่สอนนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่มีการสอนตามแบบโรงเรียนทั่วไป แต่มีลักษณะพิเศษคือสอดแทรกวิชาภาษาจีนไปพร้อมกันด้วยในหลักสูตร

การรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีนได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนของบรรดาผู้ที่เป็นกรรมการศิษย์โรงเรียนฮั่วเอี้ยะ ที่สามารถกำหนดทิศทางและมีบทบาทในการรื้อฟื้นความเป็นจีนของชุมชนได้

เมื่อเปรียบเทียบศาลเจ้าปู่เง่ากงเจ็ดหัวกับศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้า ซึ่งก็คือศาลเจ้าแม่ทับทิมนั่นเอง ศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้าก็เคยมีการเปิดโรงเรียนจีนและถูกยกเลิกไปในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่นกัน แต่โรงเรียนในศาลเจ้าแห่งนี้ไม่ได้ถูกเปิดหรือรื้อฟื้นขึ้นอีกเลย ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาผู้เคยเรียนไม่ได้มีการจัดตั้งสมาคมหรือองค์กรที่รวมตัวกันของศิษย์เก่า ทำให้บรรดาศิษย์เก่าต่างก็ขาดการปฏิสังสรรค์ที่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีพลังหรือแรงผลักดันที่ทำให้มีการรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีน ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ขึ้นมาได้อีก

5.สมาคมตระกูลแซ่ พบว่าในจังหวัดนครปฐมมี “สมาคมตระกูลลิ้ม” สมาคมแห่งนี้มีศาลเจ้าของตัวเอง ผู้ที่บริหารสมาคมต่างก็มาจากชาวไทยเชื้อสายจีนแซ่ลิ้ม ที่สำคัญสมาคมนี้มีสถานที่ทำฮวงซุ้ย จัดสรรให้แก่ผู้ที่ต้องการด้วย

คุณสมชายกรรมการคนหนึ่งของสมาคม เล่าให้ฟังถึงสมาคมนี้ว่า “ตั้งขึ้นมาตอนแรกเพื่อเป็นการรวมญาติพี่น้อง แซ่เดียวกัน คนจีนในนครปฐมมีเยอะ แซ่ลิ้มเป็นแซ่ที่มีมากที่สุดในครปฐม มีฮวงซุ้ยที่ฝังศพของแซ่ลิ้มไว้ฝังศพคนแซ่เดียวกัน พวกกรรมการเป็นคนแซ่เดียวกัน”

ต่อจากนั้นคุณสมชายจึงเล่าประวัติชีวิตให้ฟังว่า

“ปีนี้อายุ 57 ได้เรียนหนังสือจบป. 4 ก็เหมือนกับจบป.6สมัยนี้ แต่ก่อนฐานะทางบ้านพอใช้ได้ ค้าขายเหมือนคนจีนทั่วไป มีพี่น้อง 7 คนเป็นคนที่ยก พี่น้องบางคนเดี๋ยวนี้ไปอยู่เยาวราช ไปอยู่อีสานค้าขายทำธุรกิจ ตัวเองก็ค้าขายวัสดุก่อสร้าง”

พรรณี อวนสกุล (2535 : 82) กล่าวว่า องค์การและสมาคมจีน อันได้แก่สมาคมการค้า สมาคมแช่ สมาคมภาษา มูลนิธิ โรงเรียน โรงพยาบาล องค์การและสมาคมเหล่านี้เป็นแกนกลางเชื่อมความสัมพันธ์กลมเกลียวให้ความช่วยเหลือแก่ชาวจีนด้วยกันและยังช่วยควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกชนให้เป็นไปตามที่ชุมชนจีนคาดหวัง สมาคมการค้าและอาชีพเป็นแหล่งรวมของพ่อค้าจีนในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านข่าวสารการค้า องค์การและสมาคมจีนเหล่านี้จึงเป็นกลไกในการสร้างสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชาวจีนรวมพลังกันเพื่อขยายและรักษาไว้ซึ่งอำนาจการคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ได้

จากการศึกษาพบว่าองค์การเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะดีได้รับการยอมรับในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน เคยเป็นทั้งประธานมูลนิธิบำเพ็ญประโยชน์ เป็นประธานศาลเจ้า สมาคมพ่อค้าและโรงเรียนสอนภาษาจีน ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าองค์กรต่างๆของชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน

จากภาพขององค์กรต่างๆที่ชาวไทยเชื้อสายจีนจัดตั้งขึ้น พอจะทำให้มองเห็นภาพโครงสร้างอำนาจของชาวไทยเชื้อสายจีนในนครปฐมว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ในที่สุดก็จะกลายมาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชน และก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำองค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีนในที่สุด โดยมีชาวไทยเชื้อสายจีนคนอื่นๆให้การสนับสนุน

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือภายในโครงสร้างทางอำนาจของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนผู้มีบทบาทในองค์กรทางชาติพันธุ์ ที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทต่อชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนดังนี้

1. เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการชี้นำความเป็นไปของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในส่วนของความเป็นไปเกี่ยวกับการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เอาไว้ กรณีนี้จะเห็นได้จากการพยายามรื้อฟื้นโรงเรียนสอนภาษาจีนและธำรงความเชื่อตามแบบประเพณีจีน ผ่านศาลเจ้าและกิจกรรมทางศาสนา เช่นพิธีกินเจ
2. นอกจากนี้ผู้นำยังมีบทบาทในการค้าเงินให้องค์กรของชาวไทยเชื้อสายจีนสามารถดำรงอยู่ได้ เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมการปฏิสังสรรค์ของคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์และความร่วมมือกันในการ นำมาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันจากกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการร่วมกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ศาลเจ้าจีนโดยทั่วไปในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

4.1 ภาพรวมของศาลเจ้าในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จังหวัดที่มีจำนวนศาลเจ้ามากเป็นอันดับที่สอง รองลงมาจากกรุงเทพฯก็คือ จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้จะเนื่องมาจากในบริเวณจังหวัดนครปฐม ชาวจีนอพยพมาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเช่นเดียวกับในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้มีการสร้างศาลเจ้าต่างๆขึ้นมากมาย ต้วน ลีเซิง (2540 : 38-39) กล่าวว่า ในการทำความเข้าใจลำดับขั้นตอนของการอพยพเข้ามาของคนจีนเข้าสู่จังหวัดนครปฐม จะต้องย้อนไปเมื่อสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ระหว่างสมัยรัชกาลที่ 2- รัชกาลที่ 5) ทั้งนี้เพราะในสมัยดังกล่าวเป็นสมัยที่บริเวณนครปฐมหรือเมืองนครชัยศรีเดิม มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมากจึงทำให้มีคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก สาเหตุหรือปัจจัยดังกล่าวนี้น่าจะเนื่องมาจากเมืองนครชัยศรีเป็นเมืองที่อยู่ริมแม่น้ำท่าจีน สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพและเป็นบริเวณที่ใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ รวมทั้งอยู่ไม่ห่างจากทะเลมากนัก การคมนาคมทางน้ำทำได้สะดวกจึงเอื้ออำนวยต่อการอพยพของประชากรโดยเฉพาะชาวจีน ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมากบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน จนเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนที่สำคัญของประเทศ (หจช. , ร.5 ม.2. 19/4,ร.ศ. 129) นอกจากนี้จังหวัดนครปฐมยังเป็นเมืองการค้าที่มีถนนและทางรถไฟผ่านไปจังหวัดสมุทรสาครออกปากอ่าว และผ่านไปยังจังหวัดราชบุรีและหัวเมืองใกล้เคียง ชาวจีนจึงอาศัยตั้งถิ่นฐานทำมาหากิจค้าขายสะดวกกว่าจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีลักษณะเหมือนเมืองปิดและการคมนาคมสะดวก เฉพาะทางแม่น้ำลำคลองอย่างเดียว (สุภาพรรณี จินตามณีโรจน์ , 2532 : 137)

ถ้าทำการจำแนกจำนวนศาลเจ้าออกตามเขตอำเภอต่างๆ จะสามารถแสดงให้เห็นได้จากตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการจำแนกจำนวนศาลเจ้าจีนตามเขตอำเภอต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม

เขตอำเภอ	จำนวน	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง (แห่ง)
อำเภอเมืองนครปฐม	10	1.ศาลเจ้าโพวงวนตั้ง (เจตั้ง)	ต.พระปฐมเจดีย์
		2.ศาลเจ้าปูนเกล้ากงเจตัว	“ “
		3. ศาลเจ้าซ้อว่งเอี้ย	“ “
		4. ศาลเจ้าปูนเท่าม้า	ต.ห้วยจรเข้

เขตอำเภอ	จำนวน	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง (แห่ง)
		5.ศาลเจ้าโกโบ๊	ต.บ่อพลับ
		6.ศาลเจ้าอาเนี้ยว	ต.วังตะกู่
		7.ศาลเจ้าแม่ทับทิม (ศาลแม่เจ้าฟ้า)	ต.พระประโทน
		8.ศาลเจ้าตาแป๊ะ (แป๊ะกง)	ต.ห้วยจรเข้ม
		9. ศาลเจ้าเป้าแก้งเต็ง	ต.พระปฐมเจดีย์
		10.ซิดเซี่ยอะม๊า	ต.ห้วยจรเข้ม
อำเภอสามพราน	7	1. ศาลเจ้าปูนเท่ากง	ต.อ้อมใหญ่
		2. ศาลเจ้าอาเนี้ยว	ต.บ้านใหม่
		3. ศาลเจ้าเจกกงอู่	“ “
		4. ศาลเจ้าเจตัง (จุง่วนตั้ง)	ต.ยายชา
		5. ศาลเจ้าปูนเท่าม้า	ต.บางช้าง
		6. ศาลเจ้าปุ่นเท้า	ต.ทรงคนอง
		7. ศาลเจ้าปูนเท่ากง	ต.สามพราน
อำเภอบางเลน	4	1. ศาลเจ้าอำม้า	ต.ลำพญา
		2. ศาลเจ้าเต็งฮกตั้ง	ต.บางปลา
		3. ศาลเจ้าบ้วนฮกตั้ง	ต.บางหลวง
		4. ศาลเจ้าสะเฮงตั้ง	ต.บางไทรงาม
อำเภอนครชัยศรี	6	1. ศาลเจ้าอเอียงกง	ต.วัดแค
		2. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	ต.บางแก้ว
		3. ศาลเจ้าฮุดโจ้ว	ต.จิวราย
		4. ศาลเจ้าอำม้าปูนเถ่ากง	ต.ห้วยพลู
		5. ศาลเจ้าเปาแก้งเต็ง	ต.ลำโรง
เขตอำเภอ	จำนวน	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง (แห่ง)
		6. ศาลเจ้าโรงเจยงเฮงตั้ง	ต.นครชัยศรี
อำเภอดอนตูม	7	1.ศาลเจ้าฮุดโจ้วซัน	ต.ห้วยพระ
		2. ศาลเจ้าฮุดโจ้ว	“ “
		3. ศาลเจ้าเล่าตาแป๊ะกง	ต.ดอนพุทธา

เขตอำเภอ	จำนวน	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง (แห่ง)
		4. ศาลเจ้ากิวอ๋องฮุดโจ้ว	ต.สามง่าม
		5. ศาลเจ้าไถ่กง	ต.ดอนรวก
		6. ศาลเจ้าเล่าตาแป๊ะกง	ต.ห้วยพระ
		7. ศาลเจ้าเล่าตาแป๊ะกง	ต.บ้านหลวง
อำเภอกำแพงแสน	19	1. ศาลเจ้าเล่าตาแป๊ะ	ต.กำแพงแสน
		2. ศาลเจ้าเล่าตาแป๊ะ	ต.ทุ่งกระพังโหม
		3. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	“ “
		4. ศาลเจ้าพ่อปิ่นแก้ว	ต.หนองกระทุ่ม
		5. ศาลเจ้าเง็กฮ้วงใต้ดี	ต.ทุ่งลูกนก
		6. ศาลเจ้าพ่อตันสำโรง	ต.ทุ่งบัว
		7. ศาลเจ้าคลูกคลี่	ต.รางพิบูล
		8. ศาลเจ้ากำแพงแสน	ต.กำแพงแสน
		9. ศาลเจ้าพ่อน้ำพุ(แป๊ะกง)	ต.ทุ่งขวาง
		10.ศาลเจ้าแป๊ะกง	“ “
		11. ศาลเจ้าบ้านสระ	ต.สระสี่มุม
		12. ศาลเจ้าเด่นมะขาม	ต.กระต๊อบ
		13. ศาลเจ้าทะเลบก	ต.ห้วยม่วง
		14. พ่อปู่ห้วยม่วง	“ “
		15. ศาลเจ้าแป๊ะกง	ต.ห้วยขวาง
		16. ศาลเจ้าปู่ทองคำ	ต.สระพัฒนา
		17. ศาลเจ้าปู่แหลมทอง	“ “
		18. ศาลเจ้าพ่อปู่เพชรน้ำค้าง	“ “
		19. ศาลเจ้าก๊กอ้วง	“ “
รวม	53		

ที่มา : (ทำเนียบทะเบียนศาลเจ้า : 2543)

จากตารางข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าในเขต อ.กำแพงแสน มีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุดคือ 19 แห่ง รองลงมาคือ อำเภอเมืองนครปฐม มี 10 แห่ง อำเภอสามพรานและดอนตูม 7 แห่ง อำเภอนครชัยศรี 6

แห่ง และอำเภอบางเลน 4 แห่ง ตามลำดับ ศาลเจ้าต่างๆเหล่านี้เป็นศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย แต่ในความเป็นจริงพบว่ามีศาลเจ้าที่ยังมิได้ขึ้นทะเบียนและอยู่ในความดูแลของกรมการปกครองอีกจำนวนหลายแห่ง เนื่องจากกรมการปกครองจะกำกับดูแลศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินของรัฐบาลหรือในที่ดินของเอกชนที่อุทิศให้เป็นสมบัติของศาลเจ้า ตามกฎเสนาบดีว่าด้วยที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้า พ.ศ. 2463 เท่านั้น ทั้งนี้ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมมีศาลเจ้าที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนจากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่ามี 11 แห่ง ดังต่อไปนี้

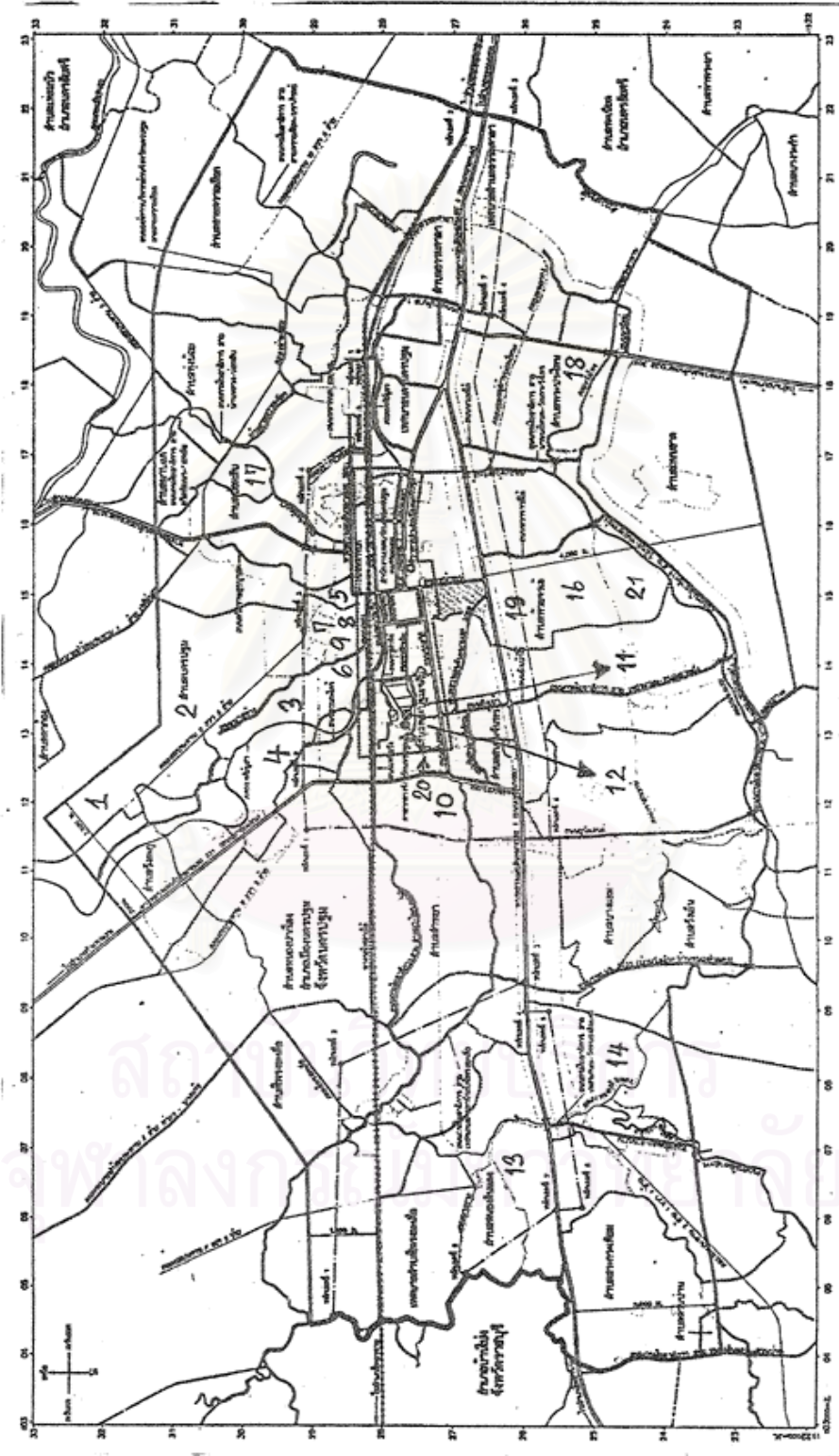
ตารางที่ 4 ตารางแสดงศาลเจ้าภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เขตอำเภอ	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง
อำเภอเมืองนครปฐม	1. ศาลเจ้าแม่เบ็ญไพโร	ต.นครปฐม
	2. ศาลเจ้าตั่งนั่งลง	“ “
	3. ศาลเจ้าแม่ตะเภาทอง	“ “
	4. ศาลเจ้าแปดเขียน	“ “
	5. ศาลเจ้ามั่งคำ	“ “
	6. ศาลเจ้ากวนอู	ต.บ่อพลับ
	7. ศาลเจ้าพ่อปู่	ต.ลำพญา
	8. โรงเจฮกเติกตัว	ต.พระปฐมเจดีย์
	9. โรงเจเทียนเตาตัก	“ “
	10. ศาลเจ้าพ่อสุนัยตัน	ต.หนองดินแดง
	11. ศาลเจ้า (ไม่ปรากฏชื่อ)	ต.หนองดินแดง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 แผนผังแสดงการกระจายของศาลเจ้าในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

หมายเลข 1	ศาลเจ้าแม่เบ็กโพร
หมายเลข 2	ศาลเจ้าอาเนี้ยว (ปิ่นเกลียว)
หมายเลข 3	ศาลเจ้าตั่งนั้งลง
หมายเลข 4	ศาลเจ้าแม่ตะเกาทอง
หมายเลข 5	ศาลเจ้ากวนอู
หมายเลข 6	ศาลเจ้าปุ่นถ้ำกงเจตัว
หมายเลข 7	ศาลเจ้ามั่งคำ
หมายเลข 8	ศาลเจ้าแปดเซียน
หมายเลข 9	ศาลเจ้ามูลนิธิโพธิ์วงตั้ง
หมายเลข 10	ศาลเจ้าพ่อปู่
หมายเลข 11	โรงเจเทียนเตาตัก
หมายเลข 12	โรงเจฮกเต็กตัว
หมายเลข 13	ศาลเจ้าพ่อศุนย์ตัน
หมายเลข 14	ศาลเจ้า (ไม่ปรากฏชื่อ)
หมายเลข 15	ศาลเจ้าข้าอ้วงเอี้ย
หมายเลข 16	ศาลเจ้าปุ่นเท่าม้า
หมายเลข 17	ศาลเจ้าโกโบ๊
หมายเลข 18	ศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้า
หมายเลข 19	ศาลเจ้าตาแป๊ะ
หมายเลข 20	ศาลเจ้าเป้าเก็งเต็ง
หมายเลข 21	ศาลเจ้าซิดเซี่ยอะอาม่า

จากแผนที่แสดงตำแหน่งศาลเจ้าในเขต อ.เมือง จ.นครปฐม จะเห็นว่า ศาลเจ้าซึ่งเป็นศาลเจ้าทั้งที่ขึ้นทะเบียนและไม่ได้อัปทะเบียนกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยที่สามารถทำการสำรวจได้พบว่ามีส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขต ต.นครปฐม รวม 8 แห่ง รองลงมาได้แก่ ต.พระปฐมเจดีย์และต.ห้วยจรเข้ ตำบลละ 3 แห่ง ต.บ่อพลับและต.หนองดินแดง ตำบลละ 2 แห่ง ต.พระประโทนและต.ลำพญา ตำบลละแห่ง

4.2 ศาลเจ้าเข้าทรง

ศาลเจ้าที่พบในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม อาจจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นศาลเจ้าจีนที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนาตามความเชื่อแบบจีนเป็นหลักและอยู่ในการควบคุมดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ศาลเจ้าประเภทนี้จะไม่มีการเข้าทรงลงเจ้า ประเภทที่สอง

เป็นศาลเจ้าจีนที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมดูแลของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย และมีการให้บริการเข้าทรงลงเจ้าเป็นกิจกรรมหลักของศาลเจ้า

ศาลเจ้าจีนประเภทที่สองนี้จะมีร่างทรงประจำศาลเจ้าเพื่อทำพิธีกรรมการเข้าทรง ซึ่งจะกระทำเป็นประจำตามวันที่กำหนด เช่น เข้าทรงทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ หรือทำการเข้าทรงทุกวันยกเว้นวันพระ ความเป็นมาของศาลเจ้าจีนประเภทนี้มีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ สร้างขึ้นจากความศรัทธาในตัวของร่างทรงที่เข้าทรงเทพเจ้าตามความเชื่อแบบจีน แรกเริ่มเดิมทีร่างทรงเหล่านี้เป็นชาวบ้านธรรมดาที่มีฐานะค่อนข้างยากจน เมื่อเทพเจ้ามาจับทรงก็เริ่มเข้าทรงให้บริการแก่คนในชุมชนทั้งในเรื่องของการตรวจดวงชะตา สะเดาะเคราะห์ รักษาโรค เป็นที่ปรึกษาปัญหาครอบครัว ธุรกิจ ความรัก ตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น จากการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการได้เป็นอย่างดี ก็ทำให้เกิดความศรัทธามีผู้คนมารับบริการมากขึ้นเรื่อยๆ มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมากที่คอยให้การสนับสนุนร่างทรง และจนในที่สุดบรรดากลุ่มผู้สนับสนุนร่างทรงก็ได้ร่วมกันสร้างศาลเจ้าให้เพื่อเป็นที่บูชาเทพเจ้าและใช้เป็นสถานที่ให้ร่างทรงทำการเข้าทรงเป็นหลัก

ถ้าหากจะเปรียบกับการแสดงละครศาลเจ้าจีนลักษณะนี้ เป็นเสมือนโรงละครฉากใหญ่ที่มีผู้แสดงคือร่างทรง ความยิ่งใหญ่ของศาลเจ้าประกอบกับบรรยากาศภายในศาลเจ้าที่เต็มไปด้วยรูปเคารพเทพเจ้าองค์ต่างๆ ควันธูปแสงเทียนได้ก่อให้เกิดความศรัทธาแก่ผู้ที่มาใช้บริการจากร่างทรง เวลาที่ร่างทรงทำการเข้าทรงร่างทรงก็จะแต่งกายด้วยชุดที่เป็นลักษณะเฉพาะของเทพเจ้าองค์นั้น เช่น ร่างทรงเดียวดายใส่ชุดสีดำ มีผ้าคาดศีรษะ ใส่หนวดเคราปลอม ถือคัง (มีลักษณะเป็นไม้ยาวประมาณหนึ่งเมตรครึ่ง ที่ส่วนปลายเป็นมีดยาว) ร่างทรงซุ้มป่องเป็นพระจีนจะแต่งกายด้วยชุดแบบพระจีนสีเหลือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาศัยตำนานเกี่ยวกับเทพเจ้าที่มาประทับทรงในการสร้างอัตลักษณ์และความศรัทธาต่อร่างทรง

การจัดองค์กรของศาลเจ้าก็เหมือนกับศาลเจ้าจีนอื่นๆทั่วไป คือมีคณะกรรมการของศาลเจ้าคอยดูแลจัดการดำเนินงานของศาลเจ้าและกรรมการส่วนใหญ่ก็เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ค่อนข้างมีฐานะดี ศาลเจ้าลักษณะนี้จึงถือได้ว่าเป็นที่ปฏิสังขรณ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนและเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนในเรื่องของความเชื่อ

สำหรับบทบาทของศาลเจ้าประเภทนี้นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางใจให้กับปัจเจกบุคคลแล้ว ยังมีบทบาทต่อสังคมในส่วนของการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ เช่น บริจาคเงินสร้างตึกให้โรงพยาบาล บริจาคเงินและสิ่งของช่วยเหลือผู้ประภัยไฟไหม้ น้ำท่วม บริจาคเงินสนับสนุนหน่วยราชการต่างๆ เป็นต้น

ศาลเจ้าจีนที่มีการเข้าทรงลงเจ้าในเขตอำเภอเมืองนครปฐมที่พบ ได้แก่ ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าซุ้มป่องและศาลเจ้าสี่ไต้เตียงอ่วงกง

1. ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าแห่งนี้มีเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพประธาน ในการเข้าทรงร่างทรงมักจะเข้าทรงเทพเจ้าเตียวหุย ซึ่งตามตำนานสามก๊กเป็นพี่น้องร่วมสาบานกับเล่าปี่และกวนอู ส่วนเทพเจ้ากวนอูจะประทับทรงเป็นบางครั้งบางคราว เวลาเทพมาประทับทรงร่างทรงมักจะแสดงปาฏิหาริณด้วยการนั่งเก้าอี้มีดและเก้าอี้ตะปู้ ศาลเจ้ากวนอูมีคณะกรรมการของศาลเจ้าคอยจัดการดูแลการดำเนินงานและยังมีมูลนิธิของศาลเจ้าเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

2.ศาลเจ้าซำป้อกง เทพประธานคือเทพเจ้าซำป้อกงเป็นพระจีน ร่างทรงของเทพองค์นี้เป็นหญิงชราตาบอด มีชื่อเสียงในการบริการให้คำปรึกษาปัญหาทางด้านธุรกิจ

3.ศาลเจ้าสี่ไต่เที่ยงอ้วงกง เทพประธานคือเทพสี่ไต่เที่ยงอ้วงกงหรือเทพเจ้าสี่ทิศ ร่างทรงเป็นผู้หญิง ศาลเจ้าแห่งนี้นับได้ว่ามีผู้มารับบริการมากที่สุด

4.3 ศิลปะกับศาลเจ้า

รูปแบบอาคารศาลเจ้าจะมีลักษณะเป็นอาคารทรงตรง ลักษณะของหลังคามีลักษณะตัดตรงปูด้วยกระเบื้อง ด้านบนของหลังคาจะมีสัตว์ที่ถือว่าเป็นพาหนะของเทพเจ้าหรือเรียกได้ว่าสัตว์มงคลประดับอยู่ เช่น นกยูง สิงโต กิเลน เป็นต้น สัตว์เหล่านี้ต่างก็มีนัยของความหมายในตัวเอง ส่วนตามผนังศาลเจ้าจะมีภาพเขียนเป็นเรื่องราวของเทพเจ้า พุทธประวัติ นรกสวรรค์ ตัวอย่างความกตัญญูต่างๆ

ส่วนประตูศาลเจ้าจะมีรูปของเทพเจ้าที่คอยดูแลปกป้องภูตผีต่างๆไม่ให้ลวงล้ำเข้าไปได้ เรียกว่า ทวารบาล คือผู้รักษาประตู มักวาดไว้ทั้งสองข้างของบานประตู เป็นเทพที่ชื่อว่า อวยซึ่งงและชินซงไป

ศิลปะต่างๆที่เป็นองค์ประกอบภายในศาลเจ้าสามารถ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มต่างๆดังนี้

1. ภาพที่สั่งสอนเกี่ยวกับคุณธรรม ความดีความเลว รูปภาพประเภทนี้จะแสดงให้เห็นเรื่องราวเกี่ยวกับความกตัญญูต่างๆเป็นภาพที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของหลักปรัชญาแบบขงจื้อที่สั่งสอนให้ยึดมั่นในความกตัญญูต่อบิดารมารดา ภาพการลงโทษในนรกสำหรับความผิดลักษณะต่างๆ เป็นความเชื่อตามศาสนาพุทธ ทำให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความรู้สึกเกรงกลัวที่จะทำบาปภาพเหล่านี้จะถูกวาดอยู่ตามฝาผนัง ต้นเสา ประตู บานพับ เป็นต้น

2.ภาพสัตว์มงคล สัตว์ต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถือว่าเป็นสัตว์มงคล เช่น มังกร กิเลน สิงโต หงส์ เสือนกกระเรียน ค้างคาว เป็นต้น ภาพสัตว์มงคลมักจะประดับอยู่ตามผนัง ต้นเสา คาน แทนบูชา หลังคา และประตูบานพับต่างๆ

3.ภาพต้นไม้มงคล เป็นภาพดอกไม้ต้นไม้ ต่างๆที่สื่อความหมายในทางที่ดี ตกแต่งอยู่ตามฝาผนัง ต้นเสา คาน หลังคา ประตูของศาลเจ้า

ศิลปะต่างๆที่เป็นองค์ประกอบของศาลเจ้าจีน ล้วนแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อของชาวจีนที่ผูกพันกับศาสนาพุทธแบบมหายาน ปรัชญาแบบเต๋าและขงจื้อ กล่าวคือ ศาสนาพุทธแบบมหายานเชื่อเรื่องพระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ การเวียนว่ายตายเกิด นรก สวรรค์ เวรกรรม

จะเห็นได้จากภาพวาดเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ภาพวาดและรูปปั้นพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์ ปรัชญาแบบขงจื้อที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญู ในส่วนนี้จะเห็นได้จากภาพวาดความกตัญญูต่างๆ และปรัชญาเต๋าที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเซียนต่างๆ เห็นได้จากภาพวาดและรูปปั้นเซียน

นอกจากนี้ภาพสัญลักษณ์ต่างๆที่ต่างก็มีความหมายแอบแฝงอยู่ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับชีวิตอุดมคติของชาวจีนได้อีกด้วย ที่ต้องการความร่ำรวยสมบูรณ์ในทรัพย์สินเงินทอง ต้องการมีอายุยืนยาว เจริญรุ่งเรือง มีลูกหลานมากมาย

โดยสรุปแล้วศิลปะจากศาลเจ้าจีนสามารถแสดงให้เห็นความเชื่อทางศาสนา ความรู้สึกนึกคิดตามแบบฉบับชาวจีน ที่สำคัญเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้เป็นอย่างดี

4.4 การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยจีน ผ่านวัดไทยและศาลเจ้าจีน

การที่ชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน จนทำให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน ในหลายๆด้านที่แสดงให้เห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนกับเอาวัฒนธรรมแบบไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง ขณะที่คนไทยก็รับเอาวัฒนธรรมแบบจีนเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตของตนเอง

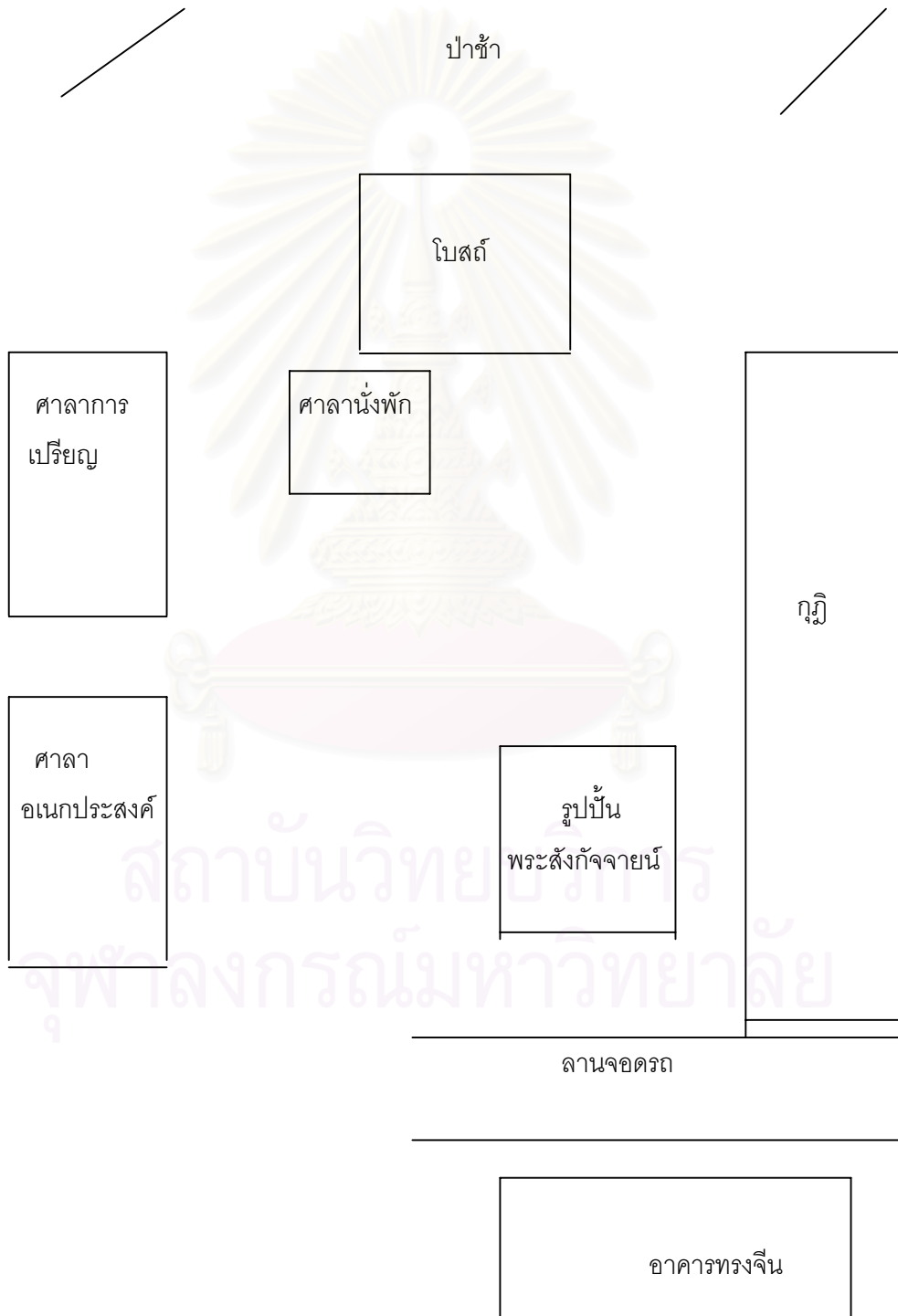
วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานกันระหว่างไทยจีน ที่จะเห็นได้ชัดประกอบด้วยทั้งทางด้านความเชื่อทางศาสนาและศิลปะแบบจีน ทั้ง 2 ประเด็นนี้สามารถมองได้ผ่านสถาบันทางความเชื่อของทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน คือเป็นการมองผ่านวัดไทยและศาลเจ้าจีน

ตัวอย่างในกรณีของวัดเกาะต้นลำโรง พบว่ามีส่วนประกอบของศิลปะและความเชื่อแบบจีน กล่าวคือ บริเวณลานด้านหน้าของวัดมีรูปปั้นพระสังกัจจายน์ขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นพระรูปร่างอ้วน ใบหน้ากลมยิ้มแย้ม ท่าทางใจดี เป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ ประวัติของพระสังกัจจายน์เล่ากันว่าเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เดิมมีหน้าตาตางมากเพราะความสง่างามยิ่งกว่าหญิงชายใด จึงนำความเดือดร้อนมาสู่ท่าน เพราะทั้งหญิงและชายจำนวนมากมาพึงธรรมชาติและใส่บาตรเพราะหลงรูปลักษณ์ของท่าน จนอยู่มามีชายคนหนึ่งมาหลงรักรูปลักษณ์ของท่าน ฝ้าดูทุกเช้าค่ำ ท่านเกิดความรำคาญและต้องการตัดปัญหา จึงนิมนตร่างกายให้อ้วนท้วน ตั้งแต่นั้นก็ไม่มีใครมาตามต่อท่านอีก แต่เด็กๆทั้งหลายกลับมารุมชอบ ชาวจีนจึงเชื่อว่าถ้าบูชาท่านแล้วนอกจากจะรวยแล้วยังขอลูกได้อีกด้วย วัดเกาะต้นลำโรงยังมีการจัดพิธีกรรมแบบจีนคือพิธีล้างป่าช้า ซึ่งมีชาวไทยเชื้อสายจีนมาร่วมกันขุดโครงกระดูกศพไว้ญาติขึ้นมาล้างทำความสะอาด ตากแดด ก่อนที่จะนำไปบำเพ็ญกุศลต่อไป

เมื่อมองดูอาณาบริเวณของวัดแห่งนี้แล้วจะเห็นว่า บริเวณด้านข้างกุฏิที่พักของพระยังมีอาคารที่ก่อสร้างมีลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นอาคารแบบจีน เดิมใช้เป็นที่พักผ่อนและสวดสำหรับพิธีต่างๆ แต่ปัจจุบันย้ายมาใช้ศาลาใหม่แบบไทยที่สร้างขึ้นแทน

ภาพที่ 4 ภาพแสดงแผนผังอาณาบริเวณวัดเกาะต้นสำโรง

ส่วนศาลเจ้าจีนก็พบว่ามีารรับเอาศิลปะแบบไทยและความเชื่อแบบไทยเข้าไปผสมผสานด้วย เช่น ศาลเจ้าปูนเก่าแก่งเจ็ดหัว พบว่า กระจ่างรูปหน้าแท่นบูชาเทพเจ้าปูนเก่าแก่งเจ็ดหัว เป็นทองเหลืองลวดลายบริเวณฐานของกระจ่างรูปเป็นลวดลายแบบไทย ส่วนภายในโรงเจซึ่งมีการตั้งรูปบูชาเทพเจ้าต่างๆแบบจีน พบว่ามีารตั้งประพุทธรูปแบบไทยไว้ภายในโรงเจด้วย

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้ากับวัดไทย

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยพยายามจะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีน กับศาลเจ้าและวัดไทย และความสัมพันธ์ในลักษณะการพึ่งพากันระหว่างศาลเจ้าจีนกับวัดไทย ชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มคนที่ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตยังคงยึดถือวัฒนธรรมตามบรรพบุรุษมาแต่เดิม มีการนับถือความเชื่อทางศาสนาแบบจีน และมีการทำกิจกรรมตามความเชื่อผ่านศาลเจ้าจีน ขณะเดียวกันคนไทยเชื้อสายจีนก็มีการทำกิจกรรมต่างๆตามความเชื่อแบบเถรวาท และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัดไทยด้วย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ คุณเฮง คนไทยเชื้อสายจีน อายุ 83 ปี เป็นผู้มีส่วนทางเศรษฐกิจดี มีกิจการค้าขายอาหารสัตว์ ผู้วิจัยได้รู้จักกับคุณเฮงจากการไปวัดเกาะต้นสำโรง ซึ่งอยู่ใกล้กับศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้า ผู้วิจัยสังเกตว่ามักจะพบคุณเฮงเกือบทุกครั้งไปวัดแห่งนี้ ผู้วิจัยจึงเริ่มสนใจในตัวคุณเฮง ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่ค่อนข้างผูกพันกับวัดไทยแห่งนี้เป็นอย่างมาก พระที่วัดบอกว่าคุณเฮงเป็นมรรคนายกของวัดเมื่อได้ทำการสัมภาษณ์คุณเฮงแล้วว่า

“มาวัดทุกวันตอนเช้า ช่วยทำบุญซีของวัด แล้งก็งานอื่นๆเวลาวัดจัดงานอะไรก็มาช่วย”

นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อ 2 ปีก่อนคุณเฮงได้บริจาคเงินสร้างศาลาให้วัดเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาทด้วย ผู้วิจัยได้สอบถามคุณเฮงต่อไปเกี่ยวกับการไปศาลเจ้า คุณเฮงเล่าว่า

“ไปศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้าด้านหลังวัด ไปบ่อย วันสำคัญ ตรุษจีนสารทจีน ไปตามพ่อแม่เป็นประเพณี”

สำหรับคุณเฮงพบว่า มักจะบริจาคเงินให้กับศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้าแห่งนี้เช่นกันเพื่อใช้ปรับปรุงซ่อมแซมศาลเจ้า นอกจากนี้คุณเฮงยังเป็นผู้เล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้าที่ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังวัดไร่เกาะต้นสำโรงว่า มีอายุประมาณ 100 กว่าปีแล้ว เจ้าแม่เป็นคนจีนที่ช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ยากในประเทศจีน เมื่อตายลงจึงมีคนนับถือ และเมื่อคนจีนอพยพมาอยู่ประเทศไทย ก็นำรูปปั้นเจ้าแม่มาด้วยเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ แล้งมาสร้างศาลในประเทศไทย เป็นที่เคารพสักการะและปฏิบัติพิธีกรรมเช่นเดียวกันกับในประเทศจีน เจ้าแม่เจ้าฟ้าถูกอันเชิญมาตั้งศาลโดยคนจีนที่ต้นสำโรง เป็นศาลเจ้าที่เคยรวมโรงเรียนสอนภาษาจีนอยู่ด้วย ต่อมาจึงย้ายโรงเรียนออกไปตั้งต่างหากที่โรงเรียนวัดไร่เกาะเป็นโรงเรียนจีน และค่อยเปลี่ยนเป็นโรงเรียนชั้นประถมในปัจจุบัน

สำหรับคุณไพฑูร ซึ่งคุณเฮงเป็นผู้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จัก เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอีกผู้หนึ่งที่มีความสนิทสนมกับวัดไทยและในขณะเดียวกันก็มีความเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีนด้วย คุณไพฑูรมีอาชีพเป็นช่างไฟฟ้า เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“มีหน้าที่คอยดูแลไฟฟ้าในศาลเจ้าแม่เจ้าฟ้า ที่ไปศาลเจ้าเพราะพ่อแม่เคยช่วยเหลือศาลเจ้ามาก่อน วัดนี้ก็มาบอยเจ้าอาวาสสนิทกัน มาช่วยเวลาว่างงาน อย่างงานศพต้องติดไฟในงานก็มาทำให้”

จะเห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีน ในส่วนหนึ่งมีความผูกพันกับศาลเจ้าจีน ซึ่งเป็นผลของความเชื่อที่สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ เป็นการปฏิบัติตามประเพณีจีน ขณะเดียวกันเมื่อชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ ได้ฝังตัวจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาเป็นเวลานานพอสมควร ก็รับเอาความเชื่อแบบพุทธเถรวาทเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต ทำให้มีความเกี่ยวข้องกับวัดไทยด้วยส่วนหนึ่งและคนไทยเชื้อสายจีนก็ได้เข้ามาบวชบวชที่วัดไทยด้วย

กิจกรรมตามแบบชาวพุทธเถรวาทที่พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนมาทำที่วัดไทย ได้แก่

1. การทำพิธีศพ ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนมีการทำศพแบบคนไทย คือมีการรดน้ำศพ นิมนต์พระทำการสวดศพ และเผาตามแบบไทย ขณะเดียวกันก็มีการทำพิธีงเด็กแบบจีน เผาเงินทองเสื้อผ้าและสิ่งของอื่นๆ ที่ทำด้วยกระดาษไปให้ผู้ตายด้วย ผู้วิจัยพบว่า มีผู้ทำอาชีพรับจ้างทำางเด็กกรายหนึ่งเป็นคนไทย

ผู้วิจัยได้รู้จักกับคุณสมบัติ ซึ่งมีอาชีพรับจ้างทำางเด็กจากการแนะนำของคนจีนรายหนึ่ง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการติดต่อกับคุณสมบัติ เพื่อพูดคุยโดยผ่านภรรยาของคุณสมบัติซึ่งประกอบอาชีพช่างเสริมสวย คุณสมบัติเล่าให้ฟังถึงความเป็นมาในการทำอาชีพนี้ว่า

“ทำางเด็กมาสิบกว่าปีแล้ว ได้เงินดีพวกคนจีนส่วนมากรวย ตอนนี้นำกับลูกชายสองคน นครปฐม คนจีนเยอะ ตอนแรกไม่ได้ตั้งใจจะทำแต่รู้จักคนจีนที่เขาทำเป็น ก็ไปช่วยไปดูจนรู้ว่าต้องเตรียมอะไร คนที่มาจ้างส่วนใหญ่บอกต่อกันมา ปกติทำงานช่างไม่รับซ่อมรับขัดโต๊ะเก้าอี้ พอมีคนมาบอกก็ไปทำ ได้เงินครั้งละประมาณ 5,000 ขึ้นไปแล้วแต่งงาน”

ในกรณีของคุณสมบัติเป็นคนไทยที่เข้าไปมีบทบาทและกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดพิธีกรรมตามประเพณีจีน

2. การทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ เป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนมาทำบุญเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น ทำบุญวันเกิด ทำบุญให้ผู้ตาย ทำบุญในวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น

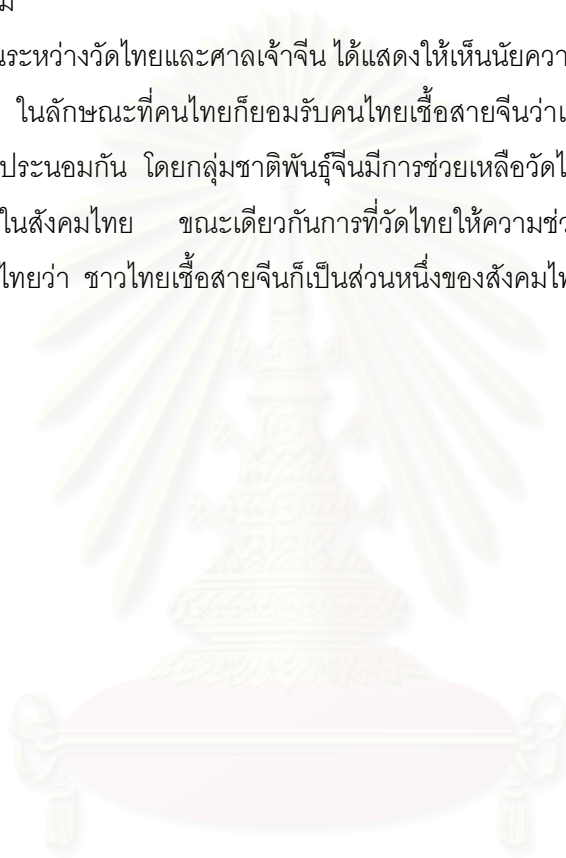
นอกจากวัดไทยกับศาลเจ้าจีนจะมีความเกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายจีนในฐานะที่เป็นสถานที่ทางศาสนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยยังพบว่าศาลเจ้าจีนกับวัดไทยมีการพึ่งพาอาศัยกัน ดังเช่นในกรณีของศาลเจ้าปู่เจ้ากวางเจดีย์ที่มีการสร้างหลังคาคลุมบริเวณลานกลางแจ้งหน้าโรงเจ เพื่อกันแดดและฝนสำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น พิธีกินเจ งานเลี้ยงโต๊ะจีนของสมาคมศิษย์เก่าฮั่วเจี๊ยะ การแสดงงิ้ว เป็นต้น วัดพระปฐมเจดีย์ซึ่งเป็นวัดที่สำคัญของนครปฐมได้บริจาคเงินช่วยสร้างด้วย จะเห็นได้จากต้นเสาอะลูมิเนียมขนาดใหญ่ที่ค้ำหลังคา มีการติดชื่อบรรดาผู้บริจาคเงินสร้างไว้ที่เสาแต่ละต้น ที่เสาด้าน

หนึ่งมีการสลักชื่อวัดพระปฐมเจดีย์ไว้ด้วย ขณะเดียวกันศาลเจ้าก็มีการส่งวงดนตรีของสมาคมศิษย์เก่าฮั่วเอี้ย
 ยะไปช่วยบรรเลงในงานต่างๆของวัดด้วย เช่น งานประจำปีวัดพระปฐมเจดีย์ ที่จะมีการแสดงต่างๆมาร่วม
 แสดงมากมาย

ผู้ทำหน้าที่เฝ้าศาลเจ้าเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“งานองค์พระ (หมายถึงงานประจำปีวัดพระปฐมเจดีย์) งานสงกรานต์ เขามาขอวงดนตรีไปเล่น เป็น
 วงเขาซุ่มกันที่สมาคม”

การฟังพากันระหว่างวัดไทยและศาลเจ้าจีน ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม
 ชาตินักรู้ไทยและจีน ในลักษณะที่คนไทยก็ยอมรับคนไทยเชื้อสายจีนว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ใน
 ลักษณะที่มีการประนีประนอมกัน โดยกลุ่มชาตินักรู้จีนมีการช่วยเหลือวัดไทย เนื่องจากต้องการการยอมรับ
 สถานภาพของตนเองในสังคมไทย ขณะเดียวกันการที่วัดไทยให้ความช่วยเหลือศาลเจ้าจีนก็เป็นการแสดง
 การยอมรับของสังคมไทยว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่คนไทยให้การยอมรับ

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กรณีศึกษา : ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัว

5.1 ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัว

ศาลเจ้าแห่งนี้ตั้งอยู่บนถนนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นศาลเจ้าของกลุ่มชาวจีนทุกภาษา สำหรับประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับปีที่ก่อสร้างและผู้ก่อสร้างไม่ปรากฏหลักฐาน รูปเคารพหรือเทพเจ้าที่ถือว่าเป็นเทพประธานของศาลเจ้าแห่งนี้ก็คือ "เทพเจ้าปูนเถ่ากง" นอกจากนี้แล้วภายในศาลเจ้าปูนเถ่ากงพบว่า มีกระถางรูปทองเหลืองสลักเป็นตัวอักษร จปร. จากการสอบถามผู้ที่ดูแลศาลเจ้าแล้วว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพวกข้าราชการบริพารเดินทางผ่านมานครปฐม เมื่อพบศาลเจ้าแห่งนี้จึงเข้ามากราบไหว้แล้วเกิดความศรัทธา ภายหลังพวกข้าราชการบริพารได้ขอพระราชทานกระถางรูปมาตั้งไว้ในศาลเจ้า ศาลเจ้าแห่งนี้ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมทั้งอาคารศาลเจ้าเมื่อปี พ.ศ. 2521 และโรงเจมีการบูรณะให้อยู่ในสภาพที่ดีเมื่อปี พ.ศ. 2515

ศาลเจ้าแห่งนี้มีผู้คอยดูทำหน้าที่ประจำคอยดูแลศาลเจ้าอยู่ 1 คน เป็นชายชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 68 ปี พูดถึงหน้าที่ที่ต้องทำเป็นประจำว่า

“จัดน้ำชา รูป น้ำมันมะพร้าว ต้นเดือน กลางเดือนต้องคอยไหว้บูชา จุดธูป ปกติในศาลจะมีตะเกียงน้ำมันไม่ค่อยใช้เทียน”

ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้าแห่งนี้มาเป็นเวลาประมาณ 7 ปีแล้ว สามารถพูดภาษาจีนได้แต่อ่านเขียนภาษาจีนได้ไม่มาก ในช่วงเช้าก็มาทำการปิดกวาดดูแลศาลเจ้า ทำความสะอาดกระถางรูป จัดหาน้ำชาสำหรับวางที่แทนบูชาหน้ารูปเคารพเทพเจ้าต่างๆ คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มากราบไหว้ภายในศาลเจ้า เช่นหาจานใส่ผลไม้ อาหารต่างๆที่มีคนนำมาถวาย

5.1.1 อาณาบริเวณของศาลเจ้า

บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าแห่งนี้จะตั้งอยู่ติดกับถนน ที่กำแพงด้านหน้ามีป้ายชื่อโรงเรียน “หอเอกวิทย์ฯ” ติดอยู่ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาจีน เมื่อเดินผ่านซุ้มประตูเข้าไปจะพบว่าภายในบริเวณของศาลเจ้ามีลานกว้าง 1 ลาน และบริเวณรอบๆของลานนี้มีอาคารสิ่งปลูกสร้างประกอบด้วย

1. ส่วนที่เป็นอาคารศาลเจ้าปูนเถ่ากง เป็นที่ตั้งแทนบูชาของเทพเจ้าปูนเถ่ากง ซึ่งเป็นเทพประธานและเทพเจ้าอื่นๆ การเซ่นไหว้สามารถเซ่นไหว้ด้วยอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ได้ ตัวอาคารประกอบด้วยทั้งส่วนที่เป็นไม้และปูน นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ากระถางรูปขนาดใหญ่ ที่วางอยู่หน้าแทนบูชาเทพปูนเถ่ากงทำด้วยทองเหลือง บริเวณฐานของกระถางรูปมีลวดลายเป็นแบบไทยและมีตัวอักษรย่อ จปร. สลักอยู่ ซึ่งผู้ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้าแห่งนี้เล่าถึงที่มาของกระถางรูปนี้ว่า

“สมัยก่อนมีผู้ที่เป็นพวกข้าราชการบริพาร ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าผ่านมานครปฐมแล้วพบศาลเจ้าแห่งนี้ จึงเข้ามาทำการเคารพ แล้วเกิดความศรัทธา จึงได้ไปขอพระราชทานกระถางธูป แล้วนำมาตั้งไว้ที่ภายในศาลเจ้าแห่งนี้ “

2.อาคารโรงเจหรือเรียกว่าเจตัว เป็นอาคารที่มีขนาดใหญ่กว่าอาคารศาลเจ้า ตัวอาคารประกอบด้วยทั้งส่วนที่เป็นไม้และปูน ภายในตั้งแท่นบูชาเทพเจ้าต่างๆ ได้แก่ เจ้าแม่กวนอิม, พระกาฬ (ปักเต้า) เป็นเทพที่คุ้มครองอายุไขของมนุษย์ , พระแก้ว (น้ำขี้) คุ้มครองชีวิตวันเกิดของมนุษย์ , พระพุทธรูปทั้งแบบมหายานและแบบไทยปางเสวยแสน , เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์ และแท่นบูชาป้ายไหว้ฟ้าดิน เทพเจ้าที่ตั้งแท่นบูชาอยู่ภายในโรงเจนี้จะเซ่นไหว้ด้วยอาหารเจเท่านั้น

3.อาคารสมาคมศิษย์เก่าอัสวีเยะแห่งนครปฐม เป็นอาคารชั้นเดียวใช้เป็นที่ทำการของสมาคม

4.โรงจิว เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างไว้ค่อนข้างถาวร ในส่วนของฐานเป็นปูน ส่วนผนังเป็นไม้

5.โรงครัว เป็นอาคารชั้นเดียวเรียงเป็นแถวยาวประกอบด้วยหลายห้อง ใช้สำหรับเตรียมประกอบอาหาร ในงานพิธีประจำปีของศาลเจ้า เช่น พิธีกินเจ

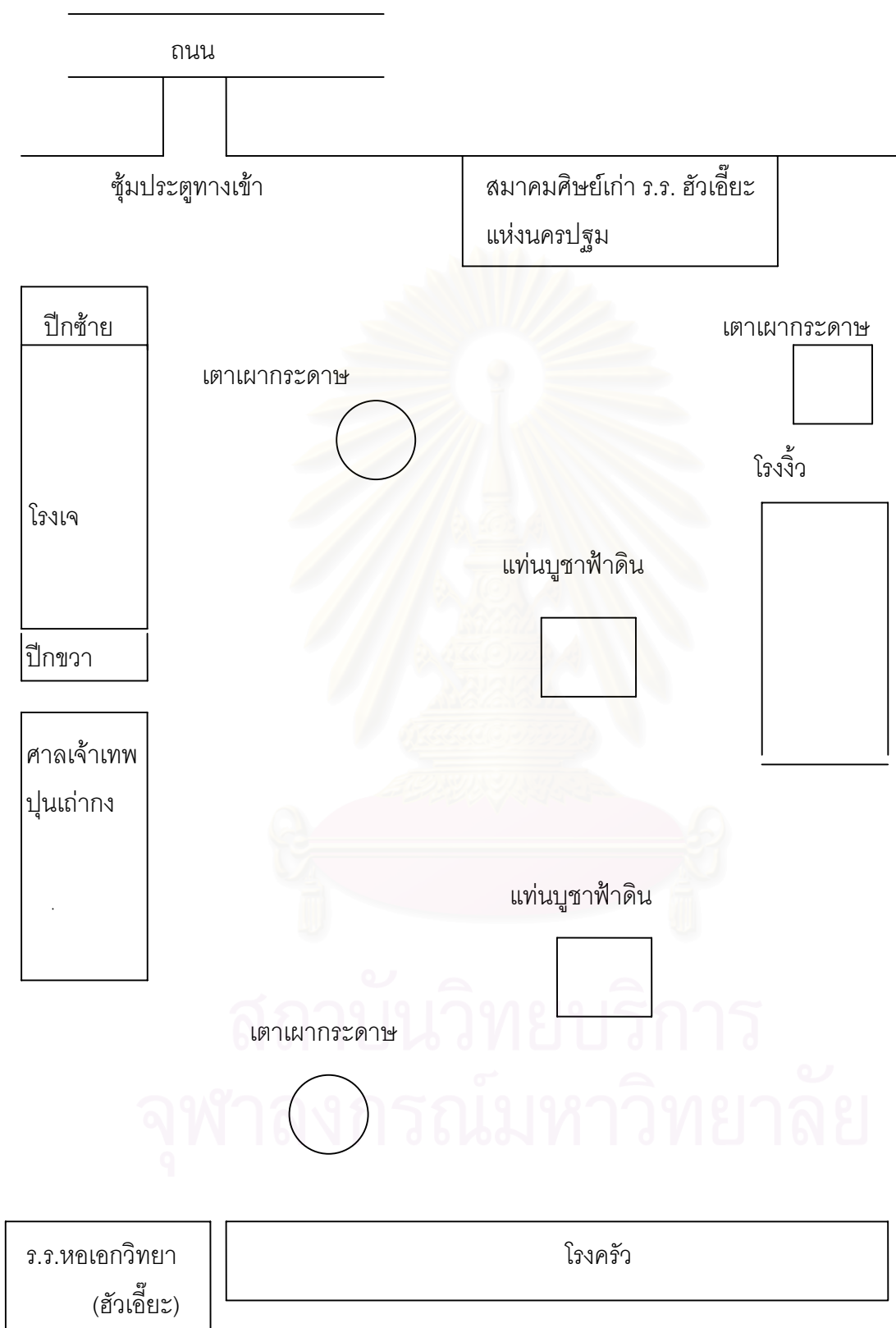
6.อาคารโรงเรียนหอเอกวิทยาหรืออัสวีเยะ เป็นอาคารคอนกรีตสมัยใหม่ติดแอร์ 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่ทำการของโรงเรียนหอเอก ส่วนชั้นบนเป็นห้องเรียน

7.อาคารที่พัก เป็นอาคารคอนกรีตสมัยใหม่ 2 ชั้น เป็นอาคารที่ใช้เป็นที่พักของผู้ที่มาร่วมงานประจำปีของศาลเจ้า เช่น งานกินเจ, งานวันเกิดเทพเจ้าแล้วไม่สะดวกที่จะเดินทางกลับบ้าน

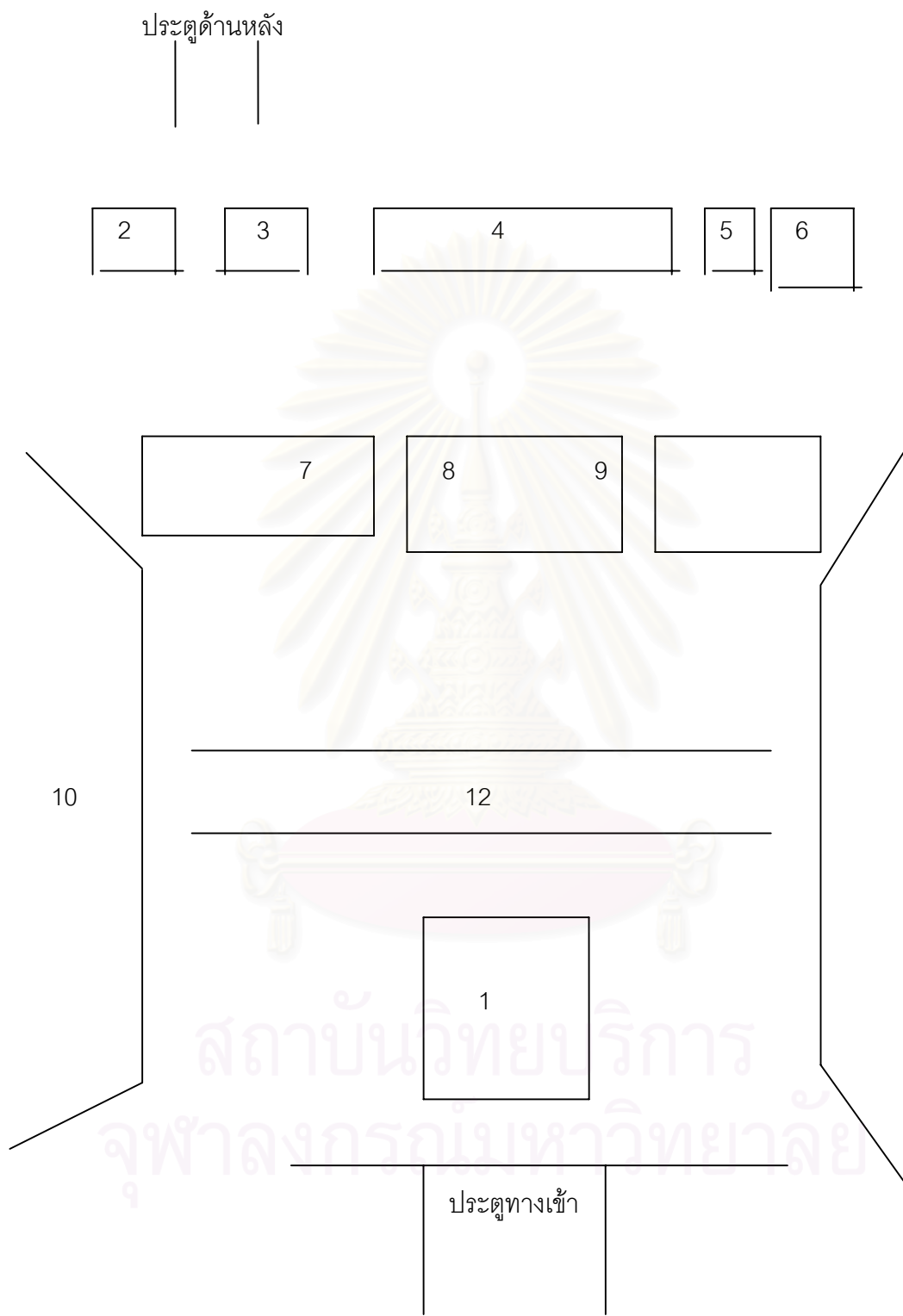
8.สำหรับบริเวณลานของศาลเจ้ามีแท่นบูชาฟ้าดิน (ที่กง) และเตาเผากระดาษ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 ภาพแสดงแผนผังอาณาบริเวณศาลเจ้าปู่เกล้ากงเจ็ดตัว

ภาพที่ 6 ภาพแสดงแผนผังภายในโรงเจ

หมายเลข 1 แทนบูชาพระพุทธรูปแบบมหายาน เรียกว่า พระกระจายนะ (หมีใต้กษัตริย์)

และพระพุทธรูปไทยปางเชียงแสน

หมายเลข 2 พระกาฬ (บักเต้า) เป็นเทพที่คุมขันธ์อายุไข

หมายเลข 3 พระพุทธรูปแบบไทยและพระพุทธรูปแบบมหายาน เรียกว่า พระศากยมุนี

หมายเลข 4 เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า และเทพธิดาประจำดาวเหนือ (มารดาของ ดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า)

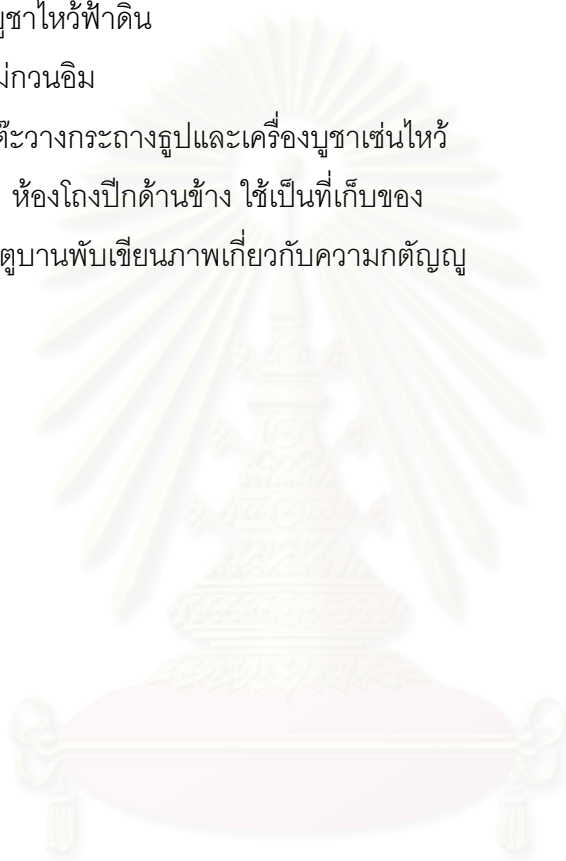
หมายเลข 5 ป้ายบูชาไหว้ฟ้าดิน

หมายเลข 6 เจ้าแม่กวนอิม

หมายเลข 7 – 9 โต๊ะวางกระถางธูปและเครื่องบูชาเช่นไหว้

หมายเลข 10 – 11 หิ้งโถงปีกด้านข้าง ใช้เป็นที่เก็บของ

หมายเลข 12 ประตูปานพับเขียนภาพเกี่ยวกับความกตัญญู

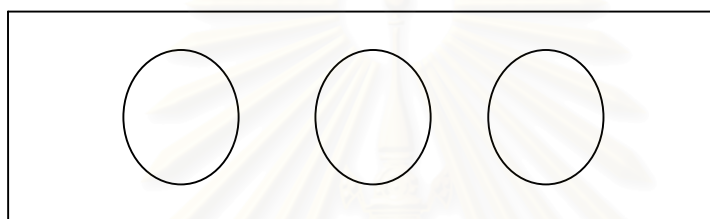
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 7 ภาพแสดงแผนผังภายในศาลเจ้า

เทพเจ้าไฟ
(เอี่ยมกวง)

เทพปุ่นเก้ากง

เทพเจ้ากวนอู

โต๊ะวางกระถางธูป

สระเสื่อ

สระมังกร

ประตู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.2 โครงสร้างการบริหารงาน

โครงสร้างการบริหารงานของศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ็ดหัว จะมีคณะกรรมการทำงานวาระละ 4 ปี โดยมีประธานที่มาจากกรรมการเลือกตั้งของสมาชิกศาลเจ้า ซึ่งสมาชิกศาลเจ้าก็คือคนไทยเชื้อสายจีนที่ให้การสนับสนุนศาลเจ้านั่นเอง มีจำนวน 270 คน วิธีการเลือกตั้งก็คือให้สมาชิกเหล่านี้เสนอชื่อแล้วยกมือเลือกใครได้เสียงมากที่สุดก็จะได้เป็นประธาน หลังจากนั้นประธานก็จะทำการแต่งตั้งรองประธานและกรรมการฝ่ายต่างๆขึ้นมาเอง ดังนั้นคณะผู้บริหารศาลเจ้าจึงประกอบด้วย

- ประธาน
- รองประธาน 10 คน
- เหน้ญญิก 3 คน
- ผู้ตรวจสอบบัญชี 2 คน
- เลขา 2 คน
- ที่ปรึกษา 2 คน
- ปฏิคม 3 คน
- กรรมการกลาง 24 คน

5.1.3 ความหมายของเทพเจ้าต่างในศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ็ดหัว

เทพเจ้าต่างๆที่ชาวจีนนับถือมีจำนวนมากมายทั้ง เทพเจ้าตามความเชื่อทางพุทธศาสนา นิกายมหายาน เช่น พระศากยมุนีพุทธเจ้าหรือพระมหาสมณโคดม , พระโพธิสัตว์กวนอิม , พระศรีอริยเมตไตรย เป็นต้น เทพเจ้าตามความเชื่อในศาสนาเต๋า เช่น เทพเจ้ากวนอูหรือกวางตี้ , ปิ๊ยะเซียนหรือแปดเซียน , ซานซิง หรือ ฟู่ ลู ซิว หรือ ฮกลกซิว เป็นต้น ส่วนเทพเจ้าตามความเชื่อท้องถิ่น เช่น ซิดเซี่ยม่า , ลูตี้ , จักรพรรดิทั้งเก้าหรือกิวอ่อง , ปุ่นเถ่าม่าและปุ่นเถ่ากง เป็นต้น ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ็ดหัวประกอบไปด้วยเทพเจ้าต่างๆ ได้แก่ ปุ่นเถ่ากง พระกระเจายนนะ (หนี่เต็กฮุด) พระกาฬี (ปักเต้า) เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า (เก้าฮ้วงหรือกิวอ่อง) เจ้าแม่กวนอิม กวนอู เทพเจ้าไฟ (เลี่ยมกวง)

เทพเจ้า “ปุ่นเถ่ากง”

ปุ่นเถ่ากงที่จะกล่าวถึงในที่นี้ เป็นเทพเจ้าท้องถิ่นที่กล่าวได้ว่าเป็นเทพเจ้าที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ปุ่นเถ่ากงเป็นเทพเจ้าผู้ชายมีลักษณะรูปร่างหน้าตาเป็นชายแก่ ผมหงอกและหนวด มีสีขาว สวมเสื้อผ้าและหมวกเหมือนเศรษฐีในสมัยโบราณ เป็นเทพที่มีความเมตตา ส่วนเทพเจ้าผู้หญิงที่เป็นภรรยาของปุ่นเถ่ากงก็คือ ปุ่นเถ่าม่า มีลักษณะเป็นหญิงชราผมหงอก แก่แล้วผอมผวย แต่งตัวเหมือนหญิงมีฐานะมือถือไม้เท้า ในประเทศจีน ปุ่นเถ่ากงกับปุ่นเถ่าม่า มักจะตั้งอยู่ในศาลเจ้าเดียวกันเป็นคู่แต่ส่วนใหญ่มักไม่ปรากฏว่ามีปุ่นเถ่าม่า แต่สำหรับในประเทศไทยนิยมแยกออกไปคนละศาล อาจจะเป็นเพราะคนจีนที่เข้ามาเมืองไทยตอนแรกเป็นคนโสด ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผู้หญิงติดตามเข้ามาด้วย

ตามความเชื่อถืออาจจะนับถือปูนเถ่ากงก่อน แล้วต่อมาจึงนับถือปูนเถ่าม่าทีหลัง แต่ที่จังหวัดอุดรธานี ศาลเจ้าปู่-ย่า มีทั้งปูนเถ่ากงและปูนเถ่าม่า อยู่ในศาลเจ้าเดียวกัน (ตัวน ลี เซิง , 2543 : 20)

ปูนเถ่ากงเป็นเทพเจ้าที่มีหน้าที่ปกป้องดูแลให้มีความสุขแก่คนในแต่ละเขตพื้นที่ เปรียบเสมือนเจ้าที่ ผู้เฝ้าศาลเจ้าในจังหวัดนครปฐมผู้หนึ่งเล่าว่า เทพองค์นี้มีรัศมีในการดูแล 8 กิโลเมตร เป็นเทพที่คอยดูแลท้องถิ่น เทพองค์นี้มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนสมัยโบราณมาก เนื่องจากช่วยดูแลความทุกข์สุขของประชาชนในเขตหนึ่งๆ ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะมีใครคลอดบุตรหรือมีผู้ถึงแก่กรรม สมาชิกในบ้านนั้นก็ต้องมาจุดธูปบอกกล่าวเทพปูนเถ่ากงเสียก่อน สำหรับชาวจีนในเมืองไทยที่อพยพเข้ามา เป็นเทพเจ้าที่คอยดูแลท้องถิ่น เทพองค์นี้มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนสมัยโบราณมาก เนื่องจากช่วยดูแลความทุกข์สุขของประชาชนในเขตหนึ่งๆ ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะมีใครคลอดบุตรหรือมีผู้ถึงแก่กรรม สมาชิกในบ้านนั้นก็ต้องมาจุดธูปบอกกล่าวเทพปูนเถ่ากงเสียก่อน สำหรับชาวจีนในเมืองไทยที่อพยพเข้ามาในรุ่นแรกๆ นั้นความรักในประเทศจีนมีมาก แม้มีชีวิตอยู่ไม่มีโอกาสได้กลับไปประเทศจีน เมื่อตายแล้วก็หวังที่จะให้บุตรหลานนำศพกลับไปฝังยังเมืองจีน และก่อนที่จะเคลื่อนศพออกไปก็ต้องไปจุดธูปบอกกล่าวเทพปูนเถ่ากงเสียก่อน แล้วจึงจะไปบอกกล่าวเทพเงินหวง (เซี่ยอั้ง) ในปัจจุบันนี้แม้เทพปูนเถ่ากงจะมีได้มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนเหมือนสมัยก่อน แต่ความเคารพต่อเทพองค์นี้ของชาวจีนมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าสมัยก่อน เทพปูนเถ่ากงได้วิวัฒนาการจากเทพประจำกลุ่มภาษาหนึ่งมาเป็นเทพที่ชาวจีนทุกกลุ่มภาษานิยมนับถือกราบไหว้ เมื่อใดที่มีการสร้างศาลใหม่ในเขตที่อยู่ของชาวจีนแต่ละเขต ก็มักจะตั้งปูนเถ่ากงไว้เป็นเทพประธานของศาลเสมอๆ (พรพรรณ จันทโรนานนท์ อ่างใน วินัย ผู้นำพล , 2532 : 89) ความหมายของเทพเจ้าองค์นี้จึงเป็นเทพที่ให้การดูแลคุ้มครองพื้นที่อีกนัยหนึ่งเหมือนกับเจ้าที่ของคนไทย

จากความเคารพนับถือเทพปูนเถ่ากงของชาวจีน ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย สามารถมองได้ว่าการนับถือเทพเจ้าปูนเถ่ากงก็น่าจะเป็นเพราะต้องการความรู้สึกปลอดภัยมีความมั่นคงในชีวิตจากการเชื่อว่าพวกเขาได้รับความคุ้มครองจากเทพผู้คอยดูแลพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่

เจ้าแม่กวนอิม

ตามตำนานเล่าว่า มีเมืองหนึ่งชื่อว่าเมืองเซี่ยวหลินพระเจ้าเมิงจวงเป็นผู้ปกครองมีธิดาอยู่ 3 องค์ พระเจ้าเมิงจวงต้องการที่จะขยายอิทธิพลให้กว้างไกล จึงจัดการให้บุตรคนที่หนึ่งอภิเษกกับบัณฑิตซึ่งมีสติปัญญาเฉียบแหลมและองค์ที่สองให้อภิเษกกับนายทหาร และให้บุตรชายทั้งสองร่วมกันวางแผนทำการยึดครองอาณาจักรใกล้ไกลจนแทบจะหมดสิ้น

ส่วนพระธิดาเมื่อยังชั้นผู้มีความเมตตากรุณาขอช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ทรงเห็นด้วยกับการกระทำของบิดา เมื่อเวลาผ่านไปถึงวัยที่พระธิดาสมควรจะมีคู่ครองพระบิดาจึงรับสั่งให้เลือกที่เก่งกล้าในการรบเพื่อจะได้เป็นกำลังในการสร้างกำแพง แต่พระธิดาปฏิเสธและกล่าวว่าจะยอมสละตนออกบวช เพื่อขจัดบาปและบำเพ็ญกุศลจนกว่าจะบรรลุโพธิญาณ นอกจากเป็นการสร้างบุญให้ตัวเองแล้ว ยังหวังว่าการออกบวชจะช่วยพระบิดามารดาและพี่ๆ ได้บาปและนำทางพระบิดาพระมารดาขึ้นสวรรค์ด้วย พระบิดาทรงโกรธกริ้วเป็นอย่างมาก พยายามเกลี้ยกล่อมให้พระธิดาเปลี่ยน แต่ก็ไม่สำเร็จ ใช้การบังคับลงโทษก็ไม่ได้ผล ในที่สุดก็เนรเทศออกจากเมืองและให้ไปบวชอยู่ที่อารามกลางป่า แกล้งให้ทำงานอย่างทุกข์ทรมานต่างๆ แต่ด้วยพระบารมีของพระธิดา เทวดาที่สถิตอยู่ในบริเวณนั้นได้มาช่วยกันอารักขา พระบิดากลับว่าลัทธิความดีมีเมตตาจะเผยแพร่สู่ชีวิตของชาวเมืองมากยิ่งขึ้นจึงสั่งให้ทหารไปเผาอารามกลางป่า และให้เพชรฆาตลงมือประหารพระธิดา แต่ดาบที่ใช้ประหารไม่สามารถทำอันตรายได้ จึงใช้ผ้าแพรรัดคอแทนปรากฏว่าอัศจรรย์มีควันลอย เมื่อกลุ่มควันนั้นจางปรากฏเป็นเสือโคร่งมาคาบพระธิดาหายไป เมื่อวิญญานออกจากร่างได้มีเทพยดานำวิญญานไปชมเมืองนรกและได้พบเห็นสิ่งต่างๆ ที่เมืองนรก เมื่อกลับคืนร่างก็ได้บำเพ็ญบารมีมากขึ้นเพื่อที่จะสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อโปรดมนุษย์ผู้ทำผิดทำชั่ว และในที่สุดก็ทรงสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์ในเวลาต่อมา

สำหรับชาวจีนแล้วเจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพแห่งความดี ความเมตตาปราณี ในปัจจุบันความหมายของเจ้าแม่กวนอิมสำหรับคนทั่วไปเป็นเทพเจ้าที่ช่วยเหลือให้ทำมาค้าขายคล่อง เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพยุงชีวิตและอาชีพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยชี้ให้เห็นว่าเจ้าแม่กวนอิมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตผู้คนอย่างไร

เทพเจ้ากวนอู

เทพเจ้ากวนอูมาจากตำนานเรื่องสามก๊ก เป็นเทพเจ้าที่เป็นตัวแทนแห่งความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ของกวนอูมีเรื่องเล่าว่า เมื่อจิวอี้ทำอุบายเผาทัพเรือโจโฉนั้น ขงเบ้งเห็นว่าการกระทำของจิวอี้คงจะเป็นผลสำเร็จ และคิดว่าโจโฉจะต้องแตกพ่ายผ่านมาตามทางที่ตนคาดหมาย จึงออกคำสั่งให้คนไปคอยดักจับโจโฉตามที่สำคัญต่างๆ กวนอูเห็นขงเบ้งใช้คนทั้งหมดไปแต่ไม่ใช้ตนก็คิดน้อยใจ ขงเบ้งจึงกล่าวว่าทำเลที่ดักจับโจโฉมีที่สำคัญอยู่อีกแห่งหนึ่งแต่ยังเกรงว่า แต่ก่อนกวนอูเคยไปอยู่กับโจโฉ โจโฉก็ได้เลี้ยงดูเป็นอย่างดี ด้วยความกตัญญูรู้คุณคนนี่เองก็เกรงว่ากวนอูจะไม่ฆ่าโจโฉ กวนอูกล่าวแก่ว่าที่โจโฉได้เลี้ยงดูตนมาที่ตนก็ได้รับอาสาฆ่ามันเลี้ยงขุนทิ้วแทนคุณโจโฉแล้ว ถ้าขงเบ้งใช้ตนไปครั้งนี้แล้วไม่ได้ศีรษะโจโฉมาก็ให้ตัดศีรษะตนแทน เมื่อกวนอูไปแล้วขงเบ้งยังเชื่อในความซื่อสัตย์ของกวนอูว่าคงจะไม่ฆ่าโจโฉแน่นอน และได้บอกแก่เล่าปี่ล่วงหน้าไว้ว่า ที่ใช้กวนอูไปครั้งนี้ก็เพื่อให้แทนคุณโจโฉเสียให้เสร็จสิ้นกัน สืบไปภายหน้ากวนอูจะได้ทำการกับโจโฉได้ถนัด กวนอูได้พบโจโฉจริงตามความคาดหมายของขงเบ้ง โจโฉเห็นหมดทางหนีเพราะจวนตัวจึงเข้าหากวนอูอย่างใจเย็น ขอร้องให้กวนอูปล่อยตนไปโดยลำเลิกบุญคุณของตน กวนอูแก้ว่าโจโฉมีบุญคุณแก่ตนอยู่ก็จริงแต่ตนก็ได้อาสาฆ่ามันเลี้ยงขุนทิ้วแทนคุณแล้ว โจโฉก็ยังลำเลิกบุญคุณกวนอูต่อไปอีกว่า “ซึ่งท่านแทนคุณเราครั้งหนึ่งก็จริง แต่เมื่อท่านหักด่านออกมาถึงหน้าตำบลแล้วผ่านนายด่าน

และนายทหารทั้งปวงเสียเป็นอันมากเราก็มิได้โกรธด้วยคิดถึงคำที่ท่านได้ว่าไว้ เราจึงให้หนังสือไปถึงแฮหัวตุ้น ซึ่งตั้งอยู่ ณ แม่น้ำฮวงโหให้ปล่อยท่านไป” กวนอูได้ฟังใจโง่ดั่งนั้นก็มีความสงสารและคิดถึงคุณโจโฉ และกลับสรรเสริญกวนอูว่าขอบใจที่มีได้เสียสัจย์ สมเป็นชายชาติทหาร

สำหรับความหมายของเทพเจ้ากวนอูต่อคนไทยเชื้อสายจีน เชื่อกันในอำนาจแห่งความซื่อสัตย์และความมีคุณธรรมว่าจะสามารถปกป้องและคุ้มครองให้ตัวเองและครอบครัวพ้นจากภัยพิบัติต่างๆและมีความเจริญรุ่งเรืองในการทำมาค้าขาย

หน้าซิ่ง-ปักเต๋า

หน้าซิ่งและหรือปักเต๋า สำหรับหน้าซิ่งและปักเต๋าเป็นเทพเจ้าที่ถูกตั้งไว้คู่กัน หน้าซิ่งเป็นเทพเจ้าที่ดูแลบัญชีอายุไซ กล่าวคือคอยควบคุมกำหนดการตายของมนุษย์ ส่วนปักเต๋าเป็นเทพเจ้าที่คอยควบคุมบัญชีการเกิดของมนุษย์ กล่าวคือคอยควบคุมการมาเกิดใหม่ของวิญญาณที่จะมาจุติบนโลกมนุษย์ การกราบไหว้เทพเจ้าดังกล่าวของชาวไทยเชื้อสายจีนก็เพื่อให้มีอายุยืนยาว ซึ่งเป็นความปรารถนาของคนทั่วไป

เทพเจ้าไฟ (เจียมกวง)

เป็นเทพเจ้าที่คอยควบคุมไฟบนโลกมนุษย์ เนื่องจากไฟเป็นธาตุหนึ่งในห้าที่ประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ ทองคำ ถ้ามนุษย์และสัตว์โลกขาดไฟก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นการเคารพบูชาเทพเจ้าแห่งไฟจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า (เก้าฮ้วงหรือกิวอ๋อง)

ตำนานที่กล่าวถึงความเป็นมาหรือกำเนิดของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า (เก้าฮ้วงหรือกิวอ๋อง) มีหลายตำนาน บางตำนานก็ว่า เป็นภาคหนึ่งของพระพุทธรเจ้า 7 องค์และพระโพธิสัตว์ 2 องค์ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลดิน น้ำ ลม ไฟและทองคำ ทำให้โลกดำเนินไปอย่างปกติ บ้างก็ว่าเป็นกษัตริย์จีนองค์หนึ่งซึ่งตามพงศาวดารจีน บอกว่าเป็นกษัตริย์ซ่งองค์สุดท้ายที่หนีพวกมองโกลไปเสียชีวิตในทะเลทราย และอีกตำนานหนึ่งเชื่อว่าเป็นโอรสทั้ง 9 ของกษัตริย์ มณฑลกงไช้ที่ถูกศัตรูฆ่าตายแล้วไปจุติเป็นดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า แต่อย่างไรก็ตามเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าตามความหมายของชาวไทยเชื้อสายจีนปัจจุบันเป็นเทพเจ้าที่มีเมตตา สามารถช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นทุกข์ ช่วยดลบันดาลในสิ่งที่มนุษย์ต้องการได้

พระกระเจียนะ (หมี่เต็กสุด)

พระโพธิสัตว์องค์หนึ่งของความเชื่อทางพุทธศาสนาหายาน เป็นพระที่มีความเมตตาต้องการโปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ แต่ความหมายในปัจจุบันการที่ชาวไทยเชื้อสายจีนมาเคารพกราบไหว้ก็เพราะต้องการบารมีของพระโพธิสัตว์ช่วยปกป้องคุ้มครองและบันดาลความสุขทางโลกให้แก่ผู้มากราบไหว้

โดยสรุปแล้วเทพเจ้าแต่ละองค์ต่างก็มีความหมายตามความเป็นมาของเทพเจ้าแต่ละองค์ ซึ่งเป็นความหมายเชิงอุดมคติ (Ideological Pole) ส่วนความหมายชั่วคราวความรู้สึก (Sensory Pole) หรือความหมายทั่วไปที่ชาวไทยเชื้อสายจีนคาดหวังต่อเทพเจ้าก็คือ การเป็นเทพเจ้าที่ช่วยปกป้องคุ้มครอง สามารถช่วยตอบสนองความต้องการทางโลกของมนุษย์ให้บรรลุนั้นได้ ทั้งความต้องการมีอายุยืนยาว ความร่ำรวย

ทรัพย์สินเงินทอง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีลูกหลานที่ดี ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการสำหรับชีวิตมนุษย์ขณะที่อยู่บนโลก ซึ่งมองได้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนาเฉพาะหน้ามากกว่าความปรารถนาที่จะหลุดพ้นหรือนิพพานตามหลักศาสนาพุทธ ที่คนทั่วไปเข้าถึงได้ยาก

5.1.4 การกราบไหว้เทพเจ้าของชาวไทยเชื้อสายจีน

ศาลเจ้าปูนเก่าแก่วัดเปิดให้คนในชุมชนมากราบไหว้ทุกวัน ในช่วงที่ไม่ใช่เทศกาลสำคัญตามประเพณีจีน จะมีผู้คนมากราบไหว้ไม่มากนัก การกราบไหว้เทพเจ้าในโรงเจ ของที่นำมาเช่นไหว้นอกจากจะมีรูปเทียนแล้ว อาหารที่นำมาไหว้จะต้องเป็นผลไม้ต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะเป็นแอปเปิ้ล องุ่นและส้ม ส่วนขนมที่นำมาไหว้จะต้องเป็นขนมที่ไม่มีส่วนผสมของไขมันสัตว์ ส่วนการไหว้ในศาลเจ้าของเทพเจ้าปูนเก่าแก่อาหารที่นำมาเช่นไหว้สามารถเป็นอาหารที่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ได้ โดยมากมักเป็นพวกเป็ดพะโล้ ไก่ต้ม หัวหมู เนื้อสัตว์ที่ห้ามนำมาถวายเทพเจ้าได้แก่ เนื้อวัวและปลาไหล

การกราบไหว้เทพเจ้าเมื่อทำการจัดผลไม้เครื่องเซ่นต่างๆใส่จานและนำไปวางไว้ที่แท่นบูชาแล้ว ก็จะต้องทำการจุดธูปเทียนเพื่อบูชาต่อจากนั้นจึงนำธูปไปปักที่กระถางหน้าประตูโรงเจ/ศาลเจ้าปูนเก่าแก่วัดหนึ่งดอก นำธูปสามดอกไปปักที่เทพประธานซึ่งเป็นประธาน ซึ่งเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าเป็นเทพประธานของโรงเจและปูนเก่าแก่วัดเป็นเทพประธานของศาลเจ้า หลังจากนั้นจึงนำธูปไปปักที่กระถางธูปหน้ารูปเคารพของเทพเจ้าองค์อื่นๆอีกแห่งละ 1 ดอก ผู้ที่มากราบไหว้บางรายหลังจากที่ปักธูปเรียบร้อยแล้วก็อาจจะมีการสวดมนต์บูชาเทพเจ้าโดยเฉพาะบทสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม ขณะสวดก็จะเคาะปักเต้าซึ่งมีอุปกรณ์ที่ทำมาจากไม้พร้อมกันไปด้วยเป็นจังหวะ

บทสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม

นำโมไตซื่อ ไตบุย กิวโค่ว กิวหลัง กวงไตเล่งก้า กวงสี่อิมผู้สีก (กราบ)

นำโมไตซื่อ ไตบุย กิวโค่ว กิวหลัง กวงไตเล่งก้า กวงสี่อิมผู้สีก (กราบ)

นำโมไตซื่อ ไตบุย กิวโค่ว กิวหลัง กวงไตเล่งก้า กวงสี่อิมผู้สีก (กราบ)

นำโมฮู้ก นำโมหวน นำโมเจ็ง นำโมกิวโค่ว กิวหลัง

กวงสี่อิมผู้สีก ทังจี้ไต โอม เกียล้อฮวดโต เกือลล

ฮวดโต เกียลลฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ล้อเกียฮวดโต

ชาฝ่อออ เทียงล้อซิ่ง ตีล้อซิ่ง นั้งลีหลัง หลังหลี่ซิ่ง

เจ๊กเจียก ใจเอียงห่วยอยู่ตั้ง นำโม่ม่อออกปากเยี่ย
ปอล้อบีก

บทสวดบูชาเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า
โคเก็งไตกิก
อิกไปทีตีเหน่าซีซี หยีไปหยิกงว่ยถ่วงถ่วงฮี้
ซาไปแกม้งตัวบู๋กู่ย สี่ไปฮกลกกิบฮูฮี้
ไปฮุกโตวไอไปมิกฮิง ไปเก่าไซทีเง็กอ่วงตั้ง
ไปเก่าไซทีโตวฮูล่ว ไปเก่าหนี่ท้อโตวจั้งฮิง
ไปเก่าไล้วเจียเฮียอิ้วฟั้ง ไปเก่าเต็งกึ่งเจ็กอิ้วฮั้ง
ไปเก่าแกม้งตัวบู๋กู่ย ฮิวตีกฮูฮี้โตวเผงฮั้ง
กวงอิมจ่อฮ้อยเฮียฮี้ฮี้ อี้วฮ้อยฮ้อยจั้งกั้งหนอยตี
กวงอิมเฮียเจียฮ้อยตั้งจ้อ กิมทังเง็กนึ่งฮ้อยหนอยปี
กิมเง็กนึ่งฮ้อยหนอยปี กวงอิมฮุ่ฮวบแปะฮ้อยฮ้อย
แม่กั้งจ่าคี่เฮียฮ้อยเฮีย ฮิวอิกจับโหวงหงส่งเก็ง
กวงอิมใจเนี้ยเห่าฮุกฮ้อ จวงไหล่ปอส่งหนอยฮวยเก็ง
หนอยฮวยโคเก่าเฮียฮ้อยฮ้อยฮ้อย กั้งเนี้ยตีจ้อเก่าเทียงท้าว
เทียงตั้งหนอยฮ้อยฮ้อยฮ้อยฮ้อย หนอยฮวยโคเก่าฮุกไหล่ฮ้อย
ฮกลกโตวฮ้อยฮ้อยฮ้อย ฮ้อยฮ้อยฮ้อยฮ้อยฮ้อยฮ้อย หน่าบ้อฮ้อยฮ้อยฮ้อยฮ้อย

ลักษณะทั่วไปของผู้ที่มากกราบไหว้

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่มากกราบไหว้เทพเจ้า ณ ศาลเจ้าปูนเก่ากวงเจ็ดตัว ในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2543 จำนวน 59 ราย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ดังในตารางต่อไป

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนผู้มากกราบไหว้แยกตามลักษณะทางชาติพันธุ์

ลักษณะทางชาติพันธุ์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
คนไทยเชื้อสายจีน	54	91.53
คนไทย	5	8.47
รวม	59	100

จากตารางข้างต้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มากราบไหว้ร้อยละ 91.53 เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนคนไทยมีเพียงร้อยละ 8.47 เท่านั้น

ตารางที่ 6 แสดงเพศของผู้ที่มากราบไหว้

เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
หญิง	37	62.71
ชาย	22	37.29
รวม	59	100

สำหรับเพศของผู้ที่มากราบไหว้พบว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62.71 ส่วนเพศชายคิดเป็นร้อยละ 37.29

โดยสรุปแล้วจากตารางข้างต้นลักษณะทั่วไปของผู้ที่มากราบไหว้ จากการสังเกตการณ์พบว่าผู้ที่มากราบไหว้ส่วนมากเป็นคนไทยเชื้อสายจีน มีคนไทยบ้างจำนวนเล็กน้อย อย่างไรก็ตามเป็นนัยที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยได้ยอมรับเอาความเชื่อทางวัฒนธรรมจีนที่ไม่ขัดกับหลักความเชื่อของตนเองเข้ามาเป็นความเชื่อส่วนหนึ่งของตนเอง

จากการสัมภาษณ์คุณวิไล ซึ่งเป็นคนไทยที่มากราบไหว้เทพเจ้า ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ เล่าให้ฟังว่า “มีเพื่อนเป็นคนจีนเค้าบอกว่าเจ้าที่นี้ศักดิ์สิทธิ์ ให้มาบนต่ออายุให้แม่ถ้าสำเร็จก็ให้เอาไข่ต้มมาแก้บน มาได้สองหนแล้ว”

ส่วนอายุของผู้ที่มากราบไหว้ พบว่าส่วนมากเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนสูงอายุ ส่วนคนรุ่นลูกหลานเด็กๆเป็นผู้ที่มักจะติดตามมา การพาเด็กลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนมาศาลเจ้าด้วยนี้สามารถมองได้ว่าเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีจีนโดยทางอ้อมให้แก่ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป ส่วนเพศของผู้ที่มากราบไหว้ส่วนมากก็เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

สาเหตุของการมากราบไหว้

สาเหตุของการมาเคารพสักการะเทพเจ้า ณ ศาลเจ้าปุนเถ่ากงเจี๊วจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาศาลเจ้าพบว่า

รายที่ 1 ชายอายุ 59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพ ช่างไฟฟ้า มาศาลเจ้าเพื่อเซ่นไหว้ตามวันสำคัญของจีน ตามที่พ่อแม่เคยปฏิบัติมาก่อน การที่มาศาลเจ้านี้บ่อยเพราะตั้งอยู่ใกล้บ้าน นอกจากนี้ยังมองว่าศาลเจ้ามีประโยชน์ในแง่ที่เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นจุดรวมคนในชุมชน

รายที่ 2 ชายอายุ 75 ปี เรียนหนังสือโดยมีคนจีนมาสอนภาษาจีนที่บ้าน ประกอบอาชีพค้าขาย และปัจจุบันเป็นกรรมการโรงเรียนวัดเกาะต้นลำโรง พูดภาษาจีนแต่จำได้ การมาศาลเจ้าก็เพราะนับถือต่อกันมาตามบรรพบุรุษ ชอบมาสวดมนต์ และมาตามประเพณีของคนในชุมชนโดยเฉพาะเวลากินเจ ชายไทยเชื้อสายจีนรายนี้มองว่าศาลเจ้าเป็นที่รวมความสามัคคี รวมใจคน เป็นที่พบปะถ้ามีเงินทางศาลเจ้าก็จะช่วยเหลือชุมชนตามโอกาส

รายที่ 3 หญิงวัย 69 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเคยเรียนในโรงเรียนสอนภาษาจีน สามารถพูดภาษาจีนแต่จำและภาษาจีนกลางได้ อาชีพค้าขายของชำ สาเหตุที่มาศาลเจ้าเป็นการมาตามประเพณี แต่ตามปกติก็มาไหว้ขอขมาบุญจากเทพเจ้าเป็นประจำ คิดว่าศาลเจ้ามีประโยชน์คือเป็นที่ที่ประชาชนสามารถมาร่วมใจกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมตามความจำเป็นได้ และเป็นที่พักทางใจยามทุกข์ยาก

รายที่ 4 หญิงวัย 47 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถพูดภาษาจีนแต่จำได้โดยเรียนมาจากพ่อแม่ ประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวหน้าสถานีรถไฟ กิจกรรมที่ไปทำ ณ ศาลเจ้าคือการนำเครื่องเซ่นไหว้ไปในวันตรุษจีน สารทจีนและแก้บนเรื่องที่ขอให้เจ้าช่วย และการที่มักจะไปศาลเจ้าส่วนหนึ่งก็เพราะทำตามพ่อแม่ ดังนั้นความรู้สึกต่อศาลเจ้าก็คือเป็นที่พึ่งทางใจ

รายที่ 5 ชายอายุ 78 ปี เคยเรียนหนังสือที่ประเทศจีน สามารถพูดภาษาจีนแต่จำได้ ปัจจุบันประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ฐานะค่อนข้างดี ชอบช่วยเหลือวัดบริจาคเงินสร้างศาลาโดยออกเงินให้ประมาณ 1,000,000 บาท กิจกรรมที่มาทำ ณ ศาลเจ้าก็คือ มาเซ่นไหว้ในวันสำคัญของจีน เช่น วันต้นเดือน กลางเดือน วันตรุษต่างๆ ทั้งนี้มองว่าศาลเจ้าเป็นที่พึ่งทางใจและศาลเจ้าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีที่มีการเซ่นไหว้ปฏิบัติต่อกันมา

อย่างไรก็ตามสามารถสรุปสาเหตุการมาศาลเจ้า ของชาวไทยเชื้อสายจีนได้หลายสาเหตุซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสาเหตุหลักๆดังต่อไปนี้

1. มาไหว้เพื่อให้คุ้มครองปกป้อง

เป็นการมากราบไหว้เพื่อขอพรจากเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครอง ให้ชีวิตราบรื่น ทำมาค้าขายได้สะดวก ร่ำรวย มีอายุยืนยาว

2. บนบานสานกล่าวต่อเทพเจ้า

ผู้ที่มีเรื่องราวไม่สบายใจก็จะมาบนบานเทพเจ้าเพื่อขอให้ช่วยดลบันดาลในสิ่งที่ต้องการ ถ้าสิ่งที่ต้องการประสบความสำเร็จก็จะนำเครื่องเซ่นมาแก้บน

3. มาไหว้ตามเทศกาลสำคัญตามประเพณีจีน

เป็นการกราบไหว้ดวงวิญญาณเจ้าตามเทศกาลสำคัญ เช่น ตรุษจีน กินเจ วันไหว้พระจันทร์ เป็นต้น เพื่อขอพรจากเทพเจ้า

4. มาเสี่ยงทาย

เป็นความต้องการที่จะทราบว่าดวงชะตาเป็นอย่างไร หรือสิ่งที่คาดหวังจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ทั้งเรื่องความรัก การเรียน การค้าขาย ปัญหาครอบครัว การเจ็บป่วย เป็นต้น

การเสี่ยงทายภายในศาลเจ้าจะมี 2 แบบ คือ

4.1. เสี่ยงเซียมซี เซียมซี แปลว่า กลอนซีชะตา มาจากคำว่า เซียม แปลว่า เขียนลึกลับ รวมกับคำว่า ซี แปลว่า กลอน การเสี่ยงเซียมซีจะเริ่มจากการจุดธูปบูชาเทพเจ้าก่อนเพื่ออธิษฐานถึงสิ่งที่ต้องการถาม แล้วจึงหยิบกระบอกเซียมซีซึ่งทำด้วยไม้ไผ่บรรจุไม้ที่มีลักษณะเป็นแท่งยาวแบนมีหมายเลขเขียนติดไว้มาเขย่า จะมีไม้หล่นออกมาหนึ่งอันแล้วดูหมายเลขเพื่อหยิบใบเซียมซีตามเลขที่ได้

4.2. เสี่ยงทายด้วยบ๊วยปวย เป็นอุปกรณ์การเสี่ยงทายที่มีลักษณะเป็นไม้รูปโค้ง 2 อัน ทางสีแดง การเสี่ยงทายก็เริ่มต้นเช่นเดียวกับการเสี่ยงเซียมซีคือ จุดธูปอธิษฐานเสียก่อนแล้วจึงโยนไม้ทั้งสองอันลงที่พื้น ถ้าคั่วอันหงายอันเรียกว่า เซ้งปวย ถือว่าสิ่งที่ปรารถนาจะบรรลุผล

การเสี่ยงทายทั้ง 2 แบบนี้ ปัจจุบันไม่ได้มีแต่เฉพาะภายในศาลเจ้า วัดจีนต่างๆเท่านั้น แต่ยังสามารถพบได้ในวัดไทยด้วย ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน

5.1.5 รายได้ของศาลเจ้า

รายได้ของศาลเจ้าปูนเก้ากวงเจ็ดตัว พบว่ามาจากทางต่างๆดังต่อไปนี้

1. การบริจาคของผู้ที่มากราบไหว้

ภายในโรงเจและศาลเจ้าจะมีตู้รับบริจาคเงินตามศรัทธา ผู้ที่มากราบไหว้เมื่อเติมน้ำมันมะพร้าวในตะเกียงแล้วก็จะต้องใส่เงินลงไปในการบริจาคด้วย ที่ขาดไม่ได้คือเงินบริจาคที่มาจากความเสี่ยงเซียมซี

2. การบริจาคจากกรรมการของศาลเจ้า

ผู้ที่เป็นกรรมการของศาลเจ้าส่วนมากเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงมักจะบริจาคเงินให้กับศาลเจ้าไว้ใช้ในการดำเนินงาน

3. การบริจาคจากการจัดพิธีกรรมสำคัญๆ

เงินที่ได้จากการบริจาคในส่วนนี้ เช่นในพิธีกรรมการกินเจ ศาลเจ้าจะมีการตั้งโต๊ะรับบริจาคเงินจากผู้มาร่วมประกอบพิธี เวลาบริจาคเงินผู้รับเงินที่ชาวไทยเชื้อสายจีนสูงอายุที่สามารถเขียนหนังสือภาษาจีนได้ จะเขียนบัญชีชื่อผู้บริจาคและจำนวนเงินที่บริจาคเป็นภาษาจีน หลังจากนั้นจึงหยิบกระดาษสี่เหลี่ยมที่เขียนยันต์หรือผู้ส่งให้ผู้บริจาค เป็นการตอบแทนเพื่อนำไปติดที่บ้าน กระจกนี้เชื่อว่าจะช่วยป้องกันและสะท้อนสิ่งที่ไม่ดีออกไปทำให้ได้รับแต่สิ่งที่ดี

รายได้ดังกล่าวข้างต้นจะถูกนำไปใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมต่างๆของศาลเจ้า เช่น จัดกิจกรรมพิธีกรรมกินเจ พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น นอกจากนี้เงินส่วนหนึ่งได้ถูกนำมาใช้ซ่อมแซมศาลเจ้า ซื่อหาอุปกรณ์ที่ใช้ในศาลเจ้า เช่น ฐูป เทียน น้ำมันมะพร้าวเติมตะเกียง เป็นต้น และใช้จ่ายค่าน้ำค่าไฟ

5.2 โรงเรียนหอเอกวทยา (ฮั่วเอี้ยะ)

ภายในบริเวณของศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ็ดหัว เป็นที่ตั้งของโรงเรียน “หอเอกวทยา” หรือมีชื่อภาษาจีนว่าโรงเรียน “ฮั่วเอี้ยะ” และสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะ สำหรับในส่วนของโรงเรียนฮั่วเอี้ยะและสมาคมศิษย์เก่า มีความเป็นมาดังนี้กล่าวคือในปี พ.ศ. 2444 หรือ ร.ศ. 120 ณ มณฑลนครชัยศรีในปัจจุบันก็คือเมืองนครปฐม ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานครประมาณ 56 กิโลเมตร สมัยนั้นมีการสัญจรเพียงทางน้ำเท่านั้นถึงแม้ว่าจะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร จากแม่น้ำท่าจีนแยกเข้ามาทางคลองเจดีย์บูชา ต่อมาปลายสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีทางรถไฟทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้นมาก

สมัยรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายเมืองจากมณฑลนครชัยศรีมาที่ตำบลพระปฐมเจดีย์ จึงเรียกว่า “เมืองนครปฐม” ขณะนั้นชุมชนนครปฐมก็หนาแน่นไปด้วยพ่อค้าแม่ขายที่นำผลผลิตการเกษตรมาขายเป็นจำนวนมาก มีทั้งคนไทยและชาวจีนที่มาอาศัยพระบรมโพธิสมภาร ต่างได้รับความร่วมมือเป็นสุขทำมาค้าขายจนร่ำรวย บางรายได้ยศถาบรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวงและท่านขุน เช่น คุณหลวงวิจิตรพาดิษย์การและขุนบวรพาดิษย์ เป็นต้น ต่อมาเจ้าสัวขม จีระพันธ์ พร้อมด้วยพ่อค้าคหบดีจำนวนหนึ่งได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีน “ฮั่วเอี้ยะ” ขึ้นเป็นครั้งแรกที่ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจ็ดหัว ถนนเทศา อำเภอเมืองนครปฐม โดยมีขุนบวรพาดิษย์เป็นผู้เสียสละเวลารวมทั้งเงินทอง เป็นผู้จัดการของโรงเรียนตลอดมาหลายสิบปี ในสมัยนั้นมีลูกหลานของชาวนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียงมาสมัครเรียนเป็นจำนวนมากจนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป นอกจากนี้โรงเรียนฮั่วเอี้ยะยังมีทีมเทเบิลเทนนิส ทีมบาสเก็ตบอลที่ไปสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 อุบัติขึ้น ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะสงคราม สถานการณ์ไม่อำนวยต่อการเปิดสอนภาษาจีน โรงเรียนฮั่วเอี้ยะจึงต้องปิดตัวลงและในปี พ.ศ.2489 หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง บรรดาศิษย์เก่าจำนวนหนึ่งจึงได้ร่วมกันก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นมาใหม่ชื่อ “กงหลินเอ็กเซียง” โดยใช้สถานที่เดิมมีนายพิศาล ใจภักดี บุตรชายขุนบวรพาดิษย์เป็นผู้จัดการโรงเรียน

เรียน ในช่วงนี้ศิษย์เก่าฯ ได้ฟื้นฟูทีมเทเบิลเทนนิส ทีมบาสเก็ตบอลขึ้นมาอีกครั้งเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนและจัดตั้งดนตรีจีนสากลใช้ชื่อว่า “วงดนตรีจีนสากลศิษย์เก่าโรงเรียนฮัวเอี๋ยะนครปฐม” มีศิษย์เก่าเป็นนักดนตรีและนักร้องออกเล่นดนตรีตามงานมงคลต่างๆแก่ศิษย์เก่าและสังคมทั่วไปจนเป็นที่โด่งดังในขณะนั้น

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2497 โรงเรียนได้ถูกยุบเลิกไปอีกครั้ง เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะลดการสอนภาษาจีน ปี พ.ศ. 2517 จึงมีการจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าฮัวเอี๋ยะขึ้นมา โดยนาย สหัส ธนศิลป์ (หมอเอี่ยวกั๋ง) เป็นผู้ขออนุญาตตั้งสมาคมขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อบำรุงและสมานสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. เพื่อผดุงเกียรติยศ การศึกษาและชื่อเสียงของโรงเรียน
3. เพื่ออุดหนุนส่งเสริมการศึกษาและการกุศลสาธารณะประโยชน์
4. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และบำรุงสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับการเมือง

ผู้ที่เป็นสมาชิกของสมาคมศิษย์เก่าฮัวเอี๋ยะแห่งนครปฐม ประกอบไปด้วยผู้ที่เคยศึกษาอยู่ที่โรงเรียนฮัวเอี๋ยะ , ผู้ที่เคยศึกษาอยู่ที่โรงเรียนอีกเชียงใหม่ทั้งแผนกกลางวันและพิเศษ, ผู้ที่เคยเป็นครูและอาจารย์ในโรงเรียนฮัวเอี๋ยะและเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีสมาชิกกิตติมศักดิ์ ซึ่งเป็นบุคคลที่ทางสมาคมเห็นสมควรจะเชิญมาเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ผู้ที่ให้ความอุปการะแก่สมาคมหรือผู้ที่มีชื่อเสียงเกียรติคุณความดีเป็นที่ยกย่องในสังคม

กิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่าฮัวเอี๋ยะแห่งนครปฐมที่ทำเพื่อสาธารณะประโยชน์หรือเพื่อสังคม เช่น ได้ร่วมกับทางราชการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจนทุกปี มอบเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยดังเช่น อัคคีภัย สันนิบาตโครงการต่างๆของทางราชการ ส่วนกิจกรรมสำหรับสมาชิกในสมาคม มีการจัดงานชุมนุมศิษย์เก่าประจำปีพร้อมทั้งมอบโล่เชิดชูเกียรติแก่ศิษย์เก่าและลูกหลานที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการพาครอบครัวของสมาชิกไปทัศนศึกษา เช่น ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี พัทยา ภูเก็ต หาดใหญ่ เป็นต้น ส่วนการพาไปทัศนศึกษาต่างประเทศ ได้แก่ คุณหมิง ลีบสองปันนา ปักกิ่ง หางเจิว เชียงไ้ ประเทศจีน ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์

อย่างไรก็ตามในที่สุดปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งนี้ได้เปิดขึ้นอีกครั้ง โดยเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนหอเอ็กวิทยา ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการใช้ชื่อภาษาไทย ซึ่งเป็นมาจากการพยายามดิ้นรนเพื่อรื้อฟื้นก่อตั้งโรงเรียนจีนขึ้นมาใหม่ของนายกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮัวเอี๋ยะ ส่วนการที่ตั้งชื่อโรงเรียนเป็นภาษาไทยว่าหอเอ็กเพราะเพื่อเลียนเสียงคำว่า “ฮัวเอี๋ยะ” ซึ่งเป็นชื่อเดิม เมื่อโรงเรียนได้รับการรื้อฟื้นศิษย์เก่าและชาวจีนทั่วไปก็ได้ร่วมบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนดำเนินการของโรงเรียน โดยโรงเรียนหอเอ็กเป็น

โรงเรียนจีนภาคค่ำแบบศึกษาผู้ใหญ่ มีห้องเรียนที่ทันสมัย ติดแอร์ทุกห้อง มีห้องชาวด์แลบฝึกฟังและพูด
สำเนียงจีนกลาง มีเครื่องพิมพ์ดีดภาษาจีนแบบคอมพิวเตอร์ และยังมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยปักกิ่ง
มาช่วยสอน มีการสอนร้องเพลงจีนสากลจนสามารถรับออกงานมาหลายงานจนโด่งดังมาแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

ศาลเจ้ากับการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน

สถานการณ์สังคมปัจจุบันภายในขอบเขตของประเทศไทยที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการพยายามธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองเอาไว้ โดยการสร้างตัวตนผ่านทางสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม ความเชื่อ ภาษา รูปแบบการดำเนินชีวิต ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มซึ่งเป็นการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันเพื่อช่วยสร้างตัวตนของกลุ่ม สำหรับชุมชนนครปฐมกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้ก่อตัวขึ้นจนกลายเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่ที่ทำการศึกษาลักษณะที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการนิยามความเป็นจีนหรือตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้อย่างชัดเจนคือเรื่องของความเชื่อพิธีกรรมและภาษา ทั้งนี้ศาลเจ้าจีนซึ่งเปรียบเสมือนองค์กรแบบไม่เป็นทางการของกลุ่มชาติพันธุ์จีน มีบทบาทเป็นอย่างมากในแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์โดยอาศัยกลไกสัญลักษณ์เหล่านี้ การนิยามตัวเองของกลุ่มชาติพันธุ์จีนยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ สัญลักษณ์ต่างๆจึงถูกนำมาใช้ในความสัมพันธ์นี้เพื่อต่อสู้แย่งชิงกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์แบบหนึ่ง

ภายใต้การครองอำนาจของวัฒนธรรมไทยการนิยามตัวตนผ่านสัญลักษณ์ เป็นการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ กล่าวคือ สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้ปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของสมาชิกเพื่อนำไปสู่การรวมตัวกันจัดองค์กรในการต่อสู้กับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ในสถานการณ์นี้ความเชื่อพิธีกรรมและภาษาเป็นสิ่งที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นมา เพื่อนิยามตัวตนของชาติพันธุ์จีน ขณะเดียวกันภายใต้การครองอำนาจของวัฒนธรรมไทย กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยโดยใช้รูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของตนอีกนัยหนึ่งเป็นสัญลักษณ์เดิมของกลุ่มเพื่อจัดองค์กรขึ้นใหม่

อย่างไรก็ตามก่อนที่จะทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆที่ช่วยแสดงหรือรื้อฟื้นความเป็นจีนในสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมสมัยใหม่ ก็ควรจะทำการมองย้อนไปในประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยเสียก่อนเพื่อทำความเข้าใจในลำดับต่อไป ดังนั้นในการวิเคราะห์จำเป็นต้องมีการพิจารณาบริบทสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีนควบคู่กันไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์จีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย

6.1 วาทกรรมกับความเป็นจีนในสังคมไทย

สังคมไทยเต็มไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์จีนเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของสังคมไทยมากที่สุด ในฐานะที่จีนเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยตามแนวคิดของ Foucault ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีอยู่ในทุกๆส่วนของสังคม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และคนจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยจึงเต็มไปด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งในที่นี้สามารถที่จะพิจารณาความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ได้โดยผ่านวาทกรรม (Discourse) เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดความเป็นไปของกลุ่มชาติพันธุ์จีนอีกนัยหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์จีนถูกกระทำด้วยวาทกรรม (Discourse) ชุดหนึ่งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนำไปสู่การใช้อำนาจในรูปแบบต่างๆที่รัฐไทยกระทำต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีน ทั้งนี้ในการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาบริบทเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลาต่างๆประกอบกันไปด้วยเพื่อที่จะได้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้

ชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจากการเป็นแรงงานรับจ้างและค้าขายจนในที่สุดเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในสังคมไทย ถ้าพิจารณาตามประวัติศาสตร์ชาวจีนได้ก่อปัญหาต่างๆขึ้นในสังคมไทยดังนี้

สมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนได้ก่อตั้งสมาคมลับชื่อว่า “ตัวเหี้ย” หรือมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “สมาคมอั้งยี่” สมาคมนั้นเป็นสมาคมที่ทำการค้าขายฝิ่น ในปี พ.ศ.2390 ทางกรมไทยจึงได้ใช้กำลังเข้าทำการปราบปรามจับตัวผู้นำกลุ่มมาลงโทษ ต่อมาในปี พ.ศ. 2391 กลุ่มอั้งยี่ได้ก่อความไม่สงบขึ้นอีกครั้ง โดยทำการกบฏฆ่าผู้ว่าราชการเมืองฉะเชิงเทราซึ่งในสมัยนั้นคือพระยาวิเศษลือชัย แล้วเข้ายึดป้อมเมืองฉะเชิงเทราเป็นที่มั่น รัชกาลที่ 3 จึงโปรดให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ยกพลจากเมืองสมุทรสาครไปปราบ จนพวกอั้งยี่พ่ายแพ้และถูกฆ่าตายไปเป็นจำนวนมาก

สมัยรัชกาลที่ 4 กลุ่มอั้งยี่มีการรวมตัวกันขึ้นอีกครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหางานให้กับกลุ่มชาวจีนที่เพิ่งอพยพเข้ามาประเทศไทยและคิดค่าตอบแทนจากการหางานให้ สำหรับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นมักเป็นการทะเลาะวิวาทกันเองระหว่างอั้งยี่เนื่องจากขัดผลประโยชน์กัน

สมัยรัชกาลที่ 5 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนจีนสามารถแบ่งออกไปเป็นสองช่วงคือ ช่วงต้นรัชกาลที่ 5 และปลายรัชกาลที่ 5 ในช่วงต้นรัชกาลชาวจีนได้ก่อความวุ่นวายขึ้นที่ระนองและภูเก็ต เนื่องจากทั้งสองเมืองนี้มีการทำเหมืองแร่และมีกรรมกรชาวจีนเป็นแรงงานอยู่จำนวนมาก เมื่อราคาดีบุกตกต่ำเจ้าของเหมืองแร่ไม่มีเงินจ่ายค่าแรงกรรมกรเหล่านี้จึงรวมตัวกันก่อความวุ่นวายขึ้น ที่สำคัญกรรมกรเหล่านี้ต่างก็เป็นสมาชิกกลุ่มอั้งยี่ ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในช่วงนี้เกิดขึ้นในระนองและภูเก็ต กรรมกรชาวจีนพวกนี้รวมตัวกันเข้าตีเมืองระนองและภูเก็ต ไล่ฆ่าฟันคนไทยเผาบ้านเรือนของคนไทยได้รับความเสียหายอย่างหนัก ทางกรมไทยจึงใช้กำลังเข้าทำการปราบปรามกรรมกรอั้งยี่เหล่านี้

ช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ทางราชการได้ประกาศเพิ่มภาษีรัฐูปการให้ชาวจีนจะต้องเสียภาษีเท่ากับคนไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้ชาวจีนเกิดความไม่พอใจเพราะก่อนหน้านี้ชาวจีนได้รับสิทธิพิเศษเสียภาษีน้อยกว่าคนกลุ่มอื่น ชาวจีนจึงรวมตัวกันก่อความไม่สงบขึ้นอีกครั้งโดยมีการประท้วงหยุดงาน ก่อความไม่สงบ ปิดร้านขายของส่วนบางร้านที่ไม่ยอมปิดก็ถูกคนจีนที่เป็นผู้นำประท้วงบังคับให้ปิดร้าน การกระทำครั้งนี้จึงทำให้ข้าวของที่จำเป็นหายากและราคาแพง ในที่สุดทางการไทยก็ได้ใช้กำลังเข้าทำการปราบปรามอีกครั้ง ขณะเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองทางประเทศจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ดร.ซุนยัตเซ็นเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติต้องการที่จะโค่นล้มราชวงศ์แมนจู และสถาปนาระบอบสาธารณรัฐขึ้น ทั้งนี้เขาพยายามหาแนวร่วมจากคนจีนที่อยู่ในประเทศอื่นๆ ด้วยซึ่งรวมทั้งคนจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยพยายามสอดแทรกลัทธิทางการเมืองและสร้างความรู้สึกรากชาตินิยมในหมู่ชาวจีนโดยใช้โรงเรียนจีนเป็นเครื่องมือเผยแพร่ลัทธิทางการเมือง ในปี พ.ศ. 2451 ดร.ซุนยัตเซ็น พร้อมด้วยสมัครพรรคพวกคณะปฏิวัติได้เดินทางมาประเทศไทยพร้อมทั้งก่อตั้งสมาคมตั้งเม่งหวยและให้สมาคมจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมในหมู่คนจีนในประเทศไทย

ทางฝ่ายรัฐบาลจีนของราชวงศ์แมนจูก็ต้องการการสนับสนุนจากกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2452 รัฐบาลจีนจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติจีนฉบับแรก ซึ่งกำหนดให้เด็กที่มีบิดามารดาเป็นชาวจีนไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดต้องมีสัญชาติจีน พระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวจีนโพ้นทะเลถูกกลืนกลายเป็นคนต่างชาติไปตั้งรกราก

จะเห็นได้ว่าทั้งการพยายามสร้างความรู้สึกรากชาตินิยมของคณะ ดร.ซุนยัตเซ็นและพระราชบัญญัติสัญชาติของรัฐบาลจีนต่างก็ทำให้ชาวจีนในประเทศไทยเกิดความผูกพันกับแผ่นดินจีน มีความรู้สึกรากชาตินิยมจากการตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ของแผ่นดินจีนมากยิ่งขึ้น ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความไม่พอใจการขึ้นภาษีต่อกลุ่มชาวจีนและส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากความรู้สึกรากชาตินิยมของกลุ่มชาวจีนด้วย

เมื่อพิจารณาตามช่วงเวลาต่างๆที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ถึงปลายรัชกาลที่ 5 กลุ่มชาวจีนได้สร้างปัญหาความวุ่นวายและส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สินของคนไทยตลอดจนความมั่นคงของประเทศอยู่เป็นระยะ ชาวจีนในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นพวกที่เป็นอันตรายต่อความไม่สงบของสังคมไทยสิ่งนี้เป็นวาทกรรม (Discourse) เกี่ยวกับชาวจีนในสมัยนั้น อีกนัยหนึ่งวาทกรรม(Discourse)นี้เป็นสิ่งที่ได้บ่งชี้อัตลักษณ์ของชาวจีนในสังคมไทยว่าเป็นกบฏ เป็นพวกนักเลงที่คอยเรียกเก็บค่าคุ้มครองชอบก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกัน ทั้งนี้ทางการไทยได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังเข้าปราบปรามซึ่งเป็นการแก้ปัญหาได้ในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อคนจีนรวมกลุ่มเข้มแข็งได้ก็ก่อความวุ่นวายขึ้นอีก

ดังนั้นในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตระหนักว่าการแก้ปัญหาด้วยการปราบปรามเป็นการแก้ปัญหาชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น การมีความรู้สึกรากชาตินิยมอย่างสูงในหมู่ชาวจีนย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ จึงต้องมีการการแก้ปัญหาในระยะยาวโดยลดความ

รู้สึกชาตินิยมของความเป็นจีนและเพิ่มความรู้สึกของความเป็นคนไทยให้มากขึ้น มีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนชาวจีนให้เป็นคนไทย วาทกรรมชาตินิยมความเป็นไทยจึงได้ถูกเริ่มสร้างขึ้นและการผสมกลมกลืนระหว่างชาติพันธุ์เป็นยุทธศาสตร์เชิงวาทกรรม (Discourse Strategy) ทางการเมืองของการแทนที่หรือสวมรอยหลอมละลายคนจีนเข้าสู่สังคมไทย อีกนัยหนึ่งยุทธศาสตร์เชิงวาทกรรมการผสมกลมกลืนระหว่างชาติพันธุ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อทำลายและคุกคามเอกลักษณ์ความเป็นจีน

จากนโยบายการผสมกลมกลืน รัชกาลที่ 6 จึงทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2455 เพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีน กำหนดให้ผู้ที่กำเนิดในราชอาณาจักรไทยเป็นคนไทยไม่ว่าจะมีบิดามารดาเป็นคนสัญชาติใด กฎหมายฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีการใช้อำนาจอย่างหนึ่งเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้กับลูกหลานชาวจีน การประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงทำให้ลูกหลานชาวจีนถูกผสมกลมกลืนเป็นคนไทยมากขึ้น และในช่วงเวลานี้ที่โรงเรียนจีนเป็นแหล่งที่สำคัญในการสร้างความรู้สึกชาตินิยมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ในปี พ.ศ. 2461 มีวัตถุประสงค์เพื่อวางระบบปรับปรุงกิจการโรงเรียนเอกชนให้มีมาตรฐานและทำสามารถควบคุมโรงเรียนจีนได้ด้วย โดยโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายดังนี้

มาตรา 14 โรงเรียนราษฎร์ต้องจัดสอนนักเรียนให้อ่านเขียนเข้าใจภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่วพอสมควร

มาตรา 18 โรงเรียนราษฎร์ต้องจัดให้นักเรียนได้ศึกษาหน้าที่พลเมืองดี ปลูกฝังความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ และให้มีความรู้ในวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เป็นอย่างน้อย

กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นเสมือนกลยุทธการใช้อำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้โรงเรียนจีนเป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะลูกหลานชาวจีนให้คงความเป็นจีน

ในช่วงรัชกาลที่ 6 นี้ขณะที่มีความพยายามจะกลืนคนจีนเข้าสู่ความเป็นไทย วาทกรรม (Discourse) ความเป็นชาตินิยมหรือการตระหนักถึงความเป็นไทยได้ถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือที่กระตุ้นให้คนไทยรักชาติไว้หลายเรื่อง เช่น ปลูกใจเสือป่า โคลนติดล้อ สยามมานุสสติ เมืองไทยงตั้นเถิด เป็นต้น วาทกรรมความเป็นชาตินิยมยังคงได้รับการให้ความสำคัญต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนั้นอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้รับการเชิดชู ส่วนอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นจีนคือความเป็นอื่นในสังคมไทย

ปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาชาวจีนเป็นอย่างมากจากความคิดแบบชาตินิยมความเป็นไทย ดังนั้นจึงพยายามจะปกป้องผลประโยชน์ของคนไทยจากชาวจีน เนื่องจากมองว่าชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ก่อร่างสร้างตัวจนมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในประเทศเป็น

อย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องหาวิถีทางที่จะลดบทบาททางเศรษฐกิจของกลุ่มชาวจีน นโยบายการควบคุมการค้าขายของชาวจีนจึงถูกนำมาใช้

ปี พ.ศ. 2482 ประกาศใช้กฎหมายการสงวนสัมปทานการหารังนกซึ่งเคยเป็นของบริษัทชาวจีน และออกคำสั่งให้โรงเรียนรัฐบาลและหน่วยงานทั้งหมดที่ขึ้นกับกระทรวงให้อนุญาตเฉพาะหาบเร่ที่เป็นคนไทยเท่านั้นที่จะเข้าไปขายได้ ปีเดียวกันนี้มีการออกพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค เพื่อเอาคนไทยเข้าไปแทนที่คนจีนในการฆ่าหมูและขายส่งหมูภายใต้ข้อบัญญัติของกฎหมาย มีการแก้ไขพระราชบัญญัติยานพาหนะระบุว่าบุคคลที่มีได้มีสัญชาติไทยไม่มีสิทธิที่จะมีใบอนุญาตขับขีรถแท็กซี่ นอกจากนี้ปลายปี พ.ศ.2482 มีการประกาศพระราชบัญญัติบังคับโรงงานอุตสาหกรรมทั้งของรัฐและของเอกชนให้ใช้แรงงานสัญชาติไทยอย่างน้อยร้อยละ 75 ในปี พ.ศ.2484 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาชีวะและวิชาชีพ พระราชบัญญัติฉบับนี้จะระบุว่าอาชีวะหรือวิชาชีพใดที่กำหนดให้เป็นอาชีพสงวน ต่อมาในปี พ.ศ.2485 มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและงานที่ใช้วิชาชีพสี่สิบเอ็ดชนิดไว้เป็นอาชีพที่สงวนไว้ให้แกคนไทยทั่วราชอาณาจักร วัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายครั้งนี้ก็เพื่อแย่งอำนาจทางเศรษฐกิจให้กลับมาอยู่ในมือคนไทย จากการวางข้อจำกัดต่างๆที่จะทำให้คนจีนเสียผลประโยชน์และคนไทยได้รับประโยชน์

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองในส่วนของโรงเรียนจีนทางรัฐบาลได้มีการความงวดกวดขันต่อโรงเรียนจีน มีการแต่งตั้งสารวัตรศึกษาให้ออกตระเวนตรวจตราดูแลสอดส่องโรงเรียนราษฎร์ต่างๆ ว่าได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแห่งกฎหมายหรือไม่ ซึ่งรวมไปถึงโรงเรียนสอนภาษาจีนด้วย ช่วงเวลานี้เองกระทรวงศึกษาธิการสั่งปิดโรงเรียนจีนไปเป็นจำนวนมากโดยอาศัยพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศจีนได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่ชนะสงคราม ส่วนประเทศไทยตกอยู่ในฐานะเสมือนประเทศแพ้สงคราม ชาวจีนในพื้นที่จึงเกิดความรู้สึกภูมิใจในความเป็นชาวจีนมากยิ่งขึ้นรวมทั้งชาวจีนในประเทศไทย ดังนั้นจึงได้พากันจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์สอนภาษาจีนขึ้นใหม่อย่างแพร่หลาย

ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและจีน จะเห็นว่าการต่อสู้กันผ่านวาทกรรมชาตินิยมที่รัฐไทยสร้างขึ้นมา กฎหมายเป็นเทคโนโลยีหรือเทคนิคของการใช้อำนาจรูปแบบหนึ่งที่รัฐไทยนำมาใช้จัดการกับความสัมพันธ์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายก็คือการทำลายอัตลักษณ์ความเป็นจีนเพื่อกลืนเข้าสู่ความเป็นไทย ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติสัญชาติและพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เป็นกฎหมายที่พยายามทำลายอัตลักษณ์ความเป็นคน โดยแทนที่ด้วยอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่จะต้องมียุทธศาสตร์ไทย สามารถพูดอ่านเขียนภาษาไทยได้ ทางด้านศาสนาและความเชื่อของชาวจีนศาลเจ้าจีนซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนก็มีกฎหมายเกี่ยวกับศาลเจ้าที่รัฐไทยใช้ควบคุมศาลเจ้าเหล่านี้ ส่วนเป้าหมายอีกประการหนึ่งก็คือการลดอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนจีนลงจากการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจและอาชีพขึ้น กฎหมายจึงเป็นข้อกำหนด พร้อมๆทั้งเป็นบทลงโทษที่แสดงให้เห็นการ

ใช้อำนาจเพื่อกีดกันขัดขวางผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีน และเพิ่มอำนาจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งเป็นผู้ปกครอง

6.2 การนิยามความเป็นจีน

การนิยามความเป็นจีนภายในชุมชนนครปฐม สามารถกระทำได้ 3 ทาง กล่าวคือ

1. ดูประวัติความเป็นมาของบุคคลว่าอพยพมาจากประเทศจีนหรือไม่ หรือมีบรรพบุรุษเป็นคนจีนหรือไม่

2. ดูการปฏิบัติตามประเพณีความเชื่อ เช่น พิธีไหว้เจ้า กินเจ

3. ดูที่ความสามารถในการใช้ภาษาจีน

สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนมากมักจะพูดถึงหรือนิยามความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนของตนเองว่า เพราะมีบรรพบุรุษเป็นชาวจีน

คุณพงษ์ศักดิ์ กรรมการของสมาคมศิษย์เก่าฮั่วเอี้ยน พูดถึงความเป็นจีนของตนเองว่า

“พ่อแม่มาจากเมืองจีน มีญาติอยู่ที่เมืองจีน แล้วตั้งแต่เกิดที่บ้านพูดภาษาจีนกัน”

สำหรับนางกิมได้ เจ้าของร้านขายของชำ อายุ 58 ปี พูดถึงความเป็นจีนของตนเองว่านอกจากจะมีบรรพบุรุษเป็นคนจีนแล้ว ยังมีการปฏิบัติทางความเชื่อตามประเพณีจีนด้วย

“คนจีนต้องไหว้เจ้า ตรุษจีน ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้า จะได้ค้าขายดี เวลาไหว้ตรุษจีน มีของไหว้หลายอย่างพอไหว้เสร็จก็เอาไปแจกข้างบ้าน”

จะเห็นได้ว่าการนิยามความเป็นจีนในไทยขึ้นอยู่กับดัชนีทั้งสามอย่างข้างต้น

6.3 สัญลักษณ์กับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน

ถึงแม้ว่าคนจีนจะถูกผสมกลมกลืนจนกลายเป็นไทยไปมากแล้วก็ตาม ซึ่งเป็นผลมาจากกลยุทธ์ต่างๆที่รัฐไทยได้ดำเนินการ อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ภาวะปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์จีนสามารถรื้อฟื้นอัตลักษณ์ความเป็นจีนขึ้นมาได้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อแสดงถึงการดำรงอยู่ของความเป็นจีนและใช้สัญลักษณ์ที่นิยามตัวตนหรือบ่งชี้ความเป็นจีน เพื่อรวมกลุ่มในการรักษาผลประโยชน์ท่ามกลางการแข่งขันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในสังคมไทย

จากการศึกษาศาลเจ้าจีนปูนเก่าทางเจตมิมิบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีนนครปฐม เป็นอย่างมาก ซึ่งพอจะแยกเป็นประเด็นต่างๆได้ดังนี้

1. บทบาทต่อปัจเจกบุคคล ในประเด็นนี้ศาลเจ้าจีนถือว่าเป็นที่สถิตของเทพเจ้าต่างๆมากมาย จึงเป็นสถานที่ที่คนในชุมชน ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีนและคนไทยมากราบไหว้ เพื่อขอพรและบนบานสานกล่าวต่อเทพเจ้า

2. เป็นแหล่งให้ความรู้ทางด้านภาษาจีน เนื่องจากศาลเจ้าแห่งนี้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนสอนภาษาจีนด้วย

3. ศาลเจ้ามีส่วนในการช่วยเหลือสังคมด้านต่างๆ โดยการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ต่างๆ และบริจาคเงินแก่ผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ เป็นต้น

4. เป็นแหล่งอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวจีนให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยต่อไป ทั้งทางด้านความเชื่อ ศิลปะและภาษา

5. ทำให้ธุรกิจมีการไหลเวียนเนื่องจากศาลเจ้ามีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้มีธุรกิจเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม นอกจากนี้ในช่วงกินเจคนในชุมชนมีการตั้งร้านค้าขายอาหารเจมากมาย

6. เป็นจุดศูนย์รวมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในการปฏิสังสรรค์กันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ทำให้เกิดความสามัคคีเป็นปึกแผ่นในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน

7. เป็นแหล่งที่สั่งสอนศีลธรรมให้แก่คนในชุมชน กล่าวคือ ภายในศาลเจ้าจะประดับประดาไปด้วยรูปภาพต่างๆ ตามหลักความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายาน ขงจื้อและเต๋า ดังนั้นจึงมีรูปภาพเกี่ยวกับความกตัญญูต่างๆ ซึ่งเป็นการสั่งสอนลูกหลานชาวจีนให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ทั้งนี้ช่วยให้ครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีนมีการยึดเหนี่ยวกันอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ยังมีภาพเกี่ยวกับการทำความดี ภาพนรกสวรรค์ ทั้งนี้นับได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยอบรมสั่งสอนให้ทำความดี

ศาลเจ้าจีนจึงเป็นองค์การทางความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากต่อชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเปรียบเสมือนกับวัดไทยที่มีบทบาทอย่างมากต่อคนไทย ถึงแม้ว่าปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนจะรับเอาวัฒนธรรมตามแบบไทยไปมากแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตามโดยรวมแล้วศาลเจ้าจีนมีส่วนเป็นอย่างมากในการธำรงอัตลักษณ์และนิยามขอบเขตความเป็นชาติพันธุ์จีน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในเขตอ. เมือง จ. นครปฐม พบว่าเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะหรือสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นจีนที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ในเรื่องของความเชื่อ กลุ่มชาติพันธุ์จีนถึงแม้ว่าจะรับเอาความเชื่อแบบเถรวาทของไทยมาเป็นส่วนหนึ่งของตนเองแล้ว แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงมีความเชื่อในแบบพุทธมหายาน นับถือพระโพธิสัตว์และเทพเจ้าต่างๆ มีการยึดมั่นเรื่องความกตัญญู จะเห็นได้ว่าการเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษยังคงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชาวจีนในนครปฐม ประการที่สอง ด้านของภาษา กลุ่มชาติพันธุ์จีนยังคงให้ความสำคัญกับภาษาจีน ดังนั้นในสิ่งที่แบ่งแยกอัตลักษณ์ความเป็นไทยและจีนออกจากกันก็คือสัญลักษณ์ที่เป็นความเชื่อและภาษา ภายใต้องค์กรศาลเจ้ากลุ่มผู้นำเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการรื้อฟื้นสัญลักษณ์ทางภาษาและการจัดให้มีการต่อเนื่องของพิธีกรรมกินเจอันเป็นพิธีตามความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้นำเหล่านี้มีอำนาจในการตัดสินใจการดำเนินงานหรือทิศทางการกิจกรรมต่างๆ ของศาลเจ้าปุนเถ่ากงเจตัว ทั้งนี้สิทธิอำนาจของผู้นำได้มาจากพื้นฐานการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี สามารถที่จะสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ของศาลเจ้าได้

ทั้งนี้สำหรับสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนใน อ.เมือง จ.นครปฐมจะขอกล่าวถึงพิธีกรรมและความเชื่อโดยพิจารณาพิธีกินเจ ในฐานะสัญลักษณ์ที่ช่วยนิยามความเป็นจีน ส่วนภาษาจีนเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นมา เพื่อช่วยปลุกจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์ทั้งสองส่วนนี้ที่ศาลเจ้าจีนมีบทบาทเป็นอย่างมาในการรื้อฟื้นต่างก็นำมาซึ่งการรวมกลุ่มของชาวจีนเพื่อแสดงให้เห็นอำนาจและการดำรงอยู่ของชาวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งนี้การทำความเข้าใจการรื้อฟื้นสัญลักษณ์เพื่อนิยามความเป็นจีนจะต้องทำความเข้าใจบริบททางสังคมการเมืองไทยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนควบคู่กันไปด้วย

6.4 ศาลเจ้ากับภาษาจีน : สัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้น

ภาษาจีนเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมากต่อสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ภาษาจีนเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นความสำนึกทางชาติพันธุ์และเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์จีนขึ้นกลายเป็นสมาคมคนจีนตามกลุ่มภาษาต่างๆ นอกเหนือไปจากสมาคมพาณิชย์ สมาคมตระกูลแซ่ สมาคมผู้ที่พูดภาษาเดียวกันแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งจะแสดงถึงถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมก่อนที่จะอพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทยด้วย เช่น กลุ่มฮกเกี้ยนมาจากมณฑลฝูเจี้ยนทางตอนใต้ของจีน กลุ่มจีนแต้จิ๋วก็มาจากซัวเถาในมณฑลกวางตุ้ง กลุ่มจีนแคะมาจากมณฑลกว๋างสีและรอยต่อพรมแดนมณฑลกว๋างตุ้งและฮกเกี้ยน กลุ่มจีนไหหลำมาจากเกาะไหหลำทางตอนใต้ของมณฑลกว๋างตุ้งและจีนกว๋างตุ้งมาจากมณฑลกว๋างตุ้ง ในที่นี้กลุ่มภาษาจึงเป็นสิ่งที่นอกจากจะช่วยตอกย้ำอัตลักษณ์ของชาวจีนแต่ละกลุ่มแล้วยังช่วยตอกย้ำความสำนึกทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์จีนเกี่ยวกับ แหล่งที่มาของบรรพบุรุษอีกนัยหนึ่งเป็นความพยายามนิยามตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย สมาคมภาษาจึงถือได้ว่าใช้สัญลักษณ์ทางภาษาในการนำมาซึ่งการรวมตัวกันของคนจีนสมาคมประเภทนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามดิ้นรนเพื่อรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนท่ามกลางการครอบงำของวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้สมาคมกลุ่มภาษายังถูกตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยตอบสนองความจำเป็นต่อสมาชิกหลายประการ เช่น ช่วยคุ้มครองผลประโยชน์พิเศษในการประกอบอาชีพของสมาชิก ช่วยผู้ที่อพยพมาใหม่จากถิ่นบ้านเกิดเดียวกันโดยหางานให้ทำ แนะนำเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและจัดงานเลี้ยงชุมนุมผู้ที่มีมาจากตำบลหรือย่านเดียวกัน

สมาคมกลุ่มภาษายังมีการสร้างศาลเจ้าตามกลุ่มภาษาขึ้นด้วย เช่น ในจังหวัดนครปฐม “ศาลเจ้าอาม้าปูนเถ้ากง” และ “ศาลเจ้าโรงเจยงเฮงตั้ว” อยู่ในเขตอำเภอนครชัยศรีเป็นศาลเจ้าประจำกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว อยู่ในเขตอำเภอบางเลนเป็นศาลเจ้าประจำกลุ่มภาษาแต้จิ๋วและจีนแคะ นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าที่สร้างขึ้นสำหรับชาวจีนทุกกลุ่มภาษา เช่น ศาลเจ้าตาแป๊ะ (แป๊ะกง),ศาลเจ้าอานี้ยวและศาลเจ้าปูนเถ้ากงเจตั้ว ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองนครปฐม

ถ้าพิจารณาบทบาทของศาลเจ้าจะพบว่าศาลเจ้ามีบทบาทในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีนทางด้านภาษาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนซึ่งเป็นโรงเรียนแบบสมัยใหม่ การเรียนการสอนภาษาจีนเป็นสิ่งที่กระทำกันตามบ้านและศาลเจ้า โดยชาวจีนที่มีฐานะดีจะจัดหาครูชาวจีนซึ่งอาจจะเป็นคนจีนที่มีความรู้ทางการอ่านเขียนภาษาจีนเป็นอย่างดีที่มาตั้งรกรากในเมืองไทย หรือบางครั้งก็จะมีการเชิญมาประเทศจีน เพื่อมาอบรมสั่งสอนลูกหลานของพวกเขา การสอนภาษาจีนตามศาลเจ้าจีนนั้นจะมี “เฮียกง” หรือผู้ดูแลศาลเจ้าเป็นครูสอนประจำอยู่คนเดียว โดยใช้หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรม ส่วนค่าเล่าเรียนก็แล้วแต่ผู้ปกครองของนักเรียนจะให้ ซึ่งค่าตอบแทนอาจจะไม่ใช่เงินแต่เป็นข้าวสาร น้ำมัน หรือสิ่งของอื่นๆตามแต่จะให้

สำหรับในนครปฐมแล้วศาลเจ้าปูนเก่าคงเจตต์ถือว่ามีความมีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการอบรมสั่งสอนภาษาจีนแก่ลูกหลานชาวจีนในพื้นที่และบริเวณจังหวัดใกล้เคียง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงเรียนจีนแห่งแรกของจังหวัดนครปฐมคือ “โรงเรียนฮั่วเอี้ยะ” ซึ่งในปัจจุบันมีชื่อเป็นภาษาไทยว่า “โรงเรียนหอเอกราชวิทยา” อย่างไรก็ตามในสมัยหนึ่งโรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งนี้ได้ถูกปิดตัวลงพร้อมกับโรงเรียนจีนแห่งอื่นๆทั่วประเทศอันเนื่องมาจากนโยบายทางการเมืองในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สำหรับประเด็นนี้จำเป็นที่จะต้องมองย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนไทยและคนจีน เพื่อที่จะทำความเข้าใจการพยายามทำลายความเป็นชาติพันธุ์จีนซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย ดังนั้นการพยายามสลายอัตลักษณ์ความเป็นจีนวิถีทางหนึ่งซึ่งโรงเรียนสอนภาษาจีนก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้

อย่างไรก็ตามสำหรับกลุ่มคนจีนในนครปฐมแล้วก็ได้พยายามที่จะรื้อฟื้นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาเมื่อมีโอกาสดังเช่น หลังสงครามโลกครั้งที่สองจีนเป็นประเทศชนะสงครามความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์จีนได้ทำให้ชาวจีนเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนอย่างแพร่หลายอีกครั้ง ดังนั้นช่วงนี้ศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยะก็ได้ร่วมกันเปิดโรงเรียนจีนอีกครั้งคือโรงเรียน “กงหลินเอ็กเซียง” ดังนั้นช่วงระยะเวลานี้การพยายามรื้อฟื้นการสอนภาษาจีนอีกนัยหนึ่งภาษาจีนถูกใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นความคงอยู่และความภูมิใจในความเป็นจีน นอกจากนี้ภาษายังเป็นสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนใช้ต่อต้านหรือต่อสู้กับการพยายามผสมกลมกลืนชาวจีนให้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ความเป็นไทย แต่ในที่สุดจากนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับชาตินิยมโรงเรียนจึงถูกปิดลงอีกครั้ง อย่างไรก็ตามหลังจากที่สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนสอนภาษาจีนภายในศาลเจ้าปูนเก่าคงเจตต์ได้เปิดสอนขึ้นอีกครั้ง พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “หอเอกราชวิทยา” ทั้งนี้การเข้มงวดของรัฐไทยต่อชาวจีนลดลง ประกอบกับชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ จนทำให้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองในสังคมไทย เป็นโอกาสให้ชาวจีนนครปฐมสามารถรื้อฟื้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาของตนเองขึ้นมาอีกครั้ง เพื่อนิยามตัวตนความเป็นจีน การสอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลานชาวจีนนครปฐมยังถือได้ว่าเป็นการผลิตซ้ำทางสัญลักษณ์เพื่อดำรงความเป็นชาติพันธุ์จีนไว้ให้คงอยู่ต่อไป

จากการถูกผสมกลมกลืนเข้าสู่ความเป็นไทย ทำให้ความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของชาวไทยเชื้อสายจีนเกิดการเปลี่ยนแปลง

สมคิด ผู้รับหมาก่อสร้างอายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลาน เล่าให้ฟังว่า

“พ่อเกิดเมืองไทย ตอนนี้อายุ 70 ปี ฟูมาจากจีน ในบ้านเรียกพ่อว่าเตี้ย พ่อพูดภาษาจีนได้ ทำอาชีพรับหมาก่อสร้าง พ่อรุ่นหลานพูดภาษาจีนไม่ได้ ถ้าฟังพ่อรู้บ้าง ส่วนความรู้สึกว่าเป็นคนจีนมันน้อย เพราะพ่อแยกมาอยู่ต่างหากจากปู่ อยู่คนละตำบล ปัจจุบันอยู่กับพ่อ เวลาตรุษจีนก็ไม่ได้ไหว้เจ้า”

สมควร อายุ 52 ปี อาชีพช่างไฟฟ้า เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นลูก เล่าให้ฟังว่า

“พ่ออพยพมาจากจีน ผมพูดจีนได้ ฟังได้ แต่ไม่ได้เรียนโรงเรียนจีน ความรู้สึกว่าเป็นคนจีนคิดว่าดี เชื้อใจกันดี แต่ไม่รู้สึกไม่ดีกับคนไทย ภรรยาเป็นคนไทยแท้ ลูก 3 คนพูดจีนไม่ได้เลย”

นิตยา ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ อายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลาน

“แม่เป็นคนไทย พ่อก็เกิดเมืองไทย ปู่เกิดเมืองจีน พ่อพูดจีนได้ฟังได้ ตัวเองพูดจีนไม่ได้ แต่อยากพูดได้ เวลาเทศกาลที่บ้านก็ทำพิธีตามแบบจีน แต่รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนจีนอยู่แค่ครั้งเดียว”

สมเกียรติ อายุ 71 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาจากประเทศจีน เล่าว่า

“พูดได้ ลูกๆเกิดเมืองไทยก็พูดจีนได้ หลานเกิดเมืองไทยพูดได้ ห้าสิบเปอร์เซ็นต์ หลานเกิดเมืองไทยพูดจีนไม่ได้ มันขึ้นอยู่กับครอบครัวต้องการฝึกฝนเพื่อการค้าหรือขึ้นอยู่กับสังคม ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้ใช้ภาษาจีนลูกก็พูดไม่ได้”

สมศรี อายุ 70 ปี เป็นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นลูก ประกอบอาชีพแม่บ้าน

“อ่านเขียนฟังพูดได้ ถ้าเป็นรุ่นพ่อพูดได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ลูกห้าสิบเปอร์เซ็นต์ หลานไม่ได้ หลานไม่ได้”

สุชาติ อายุ 26 ปี อาชีพรับราชการ เป็นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลาน

“พอรู้จากการคลุกคลีกับคนจีน ทำงานร่วมกัน การใช้ภาษาของคนจีน รุ่นลูกห้าสิบเปอร์เซ็นต์ หลานยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ หลานพูดไม่ได้ เป็นการคาดคะเนที่เห็น แต่ขึ้นอยู่กับครอบครัวและโอกาสและความจำเป็น”

จะเห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีน ในแต่ละรุ่นมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนแตกต่างกันออกไป คือรุ่นพ่อแม่ที่อพยพมาจากประเทศจีนจะสามารถใช้ภาษาจีนได้ดีกว่าคนรุ่นลูก รุ่นหลานและรุ่นเหลน แต่ทั้งนี้ความสามารถในการใช้ภาษาจีนก็ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัว และความจำเป็นในการใช้

เมื่อวิเคราะห์ถึงการใช้ภาษาจีนสามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ การใช้ภาษาจีนเพื่อสนทนา และการใช้ภาษาจีนเพื่อการเขียนและการอ่าน การเรียนการสอนภาษาจีนโรงเรียนหอแอกวิทยาก็เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีนสามารถสนทนาและอ่านเขียนได้ มีการแบ่งระดับการเรียนออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูงและระดับสูงพิเศษ มีอาจารย์สอนประจำ 3 คน เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน 2 คน อีก 1 คน เป็นชาวจีนที่มีญาติพี่น้องที่มาตั้งรกรากอยู่ในนครปฐม จึงได้เดินทางมาเรียนภาษาไทยจากสถาบันราชภัฏและสอนภาษาจีนไปด้วย

จากการสัมภาษณ์ครูสอนภาษาจีนของโรงเรียนแห่งนี้ซึ่งมาจากประเทศจีนและเป็นครูผู้ชายคนเดียวในบรรดาครูประจำ 3 คน ซึ่งสามารถพูดภาษาไทยได้ เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ผู้ที่มาเรียนภาษาจีนที่นี่ มีทั้งเด็กอายุตั้งแต่ 11 ปี ไปจนถึงผู้ใหญ่อายุประมาณ 62 ปี จะมาเรียนกันตอนเย็นกับวันเสาร์ อาทิตย์ บางคนก็มีพื้นฐานมาบ้างแล้ว”

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มาเรียนภาษาจีน ณ โรงเรียนหอแอกวิทยา ซึ่งสามารถมองเห็นภาพเกี่ยวกับสาเหตุของการมาเรียนภาษาจีน

ผู้ให้สัมภาษณ์รายแรกเป็นหญิงชาวไทยเชื้อสายจีนอายุ 21 ปี ปัจจุบันเรียนอยู่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ชั้นปีที่ 2 ได้เล่าถึงสาเหตุการมาเรียนภาษาจีนว่า

“ต้องการเรียนไว้เป็นความรู้ เวลาเรียนจบสามารถทำงานได้ เพราะภาษาจีนตอนนี้ก็สำคัญ”

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 32 ปี ประกอบอาชีพเป็นครูฝึกอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพ เล่าให้ฟังว่า

“รู้จักกับครูก็มาเรียน ตอนนั้นพอเขียนอ่านได้แล้ว เรียนมาเกือบปี ภาษาจีนยากมากกว่าจะสอบได้ผ่านแต่ละชั้น กว่าที่จะแต่งประโยคได้ใช้เวลานาน”

หญิงชาวไทยเชื้อสายจีนอายุ 43 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้ไม่ได้เป็นผู้เรียนแต่เป็นผู้ปกครองของเด็กที่มาเรียน เล่าให้ฟังถึงสาเหตุที่ส่งเสริมให้ลูกเรียนภาษาจีนว่า

“เป็นลูกหลานคนจีน อยากให้รู้ภาษาจีนเอาไว้ มีลูก 2 คน ลูกสาวเพิ่งมาเรียนไม่นาน ที่นี่เค้ามีเทปให้ฟัง มีครูมาจากจีน ลูกชายยังไม่ได้เรียนเพราะตอนนี้ไปอยู่หอพักเรียนที่ลาดกระบัง”

ชายชาวไทยเชื้อสายจีน อายุ 19 ปี ปัจจุบันเรียนระดับชั้นปริญญาตรี ให้เหตุผลที่มาเรียนว่า

“มาเรียนเพราะจะได้อ่านตำรายาภาษาจีนได้ ที่บ้านขายยาทั้งแผนปัจจุบันและแผนโบราณ ต้องติดต่อซื้อสมุนไพรจากเมืองจีน”

จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวพบว่าพอที่จะสรุปสาเหตุการหรือจุดประสงค์การมาเรียนภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนได้ดังนี้

1. เนื่องจากตนเองเป็นลูกหลานชาวจีน จึงเห็นว่าน่าจะรู้ภาษาจีนไว้บ้าง
2. เพื่อใช้ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ภาษาจีนและติดต่อกับชาวจีน
3. เรียนเพราะสนใจ อยากอ่านเขียนภาษาจีนได้

ดังนั้นจากสาเหตุการมาเรียนภาษาจีนเหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงเห็นประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในด้านภาษาจีนเองไว้ อีกนัยหนึ่งการที่มาเรียนภาษาจีนที่โรงเรียนหอเอกวิทยาซึ่งพบว่าต้องการนำความรู้ภาษาจีนไปใช้ประโยชน์ในการทำงานสามารถติดต่อกับชาวยุโรปกับชาวจีนซึ่งเป็นพวกเดียวกันได้ ดังนั้นจากสภาพสังคมปัจจุบันถึงแม้ว่าคนจีนจะรับเอาวัฒนธรรมแบบไทยมาเป็นส่วนหนึ่งของตน แต่ในบางสถานการณ์การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนย่อมมีประโยชน์เป็นอย่างมากโดยเฉพาะในการทำงานหรือติดต่อกับชาวยุโรปกับชาวจีน การแสดงตัวตนความเป็นจีนผ่านทางภาษาย่อมนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่ตามมา

การที่ลูกหลานชาวจีนมาเรียนภาษาจีนจากโรงเรียน ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ ทำให้เกิดการรวมตัวกันของลูกศิษย์ในรูปของสมาคมกลายเป็น “สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเอี้ยนนครปฐม” เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆร่วมกัน กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย

- กิจกรรมเพื่อสาธารณะ เช่น การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ให้เงินทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนยากจน
- จัดตั้งวงดนตรีของศิษย์เก่าเพื่อเล่นตามงานต่างๆ แล้วแต่จะได้รับเชิญไป
- การจัดงานเลี้ยงชุมนุมศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันโรงเรียนฮั่วเอี้ยน
- ทักตักศึกษาท่องเที่ยว

กิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีน

6.5 ศาลเจ้ากับความเชื่อและพิธีกรรมกินเจ : สัญลักษณ์แห่งความเป็นจีน

นอกจากภาษาจะเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่อนิยามอัตลักษณ์ความเป็นจีน พิธีกรรมกินเจซึ่งถูกจัดขึ้นโดยศาลเจ้าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อในแบบจีน ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการใช้ประเพณีเดิมเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นชาติพันธุ์จีน สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของ Turner เพื่อทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในพิธีกรรม ตลอดจนเป้าหมายที่ผู้เข้าร่วมต้องการจากการร่วมประกอบพิธีกรรม และตีความความหมายต่างๆที่ซ่อนเร้นอยู่ในสัญลักษณ์ต่างๆที่เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรม ความหมายเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อต่างๆที่แอบแฝงอยู่ในสัญลักษณ์เหล่านี้ ส่วนแนวคิดของ Cohen ได้นำมาใช้วิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆที่ใช้ใน

การแสดงให้เห็นการคงอยู่หรือการดำรงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในที่นี้จึงนำมาใช้วิเคราะห์พิธีกรรมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์จีนท่ามกลางการอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในสังคมไทย

ความเป็นมาของพิธีกรรมการกินเจ

สำหรับตำนานเกี่ยวกับดาวนพเคราะห์ ซึ่งเป็นที่มาของเทศกาลกินเจมีเรื่องเล่าหลายกระแสดังพอสรุปได้ดังนี้

1. ดาวพระเคราะห์ 9 ดวง ได้แก่ พระอาทิตย์ (ดาวไท่เอี๊ยวแซ) , พระจันทร์ (ดาวไท่อิมแซ) , พระอังคาร (ดาวฮวยแซ) , พระพุธ (ดาวจื๊ยแซ) , พระพฤหัสบดี (บ๊ิกแซ) , พระศุกร์ (ดาวกิมแซ) , พระเสาร์ (ดาวไท่วแซ) , พระราหู (ดาวล่อเกาแซ) และพระเกตุ (ดาวโกยไต้วแซ) ดาวนพเคราะห์เหล่านี้เป็นผู้กำหนดธาตุดิน น้ำ ลม ไฟและทองให้โลกมนุษย์เป็นไปปกติ เนื่องจากถ้าความมนุษย์ขาดธาตุลมก็จะถึงแก่ความตาย สัตว์น้ำหากขาดน้ำก็ไม่อาจอยู่ได้ ต้นไม้ถ้าขาดดินก็สิ้นสลาย สัตว์โลกทั้งหลายหากไร้ธาตุไฟในตัวก็ไม่สามารถอยู่ได้ ส่วนทองก็เป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจมาทุกยุคทุกสมัย หากขาดทองแล้วจะใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการซื้อขาย ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงต้องบูชาดาวนพเคราะห์
2. ดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 ดวงนั้นเป็นภาคหนึ่งของพระพุทธรูป 7 องค์ กับพระโพธิสัตว์ 2 องค์ ตามตำนานเล่าว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับ ณ ศิवालันถสถาน พรั่งพร้อมด้วยพระโพธิสัตว์ , พระอินทร์ , พระพรหม , นาค , ยักษ์ , กิณนรและคนธรรพ์ วันหนึ่งพระโพธิสัตว์มัญชุศรีได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อันพระเคราะห์ทั้ง 7 นั้น ได้บำเพ็ญกุศลสร้างสมมาอย่างไรจึงรุ่งเรืองด้วยมหานาภาพและรัศมีเห็นปานนี้”

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตอบว่า “ดูก่อนมัญชุศรี อันพระเคราะห์ทั้ง 7 นั้น แท้จริง คือ อติตพุทธรูปทั้ง 7 ทรงแบ่งภาคมาอุบัติต่างหากและพระราหู พระเกตุนั้นเล่าก็พระโพธิสัตว์ 2 พระองค์แบ่งภาคมาเช่นกัน

ในพระสูตรปักเต่าแก้วสุดเสียวใจ เอียะซีว เมียวเก็ง กล่าวนามพระพุทธรูป 7 องค์กับพระโพธิสัตว์ 2 องค์ ที่แบ่งภาคลงมาเป็นดาวนพเคราะห์เพื่อโปรดสัตว์โลกไว้ว่า

1. พระวิชัยโลกมจรพุทธรูป เป็นพระอาทิตย์
2. พระศรีรัตนโลกประภาโฆษอิศวรพุทธรูป เป็นพระจันทร์
3. พระเวปุลลรัตนโลกสุวรรณสีทิพุทธรูป เป็นพระอังคาร
4. พระอโศกโลกวิชัยมงคลพุทธรูป เป็นพระพุธ
5. พระวิสุทธอาศรมเวปุลลปรัชญาวิภาคพุทธรูป เป็นพระพฤหัสบดี
6. พระธรรมมติธรรมสาครจรโลกมโนพุทธรูป เป็นพระศุกร์
7. พระเวปุลลจันทรโลกภัสซชไวฑูรย์พุทธรูป เป็นพระเสาร์
8. พระโพธิสัตว์ศรีสุขโลกปัทมคระอลังการ เป็นพระราหู
9. พระโพธิสัตว์ศรีเวปุลลสังสารโลกสุโขอิศวร เป็นพระเกตุ

3. ส่วนบางตำนานก็บอกว่าการกินเจเป็นการไว้ทุกข์ให้แก่พระมหากษัตริย์ กล่าวคือมีพระมหากษัตริย์องค์หนึ่งทรงหนีเข้าศึกไปสวรรคตในทะเล ราษฎรชาวอันมีความอาลัยในพระองค์เป็นอันมาก จึงพากันสยายผมนุ่งขาวห่มขาวกินเจไว้ทุกข์ ให้แก่พระองค์ทั้งแผ่นดิน ฝ่ายศัตรูผู้ยึดครองอยู่เห็นพฤติกรรมผิดปกติ ดังนั้นจึงถามแต่จะบอกความจริงว่าไว้ทุกข์บำเพ็ญบุญอุทิศส่วนกุศล ให้แก่กษัตริย์องค์ก่อนก็เกรงจะถูกขัดขวางและมีอันตราย จึงแสร้งบอกไปว่าทำพิธีบูชาดาวและในการกินเจพอครบกำหนดก็พากันจัดเครื่องบูชาใส่กระทงไปในน้ำเพื่อบูชาพระศพของพระองค์ในทะเล ถ้าดูตามพงศาวดารจีน มีสมัยหนึ่งกษัตริย์องค์สุดท้ายได้ถูกพวกมองโกลจับได้ หนีไปลงเรือออกทะเล แล้วเรือล่มลงจึงสวรรคตในทะเล เป็นอันสิ้นแผ่นดินซ่ง (สันต์ สุวรรณประทีป , 2526 : 133-134)

4. อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าเมื่อประมาณ 1,500 ปีมาแล้ว ในสมัยกษัตริย์มณฑลกงไช้ มีพระราชโอรส 9 พระองค์ แต่ละพระองค์ได้ฝึกการต่อสู้คนอย่างกัน ต่อมาพวกกงไช้ยัดหรือไต่leyัดได้ยกทัพมาประชิดชายฝั่งทะเลของมณฑลกงไช้ กษัตริย์ของมณฑลกงไช้ก็ให้พระราชโอรส 9 พระองค์ออกไปทำศึกและศึกครั้งนี้ยืดเยื้อถึง 3 ปี ซึ่งในการปะทะกันทุกครั้งฝ่ายพระราชโอรสทั้ง 9 จะเป็นฝ่ายปราชัยเสมอ พอถึงฤดูมรสุมฝ่ายกงไช้ยัดหรือไต่leyัดจะยกทัพกลับไปหาเสบียงกันเมื่อหมดหน้ามรสุมก็จะยกทัพมาทำศึกต่อไป และในศึกครั้งนี้พระราชโอรสทั้ง 9 พระองค์ได้วางแผนการไว้อย่างดี แต่ฝ่ายกงไช้ยัดหรือไต่leyัดได้อ่านแผนการและกลยุทธ์ออก จึงได้วางแผนซ้อนแผนอีกทีหนึ่ง และในศึกครั้งนี้เองทำให้พระราชโอรสทั้ง 9 ลี้พระชนม์ ต่อมาพระราชโอรสทั้ง 9 ได้กลายเป็นเทพและคอยดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนชาวมณฑลกงไช้ให้ร่มเย็นเป็นสุข กระทั่งต่อมาพระราชโอรสทั้ง 9 ได้เห็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การปล้นและการลักขโมยของชาวมณฑลกงไช้ พระราชโอรสองค์ที่ 1 จึงได้แปลงกายมาเป็นคนขอทาน และได้ไปขอทานที่บ้านเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อลิ้วก้วยซึ่งเป็นคนใจบุญ เศรษฐีผู้นี้ก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี

ก่อนที่พระราชโอรสองค์ที่ 1 จะเข้าไปพักผอนนั้นพระองค์ได้กล่าวว่ายมีน้องๆที่ติดตามอีก 8 คน ท่านเศรษฐีจะยินดีให้การต้อนรับหรือไม่ ท่านเศรษฐีก็ตอบรับว่าเชิญตามสบายเป็นอันว่าคืนนั้นพระราชโอรสทั้งหมดที่แปลงกายมาได้เข้าพักในบ้านของเศรษฐีในบุญผู้นั้น วันรุ่งขึ้นเศรษฐีได้เข้าพบกับบุคคลทั้ง 9 และได้สอบถามพระราชโอรสองค์ที่ 1 ถึงความเป็นมาก็ได้คำตอบว่าพวกพระองค์เป็นเทวดาแปลงกายลงมาดูแลทุกข์สุขของชาวมณฑลกงไช้ และได้ขอให้เศรษฐีถือศีลกินเจ ผลไม้ 5 อย่าง ผัก 6 อย่าง พร้อมกับจุดตะเกียง 9 ดวง อันหมายถึงพระราชโอรสทั้ง 9 พระองค์ เพื่อให้ชาวมณฑลกงไช้ได้พ้นจากภัยพิบัติต่างๆ พร้อมทั้งจะได้เป็นตัวอย่างแก่ชาวมณฑลกงไช้ด้วย และในระหว่างการกินเจ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามกินของคาวทุกชนิด ห้ามดื่มของมึนเมา ห้ามร่วมประเวณี ห้ามกินผักที่มีรสจัดและต้องทำให้บริสุทธิ์ เมื่อพระราชโอรสองค์ที่ 1 ทรงแนะนำเสร็จเรียบร้อยแล้วได้หายตัวไปในทันที ซึ่งท่านเศรษฐียังจำได้ว่าตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ท่านจึงได้เอาวันนี้เป็นวันกินเจวันแรก และยังได้ตั้งปณิธานเอาไว้ว่าจะกินเจให้ครบ 9 วัน เพื่อจะได้ระลึกถึงพระราชโอรสทั้ง 9 พระองค์ (วิสันต์ ท้าวสูงเนิน , ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : 92-93)

6.6 เทศกาลกินเจของศาลเจ้า “ปุนเถ่ากงเจตัว”

พิธีกรรมการกินเจเป็นพิธีกรรมสำคัญในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยถือเอาวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจีนเป็นวันเริ่มเทศกาลกินเจรวม 9 วัน 9 คืน ซึ่งเป็นการถือศีลเพื่อเป็นการบูชาดาวนพเคราะห์ งดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ห้ามฆ่าสัตว์ งดเว้นการร่วมประเวณี ไม่พูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบคาย พูดจาเพื่อจ้อเหลวไหล ไม่ดื่มสุราของมึนเมา

สำหรับจังหวัดนครปฐม วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจีน ประมาณช่วงเดือนตุลาคม พิธีกรรมการกินเจได้ถูกจัดขึ้น ณ ศาลเจ้าปุนเถ่ากงเจตัวเป็นประจำทุกปี มีผู้มาร่วมงานมากที่สุดและยังมีการจัดขบวนแห่ไปตามถนน ส่วนบริเวณรอบนอกศาลเจ้าจะเต็มไปด้วยร้านขายอาหารเจนานาชนิดคอยให้บริการแก่ผู้ถือศีลกินเจ อย่างไรก็ตามศาลเจ้าก็มีการจัดเตรียมอาหารเจไว้แจกจ่ายแก่ผู้มาร่วมพิธีด้วย

ก่อนที่เทศกาลกินเจ ณ ศาลเจ้าแห่งนี้จะเริ่มขึ้นประมาณ 3 วัน จะมีการทำความสะอาดศาลเจ้าและยกเสาโกเต้ง ถ้าจะกล่าวถึงพิธีกรรมกินเจจะเป็นพิธีที่ประกอบไปด้วยพิธีสำคัญหลักๆ ดังนี้

1. พิธียกเสาโกเต้ง เมื่อจะเริ่มพิธีกินเจจะต้องมีการยกเสาโกเต้งซึ่งมีลักษณะเป็นเสาไม้ไผ่ ตั้งอยู่หน้าโรงเจ ที่ยอดเสาจะแขวนตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง หมายถึง เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าที่จะเสด็จลงมายังโลกมนุษย์ในพิธีกินเจและมีธงสีเหลืองอยู่บนยอดเสา ตะเกียงน้ำมันนี้จะถูกจุดอยู่ตลอด 9 วันที่มีพิธีการยกเสาโกเต้งนี้จะกระทำในช่วงเวลาประมาณเที่ยงวัน หลังจากยกเสาโกเต้งเรียบร้อยแล้วก็จะมีการจุดประทัด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความศรัทธาต่อเทพเจ้า ในขั้นตอนนี้การยกเสาโกเต้งและจุดตะเกียงทั้ง 9 ดวง จึงเป็นสัญลักษณ์ว่าพิธีกินเจได้เริ่มขึ้นแล้ว

2. การแห่ขบวนของเทพเจ้าเพื่อเยี่ยมโลกมนุษย์ ในวันที่ 6 ของพิธีกินเจคือในวันขึ้น 6 ค่ำ ก็จะมีการจัดขบวนแห่เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า โดยเชิญเทพเจ้าประทับในเกี้ยว เพื่อแห่ไปตามถนน ก่อนที่ขบวนแห่จะเริ่มเดินออกจากประตูศาลเจ้าก็จะมีจุดประทัดเป็นสัญญาณ พร้อมทั้งมีเสียงดนตรีจากกลอง ฆ้อง ปี่ ซอ ฉาบ บรรเลงเสียงดัง เดินไปตามเส้นทางที่กำหนดไว้ สองข้างทางที่ขบวนแห่ไปถึงก็จะมีประชาชนเฝ้าดูอยู่อย่างหนาแน่น หลังจากเสร็จสิ้นการแห่แล้วในคืนเดียวกันนี้เวลาประมาณ 23.00 น. ก็จะมีการลอยกระทงเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

นอกจากนี้ในงานพิธีกินเจจะมีการแสดงจ๊วตตลอด 9 วัน 9 คืน ทั้งนี้เวทีแสดงหรือที่เรียกว่าโรงจ๊วจะถูกตั้งหันหน้าไปทางศาลเจ้าและโรงเจ เพื่อแสดงให้เทพเจ้าชม ในขณะที่เดียวกันก็เป็นความบันเทิงอย่างหนึ่งให้แก่ผู้มาร่วมงานกินเจของศาลเจ้า

6.6.1 สัญลักษณ์หลักของพิธี

พิธีกรรมการกินเจเป็นพิธีกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ทั้งนี้ชุดความหมายที่เป็นบริบทของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์หลักของพิธีกรรมการกินเจนั้น ประกอบไปด้วยความหมาย 2 ชุด ความหมายในขั้วอุดมคติ (Ideological Pole) และความหมายในขั้วความรู้สึก (Sensory Pole)

เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ในความหมายขั้วอุดมคติเป็นความหมายที่ติดตัวมากับเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าแต่เดิม ถือว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ความหมายของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าตามขั้วอุดมคตินี้มีอยู่หลายความหมาย

ความหมายแรก เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าในฐานะภาคหนึ่งของพระพุทธรูปเจ้า 7 องค์ และพระโพธิสัตว์ 2 องค์ อันได้แก่

1. พระวิชัยโลกมจรพุทธะ
2. พระศรีรัตนโลกประภาโมชะอิศวรพุทธะ
3. พระเวปุลลรัตนโลกสุวรรณสิทธิพุทธะ
4. พระอโคกโลกวิชัยมงคลพุทธะ
5. พระวิสุทธิอาศรมโลกเวปุลลปรัชญาวิภาคพุทธะ
6. พระธรรมมติธรรมสาครจรโลกมโนพุทธะ
7. พระเวปุลลจันทรโคกไทภัสชไวศุรย์พุทธะ
8. พระศรีสุขโลกปัทมครรภอลังการมหาโพธิสัตว์
9. พระศรีเวปุลลสังสารโลกสุขะอิศวรมหาโพธิสัตว์

พระพุทธรูปเจ้าทั้ง 7 และพระโพธิสัตว์ 2 องค์ทรงตั้งปณิธานว่าจะโปรดสัตว์ จึงได้แบ่งภาคมาเป็นเทพเจ้า 9 องค์ คือ

1. ใต้ดวงเอ็งเม้งทิมหลังไห้แซกุน
2. ใต้เจ็ยกอิมเจ็งก้อมั้งจ้วนแซกุน
3. ใต้ด้วงจิงหยิงหลกซึ้งเจงแซกุน
4. ใต้เฮ้งเฮียงเม้งบุงเคียนิวแซกุน
5. ใต้ปักต้วจ้วนเนี่ยมเจงกั้งแซกุน
6. ใต้โพ้วปักเก็กบูเคียนิวแซกุน
7. ใต้เปี้ยวเพียนกวงผั่วกวงกวงแซกุน
8. ตั่งเม้งจ้วนแซกุน
9. คู้นกวงไลเพี้ยกแซกุน

เทพเจ้าทั้ง 9 พระองค์ มีอำนาจในการควบคุมดิน น้ำ ลม ไฟและทองคำ ทำให้โลกมนุษย์ดำเนินไปอย่างปกติสุข ได้แบ่งภาคต่ออีกวาระหนึ่งเป็นดาวนพเคราะห์ 9 ดวง ได้แก่

1. ดาวไท่เอี๊ยวแซ คือ พระอาทิตย์
2. ดาวไท่อิมแซ คือ พระจันทร์
3. ดาวฮวยแซ คือ พระอังคาร
4. ดาวจี้ยแซ คือ พระพุธ
5. ดาวบักแซ คือ พระพฤหัสบดี
6. ดาวกิมแซ คือ พระศุกร์
7. ดาวไท้วแซ คือ พระเสาร์
8. ดาวล่อเกาแซ คือ พระราหู
9. ดาวโกยไต้วแซ คือ พระเกตุ

เทพเจ้าทั้ง 9 พระองค์ เป็นเทพที่มีความเมตตาทรงควบคุมดาวนพเคราะห์ให้เกิดขึ้นตามวิถีโคจรด้วยความบริสุทธิ์ ทั้งยังคอยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของสัตว์โลกด้วย ดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 นี้ต่างกระทำการในหน้าที่หมั่นเวียนธาตุทั้ง 5 ให้แก่โลกมนุษย์ นับเป็นเวลาหลายล้านปีมาแล้วโดยมิได้หยุดหย่อนแม้แต่น้อย ถ้าหากดาวนพเคราะห์เหล่านี้หยุดพักแม้แต่วันที่เดียวภัยพิบัติก็จะเกิดขึ้นแก่ชาวโลก ถ้าพิจารณาความหมายของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ตามความหมายแรกนี้จะเห็นว่าสะท้อนถึงความเชื่อของชาวจีนที่เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อแบบเต๋าที่นับถือเทพเจ้าหลายองค์และความเชื่อแบบพุทธศาสนา นิกายมหายานที่มีพระพุทธเจ้าหลายองค์และเชื่อในเรื่องพระโพธิสัตว์

ความหมายที่สอง มองเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าว่าเป็นกษัตริย์จีนองค์หนึ่ง ซึ่งตามพงศาวดารจีนบอกว่าเป็นกษัตริย์ราชวงศ์ซ้ององค์สุดท้ายที่หนีพวกมองโกลไปเสียชีวิตในทะเล

ความหมายที่สาม เป็นความหมายที่เกิดจากตำนาน เป็นโอรสทั้ง 9 ของกษัตริย์ มณฑลกงไช้

จากความหมายที่สองและสามจะเห็นได้ว่าเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า มีฐานะเป็นกษัตริย์และโอรสกษัตริย์และโอรสของกษัตริย์

อย่างไรก็ตามความหมายข้างต้นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความหมายในทางอุดมคติของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าทั้งสิ้น แม้ว่าจะมีการปรุงแต่งเพิ่มเติมบ้างก็ตาม และเป็นความหมายที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทั้งเต๋าและพุทธศาสนานิกายมหายาน

ส่วนความหมายอีกชุดหนึ่งเป็นความหมายที่เกิดจากการนิยามหรือตีความโดยคนทั่วไป เป็นชุดความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ซึ่งนำมาใช้อธิบายเกี่ยวกับเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ความหมาย

ในลักษณะนี้เรียกว่าเป็นความหมายทางด้านความรู้สึก (Sensory Pole) ความหมายชุดนี้ถือว่ามีความสำคัญมากต่อสถานภาพของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าในปัจจุบัน เพราะเป็นความหมายที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ในจิตใจและความรู้สึกของคนทั่วไปและสามารถแสดงถึงสิ่งที่ผู้คนต้องการและแสวงหา จึงนำความต้องการดังกล่าวมอบให้กับเทพที่ตนเชื่อถือและศรัทธา กรณีของการแสดงพิธีกรรมการกินเจนี้ผู้ที่จัดพิธีและผู้ที่เกี่ยวข้องได้สร้างชุดคำอธิบายเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าขึ้นมาให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์แก่เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าเชื่อมโยงกับบริบทสังคมไทย จากความคิดความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับบริบทสังคมไทย ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนได้ถูกกลืนเข้าสู่สังคมไทยอย่างมากแล้ว แต่ก็ยังคงดำรงรักษาความเชื่อในแบบฉบับของชาวจีนเอาไว้ อย่างไรก็ตามก็เป็นความเชื่อที่สามารถเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับความเชื่อของชาวไทยพุทธ ดังนั้นความหมายของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าในพิธีกินเจสำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนปัจจุบันจึงเป็นเทพที่มีอำนาจสูง เป็นพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์ที่สามารถกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ได้ อำนาจของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้ามาจากความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส มีความเมตตา คอยปกป้องคุ้มครองดูแลให้มนุษย์มีความสุข จากความหมายนี้สะท้อนให้เห็นความต้องการของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ต้องการอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยปกป้องให้เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ช่วยบันดาลความสุข โชคลาภ การถือศีลกินเจจึงเป็นวิธีที่จะเข้าถึงเทพเพื่อขอให้ช่วยตอบสนองความต้องการดังกล่าว

6.6.2 เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า : สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในภาวะ Liminality

ในช่วงภาวะ Liminality Period ของการประกอบพิธีกรรม Turner ถือว่าเป็นช่วงเวลาพิเศษที่แยกออกจากชีวิตปกติ เป็นกิจกรรมที่แต่ละคนเลือกที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ และในภาวะนี้สามารถนำไปสู่การรวมกลุ่มชั่วคราวที่เรียกว่า Communitas ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อพิธีกรรมการกินเจถูกจัดขึ้น เพื่อประกอบพิธีกรรมร่วมกันและเพื่อตอบสนองความต้องการบางประการ เพราะมีจุดประสงค์เพื่อชำระล้างร่างกายจิตใจให้บริสุทธิ์จะได้สามารถเข้าถึงเทพเจ้าที่มีความบริสุทธิ์มีบารมีและได้รับสิ่งที่เทพเจ้าดลบันดาลเกี่ยวกับความสุขของชีวิตทางโลก การรวมกลุ่มแบบนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ณ ช่วงเวลาพิเศษนี้เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าจึงเป็นสัญลักษณ์หลักที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดการแสดงเชิงพิธีกรรม ประกอบกับเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าถูกมองว่ามีพลังอำนาจ ด้วยสถานภาพที่ดำรงอยู่นี้ ผู้ที่เข้ามาร่วมในพิธีกรรมต่างก็ต้องการพลังส่วนหนึ่งของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า เพื่อช่วยดลบันดาลให้ความต้องการซึ่งเกี่ยวข้องกับความสุขสมบูรณ์พูนสุขของชีวิตทางโลกให้เป็นจริงขึ้นมาได้

สำหรับผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม ภายในพิธีกรรมผู้ที่เข้าร่วมแสดงจะประกอบด้วยคน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนที่ทำหน้าที่ต่างๆในการก่อให้เกิดพิธีกรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการดูแลและส่งเสริมให้การแสดงเชิงพิธีกรรมดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบ ได้แก่ คณะกรรมการของศาลเจ้าและอาสาสมัครทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทย มีบทบาทอย่างมากในการจัดเตรียมงานก่อนที่เทศกาลกินเจจะเริ่มขึ้นภายในศาลเจ้าและโรงเจ ทั้งทางด้านการจัดเตรียมสถานที่ ตกแต่งประดับไฟ ทำความสะอาด

บริเวณลานของศาลเจ้า จัดเตรียมการทำอาหารเจเพื่อเลี้ยงผู้มาร่วมงานและมีการปรุงอาหารเจแจกจ่ายแก่ผู้คนที่ไปด้วย ตลอดระยะเวลา 9 วัน 9 คืน และทางศาลเจ้ามีการตั้งโต๊ะรับบริจาคเงิน โดยมีชาวไทยเชื้อสายจีนสูงอายุที่สามารถเขียนภาษาจีนได้ เป็นผู้ทำหน้าที่รับบริจาคและทำการจดบันทึกทำบัญชีเป็นภาษาจีน ซึ่งประกอบด้วยรายชื่อของผู้บริจาคและจำนวนเงินที่บริจาค เงินที่ได้รับมาจากการบริจาคนี้นี้จะถูกนำมาใช้ในการทำนุบำรุงศาลเจ้า , จัดกิจกรรมต่างๆและสาธารณะกุศลที่ศาลเจ้าจัดขึ้น ส่วนบริเวณภายนอกหน้าศาลเจ้ามีการสร้างเพิงชั่วคราวเพื่อขายอาหารเจให้กับผู้ที่ถือศีลกินเจด้วย

ส่วนที่สองคือ ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม คือ ผู้คนที่ไปด้วยที่ต้องการเข้าร่วมเป็นผู้แสดงในพิธีกรรมประกอบด้วยทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทย ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยสามารถที่จะผสมกลมกลืนเข้ากันได้เป็นอย่างดี โดยคนไทยก็ยอมรับเอาความเชื่อแบบมหายานเกี่ยวกับเทพเจ้าของจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง และเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมกับชาวไทยเชื้อสายจีน คนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขออำนาจจากเทพเจ้าให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการบำเพ็ญศีลทำบุญกุศล

ถ้าหากวิเคราะห์ภาพรวมของพิธีกรรมการกินเจเพื่อบูชาเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ก็จะได้เห็นว่าอยู่ในขอบข่ายภาวะ Liminality Period เนื่องจากคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะที่มีการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ต่างๆ กล่าวคือมีการใช้วัตถุทางสัญลักษณ์ต่างๆมากมายเพื่อเป็นการสมมุติว่าเทพเจ้าได้ลงมาปรากฏอยู่ในพิธีกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพยายามเชื่อมโยงระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับผู้เข้าร่วมพิธี ทั้งนี้ในการดำเนินพิธีกรรมเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าเป็นเทพเจ้าหรือเรียกได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลักที่ชักนำให้เกิดพิธีกรรมขึ้น เมื่อพิธีกรรมเริ่มขึ้นก็จะมีกรยกตั้งเสาไม้ไผ่ซึ่งเรียกว่าเสาโกเต้ง ที่ยอดเสาคงจะแขวนตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าพิธีกินเจได้เริ่มขึ้นแล้วและถือว่าการเชิญเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 องค์ เสด็จลงมาบนโลกมนุษย์ และมีการใช้รูปปั้นของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า เพื่อเป็นการสมมุติว่าเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าได้ลงมาปรากฏอยู่ในพิธี สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งสำหรับศาลเจ้าแห่งนี้ก็คือ เมื่อถึงเทศกาลกินเจโคมไฟที่แขวนอยู่หน้าแท่นบูชารูปปั้นเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 จะแกว่งไกวอยู่ตลอดเวลาจนกว่าจะสิ้นสุดพิธีกินเจ

นอกจากนี้ในการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้ายังเห็นได้จากการแห่ขบวนของเทพเจ้าเพื่อเยี่ยมเยียนมนุษย์ ซึ่งถูกจัดขึ้นในวันขึ้น 6 ค่ำ เวลาประมาณ 16.00 น. จะมีการแห่เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าไปตามถนนและวนกลับมาศาลเจ้า ขบวนแห่นี้ประกอบด้วย

- เกี้ยวที่ประทับของกิวอ่อง ซึ่งเป็นรูปปั้นของกิวอ่องวางอยู่บนเกี้ยว

- ขบวนรถยนต์ซึ่งประดับตกแต่งด้วยสีฉันทันต่างๆและมีผู้แสดงแต่งตัว ลักษณะต่างๆอยู่บนรถ เช่น แต่งตัวเป็นกวนอู เล่าปี เตียวหุย ตามตำนาน 3 ก๊ก, ตัวละครตามตำนานพระถังซำจั๋ง, เทพเจ้าจิ้งจอก, เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีขบวนรถที่มีผู้แสดงระบำต่างๆอยู่บนรถ เช่น ระบำชาวเขา เป็นที่น่าสังเกตว่าด้านหน้าหรือด้านข้างของรถจะมีป้ายผ้าเขียนชื่อบริษัทต่างๆที่ให้การสนับสนุนติดอยู่ด้วย
- วงดนตรี ประกอบด้วยนักดนตรีเล่น ฉาบ กลอง ฆ้อง ปี่ขลุ่ย เดินเล่นดนตรีร่วมในขบวนแห่
- ขบวนของพระ เป็นพระจีนนิกายมหายานนั่งบนรถยนต์ร่วมอยู่ในขบวนแห่
- ขบวนของประธานศาลเจ้า มีประธานศาลเจ้าแต่งชุดเสื้อผ้าสีขาวเดินนำหน้าโดยมีเด็กผู้หญิงแต่งชุดกระโปรงสีขาวถือตะกร้าดอกไม้เดินตามหลัง

ในระหว่างที่การแสดงเชิงพิธีกรรมดำเนินไป โดยเฉพาะขบวนแห่ เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ นำไปสู่ความศรัทธาและผู้เข้าร่วมพิธีรู้สึกวาทพเจ้าเป็นสิ่งที่พวกเขาสามารถเข้าถึงและสัมผัสได้ ไม่ใช่แค่การจำลองตามความเชื่อเท่านั้น ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรของเทพเจ้า หลังจากสิ้นสุดการแห่ก็พร้อม เพื่อเยี่ยมโลกมนุษย์แล้ว ในวันเดียวกันช่วงค่ำเวลา ประมาณ 21.00 น. ก็จะมีการลอยกระทงเพื่อเป็นการบำเพ็ญกุศลทางน้ำให้กับวิญญาณของผู้ล่วงลับไปแล้ว

เมื่อถึงวันสุดท้ายของการกินเจก็จะมีการยกเสาโกเต้ง เพื่อนำตะเกียงน้ำมันลงมาจากยอดเสาเป็นการสิ้นสุดพิธีกินเจ เป็นอันว่าเทพเจ้าได้เสด็จกลับไปยังสรวงสวรรค์แล้ว การสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับพิธีกรรมการกินเจของศาลเจ้าในจังหวัดนครปฐม ไม่มีร่างทรงหรือม้าทรงทำการเข้าทรงเทพเจ้าต่างๆเพื่อแสดงปาฏิหาริย์เหมือนกับงานกินเจของศาลเจ้าจังหวัดภูเก็ต

2. ส่งเสริมการกระทำที่ผิดไปจากปกติ หมายถึงการกระทำที่เป็นรูปแบบเฉพาะในพิธีเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะในระหว่างที่พิธีกรรมดำเนินไปเท่านั้น ดังเช่น การบูชาเทพเจ้า ซึ่งจะนำไปสู่การรวมกลุ่มในลำดับต่อไป

3. ส่งเสริมให้เกิดกลุ่มแบบ Communitas คือการรวมกลุ่มจากการสร้างความรู้สึกเป็นกลุ่มหรือเป็นพวกเดียวกัน มีวิถีปฏิบัติในพื้นที่ประกอบพิธีกรรมร่วมกัน ภายใต้กฎระเบียบที่ตั้งขึ้นภายในกลุ่มอย่างเคร่งครัด มีการกำหนดวิถีปฏิบัติภายในกลุ่ม เป็นกติกาที่ผู้เข้าร่วมพิธีและเป็นส่วนหนึ่งที่กลุ่มต้องยอมรับ ทุกคนมีความเท่าเทียมกันร่วมปฏิบัติกิจกรรมในกฎเกณฑ์เดียวกัน โดยไม่กระทำในสิ่งที่สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้น ยึดมั่นในกติกาที่สถาปนาในพิธี ส่งผลให้เห็นภาพความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมในโครงสร้างสังคมปกติกับพฤติกรรมในโครงสร้างของพิธีกรรมอย่างชัดเจน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมพิธีกินเจจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาที่กำหนดขึ้นสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมดังต่อไปนี้

- แต่งแต่งด้วยชุดเสื้อผ้าสีขาว

- งดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด
- รักษาศีลประพฤติตนให้สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ
- งดเว้นการบริโภคไข่และผักฉุน 5 ชนิด ได้แก่
  - 1.กระเทียม เชื่อว่าจะทำลายธาตุไฟในร่างกายมีผลทำให้หัวใจทำงานไม่ปกติ
  - 2.หัวหอม เชื่อว่าทำลายธาตุน้ำในร่างกาย มีผลให้ไตทำงานไม่ปกติ
  - 3.กุยช่าย มีฤทธิ์ทำลายธาตุไม้ทำให้ตับทำงานผิดปกติ
  - 4.หลักเกียว มีฤทธิ์ทำลายธาตุดิน ทำให้ม้ามทำงานไม่ปกติ
  - 5.ใบยาสูบ ทำลายธาตุโลหะ ทำให้ปอดทำงานไม่ปกติ

สำหรับหน้าที่ของพิธีกรรมซึ่งเป็นเป้าหมายของพิธีกรรมเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ร่วมพิธี ในส่วนหนึ่งผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต้องการขออำนาจของเทพเจ้าเพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองในการทำมาหากิน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ให้โชคลาภวาสนา ช่วยให้อายุยืนยาว สิ่งเหล่านี้เป็นความต้องการในชีวิตอุดมคติ

ส่วนสิ่งที่พิธีกรรมช่วยตอบสนองที่เป็นความต้องการทางสังคมนั้น เป็นการยืนยันสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มประธานและกรรมการศาลเจ้าซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่พยายามสร้างฐานะจนปัจจุบัน มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและจัดพิธีกรรมนี้ แสดงให้เห็นบารมีและสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มนี้

6.6.3 สัญลักษณ์และความหมายของเครื่องเซ่นของถวาย

เครื่องเซ่นในที่นี้หมายถึง วัตถุต่างๆที่ผู้ร่วมพิธีกรรมนำมาบูชาเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ทั้งนี้อาหารที่นำมาถวายเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าและเทพเจ้าต่างๆในพิธีกินเจนี้จะถวายอาหารที่ไม่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ เพราะถือว่าเทพเจ้าเหล่านี้เป็นเทพชั้นสูงจึงไม่นิยมบริโภคเนื้อสัตว์เพราะถือว่าเป็นบาป เครื่องเซ่นต่างๆที่ใช้สำหรับการจัดโต๊ะบูชาสำหรับเทพเจ้าภายในโรงเจซึ่งได้แก่ เจ้าแม่กวนอิมและเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ประกอบด้วย น้ำชา ผลไม้สด 5 อย่าง ผลไม้แห้ง 12 อย่าง อาหารที่ปรุงด้วยผัก 12 อย่าง น้ำชา ฐูป เทียน สิ่งของที่นำมาถวายแต่ละอย่างล้วนแต่มีความหมายในตัวเองทั้งสิ้น

ผลไม้ที่นิยมนำมาใช้เซ่นไหว้เทพเจ้าในพิธีกินเจก็คือ ส้ม, สับปะรด, กัล้วย, แอปเปิ้ลและสาเล่

ส้ม ภาษาจีน เรียกว่า ไต้กิก หมายถึง มหามงคลหรือโชคดี นิยมใช้ไหว้เจ้าและนำไปแลกเปลี่ยนกับญาติมิตร เป็นการมอบโชคให้แก่กัน

สับปะรด ภาษาจีน เรียกว่า อั้งไล้ หมายถึง มีโชคลาภมาหา

กัล้วย หมายถึง การมีลูกมีหลาน

แอปเปิ้ล หมายถึง ความสงบสุข

สลี่ หมายถึง อายุยืน

อุงน ภาษาจีนเรียกว่า พู่ท้อ หมายถึง งอกงาม

ส่วนเทียนที่ใช้จะเป็นสีแดงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ หมายถึง ความรุ่งเรือง โชคดี

จากความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆเหล่านี้ที่สื่อผ่านเครื่องเซ่นของไหว้ต่างๆ สะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดหรืออุดมคติเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีน คือการมีชีวิตที่เพียบพร้อมด้วยความสุข โชคลาภ เงินทอง มีลูกหลานมากมายและมีอายุยืนยาว

โดยสรุปแล้ว สัญลักษณ์ต่างๆมีความสำคัญต่อพิธีกรรม กลิ่นและควันธูปแสงเทียน ช่วยให้บรรยากาศดูศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การที่จะเข้าใจพิธีกรรมนั้นจะละเอียดที่จะทำความเข้าใจสัญลักษณ์ในพิธีนั้นไม่ได้ เนื่องจากพิธีกรรมการแสดงนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแตกต่างและนอกเหนือจากการกระทำปกติในชีวิตประจำวัน อีกนัยหนึ่งเป็นพฤติกรรมที่อยู่นอกขอบเขตของวิถีชีวิตทางสังคม เป็นภาวะที่ทุกคนที่มีความต้องการการหลุดพ้นจากภาวะปกติก็จะนำตัวเองเข้ามาสู่การแสดงดังกล่าว ซึ่งเรียกว่าเป็นภาวะ Liminality เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าเป็นหัวใจสำคัญของการเกิดพิธีกรรม การจะทำความเข้าใจพิธีกรรมการแสดงจึงต้องทำความเข้าใจสัญลักษณ์เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ซึ่งเป็นสัญลักษณ์หลักรวมถึงสัญลักษณ์รองๆที่ประกอบขึ้นและปรากฏร่วมอยู่ในพิธี สัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่สนับสนุนและเป็นชุดความหมายที่รองรับสัญลักษณ์คือเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าทั้งสิ้น

6.6.4 “พิธีกินเจ” อุดมการณ์ความเป็นจีน

พิธีกินเจนอกจากจะแสดงถึงความเชื่อแบบจีนที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงความมีตัวตนและความอำนาจของกลุ่ม จากการศึกษาที่คนจีนซึ่งประสบความสำเร็จทางธุรกิจและการเมืองเป็นผู้สนับสนุนการจัดงาน ทำให้สามารถจัดพิธีกรรมกินเจที่ใหญ่โต มีการปิดถนนเพื่อแห่ขบวนเทพเจ้าโดยมีหน่วยราชการและตำรวจช่วยอำนวยความสะดวก

ดังนั้นพิธีกรรมกินเจจึงเป็นการปรับใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นประเพณีเดิม ในลักษณะของการสืบทอดและผลิตซ้ำเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีน อีกนัยหนึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงการคงอยู่และมีอำนาจในสังคมไทย นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนในนครปฐมใช้สร้างจิตสำนึกร่วมกันทางชาติพันธุ์

6.7. พิธีกรรมอื่นๆ

นอกจากพิธีกรรมการกินเจแล้ว ศาลเจ้าปู่เง่ากงเจตัวยังมีพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายอื่นๆอีก ได้แก่พิธีกรรมการแก้บน เรียกเป็นภาษาจีนว่า “เสี้ยเซ้ง” หรือวันขอบคุณเทพเจ้าแก้บน ซึ่งจัดขึ้นปลายปีตามปฏิทินจีน หรือต้นปีประมาณปลายเดือนมกราคม เป็นพิธีกรรมที่ผู้ที่เคยบนบานเพื่อขอสิ่งที่ต้องการจากเทพเจ้าปู่เง่ากง มารับไหว้เพื่อเป็นการขอบคุณที่เทพเจ้าช่วยให้บรรลุสิ่งที่

ต้องการ ในพิธีกรรมนี้ศาลเจ้าได้จ้างคนจะวิ่งมาแสดงด้วยเพื่อเป็นการถวายแก่เทพเจ้าปูนเถ่ากงและเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ที่มาร่วมพิธี

อีกพิธีกรรมหนึ่งคือพิธีกรรมการเทกระดาษ เป็นพิธีที่มีการเชิญพระจีนมาทำการสวดเชิญเทพเจ้าพระจีนที่มาสวดเป็นพระภูวน ส่วนช่วงกลางคืนก็จะทำการลอยกระทงเพื่อเป็นการไปบอกกับภูตผีต่างๆให้มารับบุญกุศล วันรุ่งขึ้นจึงมีการแจกของ สำหรับศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัวจะวางข้าวของเช่น ข้าวสาร ผลไม้ ขนม อาหารต่างๆไว้บนโต๊ะที่ตั้งเรียงไว้ ใครอยากจะได้อะไรก็หยิบไป ซึ่งแต่ต่างกับศาลเจ้าโพธิ์วงตั้งที่จะมีการแจกบัตรหมายเลขหรือเรียกว่าตัว ให้กับผู้ที่ต้องการมารับของ แล้วนำบัตรหมายเลขนั้นมาแลกของ

พิธีกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดการปฏิสังสรรค์ระหว่างคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งนำไปสู่การมีความสามัคคียึดเหนี่ยวกัน และเป็นการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนในส่วนของพิธีกรรมตามความเชื่อให้ยังคงอยู่และดำเนินต่อไป

6.8. ศาลเจ้า : สัญลักษณ์ที่แสดงการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย

ศาลเจ้ามีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน นครปฐม ทั้งวัฒนธรรมด้านภาษาจีนและพิธีกรรม ทั้งนี้สัญลักษณ์ด้านภาษาและพิธีกรรมตามความเชื่อแบบจีนของชาวจีนในนครปฐมนับได้ว่าเป็นการผลิดซ้ำทางสัญลักษณ์เพื่อดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนเอาไว้ อย่างไรก็ตามท่ามกลางการถูกรอบงำโดยรัฐไทย การที่ชาวจีนเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองไทยจึงมีการปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขทางสังคม ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัวมีการปรับตัวให้เข้ากับผ่านสัญลักษณ์บางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นมา สัญลักษณ์ต่างๆเหล่านี้ได้แก่

1. ธงชาติไทย ศาลเจ้ามีการประดับธงชาติไทยไว้ที่กำแพงของศาลเจ้า เมื่อถึงช่วงวันสำคัญต่างๆ เช่น ช่วงวันเฉลิมพระชนพรรษา 12 สิงหาคมและ 5 ธันวาคม สัญลักษณ์นี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับการอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐไทย

2. พระพุทธรูปแบบไทย ภายในโรงเจของศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตัวนอกจากจะมีรูปเคารพเทพเจ้าต่างๆและพระพุทธรูปแบบมหายานแล้ว ยังมีพระพุทธรูปแบบไทย คือ พระพุทธรูปปางเชียงแสนซึ่งมีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางหน้าประตูทางเข้าโรงเจ พระพุทธรูปนี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยปัจจุบันอีกอย่างหนึ่ง

3. กระจ่างรูปสลักตัวอักษร จปร. ความเป็นมาของกระจ่างรูปนี้มีเรื่องเล่าว่าพวกข้าราชการบริพารเดินทางผ่านมานครปฐมพบศาลเจ้าจึงเข้ามากราบไหว้ แล้วเกิดความศรัทธาจึงไปขอพระราชทานกระจ่างรูปจากรัชกาลที่ 5 มาตั้งไว้ในศาลเจ้า เรื่องเล่าที่มาและกระจ่างรูปจึงเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าได้รับการยอมรับจากพระมหากษัตริย์ของไทย

4. ชื่อโรงเรียนสอนภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาไทย เดิมโรงเรียนสอนภาษาจีนในศาลเจ้าปู่เกล้ากงเจตัว ใช้ชื่อเป็นภาษาจีนว่า“ฮั่วเอี๊ยะ”ปัจจุบันหลังจากการรื้อฟื้นโรงเรียนขึ้นมาใหม่จึงตั้งชื่อเป็นภาษาไทยว่า“หอเอกวითยา”เป็นสัญลักษณ์ที่ชาวไทยเชื้อสายจีน พยายามแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าจะยังคงให้ความสำคัญกับภาษาจีน แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับในความเป็นไทยและให้ความสำคัญกับภาษาไทยว่าเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง

ดังนั้นการที่คนจีนปรับตัวและรับเอาวัฒนธรรมบางประการของคนไทยมาเป็นของตนมิใช่การผสมกลมกลืน แต่เป็นเพราะในบางสถานการณ์การใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงการยอมรับความเป็นไทยก็มีประโยชน์เช่นกันสำหรับการดำรงอยู่ในสังคมไทย

6.9 สรุปการวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี

จากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์จีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ถ้ามองตามบริบททางประวัติศาสตร์จะเห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์จีนได้ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงปลายรัชกาลที่ 5 คนจีนในสังคมไทยจึงถูกมองว่าเป็นพวกนักรบ อั้งยี่ที่คอยก่อความไม่สงบขึ้นในสังคมไทย สิ่งนี้เองเป็นวาทกรรม (Discourse) เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีน ที่เป็นส่วนหนึ่งที่บ่งชี้อัตลักษณ์ของความเป็นจีนในเชิงลบ ขณะเดียวกันการแก้ปัญหาของรัฐไทยต่อชาวจีนก็คือการสร้างวาทกรรมชุดหนึ่งขึ้นมา เป็นวาทกรรมชาตินิยมซึ่งยกย่องความเป็นไทย อีกนัยหนึ่งเป็นกลยุทธ์เชิงวาทกรรมในการที่จะผสมกลมกลืนชาติพันธุ์จีนเข้าสู่ความเป็นไทย ทั้งนี้กฎหมายต่างๆที่ถูกบัญญัติขึ้นมาเป็นเสมือนเทคนิคการใช้อำนาจเพื่อทำลายอัตลักษณ์ความเป็นจีนให้หมดไป ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

ขณะเดียวกันท่ามกลางการแข่งขันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในสังคมไทย เมื่อสภาพสังคมการเมืองเปลี่ยนแปลงไป จึงเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์จีนสามารถใช้สัญลักษณ์บางอย่างเพื่อแสดงให้เห็นถึงการคงอยู่หรือการอ้างอัตลักษณ์ความเป็นจีน ภายใต้การถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้ถ้ามองผ่านศาลเจ้าจีนจะพบว่า มีบทบาทต่อชุมชนชาวจีนใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างมากในการอ้างอัตลักษณ์ความเป็นจีน จากสัญลักษณ์ต่างๆทั้งทางด้านการพยายามรื้อฟื้นภาษาจีนที่ต้องการถ่ายทอดให้ลูกหลานชาวจีนสามารถอ่านเขียนภาษาจีนได้ และทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมการกินเจ นอกจากนี้ศาลเจ้าจีนยังมีสัญลักษณ์บางอย่างที่แสดงให้เห็นการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย Cohen ได้เน้นความสำคัญของสัญลักษณ์ในฐานะตัวแทนของอำนาจกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ยังคงดำรงสัญลักษณ์ตามแบบจีนบางอย่างไว้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ถึงการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ความเป็นจีน แต่ในเวลาเดียวกันคนจีนก็รับเอาสัญลักษณ์และตีความสัญลักษณ์พื้นฐานที่สำคัญของสังคมไทย เพื่อแสดงถึงการประนีประนอมกับอำนาจของรัฐไทย และเพื่อหาพื้นที่ทางสังคมในโครงสร้างสังคมไทย คนจีนมีการผสมผสานเข้ากับสังคมไทยเป็นอย่างดี สัญลักษณ์หลักที่ชาวจีนในสังคมไทย รับเอามาเพื่อยืนยันถึงความเป็นไทยด้วยที่สำคัญ เช่น ภาษา

ไทย การศึกษาแบบไทย การบวชและพิธีกรรมสำคัญอื่นๆตามความเชื่อเถรวาท นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนยังยอมกำหนดบทบาทของตนตามกฎหมายไทย รวมถึงการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ไทยจีน

พิจารณาโดยรวมแล้วคนจีนยังคงความเป็นจีนและรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นจีน ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับเอาวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของคนไทยไปด้วยเช่นกัน การแข่งขันเชิงอำนาจระหว่างจีนและไทยยังคงมีอยู่ต่อไป ไม่ใช่ในลักษณะของการใช้ความรุนแรง แต่เป็นการแข่งขันเชิงสัญลักษณ์ที่ไม่ได้ต้องการผลของการแพ้ชนะ แต่เพื่อออกมาในลักษณะที่คนจีน คาดหวังที่จะครอบครองพื้นที่ทางสังคมในสังคมไทย ตลอดจนการรักษาบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของตนไว้ ขณะเดียวกันการผสมผสานกลมกลืนเชิงสัญลักษณ์ได้เกิดขึ้น คนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นผลมาจากการแต่งงานระหว่างจีนไทยหรือในกลุ่มชาวจีนรุ่นที่ 2 ที่ 3 ได้กลายเป็นไทยเป็นส่วนมาก ทำให้การแข่งขันเชิงอำนาจและสัญลักษณ์แปรรูปไป ไม่ใช่ในลักษณะของความเป็นจีนเช่นในอดีต พวกเขายังคงความเป็นจีนโดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆดังกล่าวไว้ในระดับหนึ่ง แต่ในอีกระดับหนึ่งพวกเขาเป็นคนไทย ตามที่ เกษียร เตชะพีระ เรียกว่า “จีนสยาม” การต่อสู้เชิงอำนาจได้เปลี่ยนเป็นการต่อสู้ทางชนชั้น ลูกหลานจีนได้กระจายตัวอยู่ในทุกชนชั้นของสังคมไทย คนไทยเชื้อสายจีนไม่น้อยเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมืองทั้งส่วนท้องถิ่นและระดับชาติ ความเป็นจีนอาจช่วยประสานคนจีนในชนชั้นต่างๆไว้ภายใต้พิธีกรรมและสัญลักษณ์จีน แต่ในหลายๆเรื่องการรวมตัวในแนวนอนตามระดับชั้นทางสังคม มีความสำคัญมากกว่าความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีน ผลประโยชน์ของไทยและจีนมีอยู่ร่วมกันในเรื่องของการพัฒนาประเทศมากกว่าที่จะเป็นเรื่องการแข่งขันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จีนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดังเช่นในอดีต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7 บทสรุป

ก่อนที่จะทำความเข้าใจบทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีน ควรจะหันไปมองภาพปรากฏการณ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐไทยและกลุ่มชาติพันธุ์จีนเสียก่อน ซึ่งในที่นี้แนวคิดของ Foucault ถูกนำมาใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าว และ เพื่อแสดงให้เห็นกลยุทธการใช้อำนาจของรัฐไทยต่อกลุ่มชาติพันธุ์จีน ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้แนวคิดของ Cohen ถูกนำมาใช้อธิบายสัญลักษณ์ต่างๆที่กลุ่มชาวจีนในนครปฐมพยายามที่จะรื้อฟื้นขึ้นมาเพื่อที่จะแสดงให้เห็นการธำรงอยู่ของกลุ่มภายในสังคมไทย ซึ่งศาลเจ้ามีบทบาทอย่างมากในการรื้อฟื้นและธำรงสัญลักษณ์เหล่านี้ ขณะเดียวกันศาลเจ้าที่เป็นกรณีศึกษาก็มีสัญลักษณ์บางอย่างที่แสดงให้เห็นการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เข้ากับสังคมไทยภายใต้การครอบงำของรัฐไทย ส่วนแนวคิดของ Turner เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ช่วยในการตีความสัญลักษณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมและเป้าหมายต่างๆที่ถูกคาดหวังจากพิธีกรรม

ความเป็นจีนในสังคมไทยถ้าย้อนกลับไปดูในอดีต กลุ่มชาวจีนอพยพที่หนีความยากลำบากจากภัยธรรมชาติและปัญหาทางการเมืองของจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในประเทศไทย เมื่อมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆไม่ว่าจะเป็นการก่อการจลาจลของแรงงานกรรมกรชาวจีนที่ถูกรามจนทำให้เกิดความรุนแรง การนัดหยุดงาน การก่อตั้งสมาคมอั้งยี่ การแก้ปัญหาของรัฐไทยในยุคนั้นคือการใช้กำลังเข้าปราบปราม วิธีการนี้เป็นการแก้ปัญหาได้ชั่วคราวเท่านั้น ต่อมารัฐไทยได้สร้างวาทกรรมความเป็นชาตินิยมขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดความเป็นไทย

ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาวไทยเป็นชนกลุ่มใหญ่และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อย นโยบายการผสมกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทย เป็นกลยุทธเชิงอำนาจที่รัฐไทยนำมาใช้ต่อกลุ่มชาวจีน ทั้งนี้กฎหมายเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจอีกนัยหนึ่งเป็นเทคนิคที่รัฐไทยนำมาใช้เพื่อกลืนชาวจีนเข้าสู่ความเป็นไทย เช่น พระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ กฎหมายเหล่านี้ อีกนัยหนึ่งเป็นการพยายามทำลายอัตลักษณ์ความเป็นจีน ส่วนทางด้านศาสนาและความเชื่อของชาวจีนซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนก็มีกฎหมายเกี่ยวกับศาลเจ้า ที่รัฐไทยใช้ควบคุมการดำเนินการของศาลเจ้า

อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปกลุ่มชาติพันธุ์จีนในนครปฐมได้พยายามรื้อฟื้นและธำรงสิ่งที่เป็อัตลักษณ์ความเป็นจีนเอาไว้ ทั้งนี้สิ่งที่สามารถแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้อย่างชัดเจนคือ ภาษาจีนและพิธีกรรมตามความเชื่อแบบจีน ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่าศาลเจ้ามีบทบาทเป็นอย่างมากในการรื้อฟื้นและธำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีน

7.1 สัญลักษณ์กับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน

ถึงแม้ว่าปัจจุบันชาวจีนจะผสมกลมกลืนเข้ากับคนไทยทั้งทางการแต่งงานและวัฒนธรรม ไปมากแล้วก็ตาม แต่ชาวไทยเชื้อสายจีนก็พยายามที่จะรื้อฟื้นและอ้างสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อีกนัยหนึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ถูกใช้ในการนิยามตัวตน เพื่อบ่งชี้ความเป็นชาติพันธุ์จีน สัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นจีนได้อย่างชัดเจนได้แก่ ภาษาจีนและความเชื่อทางศาสนา สำหรับกลุ่มชาวจีนในเขตอำเภอเมืองนครปฐม ศาลเจ้าปู่แก่กวงเจตัวมีบทบาทอย่างมากในการรื้อฟื้นและสืบทอด ภาษาจีนและความเชื่อทางศาสนาแบบจีน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่นิยามขอบเขตความเป็นจีน และช่วยปลูกจิตสำนึกความเป็นจีนของลูกหลานที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนร่วมกัน

7.2 ศาลเจ้ากับภาษาจีน : สัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้น

ภาษาจีนเป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยกำหนดขอบเขตความเป็นจีนให้แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้อย่างชัดเจน สำหรับอำเภอเมืองนครปฐม ศาลเจ้าปู่แก่กวงเจตัวมีบทบาทสำคัญในการรื้อฟื้นภาษาจีน แต่เดิมศาลเจ้าแห่งนี้มีการตั้งโรงเรียนจีนชื่อว่า “ฮัวเอี้ยะ” เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาอ่านเขียนภาษาจีนสำหรับลูกหลานชาวจีนนครปฐมรวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง จนกระทั่งถูกปิดลงเนื่องจากนโยบายทางการเมืองสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

หลังสงครามโลกครั้งที่สองจีนเป็นประเทศที่ชนะสงคราม ทำให้ชาวจีนเกิดความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน ซึ่งรวมถึงชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยด้วย ดังนั้นชาวจีนในประเทศไทยจึงพยายามรื้อฟื้นอัตลักษณ์ความเป็นจีนของตนขึ้นมาอีกครั้ง โดยเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่วนจังหวัดนครปฐมศิษย์เก่าโรงเรียนฮัวเอี้ยะ ได้ร่วมกันเปิดโรงเรียนจีนขึ้นภายในบริเวณศาลเจ้าปู่แก่กวงเจตัวอีกครั้งคือโรงเรียน “กงหลินเอ็กเซียง” เมื่อพิจารณาช่วงเวลานี้การพยายามรื้อฟื้นการสอนภาษาจีน ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนใช้เพื่อแสดงให้เห็นความคงอยู่และความภูมิใจในความเป็นจีน นอกจากนี้ภาษายังเป็นสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนใช้ต่อต้านหรือต่อสู้กับการพยายามผสมกลมกลืนชาวจีนให้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ความเป็นไทยโดยรัฐไทยในที่สุดจากนโยบายชาตินิยมของไทยโรงเรียนจีนแห่งนี้ก็ถูกปิดลง

อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป การเข้มงวดของรัฐไทยต่อชาวจีนลดลง ประกอบกับชาวจีนกลายเป็นกลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ จนเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองในสังคมไทย ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงเป็นโอกาสให้ชาวจีนนครปฐมสามารถรื้อฟื้นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาของตนเองขึ้นมาอีกครั้ง เพื่ออ้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทย ปี พ.ศ.2536 โรงเรียนสอนภาษาจีนภายในศาลเจ้าปู่แก่กวงเจตัวจึงได้เปิดสอนอีกครั้งและเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “หอเอ็กวิทยา”

สำหรับนักเรียนที่มาเรียนภาษาจีนพบว่า ต้องการนำความรู้ภาษาจีนไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน สามารถติดต่อค้าขายกับชาวจีนซึ่งเป็นพวกเดียวกันได้ทำให้การค้าขายสะดวก ดังนั้นถึงแม้ว่าคนจีนจะรับ

เอาวัฒนธรรมแบบไทยมาเป็นส่วนหนึ่งของตน แต่ในบางสถานการณ์การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนย่อมมีประโยชน์มากกว่า

การที่ลูกหลานชาวจีนมาเรียนภาษาจีนร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของลูกศิษย์ในรูปของสมาคมกลายเป็น “สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฮั่วเจี้ยนนครปฐม” เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆร่วมกัน อันจะนำมาซึ่งความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีน

7.3 ศาลเจ้ากับความเชื่อและพิธีกรรมกินเจ : สัญลักษณ์แห่งความเป็นจีน

พิธีกรรมการกินเจที่จัดขึ้นโดยศาลเจ้าปู่เจ้าวงเจ็ดตัว เป็นรูปแบบการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นประเพณีเดิมเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นชาติพันธุ์จีน และธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นจีน ทั้งนี้ในส่วนของพิธีกรรมการกินเจผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของ Turner เพื่อทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ต่างๆที่เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมและเป้าหมายที่ผู้ร่วมพิธีต้องการจากการประกอบพิธีกรรม

7.3.1 สัญลักษณ์หลักของพิธี

พิธีกรรมการกินเจเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าจึงเป็นสัญลักษณ์หลักของพิธีกินเจ ซึ่งมีความหมาย 2 ขั้ว คือ ความหมายในขั้วอุดมคติ (Ideological Pole) และความหมายในขั้วความรู้สึก (Sensory Pole)

ความหมายในขั้วอุดมคติ เป็นความหมายที่ติดตัวมากับเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้ามาแต่เดิม เป็นคุณลักษณะเฉพาะของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า ความหมายในขั้วอุดมคตินี้มีอยู่หลายความหมาย

ความหมายแรก เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าในฐานะภาคหนึ่งของพระพุทธเจ้า 7 องค์และพระโพธิสัตว์ 2 องค์

ความหมายที่สอง เป็นกษัตริย์จีนองค์หนึ่งซึ่งตามพงศาวดารจีนบอกว่าเป็นกษัตริย์ราชวงศ์ซ่งองค์สุดท้ายที่หนีพวกมองโกลไปเสียชีวิตในทะเล

ความหมายที่สาม เป็นความหมายที่เกิดจากตำนาน เป็นโอรสทั้ง 9 ของกษัตริย์ มณฑลกงไช้

ความหมายข้างต้นซึ่งเป็นความหมายขั้วอุดมคติ เป็นความหมายที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทั้งเต๋าและพุทธศาสนานิกายมหายาน

สำหรับความหมายขั้วความรู้สึก เป็นความหมายที่เกิดจากการนิยามหรือตีความโดยคนทั่วไป เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกและดำรงอยู่ในจิตใจ ความรู้สึกของคนทั่วไป เป็นความหมายที่สามารถแสดงถึงสิ่งที่ผู้คนต้องการและแสวงหา จึงนำความต้องการดังกล่าวมอบให้กับเทพเจ้าที่ตนเชื่อถือและศรัทธา

พิธีกรรมกินเจผู้จัดพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีได้สร้างชุดคำอธิบายเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าขึ้นมา ซึ่งเป็นกรให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์เชื่อมโยงกับบริบทสังคมไทย กล่าวคือ ปัจจุบันชาวจีนได้ถูกกลืนเข้าสู่สังคมไทยอย่างมากแล้ว แต่ก็ยังคงดำรงรักษาความเชื่อในแบบฉบับของตนเองไว้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวก็เป็นความเชื่อที่สามารถเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับความเชื่อของชาวไทยพุทธ ความหมายของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้าในพิธีกินเจปัจจุบันจึงเป็นเทพที่มีอำนาจสูง เป็นพระพุทธรูปพระโพธิสัตว์ที่สามารถกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ได้ อำนาจของเทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้ามาจากความบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ความเมตตา คอยปกป้องคุ้มครองดูแลให้มนุษย์มีความสุข ความหมายนี้สะท้อนให้เห็นความต้องการของผู้จัดและผู้เข้าร่วมพิธีที่ต้องการอำนาจจากเทพเจ้าให้ช่วยปกป้องให้ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ช่วยลดบันดาลความสุข โชคลาภ การถือศีลกินเจจึงเป็นวิธีที่จะเข้าถึงเทพเจ้าเพื่อขอให้ช่วยตอบสนองความต้องการดังกล่าว

7.3.2 เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า: สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในภาวะ Liminality

ในช่วงที่พิธีกรรมดำเนินไป Turner ถือว่าเป็นช่วงเวลาพิเศษที่แยกออกจากชีวิตปกติ เรียกว่า ภาวะ Liminality Period และในช่วงเวลานี้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มแบบชั่วคราวที่เรียกว่า Communitas ซึ่งเกิดขึ้นในพิธีกรรมกินเจและการประกอบพิธีกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่าง กล่าวคือมีจุดประสงค์เพื่อชำระล้างร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยเชื่อว่าจะทำให้สามารถเข้าถึงเทพเจ้าที่มีอำนาจและได้รับสิ่งที่เทพเจ้าลดบันดาลเกี่ยวกับความสุขของชีวิตทางโลกได้

ผู้ที่เข้าร่วมพิธีจะประกอบด้วยคน 2 กลุ่มหลักๆคือ กลุ่มคนที่ทำหน้าที่ต่างๆในการจัดพิธีกรรมและกลุ่มผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรม คนเหล่านี้ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อขออำนาจจากเทพเจ้าให้บันดาลในสิ่งที่ต้องการ อันเป็นผลตอบแทนจากการบำเพ็ญศีลทำบุญ

ถ้าพิจารณาภาวะ Liminality Period ของพิธีกรรมกินเจจะพบว่ามีลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

1. มีการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะที่มีการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ต่างๆ กล่าวคือ มีการใช้วัตถุทางสัญลักษณ์ต่างๆเพื่อเป็นการสมมุติว่าเทพเจ้าได้ลงมาปรากฏอยู่ในพิธีกรรม
2. ส่งเสริมการกระทำที่ผิดไปจากปกติในชีวิตประจำวัน กล่าวคือมีการกระทำที่เป็นรูปแบบเฉพาะในพิธี เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะในระหว่างที่พิธีกรรมดำเนินไปเท่านั้น เช่น การบูชาเทพเจ้า ซึ่งจะนำไปสู่การรวมกลุ่มในลำดับต่อไป
3. ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มแบบ Communitas ผู้ที่เข้าร่วมในกลุ่มจะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีวิธีการปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรมร่วมกันภายใต้กติกาที่ตั้งขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งทุกคนต้องยอมรับ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกินเจจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังนี้ คือ แต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าสีขาว งดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด รักษาศีลประพฤติตนให้สะอาดทั้งกาย วาจาใจ งดเว้นการบริโภคไข่และผักฉุน 5 ชนิด ได้แก่ กระเทียม หัวหอม กุยช่าย หลักเกียว ใบยาสูบ

ส่วนหน้าที่ของพิธีกรรมกินเจ เป้าหมายของพิธีกรรมที่ผู้เข้าร่วมพิธีคาดหวังก็คือช่วยตอบสนองความต้องการในการขออำนาจของเทพเจ้าเพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครอง ไม่ให้มีโรคภัยไข้เจ็บ ให้โชคลาภวาสนา ช่วยให้อายุยืนยาว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความต้องการที่เป็นชีวิตทางอุดมคติ

นอกจากนี้พิธีกรรมยังช่วยตอบสนองความต้องการทางสังคมด้วย คือ เป็นการยืนยันสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่พยายามสร้างฐานะจนประสบความสำเร็จ ทั้งทางธุรกิจและการเมือง เป็นผู้สนับสนุนการจัดพิธีกรรมนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นบารมีและสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

7.3.3 สัญลักษณ์และความหมายของเครื่องเซ่นของถวาย

เครื่องเซ่น เป็นสิ่งของวัตถุต่างๆที่ผู้ร่วมพิธีกรรมนำมาบูชาถวายแด่เทพเจ้าดาวนพเคราะห์ทั้งเก้า เครื่องเซ่นเหล่านี้ต่างก็มีความหมายที่แอบแฝงอยู่ในตัวเอง เช่น ส้ม เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี สับปะรดเป็นสัญลักษณ์ของการมีโชคลาภ สาลี่เป็นสัญลักษณ์ของอายุยืน เป็นต้น ความหมายต่างๆเหล่านี้ที่ถูกแทนด้วยเครื่องเซ่นสามารถสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนได้

พิธีกรรมการกินเจนอกจากจะประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ต่างๆมากมายที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของชาวจีนแล้ว พิธีกรรมนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงถึงความมีตัวตนและความมีอำนาจของกลุ่มจากการที่คนจีนซึ่งประสบความสำเร็จทางธุรกิจและการเมืองเป็นผู้สนับสนุนการจัดงาน ทำให้สามารถจัดงานได้ใหญ่โต พิธีกรรมนี้จึงเป็นการปรับใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นประเพณีเดิม ในลักษณะของการสืบทอดและผลิตซ้ำเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีน อีกนัยหนึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงการคงอยู่และมีอำนาจในสังคมไทย นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ที่ชาวจีนนครปฐมใช้สร้างจิตสำนึกร่วมกันทางชาติพันธุ์

7.4 ศาลเจ้า : สัญลักษณ์ที่แสดงการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย

ท่ามกลางการถูกรอรับจากรัฐไทย การที่ชาวจีนเป็นส่วนหนึ่งของพลเมือง ไทยจึงมีการปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขทางสังคม ศาลเจ้าปูนเก่าแก่ดั้งเดิมนอกจากจะมีการพยายามอ้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ แต่ก็พบว่ามีปรับตัวตามเงื่อนไขทางสังคมผ่านสัญลักษณ์บางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นมา เช่น ธงชาติไทย พระพุทธรูปแบบไทย กระถางธูปสลักตัวอักษร จปร. และการตั้งชื่อโรงเรียนสอนภาษาจีนเป็นภาษาไทย เป็นต้น การปรับตัวผ่านสัญลักษณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงการยอมรับความเป็นไทยก็มีประโยชน์เช่นกันสำหรับการดำรงอยู่ในสังคมไทย

7.5 ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาศาลเจ้าจีนควรจะมีการศึกษารูปแบบของศาลเจ้าจีน ในเชิงสถาปัตยกรรมแบบเจาะลึกและพิจารณาว่ามีความเชื่อมโยงกับความเชื่ออย่างไรบ้าง
2. จากการศึกษาศาลเจ้าจีนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมพบว่ามีศาลเจ้าจีนที่เป็นสำนักทรงเจ้า ดังนั้นจึงน่าจะมีการศึกษาศาลเจ้าจีนประเภทนี้ว่ามีบทบาทต่อชาวจีนและชาวไทยในชุมชนอย่างไรบ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองบรรณานุกรม. หลากหลายมุมมองโพสตีโมเดิร์น. สารคดี, ปีที่ 17 (มีนาคม 2544):140-150.
- ขจัตภัย บุรุษพัฒน์. ชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, 2517.
- ขจัตภัย บุรุษพัฒน์. ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2515.
- คึกฤทธิ์ ปราโมชย์,ม.ร.ก. คนจีนในทรรศนะของ คึกฤทธิ์. ใน สังคมนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร (เส้นทางเศรษฐกิจฉบับพิเศษ), (ม.ป.ท.). 2526.
- จิตรา ก่อเนนทเกียรติ. พระพุทธ พระโพธิสัตว์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจีน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จิตรา, 2542.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. คติความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทย ในจังหวัดนครปฐม. ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ถ้วน สีเชิงและคณะ. บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันตก ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม. สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.
- ธมลวรรณ ตั้งวงศ์เจริญ. เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. อำนาจานฟูไ้. วารสารธรรมศาสตร์. ปีที่ 14 (กันยายน 2526).
- เนตรดาว พละมาตย์. ศาลเจ้าจีนในเมืองไทย. ใน สังคมนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร (เส้นทางเศรษฐกิจฉบับพิเศษ), 2526.
- บุญย์ นิลเกษ. ศาสนาเปรียบเทียบ. โครงการตำราปรัชญาและศาสนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิตยา.
- ประพฤทธิ์ ศุกลรัตน์เมธี. ข้อคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-จีน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 19. ใน ศิลปะวัฒนธรรมไทย-จีนศึกษา. วินัย พงศ์ศรีเพียร บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร. : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.
- ปัญญา เทพสิงห์. รูปแบบศาลเจ้าจีนและวัดจีนในเทศบาลนครหาดใหญ่. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ 7 (ม.ค.-เม.ย. 2544) : 13-30.
- พิน ดอกบัว. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, 2539 .
- พรชัย ตระกูลวราภรณ์. แนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย. จุลสารไทยคดีศึกษา ปีที่ 5 (กุมภาพันธ์ 2531): 49-67.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. เทพและความเชื่อของจีน. ใน ศิลปะวัฒนธรรมไทย-จีนศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

- พรพรรณ จันทโรนานนท์. ศาลเจ้า. ใน รวมบทความประวัติศาสตร์. ฉบับที่ 8 (กุมภาพันธ์ 2539).
- พรณี อวนสกุล. เศรษฐกิจการตลาดกับบทบาทของกลุ่มพ่อค้าจีน. ใน จุลสารไทยคดีศึกษา. ปีที่ 9 (มิ.ย.-ก.ย. 2535) : 83.
- พิเชฐ สายพันธ์. นาคาคติ อีสานลุ่มน้ำโขง : ชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- ไพโรจน์ บุญผูก. งานทะเบียนศาลเจ้า: ผลพวงของนโยบายการแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยของฝ่ายปกครองจากอดีตสู่ปัจจุบัน. เทศาภิบาล. ปีที่ 86 (สิงหาคม 2534) : 29-36.
- มณฑล คงแถวทอง. เศรษฐกิจข้าวและน้ำตาลทรายในลุ่มน้ำท่าจีน พ.ศ. 2398-2453. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526.
- ยุทธนา วรุตติกุล. พิธีกรรมกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีชาวจีนในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- วินัย ผู้นำพล. แหล่งที่มาและลักษณะการเข้ามาของชาวจีนในไทย: สมัยแรกเริ่มถึงสิ้นสมัยอยุธยา." ใน ศิลปวัฒนธรรมไทย-จีนศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สกินเนอร์, วิลเลียม. สังคมจีนในประเทศไทย. แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์และคณะ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- สมาคมศิษย์เก่าฮัวเจีเย. อนุสรณ์โรงเรียนหอเอกวิทยา (ฮัวเจีเย) ก่อตั้งครบรอบ 94 ปี, 2538.
- สายพิณ ศุภทรมงคล. คุกกับคน : อำนาจและการต่อต้านขั้วขึ้น. วิทยานิพนธ์คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- สุชาดา กิตติตระกูลกาล. ศาลท่านท้าวมหาพรหมโรงแรมเอราวัณ การแสดงเชิงพิธีกรรมยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- สุริยา สมุทคุปดีและคณะ. ทรงเจ้าเข้าผี วาทกรรมของลัทธิพิธีและวิกฤติการณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย. เอกสารทางวิชาการของห้องไทยศึกษานิตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2539.
- อิพหลิน ลิป. พลิกตำนานความเชื่อและไสยศาสตร์จีน. แปลโดย บรรยงค์ บุญฤทธิ์ กรุงเทพมหานคร.: บริษัทพีวาทิน พับลิเคชั่น, 2531.

ภาษาอังกฤษ

Ann Maxwell Hill. Gods,Ghosts, Ancestors and Buddhism Chinese Popular Religion in Thailand.

In Cultural Crisis and The Thai Capitalist Transformation. Proceeding of the 6th International Conference on Thai Studies, 1996.

Anthony P. Cohen. Self Consciousness. London : Routledge, 1994 .

Barth,Fredrick. Introduction,Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference. London : Universite Taforlaget, 1962.

Chatsumarn Kabilsingh. Religious Beliefs and Practices of the Thai People in Nakhonpathom.

Presented at an International Conference on Thai Studies Aug.9-10, 1984.

Cohen, Abner. Two Dimensional Man.Berkeley : University of California Press,1974.

Cohen, Ronald. Ethnicity: Problem and Focus in Anthropology. Annual Review of Anthropology. 7 (1978):215-235.

Coughlin , R. Double Identity:the Chinese in Modern Thailand.1960

Hubert L. Dreyfus. Michel Foucault : Beyond Structuralism and Hermeneutics. Chicago: The Harvester Press,1982 .

Landon, Kenneth p. The Chinese in Thailand. Oxford : Oxford University Press, 1964.

Mike Gane. Towards a Critique of Foucault. New York : Routledge & Kegan Paul,1986.

Skinner,G.W. Chinese Society in Thailand : Analytical History. Ithaco: Cornell University Press, 1957.

Turner, Victor W. The Forest of Symbols : Aspects of Ndembu Ritual. Ithaco : Cornell University, 1967.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

นโยบายการดำเนินงานของศาลเจ้า

ในการดำเนินงานของศาลเจ้า กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้มีการวางแนวทางในการปฏิบัติของศาลเจ้าให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศาลเจ้าไว้ดังนี้

1. ขอความร่วมมือศาลเจ้าทุกแห่งได้พัฒนาปรับปรุงศาลเจ้าให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการเป็นกุศลสถานซึ่งประชาชนโดยทั่วไปเคารพเลื่อมใส
2. จัดให้มีการประกวดศาลเจ้าที่บริหารงานดีเด่นประจำปี โดยกรมการปกครองจะมอบพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมประกาศเกียรติคุณและเงินสนับสนุนพัฒนาศาลเจ้าเป็นรางวัลให้แก่ศาลเจ้าที่บริหารงานดีเด่น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าและผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้า มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่
3. ขอให้ศาลเจ้าทุกแห่งมีการประดับธงชาติในวันสำคัญต่างๆ
4. ขอให้ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าควบคุมดูแลมิให้มีการทวงเจ้าหรือการเรียกรไถเงินอันเป็นการหลอกลวงประชาชนเกิดขึ้นในศาลเจ้า
5. จัดให้มีโครงการประชุมชี้แจงผู้จัดการปกครองศาลเจ้า ผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าประจำปี เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าและผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้า
6. เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายของกระทรวงมหาดไทยในเรื่องการรณรงค์ป้องกันปราบปรามยาเสพติด จึงขอให้ศาลเจ้าทุกแห่งประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนที่มาทำพิธีกรรมที่ศาลเจ้า ได้ช่วยกันต่อต้านยาเสพติดรวมทั้งให้ความร่วมมือกับทางราชการในการป้องกันและปราบปรามด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

กฎหมายข้อบังคับเกี่ยวกับศาลเจ้า

ในการดำเนินการของศาลเจ้าเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ จึงมีกฎหมายที่คอยกำกับควบคุมดูแลอยู่

กฎเสนาบดี

ว่าด้วยที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้า พ.ศ. 2463

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มาตรา 123 ให้กรมการอำเภอมีหน้าที่คอยตรวจตราอุดหนุนผู้ปกครองรักษา อย่าให้ผู้ใดรุกล้ำ เบียดเบียนที่วัดหรือที่กุศลสถานอย่างอื่น อันเป็นของกลางสำหรับมหาชนนั้น บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ที่ศาลเจ้าซึ่งเป็นสถานที่เคารพและกระทำพิธีกรรมตามลัทธิของประชาชนบางจำพวกในกรุงเทพฯ นับว่าเป็นที่กุศลสถานสำหรับมหาชนประเภทหนึ่ง ซึ่งสมควรจะวางระเบียบการปกครองขึ้นไว้ให้เป็นหลักฐาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลและเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ตั้งกฎข้อบังคับขึ้นตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ดังต่อไปนี้

ว่าด้วยการใช้กฎและอธิบายคำ

ข้อ 1. กฎนี้ใช้เฉพาะแต่ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้ปกครองรักษาเท่านั้น

ข้อ 2. คำบางคำที่ได้มีความหมายให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นแล้ว ให้พึงเข้าใจดังนี้คือ

( ) คำว่า ศาลเจ้า นั้นหมายความว่า สถานที่ก่อสร้างขึ้นเป็นทรวดทรงสำหรับประดิษฐานรูปเคารพและกระทำพิธีกรรมตามลัทธิของคนบางจำพวก เช่น ชนจีน เป็นต้น และให้หมายความรวมถึงสถานที่ถาวรซึ่งสร้างขึ้นประกอบกับศาลเจ้า เช่น โรงสำหรับกินเจ เป็นต้น

( ) คำว่า ที่ศาลเจ้า นั้น หมายความว่าถึงที่ดินที่ศาลเจ้าตั้งอยู่ และหมายความตลอดเขตบริเวณที่ดินของศาลเจ้าด้วย

( ) คำว่า ใบอนุญาตตั้ง นั้น หมายความว่า หนังสือที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายนี้ ออกให้ไว้แก่ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องกิจการในศาลเจ้า

( ) คำว่า ผลประโยชน์ นั้น หมายความว่า ทรัพย์สินสมบัติรายได้อันพึงบังเกิดมีแก่ศาลเจ้านั้นๆและหมายความตลอดถึงรายจ่ายด้วย

ว่าด้วยที่ดินที่ศาลเจ้าตั้งอยู่

ข้อ 3. ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในที่ดินเอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของนั้นไม่เกี่ยวกับกฎฉบับนี้ เว้นไว้แต่เอกชนผู้ที่มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของได้อุทิศที่ดินของตนให้เป็นสมบัติสำหรับศาลเจ้าโดยสิทธิ์ขาด ในขณะที่ใด ที่ดินนั้น ย่อมตกมาอยู่ในความปกครองรักษาของรัฐบาลพึงทำนุบำรุงเพื่อประโยชน์มหาชนตามความในกฎนี้

ข้อ 4. ที่ดินที่ศาลเจ้าตั้งอยู่ในที่ดินของรัฐบาลก็ดี หรือในที่ดินของเอกชนแต่ได้อุทิศให้เป็นสมบัติสำหรับศาลเจ้าโดยสิทธิ์ขาดแล้วก็ดี ในเขตกรุงเทพมหานครให้มีโฉนดไว้ในนามกรมพระนครบาล หัวเมืองนอกจากเขตกรุงเทพมหานครให้มีโฉนดหรือหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินไว้ในนามกรมปกครองกระทรวงมหาดไทยทั้งสิ้น

ข้อ 5. ผู้ใดมีความปรารถนาจะอุทิศที่ดินของตนที่มี หรือยังไม่มีศาลเจ้าตั้งอยู่แล้ว ให้เป็นสมบัติสำหรับศาลเจ้าโดยสิทธิ์ขาด ให้ยื่นเรื่องราวสำแดงความปรารถนา เป็นลายลักษณ์อักษรมอบหมายให้แก่นายอำเภอผู้ปกครองท้องที่ที่ดินตั้งอยู่

ในเรื่องราวที่จะยื่นต้องมีข้อความ ดังต่อไปนี้ คือ

- ( ) ชื่อและที่อยู่ของผู้ซึ่งจะอุทิศที่ดินให้
- ( ) รายการละเอียดของที่ดิน ซึ่งจะอุทิศให้พร้อมทั้งหน้าโฉนดหรือหลักฐานสิ่งสำคัญสำหรับที่ดินนั้นกำกับไปด้วย

ข้อ 6. ที่ศาลเจ้าแห่งใดซึ่งตกอยู่ในความปกครองของรัฐบาลตามกฎนี้ ถ้าผู้ใดจะกระทำการก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดลง หรือมีความประสงค์จะทำการสถาปนาต่อเติมขึ้นใหม่ก็ดี ให้แจ้งความประสงค์เป็นลายลักษณ์อักษรต่อนายอำเภอผู้ปกครองท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ เมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัด สมุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว จึงกระทำการนั้นได้

ข้อ 7. ในที่ซึ่งยังมีศาลเจ้าตั้งอยู่ตราบใด โดยปกติจะไม่มีเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นอย่างอื่น เว้นไว้แต่ศาลเจ้านั้นจะได้เลิกร้างไปหมดแล้ว หรือว่ารัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ประโยชน์ในราชการโดยตรง

ข้อ 8. ที่ดินที่ยังมีศาลเจ้าตั้งอยู่ ณ บัดนี้ก็ดี หรือปรากฏว่าได้เคยมีศาลเจ้าตั้งอยู่ก็ดี แม้พิสูจน์ไม่ได้ความแน่นอนว่ากรรมสิทธิ์ได้ตกเป็นของเอกชน ก็ให้ลงสันนิษฐานว่าเป็นที่ดินสำหรับศาลเจ้าอยู่ในความปกครองของรัฐบาล

ว่าด้วยฐานะของศาลเจ้าและทะเบียนศาลเจ้า

ข้อ 9. ศาลเจ้าที่ได้ก่อสร้างขึ้นด้วยวัตถุ มีฐานะอันมั่นคงถาวร นอกจากที่ตั้งอยู่ในที่ดินของเอกชนมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของ ให้มีทะเบียนบัญชีไว้ให้เป็นหลักฐาน

ข้อ 10. ทะเบียนบัญชีศาลเจ้า ให้มีรายการดังนี้ คือ

1. เลขลำดับจำนวนศาลเจ้า
2. ชื่อศาลเจ้า
3. ตำบล อำเภอ และจังหวัดที่ศาลเจ้าตั้งอยู่
4. ชื่อและอายุ ผู้ปกครองศาลเจ้าและผู้ตรวจตราสอดส่อง
5. ชื่อ แซ่สกุล ชาติกำเนิด และบังคับสังกัดมูลนายของผู้ปกครองศาลเจ้าและผู้ตรวจตราสอดส่อง
6. อาชีวะและที่สำนักอาศัย ของผู้ปกครองศาลเจ้าและผู้ตรวจตราสอดส่อง

ว่าด้วยการตั้ง และถอนผู้จัดการ

ปกครองศาลเจ้า และผู้ตรวจตราสอดส่อง

ข้อ 11. การรักษาหรือกระทำการกิจเพื่อประโยชน์แก่ศาลเจ้าโดยเฉพาะนั้น ให้มีผู้จัดการปกครองและผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าขึ้นไว้ แล้วแต่อธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัด สมุหเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดจะกำหนดโดยสมควรแก่ศาลเจ้าแห่งใด หรือหลายศาลเจ้ารวมกัน จะให้มีผู้จัดการปกครอง และผู้ตรวจตราสอดส่องมากน้อยเพียงใดก็ได้

ข้อ 12. ผู้ที่สมควรจะเป็นผู้จัดการปกครอง และผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าได้นั้น ต้องประกอบพร้อมด้วยองค์คุณสมบัติ คือ

1. ต้องเป็นผู้มีความเคารพนับถือในลัทธินั้น
2. ต้องเป็นคนที่มียุติธรรมตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
3. ต้องเป็นคนมีหลักฐานในอาชีพ หรือมีหลักทรัพย์ดี
4. ต้องเป็นคนที่ไม่เคยต้องคำพิพากษาของศาล ฐานเป็นอั้งยี่หรือช่งโจรผู้ร้าย ลักทรัพย์ วิวาท ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ สลัด กบฏโจก ใช้อิทธิพล ภัยอกทรัพย์หรือรับของโจร และไม่เคยได้เสียกรรมสิทธิ์ที่ศาลเจ้า
5. ต้องเป็นคนที่อยู่ในใต้บังคับกฎหมายฝ่ายไทย

ข้อ 13. ผู้ใดมีความปรารถนาจะเป็นผู้จัดการปกครองหรือเป็นผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้า ถ้าในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัด สมุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการจังหวัด พิจารณาเหตุผลประกอบพร้อมด้วยองค์คุณสมบัติ ดังว่ามาในข้อ 12 นั้นแล้ว ก็ให้ออกใบอนุญาตตั้งได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 14. เมื่อผู้ใดได้รับอนุญาตตั้งตามความในข้อ 13 แล้ว โดยปกติย่อมมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ คือ

- ผู้จัดการปกครองศาลเจ้า มีอำนาจและหน้าที่จัดการทั่วไปในกิจการ เพื่อประโยชน์แก่ศาลเจ้าโดยฐานะและการอันสมควร และมีอำนาจหน้าที่เข้าเป็นโจทก์หรือจำเลยในอรรถคดีทั้งแพ่งและอาญา อันเกี่ยวข้องกับเรื่องศาลเจ้าทุกประการ

- ผู้ตรวจตราสอดส่องมีอำนาจและหน้าที่ตรวจตรากิจการอันเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าทุกประการ ตลอดถึงสรรพทะเบียนบัญชี ทั้งปวงอันเนื่องด้วยกิจการ หรือผลประโยชน์สำหรับศาลเจ้าครอบงำเหนือผู้จัดการปกครองศาลเจ้านั้น

ข้อ 15. กิจการสำหรับศาลเจ้าซึ่งเป็นกิจที่ชอบด้วยกฎหมายให้ผู้จัดการปกครองกับผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าปรองดองพร้อมใจตกลงกระทำไปได้ ถ้ามีความเห็นแตกต่างกันให้อธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัดสมุทรเศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ชี้ขาด แล้วกระทำไปตามคำชี้ขาดนั้น

ข้อ 16. ถ้าและเมื่อใดมีอรรถคดีพิพาทด้วยเรื่องศาลเจ้า จะเริ่มเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วก็ดี ให้ผู้จัดการปกครองศาลเจ้าแจ้งเหตุการณ์ให้อธิบดีกรมพระนครบาลหรือนครบาลจังหวัด ทราบทุกครั้ง

ข้อ 17. เมื่อใดความปรากฏขึ้นชัดเจน หรือสงสัยว่ามีการสมคบกันเป็นอั้งยี่ หรือช่องโจรผู้ร้ายหรือสมคบกันเล่นการพนันที่กฎหมายห้ามในศาลเจ้าหรือในสถานที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ในบริเวณศาลเจ้าใด ให้ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้านั้น รายงานแจ้งเหตุการณ์ต่อนายอำเภอผู้ปกครองท้องที่โดยละเอียด

ข้อ 18. ผู้ใดได้รับใบอนุญาตตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าแล้วภายหลังความปรากฏว่าผู้นั้นบกพร่องด้วยองค์คุณสมบัติดังว่ามาในข้อ 12 นั้นก็ดี หรือได้ประพฤติการทุจริตต่อหน้าที่อย่างใดๆ หรือขัดขึ้นไม่แจ้งการตั้งว่ามาในข้อ 16-17 นั้นก็ดี อธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัด สมุทรเศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดจะสั่งถอนและเรียกใบอนุญาตตั้งคืนจากผู้นั้นเสียก็ได้ บรรดาสมุดบัญชีอันเกี่ยวข้องกับศาลเจ้านั้น ให้มอบแก่ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งอธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัด สมุทรเศาภิบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด จะสั่งให้มอบทั้งสิ้น

ข้อ 19. ผู้ใดมีตำแหน่งเป็นผู้จัดการปกครองหรือเป็นผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าอยู่แล้วแต่ก่อนออกกฎนี้ให้ยื่นเรื่องราวขอใบอนุญาตตั้งเสียตามกฎหมายนี้ภายในเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่ได้ออกกฎนี้เป็นต้นไป และต้องปฏิบัติตามกฎนี้ทุกประการ ถ้ามิฉะนั้นให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างใดเลย

ว่าด้วยประโยชน์อันเกิดแก่ศาลเจ้า

ข้อ 20. ถ้าที่ใดเมื่ออธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัด สมุทรเศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเป็นการสมควรที่จะสั่งให้ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าทำหรือยื่นบัญชีแสดงผลประโยชน์รายได้รายจ่ายเป็นรายเดือน รายปี หรือเป็นพิเศษในขณะใดก็มีอำนาจที่จะสั่งได้ และเมื่อเห็นสมควรที่จะสั่งให้โฆษณาการให้สาธารณชนทราบด้วยก็ได้

ข้อ 21. ศาลเจ้าหรือสถานที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ศาลเจ้ากั๊ตตี และบรรดาสมุติบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สำหรับศาลเจ้ากั๊ตตี เมื่ออธิบดีกรมพระนครบาล หรือนครบาลจังหวัด สมุหเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเป็นการสมควร ก็มีอำนาจที่จะสั่งให้กรรมการอำเภอ เข้าใจไปตรวจตราหรือเรียกเอามาตรวจตราในเวลาใดก็ได้

กำหนดโทษผู้กระทำผิด

ข้อ 22. ผู้ใดบังอาจบุกรุกเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์สำหรับศาลเจ้าหรือเข้าไปในสถานที่นั้นๆ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าไปซ่อนตัวอยู่โดยไม่มีเหตุผลสมควรที่จะเข้าไป หรือเมื่อผู้มีความชอบธรรมได้กล่าวขยับไล่ให้ออกไปแล้วยังขึ้นอยู่อีก ผู้นั้นมีความผิด ให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 200 บาท หรือทั้งสองสถาน

ถ้าการกระทำผิดเช่นว่ามาข้างบนนี้ ได้กระทำในเวลาค่าคืนกั๊ตตี กระทำโดยใช้อุบายใช้กำลังทำร้าย หรือขู่เชือดว่าจะทำร้ายเขากั๊ตตี หรือคุมสมัครพรรคพวกตั้งแต่ 3 คน หรือเกินกว่า 3 คนขึ้นไปบุกรุกกั๊ตตี ผู้กระทำผิดเช่นว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า 3 ปี และปรับไม่เกิน 500 บาท ด้วยอีกส่วนหนึ่ง

ข้อ 23. ผู้เจตนาขัดขวางมิให้ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าได้กระทำการตามหน้าที่โดยปกติ มีความผิดให้ปรับไม่เกินกว่า 200 บาท

ข้อ 24. ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้า ขัดขืนไม่ยอมมอบบรรดาสมุติบัญญัติตามความในข้อ 18 ตอนที่ 2 กั๊ตตี หรือได้มอบให้ไม่สิ้นเชิงกั๊ตตี หรือขัดขืนไม่ยอมทำตามคำสั่งตั้งว่ามาในข้อ 20 กั๊ตตี มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 334 ข้อ 2 และถ้าได้ทำบัญญัติ หรือประกาศโฆษณาตามความในข้อ 20 นั้น โดยลักษณะอันเป็นเท็จ ถ้าการที่ทำการไปนั้นยังไม่ถึงเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ผู้นั้นมีความผิดให้ปรับไม่เกิน 200 บาท

ข้อ 25. ผู้จัดการปกครองหรือผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าซึ่งได้ถูกถอดและเรียกใบอนุญาตตั้งคืนเสียแล้วตั้งว่าไว้ในข้อ 18 ตอนที่ 1 ยังคงขึ้นทำการอยู่ในตำแหน่งเดิมกั๊ตตีหรือละเว้นไม่รายงานแจ้งเหตุการณ์ต่อนายอำเภอผู้ปกครองท้องที่ตั้งว่าไว้ในข้อ 17 กั๊ตตี มีความผิดให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับไม่เกิน 500 บาท

ผู้ใดมีหน้าที่เป็นผู้จัดการปกครองอยู่แล้ว ก่อนออกกฎนี้ ไม่ปฏิบัติตามข้อ 19 และคงทำการอยู่ต่อไปอีกผู้นั้นมีความผิดควรลงอาญาดังกล่าวมาข้างบนนี้

กฎนี้ให้ไว้ ณ วันที่ 15 มีนาคม พระพุทธศักราช 2463

มหาอำมาตย์นายก เจ้าพระยายมราช

เสนาบดีกระทรวงนครบาล

มหาเสวกเอก เจ้าพระยาสุรสีห์วิศิษฐ์ศักดิ์
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ รตพร ปัทมเจริญ
เกิดวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2517 ที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
วุฒิการศึกษา สำเร็จการศึกษาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2539

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย